

ὅτι ἀκουσίως ἤθελες αἰσθανθῆ μεγάλην τέρψιν εἰς τὸ νὰ τὴν θεω-
ρῆς μόνον, ἀλλ' ὁ μὴδὲν ἰδὼν οὐδένα πόθον ἔχει, ὁ ἀποκτῆσας
μόνον ζημιούται ἀληθῶς... καὶ ἐγὼ τοσαῦτα ἀπώλεσα» εἶπεν
ὁ ἔξοχος, περιηγητῆς Ἀραγῶ.

Πάτρα: Ἀπρίλιος 1883

Κ. Δ. ΚΑΠΡΑΛΟΣ.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Δὲν εἶναι εὐπρεπὲς ὁ προσκαλούμενος εἰς δείπνον νὰ παρο-
υσιασθῆ πρὸ τῆς τεταγμένης ὥρας· διότι ἐνδέχεται ἢ νὰ φέρῃ
πρόσκομμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας, ἢ νὰ μὴν ἔχῃ εἰς συ-
ναστροφὴν αὐτοῦ, εἰμὴ τὰ ἐπιπλά τῆς αἰθούσης ἐν ἣ εὐρίσκε-
ται. Ἀλλ' ἂν δὲν ἦναι εὐπρεπὲς νὰ ὑπάγῃ ἐνῶρίς, δὲν πρέ-
πει ὡσαύτως νὰ βραδύνη καὶ νὰ νομίζῃ ἄξιον νὰ προσμένηται
ὑπὸ τῶν ἄλλων. Τοῦτο εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κυρία, οὐ-
δέποτε ὅμως εἰς κύριον, ἐκτός ἂν ἦναι λειτουργὸς ἐψηλῶν
δημοσίων ἔργων, ὅστις νὰ μὴν δόνηται νὰ διαθέσῃ πάντοτε
ἐλευθέρως τὸν καιρὸν αὐτοῦ.

« MARRONS AU CARAMEL »

« ΚΑΣΤΑΝΑ ΣΑΚΧΑΡΩΤΑ »

Λάβετε ὠραία κάστανα, ἀφαιρέσατε τὸ πρῶτον ἐξώφυλλον,
καὶ ἀφοῦ ψηθῶσιν εἰς τὸ ὕδωρ, ἀφαιρέσατε τὸ δεύτερον ἐξώ-
φυλλον καὶ σπογγίσατε ταῦτα μὲ χειρόμακτρον. Λάβετε 133
δεκάμια σακχάρους διὰ δώδεκα κάστανα· ἐψήσατε τὴν σάκχα-
ριν εἰς μικρὴν χύτραν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ συνδεθῆ πολὺ μὲ χρώ-
μα διαγῆς, τὴν ὁποίαν διατηρεῖτε εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς
θερμότητος ἐπὶ τέρας θερμῆς, ἢ πρὸς τὴν γωρίαν τῆς ἐστίας.
ῤίψατε τὰ κάστανα ἐν πρὸς ἐν, καὶ ἀνατρέψατε ταῦτα μὲ περό-
νην. Ὅταν ἀποσβῆτε ταῦτα, ἐκβάλτε διὰ βελόνης εἰς γύμμα
κατάλληλον διὰ τ' ἀποσταχθῶσι καὶ ξηρανθῶσιν.

Φίλιππε Κύριε,

Δέξασθε τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης μου διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΣΤΟΑΣ· Τὴν κοσμοῦσιν ὥραϊα προϊόντα τοῦ καλάμου διακεκριμένων λογίων, καὶ παρέχει ἀνάγκωσιν ἠθικὴν καὶ τερπνὴν. Ἦδη προθύμως καὶ γὰρ πέμπω ὑμῖν τὸ ὑποσχεθὲν ἔργον, τῆς ἐμῆς μεταφράσεως τῶν Περσῶν τοῦ Αἰσχύλου διὰ τὴν ΠΟΙΚΙΛΗΝ ΣΤΟΑΝ τοῦ 1884. Ὁφείλω ὅμως γὰρ προτάξω μίαν παρατήρησιν.

Οὐχὶ προπετῶς, καὶ ἐν παραγνωρίσει τῶν ἀνυπερβλήτων ρυσχεριῶν ἐπεχείρησα τὴν ἄλλως ὡς ἔγκλημα δυναμένην γὰρ θεωρηθῆ μεταμφίεσιν ἀριστουργήματος τοῦ δαιμονίου τῆς ἀρχαιότητος δραματούργου· ἀλλ' ἐπῆρξε λόγος ὅστις εἰς τοῦτο μὲ παρέπεισε.

Τοὺς Πέρσας εἶχε μεταφράσει ἐμμέτρως εἰς τὸ Γερμανικὸν ὁ γνωστὸς καὶ πρὸ δύο ἐτῶν ἤδη ὑπὸ προώρου θαράτου ἀναρπαγεὶς Ἑλληνοιστῆς, ὁ καθηγητῆς **Κοίχλυ**. Τὴν μετάφρασιν δ' αὐτοῦ, δηλαδὴ τὴν τῶν Χορῶν, ἔλαβεν ὡς βάσιν μουσουργὸς σεβαστὸς καὶ ἐπίσημος, ἡ Α. Υ. ὁ ἡγεμονόπαις **Μεϊνίγγης**, γαμβρὸς τοῦ διαδόχου τοῦ Γερμανικοῦ θρόνου, καὶ συνετάξε δι' αὐτοὺς μουσικὴν πλήρη μεγαλείου ἀρχαιοπρεποῦς.

Ὅτε ἄνδρες οὕτως ἔξοχοι καὶ διαπρεπεῖς, τὴν ὑψίστην κατέχοντες βαθμίδα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς κοινωρίας, οὕτω περὶ τὸ προπατορικὸν ἡμῶν τοῦτο ἀριστούργημα ἠσυχολήθησαν, περὶ τὸν ἐξάϊσιον τοῦτον ὕμνον θριάμβου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν πρὸς ὑποδοῦλωσιν αὐτῆς ἐκστρατευσάντων βαρβάρων, φυσικός ἐστίν ὁ ὑπὸ φιλελλήνων μοι ἐκφρασθεὶς καὶ ὑπ' ἐμοῦ αὐτοῦ συμμεριζόμενος πόθος τοῦ νὰ ἰδῶμεν αὐτὸ, τώρα μάλιστα, διδασκόμενον αὐθις μεθ' ὑπερδισχίλια ἔτη, καὶ μετὰ τὴν ἐπάροδον περιστάσεων ἀναλόγων, ἐπὶ τῆς δραματικῆς τῶν Ἀθηναίων σκηνῆς.

Οὐδεὶς ὁμῶς θέλει διῶχυρισθῆ ὅτι ἡ Αἰσχύλιος γλώσσα, καὶ μάλιστα ἡ τῶν χορῶν, οὕτως ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἀπαγγελλομένη, ἔσται εὐληπτος παντὶ τῷ ἀκροατηρίῳ τῶν σημερινῶν Ἀθηναίων.

Ἄλλ' ὑπῆρχε καὶ ἕτερος λόγος, ἰσχυρώτερος τούτου, ἔτι μάλιστα ἀναπόφευκτος τὴν μεταγλώττισιν καθιστῶν. Ὁ κ. **Κοίχλυ**, τοὺς χοροὺς μεταφράζων, ἐπροσπάθησε νὰ ῥυθμίσῃ ὅσον ἐνεδέχεται τὸ μέτρον αὐτῶν πρὸς τὸ τοῦ ἀρχαίου κειμένου· πρὸς τὸ μέτρον δὲ τοῦτο συνέθηκε τὴν μουσικὴν ὁ ἐκλαμπρὸς μελοποιός. Ἀπαγγελλομένῳ ἐπομένῳς ἢ ἀδομένῳ κατὰ τὴν μελοποιεῖται ταύτην τῶν χορῶν, ἀναγκαῖον ἔσται νὰ ἐκτείνωνται κατὰ τὴν προφορὰν αἱ μακρὰ αὐτῶν συλλαβαί, νὰ συντέμνωται δ' αἱ βραχεῖαι, καὶ ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν ὁ τόπος διακρίνει τὴν μακρὰν προφορὰν τῆς βραχείας, διὰ τοῦτο αἱ πλείους αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις τοῦ ἀρχαίου κειμένου, ἕνεκα τῆς μουσικῆς θὰ ἐπροσφέροντο παρατόνως, καὶ ἡ τοιαύτη ἀπαγγελία θ' ἀπέβαινεν ἀνυπόφορος. Ἀνάγκη λοιπὸν ἦν ν' ἀντικαταστήσῃ κείμενον ἐκφράζον ὅσον ἐνῆν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ἀλλ' ἔχον τετορισμένας συλλαβάς ὅπως τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ γερμανικὸν ἔχει μακρὰς, καὶ μακροὺς χρόνους ἔχει ἡ μουσικὴ. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τῆς μεταφράσεως, καὶ προσέτι δίδωσι τὸ μέτρον τῆς δυσχερείας αὐτῆς, παλαιούσης πρὸς τε τὴν ἔννοιαν καὶ πρὸς τὸν μετρικὸν τύπον, καὶ βιαζομένην ἕως ἐνίοτε νὰ θυσιάζῃ κατὰ μέρος ἐκείνην εἰς τοῦτον.

Ὅφείλω δὲ νὰ παρατηρήσω ἐν τέλει ὅτι ὁ κ. **Κοίχλυ**, ὑπο-

λαμβάνων ὅτι τὸ αἰσχύλιον δράμα περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἀτελεῖς, ἐποίησε συμπλήρωσιν αὐτοῦ, καὶ περικόψας τὸ τέλος τῆς τῶν Περσῶν θρηνηδίας, ἧτις ἐκρίθη ὑπὲρ τὸ δέον μακρὰ διὰ τὴν μουσικὴν σύνθεσιν, ἀντικατέστησε τὸ ἴδιον ἔργον. Ἔστί δὲ τὸ τεμάχιον τοῦτο τὸ ὑπὸ τὸ γράμμα Β εἰς τὸ τέλος τοῦ δράματος τυπούμενον, καὶ δ, ἐν περιπτώσει παραστάσεως, πρέπει ν' ἀντικαθιστᾶται εἰς τὸ τεμάχιον Α, τὸ ἐκ τοῦ Αἰσχύλου μεταφρασθὲν, διότι κατὰ τοῦτο, τὸ Β, συνετάχθη ἡ μουσικὴ.

Ἐν Βερολίῳ τῇ 20 Ἰουλίου 1883

Ὅλος πρόθυμος
Α. Ρ. ΠΑΓΚΑΒΗΣ

Σ. Π. Σ. Ὁ ἐν Βερολίῳ πρεσβυτὴς τῆς Ἑλλάδος, ἐγκριτὸς λογογράφος καὶ πολυμαθὴς συγγραφεὺς κ. Α. Ρ. Παγκάβης, ἀνταποκριθεὶς εἰς τὴν θερμὴν ἡμῶν παράκλησιν, εὐχρηστίη νὰ τιμήσῃ τὴν «ΠΟΙΚΙΛΙΑΝ ΣΤΟΑΝ» διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐξῆλθον ἔργου τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου. Μεθ' ὑπερηφανείας ἀναγράφομεν νῦν τὸ ὄνομα τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς μεταξύ τῶν συνεργατῶν τοῦ ἡμετέρου ἔργου, ἀπενέμοντες καὶ δῆμοσίᾳ αὐτῷ ἐγκαρδίως εὐγνωμοσύνας.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΠΕΡΣΑΙ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΧΟΡΟΣ γερόντων (Ὁ ἡγεμῶν καὶ ἄλλοι 11)

ΑΤΟΣΣΑ

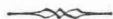
ΑΓΓΕΛΟΣ

ΔΑΡΕΙΟΥ εἰδῶλον

ΞΕΡΞΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Οἱ χοροὶ ἐμελοποιήθησαν ὑπ' ἀνδρὸς ὑψηλὴν κατέχοντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν, ἐπὶ τῇ Γερμανικῇ μεταφράσει τοῦ μακαρίτου κηθηγητοῦ Κοίχλου (Koehlus), προσπαθήσαντος τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν ῥυθμὸν νὰ τηρήσῃ. Ἡ παρούσα μετάφρασις αὐτῶν, ἵνα προσαρμόζηται τῇ μελωδίᾳ, ἦν ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσῃ αὐτήν, καὶ ἐπομένως τὴν Γερμανικὴν μετάφρασιν εἰς πάντα αὐτῶν τὰ καθέκαστα, ὡς καὶ εἰς τῶν λέξεων τὴν τομὴν.

Ἐν τῷ τέλει ὁ μελοποιὸς, ἀποστάς τῶν μακρῶν θρήνων τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ χοροῦ, ἀφῆρεσε μὲν πᾶν τὸ τεμάχιον δέσημείωσα διὰ τοῦ γράμματος ψ, ἀντικατέστησε δ' ἄλλο, ὑπὸ τοῦ Κ. Κοίχλου ἐλληνιστὶ ποιηθέν καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν μεταφρασθὲν, καθ' ἣν ἔννοϊαν οὗτος ἐφρόνει ἔτι εἴχεν ἢ κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ ἀπολεσθεῖσα λύσις τοῦ δράματος. Τοῦτο ἐστὶ τὸ ὑπὸ στοιχ. Χ τεμάχιον, ὃ μετέφρασα ἐπίσης, διότι ἡ μουσικὴ σύνθεσις ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο.

ΠΕΡΣΑΙ

(Εἰσέρχεται ὁ χορὸς, ἐκ 12, ἔτσι 4 κατὰ μέτωπον, 3 κατὰ βάθος).

ΗΓΕΜΩΝ τοῦ Χοροῦ

ὦν μακρὰν, εἰς Ἑλλάδ' ἀπελθόντων Περσῶν
πιστοὶ φίλοι τυγχάνομεν, κ' ἔτι φρουροὶ
τῶν πλουσίων χρυσῶν ἀνακτόρων. Αὐτὸς
ὡς πρεσβύστους προείλετ' ὁ Ξέρξης ἡμᾶς

ὁ Δαρείου υἱός,

ἵνα ἔφοροι ὦμεν τῆς χώρας.

Περὶ δὲ ἐπανόδου τῆς βασιλικῆς
καὶ τῆς τοῦ πολυχρύσου γενναίου στρατοῦ,
κακῶν μάντις ἐντός μου σφαδάζ' ἡ ψυχὴ
ἀνησυχοῦσα.

Ἡ ἰσχὺς τῆς Ἀσίας ἀπῆλθε. Ποθοῦν
νέον ἄνδρα τὸ βλέμμα εἰς μάτην ζητεῖ,
καὶ οὐδ' ἄγγελος, οὔτε τις ἄλλος ἵππεύς
εἰς Περσῶν ἀφικνεῖται τὴν πόλιν.

Ὅσοι Σοῦσα, καὶ ὅσοι Ἐκβάτανα, ἢ
τὸ παμπάλαιον Κίσιον τεῖχος
ἐκλιπόντες ἀπῆλθον,
ἄλλοι ἔφιπποι, ἄλλοι ἐμβάντες εἰς ναῦς,
ἄλλοι πάλιν πεζοί,
καταρτίζοντες στίφος πολέμου,

Ἄρταφέρνης, Ἀμιστρης, πρὸς δὲ, μετ' αὐτῶν
Μεγαβάτης, Ἀστάσπης, καὶ ὄλ' οἱ λοιποὶ
τῶν Περσῶν ἀρχηγοί,

βασιλεῖς, βασιλέως μεγάλου ταγοί,
δρομοῦν, ἔφοροι ὅλοι μεγάλου στρατοῦ,
τοξοκάμπτ', ἐπιβάται τῶν ἵππων δριμεῖς,
φοβεροὶ μὲν τὴν ὄψιν κ' εἰς μάχην δεινοί,
ἐν ψυχῆς εὐσταθεῖ ἀκαμψίχ.

Ἄρτεμβάρης ἐπίσης, ὁ μέγας ἵππευς,
καὶ Μασσίστης ἀκόμη, πρὸς δὲ, ὁ χρηστὸς
τοξοκάμπτης Ἰμαῖος, οἱ ἵππων ὄξεις
δαμασταί, Φαρανδάκης, Σοσθάνης, καὶ οὐς
πολυθρέμμων τοῦ Νεΐλου παρέσχεν ἡ γῆ,
Σουσισκάνης, Αἰγύπτιος Πηγασταγῶν,
καὶ Ἀρσάμης, τῆς Μέμφιδος τῆς ἱερᾶς
μέγας ἄρχων' ὁ τῶν παναρχαίων Θηβῶν
Βασιλεὺς Ἀριόμαρδος' πλήθος ναυτῶν
ἐλοθίων, δεινῶν, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς,
Ἄβροδίαίται ἔπονται τούτοις Λυδοί,
κ' οἱ τὴν Ἥπειρον γῆν πᾶσαν ἔχοντες, οὐς
κυβερνοῦν Μιτρογάθης ὁμοῦ καὶ Ἀριτεύς·
Κ' αἱ πολύχρυσοι Σάρδεις ἐκπέμπουν συγνοὺς
ἐπιβάτας διζύγων, τριζύγων πολλῶν
ἁμαξῶν, φοβερῶν εἰς τὴν ὄψιν.

Κ' οἱ τὸν Τιμῶλον οἰκοῦντες, βουνὸν ἱερὸν,
τῇ Ἑλλάδι ζυγὸν δουλικὸν ἀπειλοῦν'
ὅ τε Μάρδων καὶ Θάρυβος, ἀκοντισταί,
κ' ἐπιδέξι' εἰς λόγχην Μυσοί· Βαθυλῶν
δ' ἡ πολύχρυσος πάμμικτον ὄχλου
πέμπει φύρδην' προσέτι ναυβάτας καλοῦς
καὶ εἰς τόξου βολὰς ἠσκημένους.

Ὅστις μάχαιραν φέρει, ἐκ πάσης τῆς γῆς
τῆς Ἀσίας ὁρμᾷ
τῆς φρικτῆς ἐκστρατείας κατόπιν.

Ἦν τοιοῦτο τὸ ἄνθος τῆς γῆς τῶν Περσῶν,
ὃ ἀπέπλευσε πᾶν.

Δι' αὐτοὺς πᾶσα χῶρ' Ἀσιάτις θρηνεῖ
μετὰ πόθου θερμοῦ' καὶ γυναῖκες, γονεῖς,
τὰς ἡμέρας μετροῦντε·, ἐντρόμως μακρὰν
ἐκτεινόμενον βλέπουν τὸν χρόνον.

ΧΟΡΟΣ

Ἦ βασιλείος μὲν ἦδη στρ. α'. Α (*)
ἡ περσέπολις διέβη στρατιὰ μας
εἰς τὴν γείτον' ἀντιπέραν,
κ' εἰς λινόδετον σχεδίαν
τὸν πορθμὸν τῆς Ἀθαμαντίδος Ἑλλης
ὑπερέβ' εἰς ζυγὸν δέσας
Πολύγομφον τὸν αὐχένα τοῦ πόντου.
Πολυάνδρου τῆς Ἀσίας ἀντιστρ. α'
ἀρειμάνιος ὁ ἄρχων εἰς τὰς χώρας
αὐτοῦ πάσας διπλοῦν φέρει
θεῖον ποίμνιον πεζῶν τε
κ' ἐκ θαλάσσης, πεπορθῶς εἰς ἀνδρείους
ἀρχηγούς, χρυσογόνου
γενεᾶς ὁ βλαστὸς, ἴσος θεοῖς ἀνήρ.
Φονικῶν δρακόντων μέλαν στρ. β.'
βλοσυρὸν τὸ βλέμμα ἔχων,
καὶ πολύχειρ, πολυναύτης,
ἄρμα Σύριον διώκων,
τὸν τοξότην φέρει Ἄρην
κατ' ἀνδρῶν τῶν δορυμάχων.
Ν' ἀντιστῆ οὐδεὶς ἀντέχει Ἄντιστρ. β.'
εἰς ἀνδρῶν ῥεῦμα, τὸ μέγα,
ἢ τὸ κύμα τῆς θαλάσσης
νὰ κρατήσῃ. Τῶν Περσῶν εἶναι

(*) Τὰ μεγάλα γράμματα Α, Β, κτλ. παραπέμπουν εἰς τὰ μουσικὰ τεύχη.

ὁ στρατὸς πολυνίκης,
ὁ λαὸς ἀνδρείας πλήρης.
Δολοπλόκον τὴν ἀπάτην
τῶν Θεῶν τίς ἀποφεύγει ;
Τίς πρὸς πίδαγμα τοιοῦτο
εὐπετῆ τὸν πόδα ἔχει ;
Κολακεύουσα, φιλόφρων,
εἰς παγίδας δολερὰς
σύρ' ἢ βλάβη τοῦς ἀνθρώπους,
οὐς δυσκόλως κατορθοῖ
νὰ ἐκφύγη ὁ θνητός.

Μεσοδός.

Ἐπεκλώσθη παλαιὰ
ἐκ Θεῶν μῦτρα ἡμῖν
Πυργολέτειρας πολέμους
νὰ διέπωσιν οἱ Πέρσαι,
ἵππικῶν λόχων κλονίσσεις,
ὄχυρῶν πολισμάτων προσβολάς.

Στρ. γ'.

Καὶ τὸ δάσος πλὴν αὐτοὶ
εὐρυπύρων θαλασσῶν,
ἄς σφοδρὸν πνεῦμα λευκαίνει,
ἔμαθον νὰ διαπλέουν,
πεπεισμέν' εἰς λεωφόρους
μηχανάς, κ' εἰς σχοινία λεπτουργῆ.

Ἄντιστρ. γ'.

Μελαγχίτων δι' αὐτὸ
ἢ καρδία μου πενθεῖ. Αἶ ! αἶ !
Φεῦ τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ !
Μὴ τὰ Σοῦσα μάθωμεν.

Στρ. δ'.

Πῶς κενὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἔμειναν'

Μὴ ἢ τῶν Κισσίων γῆ
ἀνθυμνήσῃ γοερόν' Αἶ ! αἶ !
κ' αἶ γυναῖκες τὴν φωνὴν
τὴν οἰκτρὰν ἀκούσασαι,

Ἄντιστρ. δ'.

ἐν κλαυθμοῖς σχίσωσι τοῦς πέπλους τῶν.

Πᾶς ὁ βαίνων πεζός,

Στρ. ε'.

ΜΑΡΙΑ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

(έγεννήθη τὴν 26^{ην} Νοεμβρίου 1847)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Γ'
ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

(έγεννήθη τὴν 10^{ην} Μαρτίου 1845. Διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ δολοφονηθέντα
ὑπὸ τῶν Μηδενιστῶν τὴν 1/13^{ην} Μαρτίου 1881).

ἰππηλάτης πᾶς λαός
 σμῆνος ὡς μελισσῶν
 τοῦ στρατάρχου κατόπιν ἔφυγε,
 τὸ δίζευκτον διαπορθμεύσας
 μέτωπον γῆς, τὸ κοινὸν
 δύο παραλίω.

Πόθος μέγας ἀνδρῶν
 δακρυθρέχει τὰς εὐνάς.

Ἐντιστρ. ε'.

Ἡ φιλάνωρ Περσίς
 τὸν ἀνδρεῖον ἐκπέμψασα σύζυγον,
 ἐκάστη ἐκεῖ ὄπου τὰς μάχας
 κρίνει τῆς λόγχης αἰχμῆ,
 ἔμεινε μονόζυξ.

ΗΓΕΜΩΝ

Ἄλλ' ὦ Πέρσαι, καθήμεν' εἰς ταύτην ἐδῶ

B.

τὴν ἀρχαίαν αὐλήν,
 εἰς βαθύβουλον σκέψιν, εἰς σκέψιν σοφῆν
 ἃς δοθῶμεν. Τὸ θέλ' ἢ ἀνάγκη.

Πῶς ὁ Ξέρξης νὰ εἶν' ὁ Δαρείου υἱός,
 ὁ ἡμῶν Βασιλεύς;

Ἄρα πῶς τὸ πκτρώνυμον γένος ἡμῶν;

Ἄρα ἔμπειρος τέχνη τοῦ τόξου νικᾷ,
 ἢ τῆς λόγχης ἰσχὺς
 καὶ ὄξεια αἰχμῆ ὑπερέχει;

(Ἀνοίγεται ἡ βασιλείου πόλη, καὶ φέρεται ἔξω ὑπὸ δούλων,
 ἐπὶ θρόνου καὶ μετ' ὀπαδῶν ἡ Ἄτοσσα).

Ἄλλ' ἰδοῦ, ὡς οὐράνιον φῶς, τοῦ ἐμοῦ

Βασιλέως ἢ μήτηρ προσέρχεται ἐδῶ,

ἢ ἐμὴ βασιλῆς. Τῇ προσπίπτω.

Διὰ λέξεων πρέπει προφρόνων αὐτῇ

εὐσεβῆ ν' ἀποτεινῶμεν λόγον.

ΧΟΡΟΣ

Περσιδῶν τῶν βαθυζώνων ὑπερτάτη βασιλῆς

Χαίρε Ξέρξου μήτηρ, γύναι τοῦ Δαρείου γηραιά.
Σύζυγος Θεοῦ καὶ μήτηρ Θεοῦ εἶσαι τῶν Περσῶν,
ἂν δὲν ἠλλαξέ τις δαίμων παλαιὸς τὰ τοῦ στρατοῦ.

ΑΤΟΣΣΑ

Τοὺς χρυσοστολίστους οἴκους ἤλθ' ἀφείσα δι' αὐτὸ,
ὡς καὶ τὸν κοινὸν Κοιτῶνα τοῦ Δαρείου τε κ' ἐμοῦ.
Τὴν καρδίαν μου ταραττει μέριμνα' θὰ σᾶς εἰπῶ,
φίλοι, καὶ αὐτό. Δὲν εἶμαι ἄφοβος κατ' ἐμαυτὴν,
μὴ ὁ μέγας πλοῦτος, ὅστις τὴν οἰκίαν μας πληροῖ
ἀνατρέψῃ τοῦ Δαρείου ὄλθον τὸν θεόσδοτον.
Διπλῆ ταῦτα εἰς τὰς φρένας μ' εἰσὶν ἄφραστος φροντίς.
Οὐδὲ σεβαστὸν τὸ χρῆμα ὅταν λείπῃ ὁ ἀνὴρ,
οὐδὲ πάλιν φῶς ἰσχύος λάμπε' εἰς τὸν ἀχρήματον.
Πλοῦτον ἔχομεν, καὶ φόβον πλὴν διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς·
ὀφθαλμὸς τοῦ οἴκου δ' εἶναι ὁ δεσπότης του παρῶν.
Ἐὰν οὕτω ταῦτα ἔχουν, σύμβουλοι τῶν λόγων μου
γίνετέ μοι ὑμεῖς, Πέρσαι, ὧ πιστοὶ μου γέροντες.
Παρ' ὑμῶν αἱ σοφαὶ πᾶσαι συμβουλαὶ προέρχονται.

ΧΟΡΟΣ (Ἡγεμῶν)

Ἡξέυρε, ὦ ἄνασσά μας· περιττὸν δις νὰ ζητῆς
λόγον κ' ἔργον, ὅ,τι εἶναι εἰς ἡμῶν τὴν δύναμιν.
Σύμβουλον μ' ἐπικαλεῖσαι. Σύμβουλος εἶμ' εὐμενής.

ΑΤΟΣΣΑ

Πολλὰ πολλάκις ὄνειρα νυκτερινὰ
βλέπω ἀφ' ὅτου ὁ υἱός μου εἰς τὴν γῆν
τῶν Ἰαθῶν ὄχετο μετὰ στρατοῦ·
ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶδον τόσον ἐναργές,
ὡς τὴν ἐσχάτην νύκτα. Θὰ σοὶ τὸ εἰπῶ.
Δύο γυναῖκες εὐπρεπεῖς, παρέστησαν
ἐνδεδυμέναι, ἡ μὲν πέπλους Περσικοῦς
καὶ Δωρικοῦς ἡ ἄλλη. Μοὶ ἐφάνησαν
γυναικὸς ὑψηλότεραι πολὺ πάσης,
σπανίου κάλλους, ἀδελφαὶ ὁμογενεῖς.

Κατώκουν δ' ἦν εἰς κληρὸν χώραν ἔλαβον,
ἡ μὲν τὴν Ἑλληνίδα, τὴν δὲ βάρβαρον
ἡ ἄλλη. Μεταξὺ τῶν, ὡς ἐφάνη μοι,
ἐξήφθη στάσις· ὁ υἱός μου δὲ αὐτὴν
νοήσας, τὰς συνεῖχε, τὰς ἐπράυνε,
τὰς ἐξέυξεν εἰς ἄρμα, τὸν αὐχένα τῶν
εἰς φάλαρα ἐνδέσας. Ἐνημβρύνετο
ἡ μὲν ἐπὶ τῷ κόσμῳ καὶ παρέδιδεν
εἰς τὰ ἡνίας εὐπειθές τὸ στόμα της·
ἐσφάδαζε δ' ἡ ἄλλη, καὶ συνέτριψαν
αἱ χεῖρές της τὸν δίφρον, καὶ ἀρπίσασα
αὐτὸν ἀχαλινώτως, θραύει τὸν ζυγόν.
Ὁ δὲ υἱός μου πίπτει, καὶ παρίσταται
οἰκτείρων ὁ πατήρ του ὁ Δαρεῖος. Ὡς
δ' αὐτὸν ὁ Ξέρξης εἶδε, διαρρήγνυσι
τοῦ σώματός του πέπλους καὶ ἱμάτια.
Καὶ ταῦτα μὲν, σᾶς λέγω, εἶδον ἐν νυκτί.
Ὡς δ' ἐξηγέρθη, τὴν καλλιῆρουν ἔψαυσα
πηγὴν, κ' ἡ χεὶρ μου εὐσεβῶς εἰς τὸν βωμὸν,
εἰς τοὺς ἀποτροπαίους δαίμονας, παρ' ὧν
ταῦτ' ἀπορρέουν, ἔθυσε πλακούντιον,
ἐκεῖ, πρὸς τὴν ἐσχάραν τοῦ Ἀπόλλωνος
πετῶντ' ἀετὸν βλέπω. Ἐμειν' ἄφρωνος
ἐκ φόβου. Γυψ ἐφάνη ἔπειτα. Ὀρμῶν,
τὴν κεφαλὴν ἐκείνου ὀνουχοκοπεῖ
Οὗτος δὲ πτήξας, τὸ κακὸν ὑπέμενε.
Φρικτὸν μοὶ ἦτο τ' ὄραμα, ὡς εἰς ὑμᾶς
τὸ ἄκουσμα. Ὁ Ξέρξης, τὸ ἠξέυρετε,
ἂν ἐπιτύχη, ἔσται θαυμαστός ἀνὴρ,
ἂν δ' ἀποτύχη, ἐντελῶς ἀνεύθυνος,
καὶ ἂν σωθῆ θὰ ἦναι πάλιν Βασιλεύς.

ΧΟΡΟΣ (Ἡγεμῶν)

Οὐδὲ φόβον οὐδὲ θάβρος, μήτηρ ὑπερβολικὸν
νὰ σοὶ δώσωμεν ποθοῦμεν. Εὐχομέν' εἰς τοὺς θεοὺς

ἄν κακὸν τι εἶδες, τούτου ζήτησον ἀποφυγὴν,
 κ' εἰς σέ, τέκνα, πόλιν, φίλους· πᾶν κελὸν νὰ τελεσθῆ.
 Σπονδὰς δ' ἔπειτ' ἀφοῦ χύσης εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς νεκροὺς,
 ταῦτα ζήτει· ὁ ἀνὴρ σου ἢ τὴν νύκτα σοι φανείσ,
 καθ' ἃ λέγεις, νὰ σὰς πέμψῃ καὶ εἰς σέ κ' εἰς τὸν υἱὸν
 ἐκ τοῦ κάτω κόσμου πᾶσιν εὐτυχίαν εἰς τὸ φῶς,
 ἐκ τῆς γῆς δ' αἱ δυστυχίαι εἰς τὸ σκότος νὰ σβεσθοῦν.
 Ταῦτά σοι ὁ ψυχομάντις εὐμενῶς παρήνεσα.
 Κρίνομεν δὲ ὅτι πάντα θὰ σοὶ ἀποδοῦν καλῶς.

ΑΤΟΣΣΑ

Εὐνοὺς μοι ὄνειροκρίτης πρῶτος καὶ εἰς τὸν υἱὸν
 κ' εἰς τὸν οἶκόν μου, τὸν λόγον τοῦτον μοὶ ἐδήλωσας.
 Εἶθε τὰ καλὰ νὰ γίνουσι! Ταῦτα δ', ὡς ἐφίεσαι
 καὶ πρὸς τοὺς Θεοὺς θὰ πράξω καὶ τοὺς προσφιλεῖς νεκροὺς,
 ἅμ' ἀπέλθω εἰς τὸν οἶκον. Πλὴν νὰ μάθω ἤθελον,
 φίλοι, ποῦ τῆς γῆς πῶς κείνται αἱ Ἀθηναί λέγονται.

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Πρὸς δυσμᾶς, ὅπου ὁ ἄναξ βασιλεύει ἥλιος.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὁ Ζεὺς μου λοιπὸν τούτων τὴν κατάκτησιν ποθεῖ;

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Τότε θὰ τῷ ἦτο πᾶσα ἡ Ἑλλάς ὑπήκοος.

ΑΤΟΣΣΑ

Κ' ἔχουσιν ἐκεῖνοι μέγα ἀνδρῶν πλῆθος καὶ στρατοῦ;

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Στρατὸν ὅστις εἰς τοὺς Μήδους πολλὰ ἔφερε κακὰ.

ΑΤΟΣΣΑ

Τί προσέτι ἔχουν ἄλλο; Ἔχουν πλοῦτον ἐξαρκῆ;

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Ἔχουσι πηγὴν ἀργύρου· εἶναι θησαυρὸς τῆς γῆς.

ΑΤΟΣΣΑ

Εἰσὶν ὄπλα των τὰ τόξα κ' αἱ ἀκίδες τῶν βελῶν;

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Ὅχι· στεγανὰ ἀσπίδες κ' αἱ λόγχ' αἱ στιβαραί.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὁ ποιμὴν δὲ ποῖος εἶναι, ὁ δεσπότης τοῦ στρατοῦ;

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Ὁδενὸς καλοῦνται δοῦλοι, οὐδ' εἰσὶν ὑπήκοοι.

ΑΤΟΣΣΑ

Κ' ἠμποροῦν ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς ἐπὶ λυδᾶς ἐχθροὺς;

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Ἔχουν φθειρεὶ τοῦ Δαρείου μέγαν καὶ καλὸν στρατὸν.

ΑΤΟΣΣΑ

Εἰς γονεῖς τῶν ἀπελθόντων εἶν' ὁ λόγος σου δεινός.

ΧΟΡΟΣ (Ἦγ.)

Πλὴν μετ' οὐ πολὺ θὰ μάθης, ὡς νομίζω, τ' ἀληθῆ.

Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ποῦ τρέχει ἔχει βῆμα περσικόν.

Ἡ καλὸν ἢ κακὸν φέσει θεὸν ἀκούσωμεν σαφῶς.

ΑΓΓΕΛΟΣ (εἰσέρχεται)

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὡ πόλεις πάσης γῆς τῆς Ἀσιάτιδος,

ὧ Περσίς χώρα καὶ πολλὴς πλούτου λιμὴν.

Πῶς πληγὴ μία τόσον ὄλβον ἔφθειρε,

Καὶ τῶν Περσῶν τὸ ἄνθος ἤρπασται πεσόν!

Φεῦ! Κακὸν πρῶτον ν' ἀναγγέλλῃ τις κακὰ

Ὅμως ἀνάγκη νὰ εἰπῶ τὸ πάθημα.

Ὡλέσθη, Πέρσαι, τῶν βαρβάρων ὁ στρατός.

ΧΟΡΟΣ

Ὅμοι! Ἀπαΐσια νέε πάθη!

Στρ. ἀ. Γ.

Φεῦ! Αἰ αἰ! Λαὸ τῶν Περσῶν,

τ' ἄλγη ἀκούων θοήνει·

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐκεῖνα πάντα ὄλωσ' κατεστράφησαν·

Ἐγὼ δὲ βλέπω ἀνεπίστως νόστου φῶς.

ΧΟΡΟΣ

Φεῦ! μακρὸς ἦτον εἰς γέροντας ἄντιστρ. α.
οὗτος δὲ βίος, ἀνέλιπτον τόσην
ν' ἀκούσῃσι δυστυχίαν!

ΑΓΓΕΛΟΣ

Οὐχὶ ἀκούσας ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς παρῶν
θὰ σὰς ἐκθέσω, Πέρσαι, ὃ ἐπάθομεν.

ΧΟΡΟΣ

Οἴμοι! οὐαί! Μκταίως ἄντιστρ. β.
τὰ πολλὰ βέλη περμιγῆ
ἐκ τῆς γῆς τῆς Ἀσίας ἤλθον
ἐχθρικῶς εἰς Ἑλλάδα.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Νεκρῶν ἀθλίως ἐσφαγμένων πλήθουσι
τῆς Σαλαμῖνος κ' αἱ περίχωροι ἀνταί.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαί, οὐαί! Ἀλίπλαγκτα ἄντιστρ. β.
λέγεις τῶν φίλων φέρονται
σώματα εἰς βοασμὴν ὑγρῶν
πολυδινήτων κυμάτων.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Δὲν ἔρκειν τόξα. Πᾶς ἐφθάρη ὁ στρατὸς
ὑπὸ τῶν πλοίων, ὑπ' ἐμβόλων ναυτικῶν.

ΧΟΡΟΣ

Βοὴν θρηνώδ' ὑψώσατε, ἄντιστρ. γ.
τοῖς Πέρσαις θλιβεράν,
παγκάκως πάντα φεῦ! πῶς ἔθηκον,
φθαρείσης τῆς στρατιάς των.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἦ Σαλαμῖνος ὄνομ' ἀπεχθέστατον!
Στενάζω τὰς Ἀθήνας ἐνθυμούμενος.

ΧΟΡΟΣ

Ἀθῆναι, τοῖς ἐχθροῖς φρικταί, ἄντιστρ. γ.
θὰ ἐνθυμώμεθα
πολλὰς Περσίδας πῶς ἀφήσατε,
ἀνάνδρους, εὐνῆς ἐρήμους·

ΑΤΟΣΣΑ

Σιγῶσα μένω. Τὰ κακὰ μ' ἐξέπληξαν,
καὶ ὑπερβάλλει ἡ μεγίστη συμφορὰ
κ' ἐρώτησιν καὶ λόγον. Ὅμως οἱ θνητοὶ
νὰ ὑποφέρουν πρέπει ὅ,τι πάθημα
οἱ θεοὶ δίδουν. Σὺ δ' εἶπέ μας τὰ δεινὰ,
εἰ καὶ στενάζων ὅμως διηγήθητι·
Τίς ὁ ζῶν ἔτι, τίνα θὰ πενθήσωμεν
τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ποῖος ἔρημος ἀφείς
τὴν τάξιν ἣν ὠδήγει, ἀπεβίωσε;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὁ Ξέρξης ζῆ, καὶ βλέπει τ' οὐρανοῦ τὸ φῶς.

ΑΤΟΣΣΑ

Μέγα φῶς λέγεις εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν,
λευκὴν ἡμέραν ἀπὸ μελανῆς νυκτὸς.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὁ δ' Ἀρτεμβάρης, μυριάδων ἵππαρχος,
πίπτ' εἰς τὰς χέρσους ὄχθας τῶν Σιληνιῶν·
ὁ δὲ Δαδάκης, ὁ χιλιάρχος, πληγὴν
δόρατος φέρων, ἐκ νεῶς ἐπήδησε,
καὶ ὁ Τενάγων, τῶν Βακτριῶν πρότιτος,
μὲν' εἰς τὴν νῆσον τὴν ξηρὰν τοῦ Αἴαντος.
Ὁ Αἴλαος, Ἀρσάμης καὶ Ἀργήστης, τρεῖς,
πεσόντες εἰς τὴν νῆσον τῶν περιστερῶν,
εἰς τὸ πετρῶδες ἔδαφος ἐτάφησαν.
Ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Νεΐλου δ' εἰς τὴν Αἴγυπτον,
Ἀρητεὺς, Ἀδεύης, Φερεσσεύης, ἔπεσον,
καὶ ὁ Φαρνοῦχος, ὅλοι ἐκ νεῶς μιᾶς.

Ὁ Μάτελλος ἐκ Χρύσης, ὁ μυρίαρχος,
ἔππων μελάνων τρισμυρίων ἀρχηγός,
ἔβαψε τὸ δασύ του πυρρὸν γένειον,
κ' ἔδωκε πίπτων χρωῶμα πορφυροῦν αὐτῷ.
Μάγος δ' Ἄραψ, Ἄρταμις ὁ Βάκτριος,
μέτοικος γῆς πετρῶδους, ἔπεσαν ἐκεῖ.
Ὁ Ἄμφιστρεὺς, ὁ δόρυ κρατερόν ἀσκῶν,
ὁ Ἄμιστρις, ὁ πρᾶος Ἀριόμαρδος,
ὄν κλαίουσιν αἱ Σάρδεις, καὶ ὁ Μύσιος
Σεισάμης, ἔτι ὁ Λυρναῖος Θάρυβις,
πεντάκις πλοίων ἀρχηγός πεντήκοντα,
ἀνὴρ ὠραῖος, κεῖντ' ἐκεῖ ἐλεεινῶς.
Καὶ ὁ Κιλικίων ἔπαρχος Συέννεσις,
τὴν εὐψυχίαν πρῶτος, μόνος πάμπολυ
τοὺς ἐχθροὺς βλάψας, εὐκλεῶς ἀπόλετο.
Περὶ αὐτῶν ἐμνήσθη. Αὐτ' ἡ τύχη των.
Ὅλιγα κακὰ εἶπον ἦσαν δὲ πολλὰ.

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ! φεῦ! Ἀκούω τῶν κακῶν τὰ ὕψιστα
τῶν Περσῶν αἴσχη καὶ δεινὰ θρηνήματα.
Ἄλλὰ τὸν λόγον στρέψον πάλιν καὶ εἰπέ
πόσα τὰ πλοῖα ἦσαν τὰ Ἑλληνικά,
ὥστ' ἐν ἐμβόλοις νευτικοῖς ἐτόλμησαν
νὰ συγκρουσθῶσι πρὸς τὸν Περσικὸν στρατόν;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Κατὰ τὸ πλῆθος πάντως ὑπερίσχυον
οἱ βάρβαροι· διότι τῶν Ἑλλήνων ἦν
ὁ ἀριθμὸς εἰς δέκα τριακάδας πᾶς
τῶν πλοίων, κ' ἔτι δεκάς ἄλλη ἐκλεκτῶν.
Τοῦ Ξέρξου, τὸ ἠξεύρω, ἦσαν χίλια
τὰ δὲ εἰς τάχος ἔξοχα, δις ἑκατὸν
κ' ἑπτὰ προσέτι. Οὗτος ἦν ὁ ἀριθμὸς.
Μὴ νόμιζε δ' ἐκ τούτου πῶς ἠττήθημεν.

Δαίμων τις μᾶλλον τὸν στρατὸν κατέφθειρεν,
ἡμῖν τὴν στάθμην κλίνας ἀνισόρροπον.

ΑΤΟΣΣΑ

Τῶν Ἀθηνῶν ἡ πόλις ἦν ἀπόρρητος;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος σώζουσ' οἱ Θεοί.
Τοὺς ἄνδρας ἔχει ἀσφαλές τῆς φρούριον.

ΑΤΟΣΣΑ

Τίς ἦν τῆς ναυμαχίας ἡ ἀρχή, εἰπέ.
Ἦρχισαν τίνες; Ἦρχισαν οἱ Ἑλληνες,
ἢ ὁ υἱός μου εἰς τὸ πλῆθος πεποιθώς;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τοῦ κακοῦ ὄλου ἤρχισεν, ὃ δέσποινα,
φανείς ποθεν ἀλάστωρ δαίμων ἢ κακός.
Ἄνῆρ τις Ἑλλῆν ἐκ τοῦ Ἀττικοῦ στρατοῦ
ἐλθὼν, εἰς τὸν υἱόν σου εἶπεν ὡς ἐξῆς·
Ἄμα τὸ μαῦρον ἔλθη σκότος τῆς νυκτὸς
ὅτι δὲν θέλουν μείν' οἱ Ἑλληνες, ἀλλὰ
κρυφίως, πιστευθέντες, εἰς τὰς κόπας των,
θὰ φύγουν ἄλλοι ἄλλοσε, σωζόμενοι.
Τὸ ἤκουσε τὸν δόλον δὲ τοῦ Ἑλλήνος
μὴ ἐννοήσας, καὶ τὸν φθόνον τῶν Θεῶν,
εἰς τοὺς ναυάρχους πάντας ταῦτα προσφωνεῖ
Ὁ ἥλιος ὡς παύσῃ πυρπολῶν τὴν γῆν,
κ' εἰς τὸν αἰθέρα σκότος νύκτιον χυθῆ,
νὰ τάξουν εἰς τρεῖς στοίχους πάσας των τὰς ναῦς
φυλάττοντες τοὺς ἔκπλους καὶ τὰ βεύματα,
περὶ τὴν νῆσον δ' ἄλλας τὴν τοῦ Αἴαντος·
ὥστε ἂν εἶχον διαφύγ' οἱ Ἑλληνες
εὐρόντες πῶς κρυφίως ν' ἀποδράσωσιν,
ἤθελον πάντες στερηθῆ τῆς κεφαλῆς.
Τοιαῦτα εἶπε μετ' ἐκθύμου τῆς φρενός.
Ἐκ τῶν θεῶν τὸ μέλλον δὲν ἐγνώριζεν.

Οἱ δὲ, κοσμίως, καὶ τὴν φρένα εὐπειθεῖς
 ἐδείπνουν, καὶ πᾶς ναύτης ἡτοιμάζετο,
 περῶν τὴν κώπην εἰς τὸν λειῶν της σκαλμόν.
 Ὡς δὲ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὠχρίασε
 καὶ νύξ ἐπῆλθε, πᾶς ἀνὴρ κωπηλατῶν
 πρὸς τὴν ναῦν ὄρμα, καὶ πᾶς ὄπλων ἀρχηγός.
 Ἐκ μακρῶν πλοίων τάξις τάξιν ἔκραζε·
 πλέουν δ' ὡς ἦσαν τεταγμένοι ἕκαστοι,
 κ' οἱ κυβερνῆται διὰ πάσης τῆς νυκτός
 πλέοντα εἶχον τὸν λαὸν τὸν ναυτικόν.
 Ἡ νύξ ἐχώρει, ὁ δ' ἐλληνικὸς στρατὸς
 οὐδαμοῦ ἔκπλου ἐπεζήτει κρύφιον,
 Ὅτε δ' εἰς δίφρον ἀνατέλλουσα λευκὸν
 ἐπὶ τὴν γῆν ἡμέρα ἔλαμψ' εὐφραγγῆς
 ἤχησεν ἄσμα τῶν Ἑλλήνων εὐφημοῦν,
 κ' ἐκ τῆς πετρώδους νήσου ἀντηλάλαξεν
 ὄρθριον ὕμνον ἢ ἠχώ. Οἱ βάρβαροι
 ἀπατηθέντες, ἦσαν ἐμφοβοὶ. Πικρὰν
 φυγῆς δὲν ἦτον ὁ σεμνός, δὴν ἔψαλλον
 οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἦτον ἐμβατήριος.
 Κλαγγὴ σαλπύγγων τὰς ψυχὰς ἐφλόγιζε·
 κ' εὐθύς αἰ βραγχναὶ κῶπαι κατὰ κέλευσμα
 ὁμοῦ τὸ κύμα τὸ ἀφρίζον ἔσχισαν,
 καὶ ἅμα πάντες ἤλθον εἰς τὸ προφανές.
 Τὸ δεξιὸν μὲν πρῶτον κέρας εὐτακτον
 κοσμίως προηγείτο, ὁ δὲ στόλος πᾶς
 εἶπετο· πανταχόθεν δὲ ἠκούομεν
 πολλὴν βοήν· «Ἑλλήνων παῖδες, ἄγετε,
 ἐλευθεροῦτε τὴν πατρίδα, σώζετε,
 παῖδας, γυναῖκας, ἱεροὺς Θεῶν ναοὺς,
 προγόνων τάφους. Ὑπὲρ πάντων ὁ ἀγών.»
 Καὶ παρ' ἡμῶν δὲ βόμβος περσικῆς φωνῆς
 ἀπήντα. Ἦτον ἔργων ἐπιστᾶς ἀκμή.
 Εὐθύς προσβάλλει πλοίου χαλκοῦν ἔμβολον

Τὸ πλοῖον· πρῶτον δ' ἤρχισεν Ἑλληνικόν,
 καὶ θραυεὶ πλοίου Φοινικίου τ' ἄφλιστα.
 Κατ' ἄλλων δ' ἄλλα πλοῖα διεσθύνονται.
 Καὶ πρῶτον μὲν τὸ βεῦμα τοῦ στρατοῦ ἡμῶν
 ἀντεῖχεν· ὡς δ' ἠθροίσθη πλῆθος τῶν νηῶν
 εἰς τὸ στενόν, καὶ οὕτως ἀλληλοβοήθεια
 ὑπῆρχ', ἐκτύπων ἔμβολα χαλκίστομα
 αὐτῶν αὐτάς, τὸν στόλον καταθραύοντα.
 Ἑλληνικὰ δὲ πλοῖα κύκλω ἐπληττον
 ἐπισταμένως, καὶ κατεβυθίζοντο
 τὰ σκάφη, κ' ἦτον ἀφανῆς ἡ θάλασσα
 ὑπὸ τὸ πλῆθος ναυαγίων καὶ νεκρῶν.
 Ἀκτὰς καὶ βράχους πτόματα ἐκάλυπτον,
 καὶ κωπηλάτων φεύγοντ' ἀνευ τάξεως
 τὰ πλοῖα πάντα τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ.
 Οἱ δὲ ὡς θύνουσι, ὡς ἰχθύων ἄγρευμα,
 διὰ θραυμάτων τῶν κωπῶν καὶ τῶν σκευῶν
 ἐκτύπων κατὰ βράχιν τοὺς φυγάδας, κ' ἦν
 οἰμωγὴ, γόος κατὰ πᾶν τὸ πέλαγος,
 ἕως ἡ μαύρη νύξ τοὺς ἐπεκάλυψε.
 Πλὴν τῶν κακῶν τὸ πλῆθος, ἂν ἠγόρευον
 ἡμέρας δέκα, δὲν θά σοι τὸ ἔλεγον.
 Ἦξευρε μόνον, ἐν ἡμέρᾳ πώποτε
 μιᾶ τσοῦτοι ἄνδρες δὲν ἀπέθκνον.

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ! Φεῦ! Ἡπλώθη ποῖον πέλαγος κηκῶν
 ἐπὶ τοὺς Πέρσας καὶ τὸν βάρβαρον λαόν!

ΑΓΓΕΛΟΣ

Μάθε πῶς οὔτε ἤκουσας τὸ ἡμισυ.
 Ἐπ' αὐτοὺς τόση ἦλθε πάθους συμφορὰ,
 ὥστε τὰ ὅσα εἶπον ὑπερβαίνει δὶς.

ΑΤΟΣΣΑ

Τίς ταύτης τύχη ἐχθροτέρᾳ δέδοται;

Εἰπέ μοι, ποίαν ἄλλην λέγεις συμφορὰν
εἰς τὸν στρατὸν ἔλθοῦσαν ταύτης μείζονα;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὅσοι ἐν Πέρσαις ἦσαν ἀκμαιότεροι,
οἱ ἀριστοὶ τῶν τῆν ψυχῆν κ' εὐγένειαν,
οἱ πρῶτοι πίστιν ἔχοντες τῷ Βασιλεῖ,
θάνατον εὖρον δυσκλεέστατον κ' οἰκτρόν.

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ ἡ ἀθλία! Φίλοι, ποία συμφορὰ!
Καὶ τίνα λέγεις θάνατον ἀπέθανον;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐμπρὸς τῆς Σαλαμῖνος νήσος τίς ἐστι
μικρὰ, εἰς πλοῖα δύσορμος, εἰς ἧς ὁ Πᾶν
τὴν ὄχθην ἐμβατεύει ὁ φιλόχορος.
Ἐκεῖ αὐτοῦς ὁ Ἄναξ ἐξάπεστειλε,
τοὺς ἐκ τῶν πλοίων σωζομένους Ἕλληνας
ἐπὶ τῆς νήσου ν' ἀποκτείνωσι, πρὸς δὲ
νὰ σώζωσι τοὺς φίλους ἐκ τοῦ βεύματος,
κακῶς τὸ μέλλον προῦδώ. Ὅτε Θεὸς
ἔδωκε νίκην ναυτικὴν τοῖς Ἕλλησιν
ἀμέσως οὗτοι, εἰς χαλκᾶ καλύψαντες
ὄπλα τὸ σῶμα, τῶν νηῶν ἐξώρμησαν,
κ' ἐκύκλωσαν τὴν νῆσον, ἔν' ἀμήχανος
εἶν' ἡ φυγή. Τὰς χεῖρας ὤπλιζον πολλοὶ
διὰ πετρῶν, καὶ βέλη πίπτοντα συχνὰ
ἐκ χορδῆς τόξων, ἔφερον τὸν θάνατον.
Ὅρμησαντες δὲ τέλος ὁμοθυμαδὸν,
κρεοκοποῦσι, σφάζουσι τοὺς δυστυχεῖς,
ἔως οὐ πάντες τὴν ζωὴν κατέλιπον.
Ἐστέναζε δ' ὁ Ξέρξης θλίπων τὸ κακὸν,
διότι ἔδραν εἶχεν ὑπὲρ τὸν στρατὸν,
ὕψηλὸν ὄχθον εἰς τὸ πέλαγος ἐγγύς.
Τοὺς πέπλους σχίσας καὶ ὀλοφυρόμενος,

κ' εἰς τὸν πεζὸν στρατὸν τοῦ στέλλων προσταγὰς,
ἀτάκτως φεύγει. Ταύτην, πλὴν τῆς πρώτης τῶν
δευτέρου ἔχεις συμφορὰν ν' ἀποθρηῆς.

ΑΤΟΣΣΑ

Στυγαρεὲ δαῖμον, πῶς ἐφρεναπάτησας
τοὺς Πέρσας! Τὸν υἱὸν μου ἐτιμώρησαν
πικρῶς, φεῦ! αἱ Ἀθηναί! Δὲν ἐξήρκεσαν
ὄσους βρῆβάρους ἔφαγεν ὁ Μαραθῶν.
Νὰ ἐκδικήσῃ τούτους θέλων, ἔφερε
τοσαῦτα ὁ υἱός μου δυστυχήματα.
Εἰπέ δὲ, ὅσαι νῆες διεσώθησαν
ποῦ τὰς ἀφῆκας; Τὸ ἠξεύρεις ἀκριβῶς;

ΑΓΓΕΛΟΣ

Οἱ τῶν σωθέντων πλοίων ἀρχηγοὶ φυγὴν
αἰροῦντ' ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὸν ἄνεμον.
Ὁ στρατὸς δ' ὄλος εἰς τὴν γῆν τῶν Βοιωτῶν
ἐφθάρη. Ἄλλοι παρὰ διαυγῆ πηγὴν
ἀπέθνησκον ἐκ δίψης, ἄλλοι δ' ἄπνοες
εἰς τῶν Φωκέων ἐπεράσαμεν τὴν γῆν,
κ' εἰς τὴν Δωρίδα, ὡς καὶ ὅπου χύνεται
εἰς τὸν Μαλίαν ὁ λιπαίνων Σπερχειός.
Τῶν Ἀχαιῶν ἐντεῦθεν μᾶς ἐδέχθ' ἡ γῆ
λιμόττοντας, κ' αἱ πόλεις αἱ Θεσσαλικαί·
κ' ἐκεῖ ἐκ δίψης καὶ ἐκ πείνης ἔπεσαν
πολλοὶ, διότι εἶχομεν ἀμφοτέρα.
Διὰ τῆς χώρας τῶν Μαγνήτων, κ' ἔπειτα
τῶν Μακεδόνων, εἰς τὸν πόρον ἦλθομεν
τοῦ Ἀξιῦ, τῆς Βόλβης εἰς τὰ τέλματα
εἰς Ἡδωνίδα, κ' εἰς τὸ Πάγγαιον βουνόν.
Τὴν νύκτα ταύτην ὁ Θεὸς παράκαιρον
χειμῶνα στέλλει, καὶ ὁ ῥοῦς ἐπάγωσεν
ὁ τοῦ Στρυμόνος. Ὅστις δ' εἰς τὴν ὑπαρξίν
Θεῶν τὸ πρὶν ἠπίσται, τότε προσκυνῶν,

τὴν γῆν ἐπεκαλεῖτο καὶ τὸν οὐρανόν.
 Ἰῶν προσευχῶν του δ' ὁ στρατὸς πικυσάμενος,
 τὸν κρυσταλλώδη δρόμον διεπέρασε.
 Καὶ ὅστις μὲν διήλθε πρὶν τοξεύσωσιν
 αἱ τοῦ Θεοῦ ἀκτίνες, οὗτος σώζεται.
 Ὡς δ' ὁ ἡλίου κύκλος, φλέγων καὶ λαμπρὸς
 ἐμεσουράνει καὶ τὴν γῆν ἐθέρμαιεν,
 ἔπιπτον ἐπ' ἀλλήλων, κ' εὐτυχέστερος
 ἦν ὁ τὸ πνεῦμα τάχιστα παραδιδούς.
 Ὅσοι δὲ ἄλλοι σωτηρίας ἔτυχον,
 περάσαντες τὴν Θράκην μόλις, δυσχερῶς,
 διέφυγον καὶ ἤλθον, ὀλιγάριθμοι
 εἰς τὰς ἐστίαι· ὥστε στένει τῶν Περσῶν
 ἡ πόλις, καὶ τοὺς φίλους νέους της ποθεῖ.
 Τ' ἀληθῆ εἶπον, πλὴν πολλὰ παρέλειψα
 ἃ ὁ Θεὸς τοῖς Πέρσαις ἔπεμψε κακά.

ΧΟΡΟΣ (Ἡγεμῶν)

Πόσον βαρὺς, ὦ δαῖμον δυσκατάβλητε,
 πατεῖ ὁ ποῦς σου εἰς τὸ γένο· τῶν Περσῶν!

ΑΤΟΣΣΑ

Φεῦ ἡ ἀθλία! Ὁ στρατὸς ἀπώλετο.
 Ὡς νυκτὸς ὄψις, προφανῆ ἐνύπνια,
 τὰ κακὰ πόσον μ' ἐδηλώσατε σαφῶς!
 Κακῶς δὲ τ' ὄνειρόν μου σεῖς ἐκρίνατε.
 Ἄλλ' ἐπειδὴ τοιοῦτος ἦν ὁ λόγος σας,
 θέλω μὲν πρῶτον τοῖς Θεοῖς νὰ εὐχηθῶ,
 κ' ἔπειτα δῶρον εἰς τὴν Γῆν καὶ τοὺς νεκροὺς
 πλακοῦντα θε νὰ λάβω ἐκ τοῦ οἴκου μου.
 Κ' ἡξέυρω μὲν πῶς ταῦτα ἐτελέσθησαν,
 πλὴν τ' ἄλλα θὰ ζητήσω εὐτυχέστερα.
 Ὑμεῖς δὲ πάλιν διὰ τὰ γενόμενα
 εἰς πιστοὺς φίλους πιστὰς δότε συμβουλάς.
 Ἄν ὁ υἱός μου ἐδῶ ἔλθῃ πρὸ ἐμοῦ

παρηγορεῖτε κ' εἰς τὸν οἶκον φέρετε
 αὐτὸν, μὴ τι προσθήσῃ εἰς κακὰ κακόν.

ΗΓΕΜΩΝ

Ὡ Ζεῦ Βασιλεῦ, διατὶ τῶν Περσῶν
 τὸν πολὺν εἰς καυχῆσεις κ' εἰς ἄνδρας πολὺν
 καταστρέφεις στρατόν;
 Τὰ Ἐγθάτανα, ἔτι τῶν Σούσων τὴν γῆν
 εἰς ζοφῶδες κατέκρυψας πένθος·
 Σχίζου χεῖρες μητέρων οἰκτρῶν ἀπαλαί
 τὰς καλύπτρας αὐτῶν, καὶ τὸ δάκρυ θερμὸν
 καταρρέει καὶ βρέχει τοὺς κόλπους αὐτῶν,
 κ' εἰς ἄλγος δεινὸν παραιτοῦνται.
 Αἱ Περσίδες δ' ἐκπέμπουσιν γόους ἀβροῦς,
 τοὺς φιλτάτους συζύγους ποθοῦν νὰ ἴδου·
 τ' ἀπαλᾶ των δὲ στρώματ' ἀφείσαι,
 τῆς γλυκειᾶς των ἥβης τὴν τέρψιν,
 ἀκορέστως θρηνοῦσαι πενθοῦσι.
 Τῶν θανόντων τὴν τύχην ὁμοίως θρηνώ,
 καὶ πενθῶ δι' αὐτοὺς ἐπαξίως.

ΧΟΡΟΣ

Στενάζει τώρα ἔρημος
 ἡ τῆς συμπάσης Ἀσίας γῆ.
 ὁ Ξέρξης ἔφερε, παπαί!
 ὁ Ξέρξης ὤλεσε, βαβαί!
 τὸ πᾶν κακῶς πράξας πρὸς συμφορὰν,
 βαρυπόρους τόσας ναῦς.

Διατὶ ὁ Δαρεῖαν
 ἦν τοῖς πολίταις ἀβλαβῆς
 τόξαρχος, τῆς Σουσίδαίς
 δ' ἦν πολέμαρχος φίλος;
 Πεζοὺς δὲ καὶ θαλασσινοὺς
 νῦν δίπτερα, μαυρόφθαλμα
 τὰ πλοῖα ἔφεραν, παπαί!
 τὰ πλοῖα ὤλεσαν, βαβαί!

Στροφ. α' Δ

Ἀντίστρ. α'.

Πληγέντα ὑπ' ἐμβόλων φοβερῶν
 κ' Ἰαονικῶν χειρῶν
 μόλις δ' ὡς ἀκούομεν,
 ἔφυγεν ὁ Βασιλεὺς
 πεζὸς εἰς ἀνοδίας
 τὰς εὐρείας τῆς Θράκης.

Μοίρας πρωτόλειαυτοὶ φεῦ!

Στρ. β'.

εἰς ἀκτὰς τὰς Κυχρείας, δᾶ!
 ἔπεσαν θῦμ' ἀνάγκης, Αἴ! δᾶ!
 Στέναζ' ἐν πόνῳ τῆς καρδίας·
 Οὐρανόμυκτες ἄλγος βόα βαρὺ. Ὅᾶ!
 τάλαιναν σύρε φωνῆν,
 κακότηχον θρηνηδίαν.

Κυματοδάρτους τοὺς σχίζου, φεῦ! Ἐντιστρ. β'.

τῆς ἀμιάντου θαλάσσης, οὐαί!

οἱ κωφάλαλοι παῖδες. Αἴ! αἴ!

Κλαίει δ' οἶκος ἀνδρὸς στερηθεῖς,

καὶ γονεῖς χωρὶς παίδων. Ἡ θλίψις φρικτή. Αἴ! αἴ!

Γέροντες δ' ὀδυρμοῖς πᾶν

ἀκούουν τὸ μέγα ἄλγος.

Οἱ δ' ἐν Ἀσίᾳ τὸν Πέρσην

πλέον δὲν σέβονται νόμον

πλέον δὲν φέρουσι φόρον

ἐξ ἀνάγκης δεσπότη.

οὐδ' εἰς γῆν δὲν προσπίπτουσι

πρὸ τῆς ἀρχῆς.

Ἡ βασιλῆιος δύναμις ἀπωλέσθη.

Οὐδ' ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων

Ἐντιστρ. γ'.

μένει δεσμία. Λυθεῖς,

λαλεῖ δ' λαὸς ἐλευθέρως,

ὥς τοῦ ζυγοῦ ἀπηλλάγη.

Αἰμοπότης ἡ γῆ

ἡ περίθρεκτος Αἴαντος νῆσος

ἔχει νῦν πάντα τὰ Περσῶν.

ΜΙΛΕΝΑ

ΗΓΕΜΟΝΙΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

(Ἐκ φωτογραφίας τοῦ 1882)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ - ΝΙΕΓΟΣ

ΗΓΕΜΩΝ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

(Ἐκ φωτογραφίας τοῦ 1882)

ΑΤΟΣΣΑ

(ἐπαγερομένη μετ' ὀπαδῶν)

Φίλοι, τὴν πείραν ὅστις ἔχει τῶν κακῶν,
 ἤξεύρει, ὅταν κατὰ γίγῃ ἐπέρχηται
 κακῶν, πῶς τότε πάντα φόβον φέρουσιν·
 ὅταν δ' ἡ τύχη εὐροῇ, πιστεύομεν
 πῶς πάντοτε οὐρίως θεὸν ἀκολουθεῖ.
 Ἐκ φόβου οὕτω κατατρώχομαι κ' ἐγὼ,
 τὰ πάντα βλέπω ἐναντία τῶν Θεῶν,
 κ' ἤχος βοᾷ τις εἰς ἐμὲ ἀπαίσιος.
 Μ' ἐκφοβεῖ οὕτω τῶν κακῶν ἢ ἐκπληξίς·
 δι' ὃ καὶ ταύτην τὴν ὁδὸν ἄνευ πομπῆς
 καὶ ἄνευ ὀχημάτων διατρέξασα,
 ἐκ τῆς οἰκίας ἐπανῆλθον, τοῦ υἱοῦ
 πρὸς τὸν πατέρα τὰς χοάς κομίζουσα,
 τὰς πραϋνούσας ἐν τῷ Ἄδῃ τοὺς νεκρούς.
 Λευκὸν καὶ γλυκὺ γάλα τῆς δαμάλιος,
 καὶ γλυκὺ μέλι, στάγμα τῆς ἀνθεμουροῦ,
 ὕδαρὸν κρᾶμα τῆς παρθενικῆς πηγῆς,
 καὶ ἐκ μητρὸς ἀγρίας, ἀπὸ παλαιᾶς
 ἀμπέλου ἡδὺν, τέρπον, ἄδολον ποτὸν,
 καὶ τῆς ἐχούσης φύλλ' ἀειθαλλῆ, ξανθῆς
 ἐλαίας ὃ εὐώδης πάρεστι καρπός,
 καὶ πλεκτὰ ἄνθη, τέκνα τῆς παμφόρου γῆς.
 Ἐπευφημεῖτε, φίλ', εἰς ταύτας τὰς χοάς
 τῶν νεκρῶν ὕμνους, καὶ καλεῖτε τὸν Θεὸν
 Δαρσειόν. Εἰς τοὺς κάτω δὲ Θεοὺς ἐγὼ
 τιμὰς θὰ πέμψω ἅς θεὸν ῥοφήσ' ἡ γῆ.

ΗΓΕΜΩΝ

Βασιλῆς, ὃ ἐγκαύχημα σὺ τῶν Περσῶν,
 εἰς τοὺς κάτω θαλάμους σὺ πέμπε χοάς.
 Θὰ ζητῶμεν δ' ἐν τούτοις δι' ὕμνων ἡμεῖς
 τῶν νεκρῶν οἱ πομποὶ

εὐμενεῖς ἐπὶ γῆς νὰ μᾶς εἶναι (*)
 Ἄλλὰ χθόνιοι δαίμονες, σεῖς οἱ ἄγνοοι,
 Βασιλεῦ τῶν νεκρῶν, καὶ σὺ Γῆ καὶ Ἑρμῆ,
 τὴν ψυχὴν του ἀφῆτε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ φῶς.
 Θεραπεῖ' ἂν ὑπάρχῃ εἰς τὸ πάθος ἡμῶν
 νὰ εἰπῆ μόνος δύναντ' ἐκεῖνος.

ΧΟΡΟΣ

ὦ μακαρίτα Βασιλεῦ,
 ὦ ἰσόθεε, κλίνεις τὸ οὖς,
 τὰ βάρβαρα, ὅμως σαφῆ
 ἔτε βαῦσματα ψάλλω
 παμποίκιλια, κλαυθμηρά ;
 Θρῆνον γοερὸν θεν' ἀναβοήσω.
 Κάτω ἔρα μ' ἀκούεις ;
 Ἄλλ' ὦ γῆ καὶ οἱ λοιποὶ
 χθόνιοι ἡγεμόνες, ἀφῆτε, ἀφῆτε
 τὸν μεγαλαυχοῦντα Θεὸν
 εἰς τὸ φῶς ν' ἀναβῆ,
 τὸν ἐκ Περσίας, τὸν Σουσιγενῆ,
 οἶον ἢ Περσίς γῆ ποτ' ἄλλον
 δὲν ἐκάλυψεν ἄνδρα.
 Φίλος ἀνὴρ, φίλτατος τάφος,
 ὃ ψυχὴν ἐγκρύπτων φιλάτην !
 Ἄιδωνεῦ, Ἄιδωνεῦ ! ἄφες,
 πέμψον τον ἐπάνω, Ἄιδωνεῦ,
 τὸν Βασιλέα ἡμῶν Δαρειάνα, ὦ ἄ !
 Οὗτος ποτὲ ἄνδρας δὲν ἀπώλεσεν
 ἐν φθοραῖς πολέμων. Θεοβούλου
 εἶχε τὴν κλησιν ἐν Πέρσiais,
 καὶ θεόβουλος ἦν
 ὃ ἄρξας εὐθούλως τοῦ στρατοῦ. ὦ ἄ !

Στροφ. α.' Ε.

Στροφ. β.'

Ἀντιστρ. β.'

(*) Ἡ Ἄτοσσα στίχει τὸν τάφον καὶ σπένδει λαμβάνουσι αὐτὰς προχοῖδας παρὰ τῶν θεραπεινίδων.

Βαλὴν, ὦ ἀρχαῖε, φθάσον, Βαλὴν,
 εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τάφου φανοῦ.
 ἔγειρον κροκοθαφές τὸ σίνδαλόν σου,
 βασιλείου τυχράς τὸν θύσσανον δεῖξον.
 Ἐξω ἄκακε πάτερ Δαρειάν, ἐλθέ. ὦ ἄ !
 Ἐν' ἀκούσης νέα πάθη δεινὰ,
 δέσποτα δεσποτῶν σὺ, ἀνάβα. Ἀντιστρ. γ.'
 Τῆς Στυγὸς σκότος ἡμᾶς περιβάλλει. (*)
 Πᾶσα ἢ νεολαία πανδημεὶ ὠλέσθη.
 Ἐξω ἄκακε πάτερ Δαρειάν, ἐλθέ. ὦ ἄ !
 Πολύκλαυστε σὺ τοῖς σῶις φίλοις, θανῶν, διατί,
 διατί ὦ δυνάστα, ὦ δυνάστα,
 ἐπῆλθον εἰς τὴν πᾶσάν σου γῆν
 τὰ δίδυμα ταῦτα πάθη ;
 Τὰ τρίσκαλμα πλοῖα εἶν' ἄπλοια νῦν,
 πνιγέντα, φθαρέντα !

ΔΑΡΕΙΟΣ

(ἐπιφαίνεται παρὰ τὸν τάφον) (**)

Ὁμήλικές μου, οἱ πιστῶν πιστότατοι,
 γηραῖοι Πέρσαι, τί ἢ πόλις κόπτεται,
 θρηνεῖ, στενάζει καὶ κροτεῖ τὸ ἔδαφος ;
 Παρὰ τὸν τάφον βλέπων τὴν συμβίαν μου,
 ἐκπλήττομαι, κ' ἐδέχθην τὰς χοὰς αὐτῆς.
 Καὶ σεῖς, θρηνοῦντες εἰς τὸν τάφον μου ἐγγύς
 δι' οἰκτρῶν γόων, οἷς ὑπήκουον αἰ ψυχαί,
 μ' ἐπικαλεῖσθε. Δύσκολος ἢ ἔξοδος.
 Προθυμωτέρως οἱ ὑπὸ τὴν γῆν Θεοὶ
 λαμβάνουσιν ἢ ὅτι ἀπολύουσιν.
 Ἄλλ' ἤλθ', αὐτοὺς βιάσας· σὺ δὲ τάχυνον,
 μή μοι μεμρθῶσι πῶς τὸν χρόνον σπαταλῶ.

(*) Καπνὸς περὶ τὸν τάφον βρονταί.

(**) Ὁ Χορὸς γονυπετεῖ.

Τι δὲ τὸ νέον βαρὺ τραῦμα τῶν Περσῶν ;

ΧΟΡΟΣ

Σ' εὐλαβοῦμαι νὰ σὲ βλέπω, σ' εὐλαβοῦμαι νὰ λαλήσω. Z.
Σέβας μὲ συνέχει ἀρχαῖον.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἄλλ' ἀφ' οὗ κάτωθεν ἤλθον εἰς τοὺς λόγους σου πεισθεῖς,
μὴ τὸν λόγον παρτεινῶν, ἀλλὰ λέγων σύντομα,
διηγήθητι τὰ πάντα, τὴν εὐλάβειν ἀφείς.

ΧΟΡΟΣ

Τρέμω μὲν νὰ πράξ' ὡς θέλεις, τρέμω δὲ καὶ νὰ εἰπῶ σοι
ὅσα κακῶς λέγονται φίλοις.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἄφ' οὗ φόβος τῶν φρενῶν σου παλαιὸς ἀνθίσταται,
σὺ, γυνὴ εὐγενεστάτη, γηραιά μου σύνευνε·
παῦσον τοὺς κλαυθμοὺς καὶ γόους καὶ εἰπέ μοί τι σαφές.
Ἔρχονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους συμφοραὶ ἀνθρώπινοι,
καὶ πολλὰ ἐκ τῆς θαλάσσης κ' ἐκ τῆς γῆς κακὰ πολλὰ
τοὺς προσβάλλουν, ἢ ζωὴ τῶν ὅταν παρτεινῆται.

ΑΤΟΣΣΑ

Ἦ τὴν εὐτυχίαν πάντων τῶν θνητῶν ὑπέρτερη,
ὅσον ἔβλεπες τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, ὡς Θεὸς
ζηλωτὸς ἐν Πέρσiais, ἔζης βίον πνευδαίμονα.
Σὲ ζηλεύω καὶ θανόντα, πρὶν τὸ βῆθος τῶν δεινῶν
ιδῆς. Πάντα, ὦ Δαρεῖτε, θεν' ἀκούσης ἐν βραχεῖ.
Ἄνετράπη ἡ Περσία πρόβριζος, οὕτως εἰπεῖν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Τίνι τρόπῳ ; Στάσις ἤλθεν, ἢ λοιμὸς ἐνέσκηψεν ;

ΑΤΟΣΣΑ

Οὐδαμῶς. Πρὸς τὰς Ἀθῆνας κατεστράφη ὁ στρατὸς.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Τῶν υἱῶν μου τίς ἐκεῖσε ἦν ὁ στρατηγός, εἰπέ.

ΑΤΟΣΣΑ

Ὁ ἀνδρεῖος Ξέρξης πᾶσαν ἐρημῶν τὴν ἠπειρον.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Κ' ἔκαμε πεζὸς ἢ ναύτης τὴν μωρὰν ἀπόπειραν ;

ΑΤΟΣΣΑ

Καὶ τὰ δύο. Διπλᾶ ἦσαν μέτωπα διπλοῦ στρατοῦ.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Πεζὸς τόσος νὰ περάσῃ πῶς κατώρθωσε στρατὸς ;

ΑΤΟΣΣΑ

Τὸν πορθμὸν τῆς Ἑλλης, τοῦτον ἔξευξε μηχανευθεῖς.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Τοῦτο ἔπραξε, τὸν μέγαν κατκλείσας Βόσπορον ;

ΑΤΟΣΣΑ

Οὕτως ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο δαίμων τὸν συνέδραμεν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Οἴμοι ! μέγας δαίμων, ὅς τις ἔβλαψε τὴς φρένας του.

ΑΤΟΣΣΑ

Ἦστε καὶ τὸ τέλος ἤλθε τὸ κακὸ, ὦν ἔπραξε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Καὶ εἰς τούτους τί συνέβη, ὥστε νὰ στενάζητε ;

ΑΤΟΣΣΑ

Κακῶθεις στρατὸς ὁ ναύτης τὸν πεζὸν κατέστρεψε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἐξωλόθρευσε τὸ δόρυ τὸν λαὸν ἐλόκληρον ;

ΑΤΟΣΣΑ

Πικρῶς στένουσι τὰ Σούσα, καὶ ἀνδρῶν εἰσὶ κενά.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Οἴμοι τῶν ἐνδόξων τούτων ἐπικούρων τοῦ στρατοῦ !

ΑΤΟΣΣΑ

Ἡρημώθησαν τὰ Βάκτρα· οὐδὲ γέρον ἔμεινε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Δυστυχής ! Ὅποιαν ἤθην σύμμαχον ἀπώλεσε !

ΑΤΟΣΣΑ

Λέγουν ἔμεινεν ὁ Ξέρξης ἔρημος μετ' οὐ πολλῶν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ποῦ καὶ πῶς αὐτοῦ τὸ τέλος; Ἦτον σωτηρία τις;

ΑΤΟΣΣΑ

Εἰς τὴν γέφυραν ἀπῆλθε δῶα γαίας ζεύγουσαν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Κ' εἰς τὴν ἠπειρον ἐσώθη ταύτην; Εἶναι ἀληθές;

ΑΤΟΣΣΑ

Ναί, σαφῶς λέγεται τοῦτο, καὶ οὐδεὶς διαφωνεῖ.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Φεῦ! Ταχύτατα ἐπῆλθε τῶν χρησμῶν ἡ πλήρωσις.

Διὰ ταύτης τὸν υἱόν μου ἐκεραύνωσεν ὁ Ζεὺς.

Ἦλπιζον νὰ τὴν τελέσουν μετὰ χρόνον οἱ Θεοί.

Ὅταν πλὴν τις αὐτὸς σπεύδῃ, κ' οἱ Θεοὶ συμβουλοῦν.

Τὴν πηγὴν τῶν κακῶν τώρα εὑρετε, ὦ φίλοι μου,

ἦν τὸ νέον τοῦ υἱοῦ μου θράσος δὲν ἐνόησεν,

ὥστε δουλικῶς τὸν μέγαν, ἱερὸν Ἑλλήσποντον

ἤλπισε ν' ἀλισσοδέσῃ, τοῦ Θεοῦ τὸν Βόσπορον,

μετεξέθιμισε τὸν πόρον, καὶ σφυρήλατα δεσμὰ

περιάψας, πολλὸν δρόμον σχίζ' εἰς στράτευμα πολύ.

Θνητὸς, ἤλπισεν ἀβούλως νὰ νικήσῃ τοὺς Θεοὺς

πάντας, καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Εἶχε νόσος τῶν φρονῶν

τὸν υἱόν μου· καὶ φοβοῦμαι μήπως γίνῃ ἀρπαγὴ

τοῦ τυχόντος ἢ μεγάλη συζῆσθ' τοῦ πλοῦτου μου.

ΑΤΟΣΣΑ

Ταῦτα ὁ ἀνδρῆϊς Ξέρξης ἐν κακαῖς ἀναστροφαῖς

ἐδιδάχθη. Πλοῦτον μέγαν δι' αἰχμῆς, τῷ ἔλεγον

πῶς ἀπέκτησας, κ' ἐκεῖνος, ἔνδον ἔχων τὴν αἰχμὴν

κάθηται, μὴ ἐπαυξήσῃς τὸν πατρῶον θησαυρόν.

Τοὺς ὄνειδισμοὺς ἀκούων συχνὰ τούτους τῶν κακῶν,

μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν δρόμον τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Καὶ λοιπὸν ἔργον ἔπραξεν ἀείμνηστον

καὶ μέγιστον, ὁποῖον δὲν ἐκένωσε

ποτὲ τῶν Σούσων πρὶν τὸ φρούριον πεσόν,

ἐξ οὗ ὁ Ζεὺς ὁ ἀνὰξ ἔδωκε τιμὴν

εἰς ἓνα, πάσης ν' ἀρχῆ τῆς εὐθρέμμουτος

Ἀσίας, ἔχων σκῆπτρον εὐθυντήριον.

Ὁ Μῆδος ἦν ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς στρατοῦ.

ἄλλος δ', ἐκεῖνου παῖς, ἐξηκολούθησε·

τρίτος δ' ὁ Κύρος, ἀνὴρ οὗτος εὐτυχῆς,

ἄρξας, εἰρήνην εἰς τοὺς φίλους ἔδωκε,

καὶ τοὺς Λυδοὺς καὶ Φρύγας προσκτησάμενος,

τὴν Ἰωνίαν διὰ βίας ἔλαβε.

Φρόνιμος ἦτον καὶ οὐχὶ Θεῶν ἐχθρός.

Τέταρτος, μετὰ Κύρον, ἦλθεν ἕτερος,

πέμπτος δ' ὁ Μέρδης, αἰσχρὸς τῆς πατρίδος του

καὶ τῶν ἀρχαίων θρόνων. Τοῦτον ἔκτεινε

σὺν δόλ' ὁ Ἀρταφέρνης, τῶν οἰκείων εἰς,

μετ' ἄλλων φίλων, οἵτινες συνήργησαν.

Αἱ φρένες του ὠδήγουν τὴν καρδίαν του.

Κ' ἐγὼ τὸν κλῆρον ἔλαβον ὃν ἤθελον.

Μετὰ πολλῶν πολλαῖς ἐξεστράτευσά,

ἀλλὰ τοσοῦτο δὲν ἐπέφερα κακόν.

Ἄλλ' ὁ υἱός μου, νέος ὢν, νέα φρονεῖ,

τῶν ἐντολῶν μου ἐπιλανθανόμενος.

Ἦξεύρετέ το, ὦ ἐμοὶ δμηλίκες,

ἐξ ὄλων ὅσοι ποτ' ἐνταῦθα ἤρξαμεν,

οὐδεὶς τοσαύτας συμφορὰς ἐπέφερε.

ΗΓΕΜΩΝ

Καὶ τί, Δαρεῖε Ἄναξ, τὸ συμπέρασμα

τῶν λόγων σου; Πῶς πάλιν θεν' ἀνορθωθῆ

εἰς εὐπραγίαν τῆς Περσίας ὁ λαός;

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἄν εἰς Ἑλλήνων τόπον δὲν στρατεύωσι

καὶ ἂν τῶν Μῆδων ὑπερέχη ὁ στρατὸς
διότ' ἡ γῆ μας εἶν' ἐκείνων σύμμαχος.

ΗΓΕΜΩΝ

Πῶς τοῦτο λέγεις; Τίνοι τρόπῳ συμμαχεῖ;

ΔΑΡΕΙΟΣ

Λιμῶ φονεύει τοὺς ὑπεραρίθμους μας.

ΗΓΕΜΩΝ

Κατηρτισμένον θενὰ πέμψωμεν στρατόν.

ΔΑΡΕΙΟΣ

Οὐδὲ τὸ μείναι ἐν Ἑλλάδι στράτευμα

θα τύχη σωτηρίας οὐδ' ἐπιστροφῆς.

ΗΓΕΜΩΝ

Πῶς λέγεις; Ὅλος τῶν βαρβάρων ὁ στρατὸς
δὲν θα περάσῃ ἐξ Εὐρώπης τὸν πορθμόν;

ΔΑΡΕΙΟΣ

Ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγοι, τὰς μαντείας ἂν
πιστεύσωμεν, ἰδόντες τὰ γενόμενα.

Δὲν ἐκπληροῦνται ἄλλαι, ἄλλαι δὲ οὐχί.

Ἄν οὕτως ἔχη, πλῆθος ἔκκριτον στρατοῦ
κινεῖται, εἰς ἐλπίδας πιστευθὲν κενάς

μένουσι δ' ὅπου ῥέει διὰ Βοιωτῶν

ὁ Ἄσωπος, τῆς γῆς τῶν φίλων λίπασμα.

Ἐκεῖ τοὺς ἀναμένει κακὸν ὕψιστον,

ποινὴ τοῦ θράσους, τῆς ἀθέου τῶν φρενῶν,

διότ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπερχόμενοι,

θεῶν ἐσύλουν ἔδη, ἔκαιον ναοὺς,

καὶ βομῶν βάσεις, ὅσια ἰδρύματα.

ἐκ βάρων φύρδην πρόβριζ' ἀνετρέποντο.

Κακῶν ἐργάται, ἴσα πάσχουσι κακά,

καὶ ἄλλα θέλουν πάθει· οὐδὲ τῶν δεινῶν

ἐστείρωσ' ἔτι, ἀλλ' αὐξάνει ἡ πηγὴ,

καὶ βαθὺ τέλημα θὰ καλύψῃ αἵματος

τὴν Πλαταίδα, ὑπὸ λόγχῃς δωρικῆς·
σωρὸς πτωμάτων μέχρι τρίτης γενεᾶς
ἀφώνως θενὰ λέγη εἰς τὰ ὄμματα
πῶς οἱ θνητοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπαίρωνται,
διότι ὕβρις ἐξανθοῦσα, στάχυας
τῆς βλάβης φέρει, θέρος πάγκλαυστον δ' αὐτός.

Βλέπετε ταύτην τὴν ποιήν, καὶ μέμνησθε
τῶν Ἀθηῶν καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος, μὴ
καταφρονῶν τις τὴν παρούσαν μοῖραν του
κ' ἐρασθεῖς ἄλλης, σὰς βυθίσ' εἰς συμφοράς.

Τῶν ὑπερκόμπων φρονημάτων κολαστῆς
ἐστὶν ὁ Ζεὺς, τοῦ τύφρου δικαστῆς βαρῦς.

Ἐκεῖνος πάντως, ἔπρεπε νὰ σωφρονῇ.

Διδάσκατέ τον νοθετοῦντές τον ὑμεῖς
τὸ θράσος του νὰ παύσῃ τὸ θεοβλαβές.

Σὺ δὲ, τοῦ Ξεῖρου φίλη μῆτερ γηραιά,
ἀπὸ τοῦ οἴκου εὐπρεπές τι ἔνδυμα

λαβοῦσ', ἀπάντα τὸν υἱόν σου. Ἐπ' αὐτοῦ

ἐξηλωμένοι αἱ λωρίδες κρέμανται,

διὰ τὴν θλίψιν, τῶν ποικίλων πέπλων του.

Σὺ πράϋνόν τον διὰ λόγων προσκνῶν.

Ν' ἀκούσ', ἠξέυρω, μόνην σὲ θεν' ἀνεχθῆ.

Ἐγὼ δ' ὑπάγω εἰς τὸ σκότος ὑπὸ γῆν.

Σεῖς δὲ, πρεσβύται, χαίρετε, εἰ κ' ἂν κακοῖς.

Τῆς καθ' ἡμέραν ἡδονῆς εὐφορίνεσθε.

Οὐδὲν ὁ πλοῦτος εἰς θκνόντας ὤφειλε. (*)

ΗΓΕΜΩΝ

Πῶς ἐλυπήθην τῶν βαρβάρων τὰ δεινὰ

ἀκούσας, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα!

ΑΤΟΣΣΑ

Ἦ δαῖμον, πῶσα ἄλγη μοι ἐπέρχονται!

(*) Γίνεται ἀφανής ἐν ἀστραπαῖς καὶ βρονταῖς.

Πρὸ πάντων πλὴν μὲ θλίβει αὐτ' ἡ συμφορὰ,
 ν' ἀκούσω ποία ἡ τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ
 καλύπτουσ' ἀτιμία τοῦ ἐνδύματος.
 Ὑπάγω, κ' ἐκ τοῦ οἴκου φέρουσα στολὴν,
 θὰ προσπαθήσω ν' ἀπαντήσω τὸν υἱόν.
 Δὲν θὰ προδώσω ἐν κκαοῖς τὰ φίλτατα (*)

ΧΟΡΟΣ

ὦ μοι, πῶς μέγαν καὶ πῶς ἀγαθὸν Στρ. α.' Η.
 καὶ φιλόνομον βίον διήγομεν,
 ὅτε ἄκακος

ἦρχε τῆς χώρας ἀυτάρκης, ἀνδρείος, ἰσόθεος,
 ὁ γέρον Βασιλεὺς Δαρεῖος!
 Πρῶτον στρατὸν μὲν εὐδόκιμον Ἀντιστρ. α.'
 εἴχομεν, καὶ τὰ ἐγχώρια νόμιμα
 οὐριοδρόμουν

ἐκ τῶν πολέμων δ' οἱ ἐπιστρέφοντες ἦγον ἀπόνους,
 ἀπαθεῖς, εὐδαίμονας τοὺς οἴκους.
 πόσας ἔπερσε πόλεις χωρὶς τὸν τοῦ Ἄλυος βροῦν νὰ περάσῃ
 κ' ἐκ τῆς ἐστίας νὰ σεισθῇ
 οἱ' αἱ περὶ τὸ Στρυμόνιον πέλαγος Ἀχελωῖδες, ἐν Θράκης
 χώρας παροικῶσαι.

Αἴτ' ἐν χέρσῳ καὶ ἔξω τῆς λίμνης, Ἀντιστρ. β.'
 αἱ φέρουσαι πύργων στεφάνους,
 ἦσαν ὑπήκο' εἰς αὐτὸν,
 κ' αἱ εἰς τῆς Ἑλλῆς πλατῦν τὸν πορθμὸν
 κ' ἡ ἐντὸς Προποντίς,
 καὶ τοῦ Πόντου ἀχχινὲς τὸ στόμα.

Καὶ αἱ νῆσοι ἐμπρὸς τῶν ἀκτῶν Στρ. γ.'
 ἐσπαρμέναι καὶ περιβρεχόμεναι
 Λέσβος καὶ Σάμος ἑλαιόφυτοι, Χίος καὶ Πάρος,
 Νάξος, Μύκονος, ἔτι κ' Ἄνδρος,
 κ' ἡ ταύτης γείτων, ἡ προσεχὴς ἀκτὴ τῆς Τήνου.

(*) Ἀπέρχεται μετὰ τῶν ἀπαθῶν τῆς.

Κ' αἱ παρὶκτιοὶ νῆσοι, ἡ Ἀῆμονος
 κ' ἡ γῆ τοῦ Ἰκάρου ἦσαν ὑπ' αὐτὸν
 Καὶ Ῥόδος καὶ Κνίδος κ' αἱ Κύπρια πόλεις ἐκτὸς αὐτῶν
 Πάφος καὶ Σόλος, καὶ ἡ Σαλαμίς
 ἦς ἦν ἡ μητρόπολις πηγὴ δεινῶν μας.

Τῶν Ἰαόνων τὸν κλῆρον, εὐπόρους Ἐπωδὸς
 εὐάνορας πόλεις κατέσχε,
 κατ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων τὸ φρόνημα.
 Εἶχε δ' ἀλκὴν ὀπλιτῶν ἀκαμάτων,
 καὶ παμμίκτους ἐπικούρους παρόντας.
 Νῦν θεότρεπτος τύχη
 προδήλως δαμάζει ἡμᾶς ἐν πολέμοις
 καὶ δεινὰς καταφέρει
 πληγὰς θαλασσίας.

ΞΕΡΞΗΣ (εἰσερχεται)

ΞΕΡΞΗΣ

Οὐαί!

Θ.

Δυστυχῆς φεῦ ἐγώ! Στυγεραῖς τύχης ἦν
 ἀπροσδόκητον εὖρον! Πῶς τὴν φρένα ὤμδς
 ἐπενέβη ὁ δαίμων, τὸ γένος ἡμῶν
 τῶν Περσῶν καταστρέφων! ὦ τάλας ἐγώ!
 Τι θὰ γίνω; Μ' ἐλύθ' ἡ ἰσχὺς τῶν μελῶν
 ὅτε βλέπω τοὺς γέροντας τούτους ἀστούς.
 Εἶθε ὦφελε, Ζεῦ, μετ' ἀνδρῶν τῶν νεκρῶν
 νὰ καλύψῃ κ' ἐμὲ
 τοῦ θανάτου ἡ πρόωρος μοῖρα!

ΗΓΕΜΩΝ

ὦ φεῦ! Βασιλεῦ, τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ
 τῆς μεγάλης τιμῆς τοῦ ἄρχειν Περσῶν,
 τῶν γενναίων ἀνδρῶν,
 οὗς ἐθέρισεν ἄσπλαγχνος δαίμων!
 Ἢ γῆ κλαίει τὴν ἦβην τὴν ἰθαγενῆ
 τῶν Περσῶν, ἣν ὁ Ξέρξης ἀπέκτεινεν, ὧς

τροφοδότης τοῦ Ἄδου ἂν ἦν.
Ἄδοβάται πολλοί, τῆς Περσίας τὸ ἄνθος,
πυκνὴ μυριάς τοξοτῶν κατεστράφη.
Ἔ! οἷα δύναιμις ἦτον λαμπρά!

ΞΕΡΞΗΣ

Οὐαί μοι, οὐαί τοῦ στρατοῦ, τοῦ λαοῦ! (*)

ΗΓΕΜΩΝ

Ἦ γῆ τῆς Ἀσίας, ὦ Βασιλεῦ,
δεινῶς φεῦ! ἔκλινε γόνυ, δεινῶς.

ΞΕΡΞΗΣ

Εἴμ' ἐγὼ, φεῦ, φεῦ συμφορᾶς! Στρ. α'.
ἐγὼ ἄξιος θρήνων πρὸς βλάβην τῆς πατρίδος, γεννηθείς.

ΧΟΡΟΣ

Προσαυδῶ πρὸς τὸν νόστον
φεῦ! κκλόφωνον βοήν,
φεῦ! κακομελεῖ κραυγὴν.
Μαριανδυνοῦ θρηνητοῦ
θέλω σοὶ φέρει πολύδακρυον γόνυ.

ΞΕΡΞΗΣ

Οἰκτρὸν πανόδυρτον θρήνον Ἀντιστρ. α'.
ἐκπέμψατε. Ἔστρεψεν ὁ Θεὸς τὰ βέλη του κατ' ἐμοῦ.

Θρηνήσω πανόδυρτον γόνυ,
λαοπαθεῖς συμφορᾶς,
τὴν βύθισιν τῶν νεῶν
καὶ τὴν πόλιν πενθήρη.

Θὰ ἐγείρω κλαγγὴν καὶ πολύδακρυον θρήνον

ΞΕΡΞΗΣ

Τῶν Ἰάνων θερίζει Στρ. β'.
τῶν Ἰάνων δ' Ἄρης,
ναυδάτης παναλλῆς

(*) Προσθήκη.

σκοτεινὴν δρεπανίσσας ἀκτὴν,
δυσδαίμονα πλάκα.

ΧΟΡΟΣ

Αἰ, αἰ! Βοήσας εἰπέ,
ποῦ τῶν πιστῶν εἶν' ἡ πληθὺς;
ποῦ οἱ παραστάται σου,
ὡς ὁ Φαρανδάκης ἦν,
Σούσας καὶ Πελάγων,

(*) [Ἄγδαβάτης καὶ Ψάμμις ἀκόμη, πρὸς δὲ
Σουσισκάνης, ὦ, ποῦ;]
ὄτ' Ἄγδάτανα λιπῶν;

ΞΕΡΞΗΣ

Δυστυχεῖς! Τοὺς ἀφῆκα
ἐκ Τυρίας πεσόντας
νηῶς εἰς τὰς ὄχθας,
τὰς πετρώδεις ἀκτὰς νὰ πνιγοῦν
τὰς Σαλαμινίας.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαί! Ποῦ ὁ Φαρνοῦχος;
Ποῦ Ἀριόμαρδος ὁ καλός;
Ποῦ Σενάλκης Βασιλεὺς;
ἢ εὐπάτωρ Λίλαιος;
Μέμφις; Θάρυβις;

(*) [Ἄρτεμεβάρης, προσέτι Μασίστρας, πρὸς δὲ]
[ὁ Ἰσταίχμας, ὦ ποῦ;]
Ταῦτα πάλιν σ' ἐρωτῶ.

ΞΕΡΞΗΣ

Φεῦ! ὦ! Ἰὼ μοι! Στρ. γ'.
Ὡς εἶδον φρικτὰς τὰς Ἀθήνας
τὰς ὠγυγίους,
πάντες κατέπεσαν, αἰ αἰ!
αἰ αἰ!
σπαίροντες ἄθλι' εἰς τὴν χέρσον.

(*) Χωρὶα παραλειφθῆντα εἰς τὴν μουσικὴν σύνθεσιν.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ τὸν Πέρσην Ἄλπιστον
 [τὸν Βατανάχου]
 Πῶς τὸν πιστὸν σου δρθαλμὸν,
 τὸν μυρίων, μυρίων κοσμητῆν,
 [καὶ Σησάμην τὸν Μεγαβάτου]
 [καὶ τὸν Πάρθον, τὸν μέγαν Οιδάρην]
 τὸν ἀφῆκες, ἀφῆκες! Οὐαὶ δεινῶν,
 τοῖς Πέρσαις τοῖς ἐνδόξοις
 κακὰ τῶν κακῶν!

ΞΕΡΞΗΣ

Μέγαν μοι πόθον Ἄντιστρ. γ.
 τῶν φιλτάτων ἑταίρων ἐγείρεις
 ἀνέλπιστα λέγεις
 κακὰ τῶν κακῶν. Βοῶ
 βοῶ
 ἐντὸς τοῦ στήθους ἡ ψυχὴ μου.

ΧΟΡΟΣ

Ἄλλους ἔτι κλαίωμεν.
 [οὕτω τὸν Μάρδον]
 Ξάνθιν μυρίαρχον, Δίαξιν
 [καὶ τοὺς ἱππότες, τὸν Ἀγχάρην καὶ τὸν Ἀρσάκην]
 [καὶ Λυθίμνην καὶ Κηγθεδατην]
 καὶ Τόλμον, αἰγμῆς ἄπληστον.
 Νεκροὶ ἔπεσαν, νεκροὶ!
 Ὅπισω δὲν ἔπονται τῆς ἀρμαμάξης
 παρὰ τὰς σκηνάς.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἀπόλοντο οἱ πρωτεργάται τοῦ στρατοῦ Στρ. δ.

ΧΟΡΟΣ

Ἀνώουμοι, οὐαὶ, ἔπεσαν.

ΞΕΡΞΗΣ

Αἶ αἶ! αἶ αἶ! Ἄλλοῦμον ὦ!

ΧΟΡΟΣ

Θεοὶ, Θεοὶ!

ἄελπτον ἐπέμψατε ἐφ' ἡμᾶς
 μέγα κακὸν, μείζον πάσης βλάβης;

ΞΕΡΞΗΣ

Ἐπλήγημεν! Τῆς τύχης ὦ μετὰβολαί. Ἄντιστρ. δ.

ΧΟΡΟΣ

Ἐπλήγημεν. Εἶναι δῆλον.

ΞΕΡΞΗΣ

ᾠ νέαι νέαι βλάβαι βλάβαι!

ΧΟΡΟΣ

Ἰάονας
 ναύτας ἀπηντήσαμεν δυστυχῶς
 Κατηγωνίσθ' ἡ φυλὴ τῶν Περσῶν

X (*)

ΞΕΡΞΗΣ

Κλαίετε, κ' ἔπεσθέ μοι εἰς τ' Ἀνάκτορα. Ἐποφθός.

ΧΟΡΟΣ

Τὰ δάκρυα προῖξέμεν.
 Βαρέως πάσχεις, ὦ Περσία.

ΞΕΡΞΗΣ

Θρηγῶν παρέπου εἰς τὸν οἶκον

ΧΟΡΟΣ

Παρέπομαι μετὰ κλαυθμῶν καὶ οἰμογῶν.
 Ἡ βασιλεὺς τὸν υἱὸν ἄσπασθῆ π.λησιάζει.

ΑΤΟΣΣΑ (μετὰ λαμπρᾶς συνοδίας).

ΑΤΟΣΣΑ

Χαῖρε Βασιλεῦ παντάναξ, χαῖρε, φίλτατε υἱέ,

(*) Τὰ ἐπόμενα μέχρι τέλους μετάφρ. ἐκ τοῦ Κοίχλου.

τοῖς Θεοῖς εὐγνώμων ὅτι ἀπὸ φόνων καὶ δεινῶν
εἰς πατρίδα καὶ εἰς φίλους, κ' εἰς τοὺς οἴκους τοῦ πατρὸς
βλέποντα τὸ φῶς καὶ ζῶντα πάλιν σ' ἐπικνέφερον.
Δούλοι, ἄρατε τὰς πύλας. Ὁ δεσπότης ἔφθασε.
Πορφυροβαφῆ τὸν δρόμον στρώσατε θεράπαινοι.
Ἄνδρες, γέροντες, γυναῖκες, παῖδες, προσκυνήσατε·
Ἄρχεσθε τῆς ὑμνωδίας· ὁ Βαλὴν εἰσέρχεται.
Ὡς λαμπρὰ προκύπτ' ἡμέρα ἀπὸ μελανῆς νυκτὸς,
εἰς λαόν ἐν θλίψει λάμπει Ἄνακτος ἐπιστροφή.

ΞΕΡΞΗΣ

Ὅχι, ὦ ἀγνή μου μητέρα. Τὶ συνέβη ἀγνοεῖς.

ΑΤΟΣΣΑ

Καὶ τὸ τί συνέβ' ἠξέυρω καὶ τὸ τί συμβήσεται.

ΞΕΡΞΗΣ

Πῶς ἀπώλεσα ἠξέυρεις ἄνδρας, στόλον καὶ τιμὴν;
Ἴππους, στρατιώτας, πλοῖα, ἄρματα, τὸ πᾶν; Κ' ἐγώ—
βλέπεις τί τὸ ἔνδυμά μου! βλέπεις τὰ λωρία του.

ΑΤΟΣΣΑ

Οὐδὲ ταῦτα μὲ λανθάνουν. Ἴδου, λάβε τὴν στολὴν.
Κρύψον ὑπὸ τὴν πορφύραν τὸ οἰκτρὸν σου ἔνδυμα.
Λάβε τὴν τιάραν, λάβε σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρά σου.

ΞΕΡΞΗΣ

Τί μοι λέγεις, μητέρα; Μήπως εἶμαι πλέον Βασιλεὺς;
Βασιλεὺς λαὸν μὴ ἔχων, Βασιλεὺς χωρὶς στρατοῦ!

ΑΤΟΣΣΑ

Ἄν, Θεῶν θελόντων, Ἄναξ, πολὺν ὤλεσας στρατὸν,
ἀλλ' ἡ γῆ δὲν ἀπωλέσθη, μένει ἔτι ὁ λαός,
τοῖς Θεοῖς ἐὰν ἀκούων πειθαρχῆς τοῖς λόγοις των.
Ἄν δ' ἀβούλως εἰς γῆν ξένην τὸν στρατὸν ὠδήγησας,
ἦν τοῦ σοῦ ζυγοῦ ποθοῦσιν ἐλευθέραν οἱ Θεοί,
ἀπειπὼν τὴν ὕβριν, ἔξεις εὐμενὲς τὸ θεῖόν σοι.
Μένουσι τῆς γῆς οἱ ὄροι, μένει καὶ τὸ κράτος σου,

ΚΟΡΗ ΑΘΙΓΓΑΝΙΣ

κ' οἱ ὑπήκοοί σου πάντες πειθαρχοῦσιν ὡς τὸ πρῖν.
 Ἄκριτα, ἀληθῆ λέγω ; Μαρτυρήσατε ὑμεῖς,
 πρόκριτοι, γηραιοὶ Πέρσαι, τῶν πιστῶν οἱ ἄριστοι.
 Λέγετε, παρηγορεῖτε τὸν δεσπότην ὕπως δεῖ.

ΗΓΕΜΩΝ

Ἄληθῆ ὅσα λέγει εἰσὶ, Βασιλεῦ
 ἡ τεκοῦσά σε μήτηρ, Δαρείου υἱέ·
 δι' ἃ παύου δακρῶν καὶ γῶν πικρῶν,
 καὶ δὸς πρόφρον τὸ οὖς
 εἰς αὐτὰς τὰς πιστὰς συμβουλὰς μας.

ΧΟΡΟΣ

Γαῦρος στρατὸς καὶ οἶος οὐδεὶς Ἐξοδος. Α.
 ὠπλίσθη προτοῦ, ἂν ἐξέλιπε πᾶς,
 ἀνεξάντλητος πλήν,
 ὡς τὰ φύλλα τὸ ἔαρ,
 αἰώνιος τρέφ' ἡ ἱκμάς τοῦ λαοῦ,
 νέον ἄλλο παράγουσα γένος.
 Καὶ ὡς ὁ Δαρεῖος ἐὰν οἰκουρῆς,
 θ' ἀυξήσης τοῦ κράτους ἔλθον κ' ἰσχύν,
 καλῶς κ' ἐν εἰρήνῃ θ' ἄρχῃς τῆς γῆς
 ἦν σ' ἀφῆκαν οἱ πρόγονοι κλῆρον·
 ἐν ἀγάπῃ καὶ πίστει πρὸς σε ὁ λαὸς
 θ' ἀμύνητ' ἐχθρὸν, ὅστις, ὅθεν ἂν ᾖ,
 ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῶν χρόνων
 αὐτὸς παρὰ Πέρσαις κρατεῖ ὁ Θεσμὸς·
 Βασιλεὺς καὶ λαὸς ὅτι ἐν εἰσί.

ΤΕΛΟΣ

(Τὸ τέλος κατ' Αἰσχύλον)

Ψ.

ΞΕΡΞΗΣ

Πῶς ἔχι; Στρατὸν δὲ τάλας ἀπώλεσας τόσον!

ΧΟΡΟΣ

Τὶ ἔχι; Ἡ πᾶσα Περσί' ἀπωλέσθη.

ΞΕΡΞΗΣ

Δὲν βλέπεις τί μοι μένει τοῦ ἐνδύματος;

ΧΟΡΟΣ

Ναί, βλέπω, βλέπω.

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ τὸν βελοδέκτην μου;

ΧΟΡΟΣ

Τί λέγεις ὅτι ἔσωσας;

ΞΕΡΞΗΣ

Τῶν βελῶν τὸ ταμεῖον.

ΧΟΡΟΣ

Ἐκ πολλῶν ἐλάχιστα.

ΞΕΡΞΗΣ

Εἴμεθ' ἄνευ βοηθῶν.

ΧΟΡΟΣ

Οἱ Ἴωνες δὲν εἶναι φυγόμενοι.

ΞΕΡΞΗΣ

Φιλοπόλεμοι. Πράγμα' ἀνέλπιστον εἶδον.

ΧΟΡΟΣ

Τὸ θαλάσσιον ἠττηθὲν πλῆθος λέγεις;

ΞΕΡΞΗΣ

Τὸν πέπλον μου ἔσχισα πρὸς τὸ κακόν.

ΧΟΡΟΣ

Βαβαί! βαβαί!

ΞΕΡΞΗΣ

Πλέον ἀκόμ' ἢ βαβαί!

ΧΟΡΟΣ

Διότι διπλᾶ τὰ κακὰ καὶ τριπλᾶ.

ΞΕΡΞΗΣ

Ἡμῖν λυπηρὰ, χαρὰ τοῖς ἐχθροῖς.

ΧΟΡΟΣ

Μᾶς ἐκόπ' ἡ δύναιμις.

ΞΕΡΞΗΣ

Γυμνὸς εἶμαι ὀπαδῶν.

ΧΟΡΟΣ

Διὰ τὸ πάθος τῆς θαλάσσης.

ΞΕΡΞΗΣ

Τὰ πάθη μου κλαῖε, κ' εἰς τὸν οἶκον ἄπελθε.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ κλαίω καὶ ὀδύρομαι.

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ ἀντιβόα εἰς ἐμέ.

ΧΟΡΟΣ

Κακὰ κακῶν, ὦρα κακῆ!

ΞΕΡΞΗΣ

Κραύγαζε, μέλος συντιθείς.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ οὐαὶ!

Βαρεῖα αὐτ' ἡ συμφορὰ
πολὺ καὶ δι' αὐτὸ πονῶ.

ΞΕΡΞΗΣ

Καὶ κόπτου, κόπτου δι' ἐμέ καὶ στέναζε.

ΧΟΡΟΣ

Βαβαί, βαβαί! Δεινὰ, δεινὰ!

ΞΕΡΕΗΣ

Καὶ ἀντιβόα εἰς ἐμέ.

ΧΟΡΟΣ

Θὰ γίνῃ τοῦτο, δέσποτα.

ΞΕΡΕΗΣ

Ἄνακραζον τὸ γοερὸν.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ οὐαὶ!

Μέλαινα τοῖς στόνοις μου

ἢ πληγὴ θ' ἀναμιγῆ.

ΞΕΡΕΗΣ

Τὸ στῆθος σχίζε, βόα θρῆνον Μύσιον.

ΧΟΡΟΣ

ᾠ μοι μοι! ᾠ μοι μοι!

ΞΕΡΕΗΣ

Τὰς λευκὰς τρίχας μάδει τοῦ γενείου σου.

ΧΟΡΟΣ

Ἄπριξ, ἀπριξ, καὶ πάνυ γοερῶς.

ΞΕΡΕΗΣ

ᾠξέως κράζε.

ΧΟΡΟΣ

Θενὰ γίνῃ.

ΞΕΡΕΗΣ

Ἄς σχίσ' ἢ χεῖρ σου τὸν κοιλώδη πέπλον σου.

ΧΟΡΟΣ

ᾠ μοι μοι! ᾠ μοι μοι!

ΞΕΡΕΗΣ

Μάδει τὴν κόμην, μυρολόγει τὸν στρατόν.

ΧΟΡΟΣ

Ἄπριξ, ἀπριξ, καὶ πάνυ γοερῶς.

ΞΕΡΕΗΣ

Ἐγγὸν τὸ βλέμμα.

ΧΟΡΟΣ

Ἵδωρ ἔλον.

ΞΕΡΕΗΣ

Καὶ ἀντιβόα εἰς ἐμέ.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ! Οὐαὶ!

ΞΕΡΕΗΣ

Οἰμόζων χάρεϊ πρὸς τὸν οἶκον.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ οὐαὶ! Γῆ Περσὶς δυσδίδοδος!

ΞΕΡΕΗΣ

Οὐαὶ καὶ ἥδ' εἰς τὸ ἄστυ!

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ! Φεῦ! Μάλιστα, ναί, ναί!

ΞΕΡΕΗΣ

Θρηναίτε, πατοῦντες τὴν γῆν ἄβρως.

ΧΟΡΟΣ

Οὐαὶ, οὐαὶ! Γῆ Περσὶς δυσδίδοδος!

ΞΕΡΕΗΣ

Αἶ αἶ! εἰς τὰ τρίκαλακ

Αἶ αἶ! πνιγέντες πλοῖα!

ΧΟΡΟΣ

Σὲ προπέμπω μετ' ἀνάρθρων κλυθμῶν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ

ΑΠΕΘΑΝΕ ΤΗ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1883

Ἡ νεκρολογικὴ ἐπιθεώρησις τοῦ ἔτους τούτου περιλαμβάνει τὸ ὄνομα ἐξόχου ἀνδρός, οὗ αἰ ἐπὶ τόσον μακρὸν βίον ὑπηρεσίαι συνεδέθησαν ἀρρήκτως μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας τῶν τελευταίων εἴκοσιν ἐτῶν.

Εὐσηταί σελίς τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ, καὶ προσωπικὴ μεσολάβησις νὰ ὑπῆρξεν ἀλλοτρία; Ἀναγράφεται γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ δικλογισμὸς του νὰ ἦτο ξένος; Ἀναφαίνεται περίστασις μεταβολῆς κίνημά τι, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἄξιον, πέριξ τοῦ ὁποῖου περιεστράφη πλήρως ὁ τελευταῖος πολιτικὸς βίος τῆς Ἑλλάδος;

Ποτάκις ἐν ἐποχῇ ὀδυνηρᾷ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους του ἀνεφάνη μέγα; ἀνὴρ, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔκτακτον πνεῦμα, ὅμοιον τοῦ ὁποῖου ἡ ἱστορία δὲν ἔχει ἴσω; ἄλλο νὰ ἐπιδείξῃ.

Ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἔξοχοι προσωπικότητες καὶ μεγάλοι καρδία προέστησαν τῆς πολιτείας, ὧν ὅμως οἱ πλεῖστοι δὲν παρεδωκαν μέγα νεκρώσιμον, οὐδὲ ὡς σκαπανεῖς μεγάλοι ἐν ταῖς ἀγῶσι τῆς πολιτείας, ἀφῆκαν τὸ μέγα κενὸν τοῦ **Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου**, ἐν τῇ ὑπολειπομένῃ ἐρ-

Σ. Π. Σ. Ἐπιτύχη εἰκόνα τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός τῆς «ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΣΤΟΑ» δημοσίευσεν κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος τοῦ 1883, ἐπιτρέψασα κατόπιν τὴν δημοσίευσιν τῆς αὐτῆς εἰκόνης καὶ εἰς ἕτερα περιοδικὰ φύλλα. Κατὰ συνέπειαν θεωρήσαμεν ἄσκοπον τὴν ἐκ νέου δημοσίευσιν αὐτῆς.

γασίᾳ τοῦ ἔθνους. Ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ βίου οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκυβέρνησε τὸν τόπον ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον.

Ἡ «ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ» δρεῖλουσα ὑψιστον σέβας εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός, ἀντιπάσης ἐτέρας πολιτικῆς βιογραφίας, ἐντελῶς ἴσω ξένης; πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ἐν σειρᾷ ἀναγράφει τὸν βίον τοῦ ἀνδρός, οὗ τὸ ὄνομα μέγα κέκτηται δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἧς ὁ δάκτυλος εὐγνωμόνως πάντοτε θὰ δεικνύῃ τὸ ἔθνος; ἡμῶν τὸ μνημα, ὅπερ ἀνυπολόγιστος συμφορὰ ἤνοιξε κατὰ τὸ ἔτος τοῦ 1883 ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἦσαν οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἐπέπνεον αἱ πρῶται αὔραι τῆς Ἑθνικῆς Παιδαγωγείας, ὅτε ἐγεννήθη ὁ **Ἀλέξανδρος Κουμουνδούρος** μικρὸν πρὸ τῆς ἐπικρατείας; κατὰ τὸ 1815. Ἐκ Ἀκωνικῆς οἰκογενείας; ἐπιστήμου ἑλλων τὸ γένος, ἀλλ' ἐγκαταλειπὸν αὐτὴν πρῶτῳ; καὶ ἀποκκισαταθῆς; ἐν Μισσηνῇ, ἣν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀντιπροσώπευσεν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ σταδίου του ἐπιδείξει προσόντα οὐχὶ συνήθη, δι' ὧν καὶ κατώρθωσεν ἐκ πρώτης ἀρετηρίας ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ πρῶτα τῆς πολιτείας ἀξιώματα.

Ἐν Ἀθήναις τελειοποιήσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ 1844 εἰς τὸν ἐνεργὸν βίον, ὅτε καὶ τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτῆς Μισσηνῆς. Μικρὸν ἀκολούθως ἐγένετο πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ τῷ 1856 Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Εἰσὶν τότε ποιήματα αἱ πρῶται τοῦ βίου αὐτοῦ ἐντυπώσεις, ἀν μὴ ὑπῆρξαν τοσοῦτον δύσφοροι οἱ πρῶτοι ἐλεῖνοι χρόνοι, καθ' οὓς ἐνθουσιωδῶς ὁ ἀνὴρ παρεδίδεν ἐαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἔθνους, ὥστε καὶ ὁ μᾶλλον ψυχρὸς, καὶ ἀπλοῦς χρονογράφος ἀδύνατον ν' ἀρνηθῇ ὅποσον ἰσχυρὰ ἱκανότης, καὶ ὅποσον ποικίλων προσόντων ἀρετῆ περιέβαλλε τὸν νεκρὸν τότε ἐπιστήμονα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνεκρησόμενον ὑπουργόν, ἐν ταύτῳ δὲ καλούμενον εἰς τὴν διοίκησιν σοβαροῦ ἔργου.

Ἐπελθούσης τῆς πτώσεως ἐκείνου τοῦ ὑπουργείου ἀκολούθως ὁ **Α. Κουμουνδούρος** δὲν ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἢ ὡς ὑπουργὸς τῆς Μεταπολιτείας τοῦ 1862. Συνελθούσης δὲ τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως καὶ πεσοῦσης τῆς πρῶ-

της εκείνης κυβερνήσεως ὁ **Α. Κουμουνοῦρος**, ἀναδείκνυται πρωτοστατῶν ἐν τῇ Συνελεύσει, κυρήζας ὡς ὑπουργὸς αὐτῆς τὴν διάλυσιν, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀνέλθῃ εἰς τὴν πρωθυπουργίαν καὶ σχηματίσῃ τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ 1862 Βουλὴν.

*
**

Ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως ὁ **Α. Κουμουνοῦρος** ἐμφανίζεται σθεναρὸς κομματάρχης, ἀποτελῶν ἐν τῶν μᾶλλον ἐπισήμων καὶ κατ' ἐξοχὴν διακριθέντων πολιτικῶν προσώπων τῆς ἐποχῆς. Δις ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Μεσοβασιλείας. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ Ὀκτωμβρίου συνελεύσεως ὑπουργὸς γενόμενος ὑπὸ τὸν Κανάρην, ἀνελάμβανεν ὡς ἀναγνωρισθεὶς ἀρχηγὸς, τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως, ἀποχωρήσαντος τοῦ γηραιοῦ ναυάρχου.

••

Ὁ **Ἀλέξανδρος Κουμουνοῦρος**, ἐγένετο ὑπουργὸς δεκαοκτάκις, ἐξ ὧν ἐπτάκις ὑπουργὸς ἀπλοῦς πρὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐπὶ τῆς Μεσοβασιλείας, καὶ δεκάκις πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1865 καὶ ἐφεξῆς. Διηύθυνε ἑννεάκις τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν, ὅπερ ἐπροτίμα συνήθως, ἐπτάκις τὸ τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ τὸν Κανάρην, τετράκις τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ὑπὸ τὸν Διομήδην Κυριακὸν καὶ Ῥοῦφον, δις τὸ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἅπαξ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσωρινῶς, καὶ ἅπαξ τὸ τῶν Στρατιωτικῶν.

Οὕτως, ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινοβουλευτικῆς πάλης, ἄγων συνήθως τὴν πολυκριθμοτέραν μερίδα ἀνῆρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν, παρ' ἧς διέμενε πλείονα τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων χρόνον, μέχρι τῆς τρίτης Μαρτίου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Εἰς τὸν **Α. Κουμουνοῦρον**, ὁμολογουμένως ἀνήκει ἡ τελευταία εἰκοσαετία τῆς ἐν Ἑλλάδι διοικήσεως. Τὸ στάδιον αὐτοῦ εἶναι ἀκριβῆς συγκεφαλαίωσις ὁλοκλήρου τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν ἄνδρα εἶχον ἀπονεμηθῆ κατὰ καιροῦς διαφόρους ὀκτῶ ἐν ὄλῳ μεγαλόσταυροι πλὴν τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλοσταύρου, ὃν πρὸ πολλῶν, ἐτῶν ἔφερε.

Ἡ ἐν τῇ κυβερνήσει παρουσία τοῦ ἀνδρὸς, συνέπιπτε πολλάκις ἐν στιγμαῖς μεγάλων ἐθνικῶν ζητημάτων, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν, ὧν πλείεστα διεξήγαγε μετ' ἐπιτυχίας μεγάλης, ἀλλ' ὧν ἡ ἀνάλυσις παρεκκλίνει τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου ἔργου. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ μὴν ἀρνηθῶμεν ὅτι αἰετοπετὸς ὁ **Α. Κουμουνοῦρος**, κεκτημένος τὰ προσόντα πολιτικοῦ ἀνδρὸς, ὑπῆρξεν εἰς παράγων κυβερνητικὸς ἐκ τῶν πρωτίστων. Ἐν τῷ ὄλῳ αὐτοῦ βίῳ εὖρηται, ἡ ἐπιδιώξις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πατριωτικωτάτων ἰδεῶν, ἐνεργειῶν οὐχὶ κοινῶν, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων ἐναπέκειτο βεβαίως εἰς οὐχὶ συνήθη πολιτευτὴν.

Ἡ ἀκριβῆς ἀναγρὰ τῶν περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ βίου τοῦ **Α. Κουμουνοῦρου**, δὲν εἶναι ἔργον πρόχειρον. Ὡς δὲν γράφεται ἡ ἱστορία ἐνὸς λαοῦ εἰς σειρὰν ἄρθρων, οὕτω καὶ δὲν βιογραφεῖται προσηκόντως εἰς τόσον στενὸν χῶρον ὁ ἀνὴρ, οὗ τὸν θάνατον ἐγκλείει τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ ἐν περιόδῳ ὑπὲρ τὰς εἰκοσιν ἔτη ἐπέδρασε τῆς πολιτικῆς πορείας τοῦ ἔθνους, εἰς ἀπάσας δὲ τὰς πολιτικὰς τῆς πατρίδος τρικυμίας, ἐκράτησε τὸ πηδάλιον τοῦ κλυδωνιζομένου πολιτικοῦ σκάφους ἐπιδεξίως.

*
**

Εἰς τὴν ἀληθῆ τῆς ἱστορίας κρίσιν παραδίδομεν τὸν ἐπιφανῆ ἄνδρα, διότι αὐτὴ καὶ μόνη μέλλει μετὰ τῆς ὀφειλομένης ἀπαθείας νὰ κατατάξῃ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς πρὸς μέγα πένθος τοῦ ἑλληνισμοῦ σύμπαντος ἐκλιπόντος ἀνδρὸς, εἰς τὴν ἀνήκουσταν σφαῖραν, ἀξίως δ' ἀμείψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅπερ ἀναποσπάστως ἀκολουθεῖ τὰ ἐξοχώτερα πολιτικὰ γεγονότα, ἅτινα ἔχει νὰ σημειώσῃ πᾶσα ἐντεῦθεν περίοδος.

Πανομοιάτυπον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ.

Α. Κουμουνοῦρος

—————

ΤΑ ΔΑΣΗ

— Ἡ βλάστησις εἶνε φαινόμενόν τι φυσικόν, φυσική τῆς γῆς ἰδιότης· ἡ γῆ καλύπτεται ὑπὸ φυτῶν δυνάμει τῆς ἰδιαζούσης αὐτῆς δυνάμεως, ὑπὸ μόνης δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἀπογυμνοῦται. Ἀκαλλιέργητος, παράγει παντοειδεῖς θάμνους καὶ καλύπτεται ὑπὸ δασῶν προϊόντος τοῦ χρόνου. Διὰ τῆς βλαστήσεως ἡ ἀγονωτέρα γῆ γονιμοποιεῖται. Τῶντι, οἱ λειχῆνες προσκολλώμενοι εἰς τὰ πλευρὰ τῶν σκληροτέρων βράχων διασπῶσιν αὐτοὺς καὶ διὰ τῆς ὑγρασίας, ἣν μεταδίδουσιν αὐτοῖς, ἐπιταχύνουσι τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτῶν. Οὕτω δὲ σχηματίζονται διάστρωσίς τις ἐκ χώματος, ἐφ' ἧς φυτὰ κρείττονα τῶν πρώτων εὐρίσκουσι θέσιν ἐπιτηδείαν μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, ἡ διάστρωσις αὕτη γίνεται ἀρκούντως παχῆα, ὅπως ἀναβλαστήσῃσιν ἐν αὐτῇ οἱ σπόροι δένδρων νίσχυροτέρων. Ἄμα δὲ ταῦτα φυῶσι, γίνονται δραστήρια κατὰ τροφῆς ὄργανα· καὶ αἱ μὲν ρίζαι αὐτῶν ἐπεκτεινόμεναι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις πρὸς εὐρεσιν τροφῆς, εἰσχωροῦσιν εἰς τὰς ἐλαχίστας βραχάδας καὶ συσφίγγουσαι κανασυντρίβουσι τοὺς βράχους, τὰ δὲ φύλλα αὐτῶν ἀποσυντιθέμενα μεταβάλλονται εἰς φυτικὴν γῆν. Τοιοῦτω τρόπῳ διὰ τῶν δασῶν ἀνεμορφώθη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς καὶ κατέστη κατοικήσιμος. Χάρης εἰς αὐτὰ, ὁ ἀνθρώπος εὗρε τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐτοιμὴν καὶ ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταβιώσῃ, ἄνευ κινδύνου χιμῆσου ἐξοντώσεως. Πρὸς τὴν δὲ τὰ δάση ἐπισκιάζοντα τὸ ἔδαφος διατηροῦσι τὴν εἰσδύουσαν ἐν αὐτοῖς ὑγρασίαν. Διὰ μὲν τῶν ριζῶν, διευκολύνουσι τὴν εἰς τὰ κατώτερα στρώματα διήθησιν τῶν ὑδάτων· διὰ δὲ τῆς ἐπισκιάσεως τῶν φύλλων διακωλύουσι τὴν ἐξάτμισιν καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τῶν

φύλλων ἐκρίσεως τῆς ὑγρασίας, ἣν ἀπερρόρησαν αἱ ρίζαι τῶν δένδρων, ἔτι μᾶλλον ἀξάνει ἡ ὑδρομετρικὴ τῆς χώρας κατάστασις. Ἴδού τί λέγει περὶ τούτων ὁ Χουμβολτ. «Οἱ ἀποκόπτοντες τὰ δένδρα τὰ καλύπτοντα τὰς κορυφὰς καὶ τὰς βράχεις τῶν ὄρεων, προπαρασκευάζουσιν ὑπ' ὅλα τὰ κλίματα δύο μεγάλας συμφορὰς διὰ τὰς ἐπιρροαζόμενας γενεάς, τὴν ἔλλειψιν τῆς καυσίμου ὕλης, καὶ τὴν στειρωτὴν τῶν πηγῶν. Τὰ δένδρα καθιστῶσι τὰς πηγὰς ἀφθονωτέρας, οὐχὶ ὡς τινες νομίζουσι, διότι ἐφελκύουσι τοὺς διακχυμένους εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ἀτμούς, ἀλλὰ διότι κυρίως κατασκιάζοντα τὴν γῆν ἐλαττοῦσι τὴν ἐξάτμισιν τῶν εἰς τὴν σπλάγχνα τῆς γῆς εἰσδύοντων ὑδάτων. Ὅσάκις λοιπὸν τὰ δένδρα καταβάλλονται, ὡς τοῦτο γίνεται ἐν Ἀμερικῇ, ὑπὸ τῶν ἀποίκων τῆς Εὐρώπης, ἀτάκτως καὶ ἀπερισκέπτως, αἱ πηγαὶ στειροῦνται καὶ ἡ κοίτη τῶν ποταμῶν ἀποξηραίνεται. Ἐπιρροαζόμενον δὲ ραγδαίων ὑετῶν τὰ καταβρέοντα ὕδατα μεταμορφοῦνται εἰς χεῖμαρρους. Τῶντι, ἐπειδὴ μετὰ τῶν δένδρων τὰ χόρτα καὶ ἡ χλόη ἐξαφανίζονται, τὰ ὕδατα δὲν ἀπαντῶσι πρόσκομμα εἰς τὴν βροτὴν αὐτῶν, καὶ ἀντὶ κατασταλάζοντα νὰ ἐπαυξήσῃσιν ἀνεπισιθίτως τὸν ὄγκον τῶν ποταμῶν, καταβρέοντα ὡς χεῖμαρροι, συναποσπῶσι τὴν γῆν καὶ κατακλύζουσι τοὺς ἀγρούς.» Ἐκτὸς δὲ τούτων, τὰ δάση βελτιοῦσι καὶ τὴν κλιματολογικὴν τῆς χώρας κατάστασιν. Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, ὡς γνωστὸν, εἶνε κράμα ἐκ δύο ἀερίων ὀξυγόνου καὶ ἀζώτου. Ὁγκος ἀέρος εἰς 400 μέρη διηρημένος, περιέχων 79 ἀζώτου καὶ 21 ὀξυγόνου, προσθετόν δὲ καὶ ἐλάχιστον τι πρὸς ἀνθρακικὸν ὀξέος, συνισταμένου ἐξ 8 μερῶν ὀξυγόνου καὶ 3 ἀνθρακος. Τὸ μικρὸν τοῦτο ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος χρησιμεύει εἰς τὴν ἀναπνοὴν τῶν φυτῶν.

Τὸ φυτὸν ἀναπνέει καὶ ἀποσυντίθησι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, διατηρεῖ δὲ τὸν ἀνθρακα μετ' ὀλίγου ὀξυγόνου καὶ ἐκπέμπει τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ὀξυγόνου. Καὶ ταῦτα μὲν συμβαίνουσιν ὁσάκις τὰ φυτὰ εἶνε ἐκτεθειμένα εἰς τὸ ἠλιακὸν φῶς, ἀλλ' ἐν τῷ σκότει συμβαίνει τὸ ἐναντίον· δηλ. τὸ φυτὸν ἐκπέμπει μὲν ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ἀπορροφᾷ δὲ τὸ ὀξυγόνον, τούτου δ' ἕνεκα, φυτὸν τὸ ὁποῖον διατηρεῖται συνεχῶς ἐν σκιᾷ ἀποχραίνεται.

Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι ἡ ὑπαρξίς φυτῶν ἐν τινι χώρῳ, συντελεῖ τόσῳ μᾶλλον εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφίρας, ὅσῳ αἱ ρίζαι τῶν δένδρων ἀπορροφῶσιν ὡς γνωστὸν, τὰς ἐν τῇ γῆ μiasματικὰς οὐσίας, τὰς λεγομένας ὑπὸ τῶν Γάλλων, émanations telluriennes.

Τὰ δάση ἐπιδρῶσι καὶ ἐπὶ τῆς διανομῆς τῶν υετῶν, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν κκ. Mathieu καὶ Fautrat γενομένων πειραμάτων. Ἐν τῷ δάσει, ἡ μέση θερμοκρασία εἶναι πάντοτε κατωτέρα τῆς ἐν ἀσκεπῇ χωρίῳ. Ἡ δὲ ἀπόψυξις καὶ ἡ θέρμανσις γίνονται βραδύτεραι καὶ δὲν παράγουσιν αἰφνιδίως μεταβολάς· ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ δάση τείνοντα εἰς τὸ νὰ καταβιβάξωσι τὴν γενικὴν θερμοκρασίαν, ἐλαττοῦσι τὰς περικροπὰς αὐτῆς καὶ καθιστῶσι σπανιότερα τὰ ἐπικίνδυνα μετεωρολογικὰ φαινόμενα. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ ἡ θερμοκρασία εἶνε σχετικῶς ψυχροτέρα ἐντὸς τῶν δασῶν, ἔπεται ὅτι ἐπὶ ἐδάφους δασώδους, αἱ βροχαὶ εἰσὶ συχνότεραι ἢ ἐπὶ ἐδάφους γυμνοῦ· τὰ γενομένα πειράματα ἐπεβεβαιώσαν τὸ συμπέρασμα τοῦτο. Τὸ ποσὸν τῆς βροχῆς τὸ καταπίπτον ἐν τοῖς εὐκράτοις ἡμῶν κλίμασι, ἐπὶ χώρας δασώδους εἶνε 6 τοῖς 100 ἀνώτερον τοῦ καταπίπτοντος ἐπὶ χώρας γυμνῆς. Τὸ φύλλωμα τοῦ δάσους διακρατεῖ τὸ δέκατον περίπου τοῦ ὕδατος τούτου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐξάτμισις εἶνε πεντάκις μικροτέρα ἐν τῷ δάσει, ἢ εἰς τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ, τὸ ἕδαφος τοῦ δάσους διατηρεῖ τὴν ὑγρασίαν, ἣν αἱ ἀρόσιμοι γαῖαι πρὸ πολλοῦ ἀπώλεσαν. Οἱ ἀριθμοὶ οὗς ἀναφέρει ὁ κ. Mathieu ἐφαρμόζονται εἰς μόνας τὰς εὐκράτους χώρας. Ἀλλ' ἐν ταῖς μεσοτροπικαῖς χώραις, αἱ μεταξὺ τῶν δασωδῶν καὶ τῶν ἀσκεπῶν χωρίων διαφοραὶ εἰσὶ πολλῶ μᾶλλον ἐπαισθηταί. Τῶντι τὰ πειράματα ταῦτα ἐπαναληφθέντα εἰς τὴν Εὐέλπιδά ἄκραν ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ γενομένη ἐν γυμνῷ ἐδάφει ἐξάτμισις εἶνε πολλῶ μεγαλειτέρα τῆς ἐν δασώδει ἐδάφει. Ὁ κ. Blong παρατήρησεν, ὅτι ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν, ἡ διαφορὰ αὕτη εἶνε ἐνὸς δακτύλου, ἐν ἀγγείῳ 60 ποδῶν διαμέτρου· ὥστε εἷς δάκτυλος εἰς ἑξ ἡμέρας δίδει 17 δακτύλους ἐν ἑκατὸν δύο ἡμέραις, καθ' ἃς διαρκεῖ ἡ ὑγρασία, ἥτοι 4300 κυβικὰ μέτρα κατὰ τετραγωνικὸν μυριάμετρον· οὕτω δὲ καθ' ἑκα-

στον μυριάμετρον δάσους καταστραφέντος, ἐξατμίζονται ἐπὶ ματαίῳ καθέκαστον ἔτος 4300 κυβικὰ μέτρα ὕδατος.

Εἰς τοιαῦτα ἄδενδρα μέρη, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἰσδύουσι ἄνευ προσκόμματος· ἐντὸς τῶν βαθυτέρων στρωμάτων θερμαίνουσι αὐτὰ, ἀποσυνθέτουσι τὴν φυτικὴν γῆν, ὅσῃν δὲν παρέσυρεν ὁ ἄνεμος, ἐκκαίουσι τὸν ἄνθρακα καὶ ἀποδίδουσι τὴν ἀμμωνίαν εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐλαττοῦσι τὴν ὑγρότητα τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον καθιστῶσι ξηρὸν καὶ ἄγονον. Ὡσαύτως δὲ ἡ ἔλλειψις τῶν δασῶν καθίστησι σπανιωτέρου· τοὺς υετούς, καθότι ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ἐδάφους ὑψοῦσα τὴν θερμοκρασίαν, διασκεδάζει τοὺς ὑπὸ τῶν ἀνέμων συσσωρευμένους ἀτμούς, οἵτινες δὲν διαλύονται εἰς βροχὴν, εἰμὴ μόνον ὅταν ἐναντίος ἄνεμος ἀναστέλλον τυχὸν τὸ ἀρχικὸν βεῦμα συμπιέξῃ τὰ νέφη καὶ συμπυκνοῖ τὴν ὑγρασίαν αὐτῶν. Ἡ συμπύκνωσις αὕτη γίνεται τότε αἰφνιδίως· ἐκπέμπουσα μεγάλην ποσότητα ἠλεκτρισμοῦ καὶ προξενούσα καταστρεπτικὰς πολλακίς θυέλλας μετὰ χαλάζης.

Ἡ δὲ χάλαζα σχηματίζεται ἐκ τῆς ταχυτάτης ἐξατμίσεως, ἣν ὑφίσταται ἡ βροχὴ διερχομένη στρώματα ἀέρος ξηροῦ, ἀφαιρουμένου ἀπ' αὐτῆς ἀρκετὴν ποσότητα θερμότητος, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ πῆξις. Ὡς ἐκ τούτου ἡ χάλαζα εἶναι πολὺ συχνότερα εἰς τὰ γυμνὰ ἢ εἰς τὰ δασώδη χωρία. Ὁ κ. Cantegril ἔφορος τῶν δασῶν ἐν Καρκασώνῃ, μνημονεύει ὅτι τῇ 8 Ἰουνίου 1874 καταιγὶς φοβερὰ μετὰ χαλάζης ἔβαινε ἀπὸ τοῦ βορειοδυτικοῦ πρὸς τὸ νοτιανατολικὸν, ἐπενεγκοῦσα δὲ μεγάλην καταστροφὴν ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ariège ἐντελῶς ἄδενδρον ὄντα, ἔφθασεν εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ νομοῦ τοῦ Aude, τὸ ὁποῖον καλύπτεται ὑπὸ ἐλατῶν. Ἀλλὰ τότε ἡ χάλαζα ἔπαυσε πίπτουσα, ἤρχισε δὲ πάλιν ἐν τῷ νομῷ τῶν ἀνατολικῶν Πυρηνναίων, ὅπου τὰ δάση σχεδὸν ἐντελῶς κατεστράφησαν καὶ ἠρήμωσε τοὺς ἐπὶ τῆς διαβάσεως αὐτῆς κειμένους δήμους. Καὶ ὅμως ὑπεράνω τῶν δασῶν ὁ ἀέρος ἦτο πλήρης ἠλεκτρισμοῦ, καθότι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θυέλλης, ὁ κεραυνὸς κατεκερμάτισεν ὀκτὼ ἐλάτας. Παρατηρητέον προσέτι, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὰς διαφορὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἡ γῆ δὲ μὲν ἐκπέμπει τὴν θερμότητα αὐτῆς, δὲ δὲ δέχεται τὴν τοῦ ἡλίου, ἡ καταστροφή τῶν δασῶν

ἀφαιρούσα προσγατευτικὸν περαπέτασμα, καθίστησι τὸ κλίμα ψυχρότερον μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα, θερμότερον δὲ κατὰ τὸ θέρος. Οἱ ἄνεμοι πνέουσι τότε ἀπροσκόπτως καὶ σαρόνουσι τὴν καλύπτουσαν τὸ ἔδαφος χιόννα, ἥτις συσσωρευμένη εἰς τὰ κοιλά μερη τῆς γῆς, γίνεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς τήξεως παρλίτιος πλημμυρῶν εἰς τὰς κοιλάδας. Οὕτω δὲ οἱ μὲν ῥύακες ξηροὶ κατὰ τὸ θέρος μετατρέπονται· κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ κατὰ τὸ ἔαρ εἰς βιαίους χειμάρρους, τὰ δὲ ὄρη κατατριβόμενα ἐμφράττουσι τοὺς ποταμοὺς διὰ τῶν συντριμμάτων αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν σχηματίζονται σύρτις λίαν ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἡ φυτικὴ γῆ παρασυρομένη ὑπὸ τῶν βρυμάτων ἀποσπᾶται ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν ὄρεων, αἱ δὲ λίμναι μεταβάλλονται εἰς ἔλλα, ὥστε ἡ ἄδενδρος χώρα καθίσταται ἥττον παραγωγὸς καὶ ἥττον κατοικήσιμος.

Ἐὰν ρίψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου θέλομεν ἀναγνωρίσει τὴν ὀρθότητα τῶν θεωρητικῶν τύτων πορισμάτων. Πάντα τὰ κατωκημένα σήμερον μέρη ἐκαλύπτοτο ἄλλοτε ὑπὸ δασῶν, ὧν πανταχοῦ εὐρίσκονται τὰ ἔχνη. Ἡ δὲ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἀγρίου εἰς κρείττονα βίον δὲν κατωρθώθη εἰμὴ διὰ τῆς ἐν μέρει ἐκχερσώσεως τῶν δασῶν, ἀλλὰ πολλαχοῦ αἱ ἐκχερσώσεις ὑπερέβησαν τὰ λογικὰ ὅρια. Καὶ εἰς μὲν τὰς ψυχρὰς ἢ τὰς εὐκράτους χώρας, ὡς λ. χ. τὴν βόρειον Εὐρώπην, τὸν Καναδᾶν, τὰς ἀνατολικὰς τῆς βορείου Ἀμερικῆς χώρας, ἡ καταστροφὴ τῶν δασῶν ὁμολογουμένως ἠλάττωσε τὴν δριμύτητα τοῦ κλίματος, ὅπερ κατέστη ξηρότερον, θερμότερον καὶ ὑγιεινότερον. Διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῶν δασῶν ἠύξησε συγχρόνως ἡ ἔκτασις τῶν ἀροσίμων γαιῶν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων ἀπήλαυσαν κρείττονας ὄρους ὑπάρξεως. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ, ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ.

Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ μικρὰ Ἀσία δὲν περιστῶσι σήμερον τὴν εἰκόνα, ἣν περιέγραψαν οἱ ἀρχαῖοι. Αἱ πηγαί, οἱ ῥύακες, οἱ καταρράκται ἔπαυσαν μινυρίζοντες· αἱ καρποφόροι ἄλλοτε πεδιάδες ἤρημώθησαν, αἱ δ' ἀμπελόφυτοι καὶ ἐλαιόφυτοι κλιτύες παρουσιάζουσι σήμερον τὸ οἰκτρὸν θέαμα βράχων γεγυμνωμένων. Ἡ τουρκι-

κὴ τυραννία ἐκάλυψε δι' ἐρειπίων τὰς χώρας ἐκείνας, ἐν αἷς ἔρρεον ἄλλοτε· τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα.

Ἐν Παλαιστίνῃ ἡ καταστροφὴ τῶν δασῶν ἐπετελέσθη ἐν ἐποχῇ, ἣν δὲν δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ δροίσωμεν. Ἡ μὲν Παλαιὰ διαθήκη πολλαχοῦ ποιεῖται λόγον περὶ δρυῶν καὶ πευκῶν καὶ κέδρων, ἀλλ' ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ οὐδαμοῦ μνημονεύεται ἡ ὑπαρξίς ἀληθοῦς δάσους. Τὰ δένδρα αὐτῆς κατεστράφησαν ὡς φαίνεται ἐν τῷ μεσαίῳ χρόνῳ τῆς ἐμφανίσεως τῶν δύο τούτων ἱερῶν βιβλίων. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ, οὐδαμοῦ καταφαίνονται φοβερώτεροι αἱ συνέπειαι τῆς καταστροφῆς τῶν δασῶν, ὅσαι ἐν Περσίᾳ, ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν σακῶν ἄπαντα αὕτη ἡ χώρα ἡ τόσον ἄλλοτε εὐφορος καὶ καλῶς ἀρδευομένη, ἡ καλυπτομένη ὑπὸ κήπων καὶ ῥόδων, ἡ κατοικομένη ἄλλοτε ὑπὸ κατοίκων ἐργατικῶν καὶ δραστηρίων, κατέστη ἔρημος. Ἐν αὐτῇ, ὁ διαβάτης εὐρίσκει ἀνὰ πᾶν βῆμα διώρυγας ξηρὰς, ἔχνη γεφυρῶν ἐπὶ ποταμῶν ἐξαφανισθέντων, οἰκίας ἡρειπωμένας, τείχη καταρρέοντα, ναοὺς ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταφλεγόμενους, οὐδαμοῦ δὲ δένδρον ὅπως ἀναπαυθῆ, ἢ κρήνη ὅπως καταπαύσῃ τὴν δίψαν αὐτοῦ. Ἡ κατάστασις αὕτη ἡ μαρτυροῦσα τὴν ἀθεράπευτον τῶν ρωμαεθνικῶν χωρῶν παρακμῆν, εἶναι σχετικῶς πρόσφατος· ὁ Tavernier διηγεῖται, ὅτι κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα, εὐγενῆς τις Πέρσης τῷ ἔλεγεν, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐκυβέρνηα ἐπαρχίαν τινα, τετρακόσιοι βρύτις εἶχον ξηρανθῆ ἐν αὐτῇ. Ὡσαύτως δὲ αἱ Μουσουλμανικαὶ φυλαὶ ἄφησαν ἔχνη τῆς ἀλεθρίας διαβάσεως αὐτῶν ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ, νῦν μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξηρὰ καὶ ἀγόνῳ, ἄλλοτε δὲ χορηγούση σῖτον εἰς τὴν Ῥώμην. Καὶ ἐν Ἀλγερίᾳ δὲ, τῇ Γαλλικῇ Ἀλγερίᾳ, ἡ καταστροφὴ τῶν δασῶν λαμβάνει πολλαχοῦ γιγαντιαίας διαστάσεις, ὡς κατὰ τὸ 1853, ὅτε ἐν μόνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κωνσταντίνης, τὸ πῦρ κατέστρεψε δάση ἐκτάσεως 150,000 στρεμμάτων.

Τελευταῖον δὲ παρατηρῶ ὅτι τὰς στέππας τῆς Ταρταρίας διασχίζουσι ποταμοὶ, οἵτινες ξηροὶ ὄντες τὴν σήμερον καθίστων ἄλλοτε εὐφορον τὴν χώραν. Αἱ δὲ πεδιάδες τῆς Κριμαίας ἐπὶ μὲν Μιθριδάτου ἦσαν εὐφοροὶ καὶ πολυάνθρωποι, σήμερον δὲ πολλαχοῦ ἀπαντᾷ

τις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λείψανα πολυαριθμῶν χωρίων, συντρίμματα ἀρχαίων ὑδραγωγείων καὶ τάφων καὶ ἕλκηθρα δένδρων ἐξαφανισθέντων.

Τοιαῦτα τὰ ἐκ τῆς ἀπερισκέπτου καὶ ἀκανονίστου καταστροφῆς τῶν δασῶν ἀναπόδραστα ἀποτελέσματα.

Ὁ κ. Ρομβισσῶν ἐν ἐξἄλλῳ ἐνθουσιασμῷ ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ βαθυσκίων δασῶν, ἃ ἐπεσκέψατο κατὰ τόπους διαφόρους, περιγράφει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀξιολογωτέρων καὶ ὠφελιμωτέρων φυτῶν, ὡς ἔπεται, τὴν ψυχολογικὴν συγκίνησιν τῶν εἰς τὰ δάση ἐμφιλοχωρούντων, εἴτε ἐκ κόρου τοῦ κοινωνικοῦ βίου, εἴτε ἔνεκα ἠθικῶν δυσιᾶτων ἀλγηδόνων, εἴτε τελευταῖον ἔνεκα ἐνθείου τινος κατακογχῆς, καὶ μυστηριώδους ἐμπνεύσεως, δι' ἧς ἡ ψυχὴ ἀποσπωμένη ἀπὸ τῶν ἐπιγείων, ὡς ἐκ πνευματικοῦ τινος ὀρμημφύτου, φέρεται πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸ κατὰ τὸν Πλάτωνα «ὄντως ὄν». Τὰ μεγάλα δάση, λέγει, παριστῶσιν ἐν τῶν μᾶλλον καταπληκτικῶν καὶ μαγευτικῶν θεαμάτων. Τὰ μὲν φυλλώματα αὐτῶν ἀμύθητον καὶ συγκινητικὴν ψιθυρίζοντα μελωδίαν, ἡδὺ καὶ τερψίθυμον μεταδίδουσιν ἄρωμα εἰς τὴν ἐπιψάουσαν αὐτὰ αὐραν! Ὑπὸ δὲ τὴν δροσερὰν σκιάν αὐτῶν ἀναψυχὴ παρηγόρος, γλυκεῖα καὶ θελητικὴ ζωογονεῖ τὸ κεκμηκὸς σῶμα τοῦ ὀδοιπόρου.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν ἡ ζωὴ οἶονεὶ ἀγνίζεται, τὰ πάθη κατευνάζονται, ὁ ψυχικὸς πυρετὸς μαραινεταί, τὸ φρόνημα ὑψοῦται, αἱ συναισθήσεις λεπύνονται καὶ ἡ ψυχὴ μεταστρέφεται εὐχερῶς ἐν ἀμυθῆτῳ εὐφροσύνῃ ἐπὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, ἐπὶ τὴν οὐρανίαν αὐτῆς καταγωγὴν.

Πάντες οἱ ἔξοχοι ἄνδρες, οἱ δι' ἐξαιρέτων διανοητικῶν δυνάμεων προικισθέντες συναισθάνονται στοργὴν ἐγκάρδιον καὶ ἀκατάσχετον ῥοπὴν πρὸς τὴν ἐρημίαν καὶ ἰδίως πρὸς τὰ βαθύσκια δάση. Ἡ δὲ προκύπτουσα ἁρμονία ἐκ τοῦ διήκοντος γλυκεροῦ φωτὸς τὰ ἀσκεπῆ τῶν δασῶν χωρία καὶ ἐκ τῆς βαθείας σκιᾶς, ἣν περιχέουσι τὰ ὑψικάρηνα δένδρα, προσέτι δὲ ἡ ἀδιάλειπτος τῶν εὐκινήτων φυλλωμάτων συναυλία, τὰ ἡδύσσμα καὶ ῥωστικὰ ἀρώματα ἅτινα ἐκπέμπουσιν ἐκ τῶν κόλπων αὐτῶν, καὶ ἡ πλήρης δονήσεων καὶ μαρμαρυγῆς ἀτμόσφαιρα, ἡ περιβάλλουσα τὸν ἐν δάσει βαθυσκίῳ ἐμφιλοχωροῦντα, πάντα ταῦτα ἀπεργάζονται ἀπαύγασμά τι

Κώστος Τσιάλδος Ἰαμβόλης

κόσμου μυστηριώδους, ὃν διορᾷ ἡ διάνοια καὶ οὗ σχεδὸν ἄπτεται διὰ τῶν πνευματικῶν πτερυγῶν αὐτῆς. Οὐ μόνον δὲ ἡ διάνοια ἀνυψοῦται εἰς τὰς αἰθερίας ζώνας περυγίζουσα ὑπὸ τὴν ἀναψυκτικὴν σκιὰν τῶν μεγάλων δασῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ εὐγενεῖς φύσεις αἱ εἰς συμφορὰς περιπεσοῦσαι εὐρίσκουσιν ἐν αὐταῖς σωτήριον πικραμυθίαν. Οὕτω δὲ ἡ πιέζουσα τὴν ψυχὴν γλυκεῖα μελαγχολία καὶ ἡ πρὸς τὸ θεῖον μεταστροφή αὐτῆς μετριάζουσι τὴν ἐκ τῶν ἐψευσμένων ἐλπίδων βαρεῖαν ἀθυμίαν.

Τὰ φυτὰ παρέχουσιν ἡμῖν ἀληθῆ πανάκειαν, ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ φυσικὰ φαρμακεῖα καὶ θεραπευτήρια τῶν ἡμιτέρων νοσημάτων.

Ἐκ τοῦ ξύλου, τοῦ φλοιοῦ, τῶν βλαστῶν, τῶν φύλλων, τῶν ἀνθέων, τῶν καρπῶν, ἐκπέμπονται μῦρα ζωογόνα, ἐπιβρῶννύοντα τὰ ὄργανα ἡμῶν, ἀνακαινίζοντα τὸ αἷμα καὶ οὐδετεροῦντα τὰ περιστοιχοῦντα ἡμᾶς μiasματικά στοιχεῖα.

Ἡ ἱστορία πάντων τῶν αἰώνων διδάσκει, ὅτι οἱ προνομιούχοι τόποι οἱ ὑπὸ μεγάλων δασῶν ἐπισκιαζόμενοι, ὑπῆρξαν αἰετοποτε ὑγιεῖνοι καὶ πολυειδῶς χρήσιμοι. Αἱ αὐταὶ δὲ χώραι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν δασῶν μετεβλήθησαν εἰς ἔλη καὶ παρήγαγον μιάσματα καὶ παντοειδῆ στοιχεῖα θανάτου.

Χαίρετε λοιπὸν δάση προσφιλῆ, ἀναφωνεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεύς· ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑμῶν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα εὐρίσκουσιν ἀνάπαυσιν ζωογόνον. Ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑμῶν ἡ ἰδέα τῆς θείας Μεγαλειότητος ἀποκαθαίρει μὲν τὴν διάνοιαν, υποθερμικίνει δὲ τὴν καρδίαν, ὡς ἡ εὐστοργος πνοὴ μητρὸς πεφιλημένης.

Παρ' ἡμῖν δύο εἰσὶ τὰ κύρια αἴτια τῆς ἀθρόας ἢ ἀκανονίστου καταστροφῆς τῶν δασῶν. Οἱ ἐξ ἀκηδίας ἢ ἐκ προμελέτης ἐτησίως ἀνανεούμενοι ἐμπρησμοὶ καὶ ἡ ἀδεία τῶν ἀρχῶν ἐνεργουμένη ἀποκοπὴ τῶν θάμνων καὶ δένδρων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἡ δικωλύουσα πολλοῦ, τὴν τόσον εὐχερῆ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐδάφει φυσικὴν ἀναδάσωσιν. Ἄλλως δὲ παρ' ἡμῖν τεχνικὴ καλλιέργεια δάσους, ἡ κανονικὴ ὑλοτομικὴ οὐδαμοῦ ἐνεργεῖται. Ὡστε πλεῖστα δάση διακένουσι ἐν καταστάσει ὕλης ἀχρήστου, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας καὶ μηχανημάτων ἐπιτηδείων πρὸς κατεργασίαν τῆς ξυλείας· τούτου ἕνεκα, ἡ ἀναγκαιοῦσα τῇ χώρᾳ

ξυλεία εισάγεται ἔξωθεν ἐκ Τουρκίας ἢ Ἰταλίας. Τοῦναντίον δὲ ἐν ἄλλαις χώραις, ἕνεκα τῶν σιδηροδρόμων, οὐ μόνον ἡ ἐγχωρία ξυλεία ἐπάρκει εἰς τὰς ποικίλας τῶν κατοίκων χρείας, ἀλλ' ἐν Γερμανίᾳ ἰδίως ἰδρύθησαν ἀπὸ τινος χρόνου, 417 καταστήματα, κατεργαζόμενα ἑτησίως δι' ἀτμοκινήτων μηχανῶν δυνάμει 37, 000 ἵππων καὶ διὰ 465,000 Stères, στερεομέτρων ξύλων, ἐνὸς κυβικοῦ μέτρου ἐκάστου, 139,600,000 χιλιάγραμμα μάζης πρὸς κατασκευὴν χάρτου.

Τελευταῖον δὲ παρατηρῶ, ὅτι παρ' ἡμῶν, τόσον ἐπὶ τῆς ἐξεργασμένης ξυλείας, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς μὴ ἐξεργασμένης ἐπιβάλλεται δικαίωμα ὑλοτομίας 40,20,15, καὶ 25 ο]ο ἐπὶ τῆς τρέχουσας τιμῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τρέχουσα τιμὴ περιλαμβάνει καὶ τὸ πληρωθὲν δικαίωμα, ἕρξ' ὅ ἐπιβαλλόμενος ἐκάστοτε φόρος γίνεται φόρος ἐπὶ φόρου· τοῦτου δ' ἕνεκα, ἡ ἐξόδευσις τῆς ἐγχωρίου ξυλείας καθίσταται δυσχερεστέρη.

Ἄλλὰ τί πρῶτον, τί δεύτερον, νὰ εἴπῃ τις περὶ τοῦ ἡμετέρου φορολογικοῦ συστήματος, ὅπερ ἐπ' οὐδεμιᾶς ἐπιστημονικῆς στηρίζεται βάσεως, καθόσον συστηματικῶς μάλιστα ἀντιβαίνει εἰς τὴν μόνην ἀναμφισβήτητον περὶ φόρων ἀρχὴν τοῦ δικαίου, καθ' ἣν τὰ δημόσια βάρη δεόν νὰ διανεμῶνται ἀναλόγως τῆς περιουσίας, ἢ ἀκριβέστερον τῶν προσόδων ἐκάστου.

Ἄλλ' ἐν ὅτῳ τοιαῦτα ἄδικοι διατάξεις ἐπιβαρύνουσι τὴν περιουσίαν τῶν φορολογουμένων, οἱ κοινωνιολόγοι δὲν δικαιῶνται τάχα ἀξιοῦντες, ὅτι κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, οἱ μὲν πλούσιοι γίνονται πλουσιώτεροι, οἱ δὲ πένητες πενέστεροι;

Ἀθήναι τῆ 28 Ἰουλίου 1883

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΣΟΥΤΣΟΣ

Σ. Π. Σ. Τὸ δεύτερον ἤδη ἡ «ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΛ» κοσμεῖται δι' ἔργου σοφῶν τοῦ Σεβαστοῦ αὐτῆς συμβούλου καὶ σοφοῦ ἀνδρὸς κ. Ἰωάννου Σούτσου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἑθν. Πανεπιστημίῳ. Τιμῶντες ἐξόχως τὰ διαπρεπῆ αἰσθητάματα πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔργον τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν καθηγητοῦ καὶ ἐπιφανοῦς συγγραφέως ἀπονέμεται καὶ δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν, διὰ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ συνεργασίαν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΙΑΚΩΒΑΤΟΣ

Ἡ ἑλληνικὴ νεκρολογία τοῦ λήξαντος ἔτους καταλέγει ἐν τοῖς μᾶλλον διακεκριμένοις ὀνόμασι καὶ τὸν **Γεώργιον Τυπάλδον Ἰακωβάτον**, ἕνα τῶν σπουδαίων ἐργατῶν τῆς ἐνώσεως καὶ ἕνα τῶν εὐγλωττοτέρων πολιτικῶν βητόρων τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ **Ἰακωβάτος** ἐγεννήθη ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1814, ἐξ οἴκου εὐπατριδῶν. Νεώτατος μετέβη εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ Πανεπιστήμιον, ὅπερ ἐκαλεῖτο τότε Ἴόνιος Ἀκαδημία. Ἐκεῖ μετὰ ἐντελῆ ἐγκυκλοπαιδικὴν ἐκπαίδευσιν ἐσπούδασε τὴν νομικὴν καὶ ἐγένετο διδάκτωρ, ἀκολούθως μετέβη εἰς τὸ ἐν Πίση τῆς Ἰταλίας Πανεπιστήμιον ὅπου ἐκ δευτέρου ἐτιμήθη μὲ τὸ διπλωμα τοῦ διδάκτορος τοῦ δικαίου. Περιηγηθεὶς ἔπειτα τὴν Ἰταλίαν, μετέβη κατόπιν εἰς Παρισίους ἔνθα ἠκροάσθη διαφόρων μαθημάτων τῆς νομικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν εἰς Κεφαλληνίαν, ἔνθα μετῆρχετο τὸν δικηγόρον.

Ἀξία μνείας εἶνε ἡ ἀδελφότης τῶν Ἰακωβάτων. Ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀδελφῶν ἦτον ὁ Κωνσταντῖνος, ἀνὴρ ἐπίσημος γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ γνωστὸς μάλιστα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Σταυρουπόλεως Τυπάλδου. Οὗτος διέπρεψεν ὡς καθηγητῆς τῆς Θεολογίας ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, ἐξελέχθη δὲ παρὰ τοῦ κλήρου Κεφαλληνίας πρῶτος ὑποψήφιος διὰ τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς νήσου ἐκείνης τῷ 1841, ἀλλ' ἡ ἐκλογή αὐτοῦ δὲν ἐπεκυρώθη παρὰ τῆς ἀντιπαθούσης αὐτῷ ἀγγλοϊονικῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τοῦτο μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν προεχειρίσθη εἰς ἐπίσκοπον Σταυρουπόλεως, ἔλαβε σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἀναγνώρισιν

τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1851, καὶ ὑπῆρξεν ὁ πραγματικὸς καθιδρυτὴς καὶ ὁ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἔξοχος διευθυντὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερατικῆς Σχολῆς. Ὁ ἔξοχος οὗτος κληρικὸς διήνυσεν τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἐν Ἀηξουρίῳ, ἐνθα ἀπεβίωσε τῷ 1865. Μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον μνημονευτέος ὁ Νικόλαος, γενόμενος δῆμαρχος Ἀηξουρίου, βουλευτὴς καὶ Πρόεδρος Βουλῆς τῷ 1879. Μετὰ τοῦτον ἔρχεται ὁ Χαράλαμπος, ἱατρὸς ἱκανὸς καὶ φιλόανθρωπος, γενόμενος πολλάκις βουλευτὴς. Νεώτατος πάντων ἦτον ὁ Γεώργιος, ὅστις ὅμως ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ κεφαλή τῆς οἰκογενείας.

Ὁ Γεώργιος ἦτον ἀνὴρ εὐρύστρατος, πολυμαθὴς, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας φιλαναγνώστης, σεμνὸς, ἔντιμος, κατεχόμενος ὑπὸ ἰδεῶν καὶ ἀίσθημάτων ἀνωτέρων. Ἐξήσκει μέγα γόητρον ἐπὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἰδίας ἐκ τοῦ πατρίδος. Εἶχε δὲ βεβαίως ἀκουσθαι ἀξίαν ὅπως δικατέξῃ στάδιον πολὺ μεγαλύτερον ἐκείνου ὅπερ διέτρεξεν, ἐν ἧσιν εὐνοϊκώτεροι αὐτῷ τινὲς περιστάσεις τοῦ βίου του, καὶ ἐν δὲν ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν συχνάκις ἀπὸ τῶν ὄρων τοῦ πρακτικοῦ βίου ἑκτακτος ἰδιοτροπία. Τὰ πρακτικὰ τῆς Β³ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ τῶν Βουλῶν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Ἑλλάδος γέμουσιν ἀγορεύσεων εὐγλωττοτάτων καὶ ἐνίοτε ἐμβριθεστάτων τοῦ ἐξόχου ῥήτορος. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἐπικρατούσης σήμερον παρ' ἡμῖν πεζότητος, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ προσβλέψῃ τις μετὰ περιεργείας καὶ συμπαιθείας πρὸς τὴν ἰδιόρρυθμον ταύτην προσωπικότητα.

Ἐπὶ ἱστορικὴν ἔποψιν τὸ σπουδαιότατον μέρος τοῦ πολιτικοῦ σταδίου τοῦ Ἰακωβάτου εἶνε ἡ πολιτεία αὐτοῦ ὡς βουλευτοῦ Κερκλληνίας ἐν τῇ θ'. Ἰονίῳ Βουλῇ. Οἱ ἀνδρόποτε καὶ ἐὰν φέρῃ τις κρίσιν περὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς σελίδος ἐκείνης τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπτανήσου, δεῖν νὰ δημολογήσῃ, ὅτι οἱ πρωταγωνιστίσαντες τότε ριζοσπάσται μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς καταστάσεως. Καθ' ἃ βεβαιούσιν αὐτῆκοι μάρτυρες, ἡ εὐγλωττία τοῦ Ἰακωβάτου κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκείνην περιόδον ἦτό τι ἀληθῶς ἐξαισίον.

Τὸ στενὸν τοῦ χώρου δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν γεγονότων. Πλὴν πιστεύομεν ὅτι οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος θέλουσιν ἀναγνώσει τὸ κατωτέρω ἱστορικὸν κείμενον, ὅπερ συνοψίζει ἐν ὀλίγοις ὅλον τὸ ἱστορικὸν ἔργον τῆς πολυθηρηλλήτου ἐκείνης θ'. Ἰονίου Βουλῆς. Ἴδου αὐτὸ, οἷον ἐπαρουσίασεν αὐτὸ τότε ὁ ἐκ Κερκλληνίας βουλευτὴς Ἰωάννης Τυπάλδος (Δοτοράτος-Καπελέτος).

— «**Σχέδιον ψηφίσματος τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων.** — Ἐπειδὴ ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἐθνικότης ἐκάστου λαοῦ, εἶναι δικαιώματα φυσικὰ καὶ ἀπαράγραπτα. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου ἀπαρτίζων μέρος ἀναπόσπαστον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, σιτρεῖται σήμερον τῆς πραγματικῆς ἀπολαυῆς καὶ ἐξασκήσεως τῶν τριούτων δικαιωμάτων. Ἐπειδὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξέλειψαν πλέον αἱ ὄφρομαι, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἐτέθη ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, δυνάμει συνθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν ποτὲ ἔδωκε συγκατάθεσιν. Ἐπειδὴ τέλος μερὶς τις τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει δηλαδὴ ἡ ἀπελευθερωμένη Ἑλλάς, ἀνέκτησε τὰ κυριαρχικὰ καὶ ἐθνικὰ αὐτῆς δικαιώματα. Δι' ὅλα ταῦτα ἡ πρώτη ἐλευθέρη Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου διακηρύττει. Ὅτι ἡ δούθυμος, σιτρεὰ καὶ ἀμετάτρεπτος θέλησις τοῦ Ἑπτανήσιου λαοῦ εἶναι ἡ ἀνάκτησις τῆς ἀνεξαρτησίας του, καὶ ἡ ἔνωσις αὐτοῦ μετὰ τὸ λοιπὸν ἔθνος του, τὴν ἀπελευθερωμένην Ἑλλάδα. Ἡ παροῦσα διακήρυξις θέλει διαβιβασθῆ, διὰ διαγγέλλματος τῆς Βουλῆς πρὸς τὴν προστατίδα Ἀβραμ, ὅπως διὰ τῶν ἀρμοσίων μέσων διακοινώσῃ αὐτὴν εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ὁμοῦ πρὸς ταχεῖαν αὐτῆς πραγματοποίησιν. Ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς 26^{ης} Νοεμβρίου 1850. Ε. Α. Οἱ ἀντιπρόσωποι Γεράσιμος Α. Λιβιδᾶς, Νεκτάλης Δουμνογίνης, Ἠλίας Ζερβὸς, Ἰωσήφ Μουφερῆζότος, Τηλέμαχος Παζῖης, Ἰωάννης Τυπάλδος Δοτοράτος, Σταματέλος Πυλαρινὸς, Γεώργιος Τυπάλδος Ἰακωβάτος, Χριστόδουλος Πορφάντης».

Ἄπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἣν συνοψίζει τὸ ἀνωτέρω κείμενον, ὁ

Ίακωβάτος ἐξαφνίζεσθε σχεδὸν ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ πολιτικοῦ σταδίου. Ὁ **Ίακωβάτος** ἦτον ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες διὰ τῶν προτερημάτων καὶ τῶν ἐλατωμάτων αὐτῶν, χρησιμεύουσιν ὡς μοχλοὶ εἰς σπουδαίας πολιτικὰς κινήσεις, ἀλλ' οἵτινες παρελθούσης τῆς ὀξείας κρίσεως, εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς πρακτικὴν ἐργασίαν.

Ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, ὁ **Ίακωβάτος** δύναται νὰ θεωρηθῆ δικαίως ὡς εἷς τῶν καθιδρυτῶν τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς ἀποθνήσκασιν τοῦ ὀνόματός του. Ἐκτοτε ὁμοῦς πύει τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ στάδιον. Καίτοι εὐφυὴς πάντοτε καὶ εὐγλωττος, οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα ἠδυνήθη νὰ χρησιμεύσῃ πλέον, καταναλώσας ὅλην αὐτοῦ τὴν ἰκανότητα εἰς τοὺς γνωστοὺς ἐν τῷ ἑλληνικῷ κοινοβουλίῳ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του προσωπικοὺς ἀγῶνας.

Ὁ **Ίακωβάτος** ἦτο ἔγγονος τοῦ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Βενετῶν ἐκ Κερκλληνίας τῷ 1797 κρεουργηθέντος ὑπὸ τοῦ ὄχλου τοῦ Ληξουρίου, ἄρχοντος Ἀγγέλου Τυπάλλου. Τὸ προσεπώνυμον **Ίακωβάτος** ἢ Ἰακωβίτις (Jacovitis) ἐστὶν κρημίου ὡς διακριτικὸν ἀπὸ πολλῶν γενεῶν ἢ οἰκογένειας αὐτῆ ἀπὸ τινος προγόνου Ἰακώβου Τυπάλλου. Ἡ ἐπὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος ἐν Κερκλληνίᾳ ἐγκυστεστημένη ἱστορικὴ καὶ πολυμελής οἰκογένεια τῶν **Τυπάλλων** κατάγεται ἐξ Ἰταλίας. Συλλύβειον προσαγορεύονται οὔτοι *familiari*, ὑποδιαιρούμενοι εἰς διαφόρους κλάδους διακρινομένους διὰ προσεπωνύμων. Ἔχουσι δὲ κοινὸν οἰκόσημον, θυρεὸν κυανοῦν περιέχοντα λέοντα χρυσοῦν ἐστεμμένον, ἰστάμενον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ προσδεδεμένον δύο ἀργυραῖς στήλαις. Ὁ θυρεὸς ἐπιστέφεται τῷ στέματι τῆς Βενετικῆς εὐγενείας

* * *

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ

Πρὸ χιλιᾶδων ἤδη ἐτῶν ζῶσιν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἄνθρωποι, ἵπποι, κύνες, πίθηκοι* πρὸ χιλιᾶδων ἐτῶν βιοῦσι φυτὰ καὶ βότανα, ὅμοια, ὁμοιώτατα, ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ ζῶα καὶ τὰ βότανα τῆς παρούσης ἐποχῆς, κατ' οὐδὲν μεταβληθέντα ἐν τοῖς μακροαἰώσι διαστήμασι τῶν ἀλλεπαλλήλων γεωλογικῶν περιόδων. Ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ πλανήτου ἡμῶν ἐπὶ τε τῆς ἡμετέρας γενεᾶς καὶ τῶν ἀπὸ πολλοῦ παρεληλυθότων χρόνων, τὸ μικρὸν μαλάκιον, οὐπερ ἡ κόγχη ἀποτελεῖ εἶδος κιμωνίας, ἔχει πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ζωικὴν οἰκονομίαν καὶ τὸν αὐτὸν βίον. Πολλὰ αὐτῶν τῶν ἀνοργάνων χημικῶν σωμάτων, οἷον ὁ σίδηρος, τὸ σόδιον κτλ. κατὰ τὰς ἀκριβεῖς παρατηρήσεις τῶν ἀστεροσκοπῶν καὶ χημικῶν τῶν νέων αἰῶνων συναντῶνται ἀπαραλλακτότατα ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος, τῷ φωτοβόλῳ ἡλίῳ, καὶ ἔτι ἀπώτερον ἐν μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπλανέσιν ἀστράσιν, ὧν τὸ φῶς διὰ τὸ μακρὸν τῆς ἀποστάσεως μετὰ πολλὰ μόλις ἔτη ἀφικνεῖται εἰς τὰς χώρας ἡμῶν. Ἴδου λοιπὸν ἡ ὁμοιότης ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὁμοιότης κατὰ τὸν διάφορον αὐτῆς βαθμὸν παράγουσα τὴν ταυτότητα τῶν εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος, τὸ αὐτὸ γένος, τὸ αὐτὸ βασίλειον τῆς φύσεως ἀνηκόντων.

Ἄλλ' ἡ ὁμοιότης αὕτη τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους,

*) Ἡ παρούσα διατριβὴ εἶναι ἀπόσπασμα ἀνεκδότου πραγματείας τοῦ κ. Φλογαίτου περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, εὐμενῶς χορηγηθὲν ἡμῖν.

τῶν ἵππων πρὸς τοὺς ἵππους, τῶν ὀστρακοδέρμων πρὸς τὰ ὀστρακοδέρμα, προέρχεται ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν γενικῶν χαρακτῆρων ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ, ἐν παντὶ ἵππῳ, ἐν παντὶ ὀστρακοδέρμῳ, ἐν πάσῃ μιλάχῃ· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλοι μερικώτεροι χαρακτῆρες, μερικώτατοι, εἰς οὓς καταπαύει ἡ ὁμοιότης καὶ ἐξ ὧν ἀρχεται ἡ ἀνομοιότης· οἱ μερικώτατοι δὲ οὗτοι χαρακτῆρες εἶναι λεπτομέρειαι δυσπερίγραπτοι, καθ' ἃς διαφέρει ὁ εἶς τοῦ ἄλλου. Ἴδου ἡ ἀνομοιότης, ἣτις παράγει τὸ ἄτομον. Ὁ Πέτρος (ἄνθρωπος) διαφέρει τοῦ Παύλου (ἄνθρώπου)· ὁ Βουκέφαλος (ἵππος) τοῦ Γηγενοῦς (ἵππου)· ὁ Κέρβερος (κύων) τοῦ Θήρωνος (κυνός) καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην σκοπούμενης τῆς ὁμοιότητος, οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει ἀπραχλάκτως ὅμοιον πρὸς ἄλλο τι. Μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀλλήλοις ὁμοιαζόντων ἀδαμάντων, τῶν μᾶλλον ὁμοιαζόντων φύλλων δένδρου, τῶν μᾶλλον ὁμοιαζόντων διδύμων ἀδελφῶν ὑπάρχουσι διαφοραὶ κατὰ τὸ μέγεθος, τὴν στιλπνότητα, τὸ πλάτος, τὸ πάχος, τὴν ἀρμονίαν τῶν μελῶν ἢ τοῦ ὅλου, ἄνευ δυσχερείας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διακρινόμεναι ὑπὸ τοῦ ἔχοντος ὑγιαίνουσαν ὄρασιν καὶ νοῦν ἀκμαῖον ἀνθρώπου. Ὑπάρχουσι λοιπὸν μεταξὺ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ φυσικῶν ὄντων διαφοραὶ καὶ ὁμοιότητες μεγάλαι, λίαν περίεργοι, ἄξιαι ἀληθῶς ἐμβριθοῦς ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς ἄτομα (Πέτρον, Παῦλον), εἶδη (ἄνθρωπον, ἵππον, κύνα), γένη (μαστοπόρρα, ἔρπετα), βασιλεία τῆς φύσεως (ζῶα, ὄρυκτά)· ἀλλὰ καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη, ἐκ τῶν κυριωτάτων μόνον διαφορῶν καὶ ὁμοιοτήτων πηγάζουσα, εἶναι ἀτελεστάτη. Ὑπάρχουσι τοσοῦτοι χαρακτῆρες, καθ' οὓς ὁμοιάζουσιν ἀλλήλους καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων τὰ φυσικὰ ὄντα, ὥστε δύναται νὰ κατασκευάσῃ τις πλείστας, πάνυ πλείστας διαίρεσεις· Οὕτω φέρ' εἰπεῖν οἱ Καυκάσιοι Πέτρος καὶ Παῦλος, ἄνθρωποι διαφέροντες κατὰ τοὺς ἀτομικοὺς χαρακτῆρας, ὁμοιάζουσιν ὅμως ἀλλήλους οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἢ ἀνθρωπινότητα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Καυκασικὴν αὐτῶν κατασκευὴν, λευκότητα κατὰ διαφορῶν τῶν εἰς τὴν Αἰθιοπικὴν φυλὴν ἀνηκόντων ἀνθρώπων. Ὁ ἵππος ὁ ἀραβικὸς διαφέρει αἰσθητῶς τοῦ ἵππου ἄλλων τόπων· ὁ μολοσσικὸς κύων διαφέρει μεγάλως τῶν ἄλλων εἰδῶν τῶν κυνῶν κατὰ

Ἡ διαίρεσις τῶν χαρακτῆρων εἶναι πολλαπλῆ. Ἡ ἐξέτασις αὐτῶν παρήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἕκαστος τῶν χαρακτῆρων εἶναι τοσοῦτο μᾶλλον γενικὸς, ὅσον εἶναι ἥττον σύνθετος καὶ περιπλεκτής· καὶ ἀντιθέτως τοσοῦτο ἥττον σύνθετος, ὅσον εἶναι μᾶλλον γενικὸς. Οὕτω φέρ' εἰπεῖν τὸ σύστημα τῶν εἰδικῶν χαρακτῆρων, ὅπερ διακρίνει ἄτομόν τι ἄλλου ἀτόμου, εἶναι ἀφθονώτατον, ὡς ἀρκούντως ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν λεπτομερειῶν, ἃς δεόν νὰ ἐκφέρῃ τις πρὸς ἀκριβῆ περιγραφὴν μορφῆς τινος ἢ ψυχῆς ὀρισμένου ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο τὸ τοσοῦτο ποικίλον, δὲν ἀρμόζει ἢ εἰς ἓνα καὶ μόνον ἀνθρώπον καὶ διακρεῖ μόνον ἐφ' ὅσον ὁ ἀνθρώπος οὗτος ζῆ. Οἱ δὲ κοινοὶ χαρακτῆρες, οἵτινες διακρίνουσι τὴν φυλὴν, εἶναι θεβχίως ἀπείρω· μᾶλλον διαδεδομένοι ἐν τε τῇ γῆνι ἐκτάσει καὶ ἐν τῇ χρονικῇ διαρκείᾳ, διότι ἀρμόζουσιν οὐ μόνον εἰς ἄπειρον ἀριθμὸν συγχρόνων ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπεριόριστον ἀριθμὸν ἀλλεπαλλήλων γενεῶν. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου εἶναι πάλιν πολλῶν ἥττον πολυάριθμοι, διότι κατ' ἀνάγκην τὰ διακριτικὰ ἐκάστου τῶν ἀτόμων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν, ἀφίθησαν κατὰ μέρος, ὑπελείφθη δὲ μόνον ὁ γενικὸς τύπος διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης. Ἐπι δὲ μᾶλλον συμβαίνει ἡ ἕκτασις μὲν τῆς διαδόσεως, ἡ ἐλάττωσις δὲ τοῦ ἀριθμοῦ, τῶν κοινῶν χαρακτῆρων εἰς τὸ εἶδος, λ. χ. τὸν ἀνθρώπον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἄλλα εἶδη τῶν ζώων, καὶ ἐπι μᾶλλον εἰς τὸ γένος κατὰ. Ἐν ἐκάστη βαθμίδι δηλονότι τῆς κλίμακος τῶν φυσικῶν ὄντων ὁ τύπος πτωχίζομενος ἐξ ἑνὸς, πλουτιζόμενος ἐξ ἄλλου, ἀποβάλλει μὲν τινὰς τῶν προτέρων αὐτοῦ χαρακτῆρων, ἀλλὰ κατὰ εἰς ἀντάλλαγμα νέους ἀντιπροσώπους· οὕτω τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ εἶναι μᾶλλον συνεσταλμένα, ἀλλ' ἢ δικαιοδοσία αὐτοῦ εὐρυτέρη· ἐτέροις ῥήμασι τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ἐλαττοῦται, ἐν ᾧ χρόνῳ ἢ ἕκτασις αὐτοῦ μεγεθύνεται καὶ τοῦτο οὐ μόνον κατὰ τόπον ἀλλὰ καὶ κατὰ χρόνον. Οἱ ἀτομικοὶ χαρακτῆρες ἀπόλλυνται σὺν τῷ ἀτόμῳ. Οἱ φυλετικοὶ ἀπόλλυνται σὺν τῇ φυλῇ, διαρκούση ἐπὶ ἀσυγκρίτως μακροτέρην διάρκειαν χρόνου. Οἱ τοῦ εἴδους ἀπόλλυνται μόνον σὺν τῷ εἴδει, ἐπιζῶντι τῇ καταστροφῇ τῆς φυλῆς. Οἱ τοῦ γένους τέλους μόνον σὺν τῷ γένει, δυσκόλως ἐξαφανιζομένῳ. Οὕτως αἱ μεγαλόσκαυτοι

(είδος ζώων) εξηφανίσθησαν μετά πολλού; αιώνας υπάρξεως, ἀλλὰ τὸ γένος, εἰς ὃ ἀνήκον αὐταί, ζῆ ἔτι ἐν ἄλλοις εἶδεσι, κατόπιν γεννηθεῖσι ἢ ἐπιζήσασι· ἀλλ' οἱ χαρακτηριστοὶ τοῦ γένους δὲν εἶναι ἢ τμήματα τῶν τοῦ εἴδους καὶ τὸ γένος, ὅπερ ἐπιζῆ ἐν ταῖς νεωτέραις σαύραις, παρίστανται μόνον τῶν χαρακτηριστῶν τοῦ ἐξαφανισθέντος εἴδους. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἄλλοτε ἐκτενέστερον.

Ἡ ἀρχικωτάτη καὶ θεμελιικὴ, οὕτως εἰπεῖν, διαίρεσις τῶν φυσικῶν ὄντων, ἧς μέλει ἡμῖν ἐνταῦθα, εἶναι ἢ εἰς τὰ τρία φυσικὰ βασίλεια, (καὶ φύσεις ἄλλως καλούμενα), γενομένη ἐπὶ τῆ βάσει τῶν οὐσιωδῶν μεταξὺ αὐτῶν διαφορῶν, συνισταμένων οὐ μόνον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν μορφήν καὶ κατασκευὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς διαφορὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ἐκπηγαζούσας προφανῶς ἀπὸ διαφορῶν δυνάμεων. Τὰ τρία ταῦτα βασίλεια εἶναι τὸ βασίλειον τῶν ἀνοργάνων ὄντων, τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν καὶ τὸ βασίλειον τῶν ζώων.

Καὶ ἀνόργανα μὲν ὄντα εἶναι τὰ ἐστερημένα ζωῆς ὀργανικῆς, (συνεπαχούσης τὴν λεγομένην ἀτομικὴν ζωὴν ἢ τοὶ τὴν ἀτομικότητα), ὧν διὰ τοῦτο ἕκαστον κεχωρισμένον μηχανικῶς μόνον καὶ τυχαίως ἀπὸ τῶν λοιπῶν, συνίσταται καὶ συντηρεῖται ὡς ὅλον τι διὰ μηχανικῆς ἐλξεως τῶν συγκαταούτων αὐτὸ μορίων ἢ διὰ μηχανικῆς συγγενείας καὶ ἐνώσεως τῶν στοιχείων αὐτοῦ(*).

Ὅργανικὰ δὲ τὰ πεπρoικισμένα δι' ὀργανικῆς ζωῆς (καὶ ἐπομένως δι' ἀτομικότητος), παραγόμενα καὶ συντηρούμενα διὰ τῶν ἐν ἑαυτοῖς δυνάμεων, ἅ. μὲν τῆς μορφωτικῆς καὶ συντηρητικῆς δυνάμεως (συνισταμένης εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ ἐνόργανον ὄν, ἅμα ὑπάρξαν. ἔλκει βαθμικῶν ἐξωθεν ὕλικὰ μόρια εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ

*) Τὰ ὅσα ταῦτα στεροῦνται κυρίως εἰπεῖν ζωῆς, ἀλλ' ἔχουσιν οὐχ ἥτιον ζωὴν τινα χθονικὴν καὶ εὐτελεῖ· διότι καὶ εἰς ταῦτα ἐνοικοῦσι καὶ ἐνεργοῦσι τρεῖς φυσικαὶ δυνάμεις, ὁ ἠλεκτροισμὸς, ὁ μαγνητισμὸς καὶ ὁ χημισμὸς, διαφέρουσαι μὲν ἀλλήλων κατὰ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ἥτιον ἄγαν συγγενεῖς, ἀλλήλας προκαλοῦσαι καὶ εἰς ἀλλήλας μεταπίπτουσαι, διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γώμην θεωρούμεναι ὡς τρόποι ἢ ἐκδηλώσεις διάφοροι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσιώδους δυνάμεως τῆς ἀνοργάνου φύσεως.

συντήρησιν ἑαυτοῦ), ἅ. δὲ τῆς γεννητικῆς, (συνισταμένης εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ ἐνόργανον ὄν παράγει ἕτερον ὄν, τὰς αὐτὰς δυνάμεις κατέχον). Καὶ φυτὰ μὲν ἐκ τῶν ὀργανικῶν ὄντων, (ἀποτελοῦντα τὸ φυτικὸν λεγόμενον βασίλειον), καλοῦνται τὰ πεπρoικισμένα μὲν δι' ὀργανικῆς ζωῆς ἐν τῇ κατοχῇ τῶν εἰρημένων δυνάμεων (συντηρητικῆς καὶ γεννητικῆς), ἀλλ' ἐστερημένα τῆς χαρακτηριστικῆς ζωῆς ζῶα ψυχικῆς ζωῆς(*), ἢν κατὰ γενικὸν κανόνα μετὰ

*) Ὑπονομάζεται ψυχικὴ ζωὴ ἢ ζωὴ τῆς εὐμοιροῦσι τὰ ζῶα, κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς φυτικῆς ζωῆς ἐκ τῆς λέξεως ψυχῆ, δι' ἧς ἐμφαίνεται ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τὸ ἔλλοι τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Καὶ οἱ μὲν πνευματισταὶ δοξάζουσιν, ὅτι αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις προέρχονται ἐξ ἄλλου τινός ὄντος ἀυθουστάτου καὶ ἀυτενεργοῦ, ἠνωμένου προσκαίρως μετὰ τοῦ σώματος τοῦ ζώου, ὅπερ ὀνομάζεται ψυχῆ· οἱ δὲ ὑλισταὶ πρεσβεύουσιν, ὅτι ὡς ἐν τῇ ἀνοργάνῳ φύσει ἐνοικοῦσι καὶ ἐνεργοῦσιν ὁ ἠλεκτροισμὸς, ὁ μαγνητισμὸς καὶ ὁ χημισμὸς, ἀδηλον πῶς, ὡς ἐν τῇ φυτικῇ φύσει μετὰ τῶν εἰρημένων φυσικῶν δυνάμεων συννοικοῦσι καὶ συνενεργοῦσιν ἢ συντηρητικῆ καὶ ἢ γεννητικῆς δυνάμεις, ἀδηλον ἐπίσης πῶς, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐξ οὗ προφανῶς ἐκρύνονται τὰ αἰσθητήρια καὶ κινητήρια νεῦρα, ἐνοικοῦσιν αἱ καλούμεναι ψυχικαὶ δυνάμεις, ἢ τοὶ ἢ γνωστικῆς, ἢ συναισθητικῆς καὶ ἢ ὀρεκτικῆς, ἄνευ ἄλλης τινός ἀυθουστάτου οὐσίας. Τὸ φρόνημα τοῦτο τῶν ὑλιστῶν ἰσχυροποιοῦσιν ἀμέσως μὲν οἱ ἐξῆς λόγοι, ἅ. ὅτι, ἀναπτυσσομένου διὰ τῆς ἡλικίας τοῦ σώματος τοῦ ζώου, καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ ἐγκεφάλου), συναναπτύσσονται καὶ αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις, ἅ. ὅτι, ἐπηρεαζομένου τοῦ ἐγκεφάλου ἐκ σωματικῶν ἢ καὶ ἀπλῶς ἐγκεφαλικῶν καὶ νευρικῶν ἀσθενειῶν, ὅσον ἐκ σκληρύνσεως ἢ μαλακύνσεως τοῦ ἐγκεφάλου, ἐκ βλάβης σπυδαίας τοῦ κρανίου, ἐκ φλογώσεως τῶν μηνίγγων κτλ.) συνεπηρεάζονται καὶ συνασθενοῦσιν ἅπασι αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις, γ. ὅτι ἢ ψυχικὴ ζωὴ τοσοῦτον τελειότερα παρίσταται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς εἰς τὰ διάφορα τῶν ζώων γένη καὶ εἴδη, ὅσον τελειότερα εἶναι καὶ ἢ σωματικῆς διοργάνωσις αὐτῶν· τούτου δι' ἕνεκα καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπον, τὸ ὀργανικῶς τελειότατον τῶν ζώων. (οὗ ἰδίως ὁ ἐγκέφαλος διατελεῖ τὰ μάλιστα ἀνεπτυγμένο), ἐμφανίζεται ἢ ψυχικὴ ζωὴ εἰς τὸν ὑπατοὺ βαθμὸν τῆς τελειότητος αὐτῆς, δι' ὅτι ἢ ὑπερβολικῆς τῆς διανοίας ἐνασχόλησις καὶ ἐνέργεια ἐξασθενοῦσι τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα, ὅπερ ἐμφαίνεται, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος μετὰ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ἠρτημένου νευρικοῦ συστήματος εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἢ πηγὴ τῶν ψυχικῶν τοῦ ἀν-

τοῦ αὐτοκινήτου διακρίνουσι τρεῖς ψυχικαὶ λεγόμεναι δυνάμεις :

Θ.ώπου ἐνεργειῶν, οὐχὶ δὲ αὐτὸς τις οὐσία, ἐ. ὅτι, τὰ υπερβολικὰ ψυχικὰ πάθη, οἷον φόβος, ὀργή, λύπη κτλ. προκαλοῦσι πλειστάκις ἐγκεφαλικά καὶ σωματικὰ ἀσθενείας, ἐξ ὧν καὶ θάνατος ἀμέσως πολλάκις προέρχεται. Ἐρμείως δὲ συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ φρονήματος τῶν ὑλιστῶν, ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς ἀντιθέτου δόξης (τῆς ὑπάρξεως δηλονότι αὐθουποστάτου οὐσίας) πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τῶν ψυχικῶν δυνάμεων κατ' οὐδὲν χρησιμεύει πρὸς τοῦτο, διότι, ἂν μὲν ὑποτεθῇ καὶ αὕτη ὕλική οὐσία, μετὰ θέναι ἀπλῶς τοῦ ζητήματος γίνεται, μὴ ἐξηγουμένης τῆς ἀπορίας πῶς ἐν τῇ ὕλῃ ἐνεργοῦσι καὶ ἐνοικοῦσιν αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις· ἂν δὲ ὑποτεθῇ ἄυλος, τότε πλάττεται ἄλλο ζήτημα ἀνεπίδεκτον λύσεως· τί ἐστὶ δηλ. αὐλὸς καὶ πῶς τοῦτο ὑπάρχει· σημειωτέον δὲ, ὅτι τὸ αὐτὸν εἶναι τε παντάγῃ ἀκατάληπτον εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, οὐδὲν δυνάμενον νὰ φαντασθῇ ὑπάρχον αὐλόν. Προστίθεισθαι, ὅτι ἐκ τῆς παραδοχῆς τῆς ὑπάρξεως αὐθουποστάτου ψυχῆς παράγονται πλεῖστα ὅσα ζητήματα. δυσλυτότερα τοῦ πρώτου, ὅποια 1) τὸ περὶ τῆς ἔδρας τῆς ψυχῆς ἐν τῷ σώματι, 2) τὸ περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως τῆς ψυχῆς καὶ τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς τὸ σῶμα, 3) τὸ περὶ διαμονῆς τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον τοῦ ζώου, ἄλλως παρ' ἄλλων αὐθαίρετως λυόμενα. Τὰ τῶν πνευματιστῶν ἐπιχειρήματα, συνιστάμενα εἰς τὸ ὅτι α. τὸ ζῶον διακρίνεται ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ σώματος καὶ οὐτῶν ἔτι τῶν καλουμένων ψυχικῶν ἐνεργειῶν, ἐκ τούτου δὲ προκύπτει, ὅτι ὑπάρχει ἄλλη τις οὐσία, εἰς ἣν συνίσταται τὸ ἐγώ, β'. ὅτι εὐρίσκει ἑαυτὸ διὰ τῆς μνήμης πάντοτε ὡς τὸ αὐτὸ ὄν. ἐν ᾧ, ἂν αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις ἔδρευον ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ καὶ τῷ ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένῳ νευρικῷ συστήματι, δὲν ἤθελον καταρ' οἶ τοῦτο, διότι, ἀνακαινιζομένου κατὰ τὴν φυσιολογίαν τοῦ σώματος ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ (τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἐν ἑπταετίᾳ), καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, δὲν ἤθελον εὐρίσκει πάντοτε ἑαυτὸ ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὄν, οὔτε ἤθελον ἐνοθυμεῖσθαι ὅτι ἄπαξ πρὸ 10 ἢ 20 ἐτῶν εἶδεν ἢ ἤκουσεν καὶ γ'. ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου δηλοῦται ἡ ἰσχυρὰ μάχη, ἥτις πολλάκις συνάπτεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μεταξὺ τῶν δύο ἐν αὐτῷ οὐσιῶν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ὧν ἑκάτερα ἀγωνίζεται νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἑτέραν καὶ νὰ κατοστήσῃ ὑπερέτα ἐαυτῆς, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τῶν ὑλιστῶν πάντα ἀνίσχυρα εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξεως αὐλοῦ ψυχῆς, διότι α. οὐδαμῶς μὲν ἀμφισβητητέον, ὅτι τὸ ζῶον ἔχει αὐτοσυνειδησίαν, (τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἑαυτοῦ διάκρισις ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν), ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀπλῆ τοῦ ἐγκεφάλου

ἢ γνωστικῆς, (ἥς αἱ κινήσεις παράγουσι γνώσεις ἢ στοιχεῖα γνώσεως), ἢ διαθετικῆς ἢ συναισθητικῆς, (ἥς αἱ κινήσεις ἀποτελοῦσιν εὐαρέστους ἢ δυσαρέστους τῆς ψυχῆς διαθέσεις^(*)) καὶ ἢ ὀρεκτικῆς (ἥς ἀπόρροια αἱ διαφοροὶ πρὸς σκόπιμον ἐνέργειαν τάσεις τῶν ζώων^(**)), τροφοδοτούμενα ὑπὸ τῆς γῆς, πρὸς ἣν συνδέονται ἀνα-

ιδιότης· ὅτι οὕτως ἔχει, ἀποδείξεις, ὅτι συνταρασσομένου τοῦ ἐγκεφάλου, συνταράσσεται καὶ ἡ αὐτοσυνειδησία, λίαν ἀμυδρὰ καθισταμένη ἢ καὶ ἔλωσ· ἐξαλειφομένη, β'. ἐπέρχεται μὲν ἀνακαινίσις τοῦ σώματος, ἀλλ' αὕτη εἶναι βαθμιαία, οὐδαμῶς δὲ συνεπιφέρει τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ· ἀποδείξεις δὲ τούτου, ὅτι διατηρεῖται ἀείποτε ἡ αὐτὴ φυσιογνωμία, δι' ἣς διακρίεται τῶν ἄλλων ἀτόμων ὁμοειδῶν ζώων· ὅθεν οὐδαμῶς παράδοξον, ὅτι διατηρεῖται ἀκεραία καὶ ἀλώθητος καὶ ἡ μνήμη, μέρος ἀποτελοῦσα τῆς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐδευούσης γνωστικῆς τοῦ ζώου δυνάμεως, γ'. ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνειδήσεως ἐμφαίνεται ὅτι μάχη ἰσχυρὰ συνάπτεται οὐχὶ ἢ τοῦλάχιστον οὐχὶ μόνον μεταξὺ τῶν ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου λεγομένων δυνάμεων καὶ τοῦ σώματος, ἀλλὰ μᾶλλον μεταξὺ αὐτῶν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων πρὸς ἀλλήλας (μεταξὺ φέρ' εἶπεν τῆς γεννητηρίου ὀρμῆς ἢ ἄλλων τοῦ ἀνθρώπου ἐπιθυμιῶν καὶ συναισθημάτων πρὸς τὴν γνωστικὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν, τῆς μὲν λ.χ. γεννητηρίου ὀρμῆς ὠθοῦσης τὸν ἄνδρα εἰς τὴν σύνδεσιν σχέσεων πρὸς γυναῖκα διὰ τῆς βίας, τοῦ δὲ λογικοῦ ἄγνους εἰς τὸ ἐναντίον, ἢ τοῦ μὲν συναισθηματος τῆς λύπης ὀδηγοῦντος εἰς αὐτοκτονίαν, τοῦ δὲ λογικοῦ ὑπαγορευόντος τὸναντίον)· ὅθεν, ἂν ἡ ἀλληλομαχία αὕτη ἐτεκμηρίου τὴν ὑπαρξίν ψυχῆς τινος ἰδιαιτέρας αὐθουποστάτου καὶ αὐτενεργοῦ, ἔδει νὰ παραδεχθῆται ἀντι μίαν τὴν ὑπαρξίν πολλῶν τοιοῦτων ψυχῶν, ἀλληλομαχοῦσῶν πολλάκις.

Ἄλλ' ὁμολογητέον, ὅτι ἰσχυρὸς ἐπίκουρος τῶν πνευματιστῶν προσέρχεται ἡ Θεὸς ὅθεν ἀποκάλυψις, ἐρ' ἥς ὡς ἐπὶ ἀκλονήτου πέτρης στηρίζεται ἡ ἱερὰ ἡμῶν θρησκεία.

* Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει διδάσκαλος τοῦ Γένους Κωνσταντῖνος Κούμας ἐν τῇ ψυχολογίᾳ αὐτοῦ (Τόμῳ Α' τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντος Συντάγματος τῆς φιλοσοφίας ὀνομάζει παθήματα τὰς εὐαρέστους ἢ δυσαρέστους τῆς ψυχῆς διαθέσεις· ἀλλ' ἤδη κοινῶς καλοῦνται συναισθηματα (ὅρα ψυχολογίαν Χορτάκη, Ἐγγειρίδιον παραδόσεων Φιλίππου Ἰωάννου κτλ).

** Ψυχολόγοι τινεῖς, ἡγουμένου τοῦ Κρυγίου, ἐδογματίσαν, ὅτι τὰ συναισθηματα εἶναι ἀπλᾶ ἀισθήματα, διὰ δὲ τοῦτο δύο καὶ μόνως παρεδ-

ποσπάστως, καὶ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ζῶα, ἅτινα ἀσύνδετα διατελοῦντα πρὸς τὴν γῆν καὶ ἀποσπώμενα τοῦ μητρικοῦ αὐτῶν σώματος κινουῦνται ἐλεύθερα κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῶν ὁρμὰς καὶ ὀρέξεις, μεταβαίνοντα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον (*). Ζῶα δὲ ἐκ τοῦναντίου καλοῦνται τὰ ἐνὸργανα ὄντα τὰ πεπρωκισμένα διὰ τῆς ἤδη ἀναπτυχθείσης καὶ ἐξηγηθείσης ψυχικῆς ζωῆς.

Ἐν τοῖς ζώοις συμπεριλαμβανόμενος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ζῆ καὶ οὗτος ψυχικῶς, κατέχων ἀπάσας τὰς λεγομένας ψυχικὰς δυνάμεις. Ἄλλ' ὡς ἕκαστον φυτὸν διαφέρει τῶν ἄλλων φυτῶν οὐ μόνον κατὰ τὸν διάφορον αὐτοῦ σωματικὸν ὀργανισμόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ τρόπον τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνεργουσῶν δυνάμεων (συντηρητικῆς καὶ γεννητικῆς), οὕτω καὶ ἕκαστον τῶν ζῶων διαφέρει τῶν ἄλλων ζῶων οὐ μόνον κατὰ τὸν διάφορον ἐκάστου σωματικὸν ὀργανισμόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἐνεργείας τῶν ἐν αὐτοῖς ψυχικῶν δυνάμεων, διατελοῦντα ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος τοῦ σωματικοῦ αὐτῶν ὀργανισμοῦ. Ἐπειδὴ

ξάντο ψυχικὰς δυνάμεις, τὴν γνωστικὴν καὶ ὀρεκτικὴν, ἐξοθελίσαντες τὴν συναισθητικὴν. Ἄλλ' ἤδη διατελεῖ κοινῶς παραδεδομένη ἡ περὶ τριῶν ψυχικῶν δυνάμεων δοξασία, διότι πλὴν τῶν αἰσθημάτων ἢ γνώσεων καὶ τῶν ὀρέξεων, ἡ ψυχὴ διατίθεται καὶ εὐχρέστως καὶ δυσχερῆστως καὶ εὐρίσκει ἑαυτὴν εἰς τοιαύτας διαθέσεις. — Προσθεθείσθω ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ψυχικὴ ζωὴ δὲν διαστέλλεται ἀείποτε τῆς φυτικῆς διὰ τῶν τριῶν ψυχικῶν δυνάμεων πλήρων, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ ἐκτίθεται. Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τῶν ζῶων, π.χ. τὰ ἀκτινωτὰ, τοὺς ἐχίλους, τὰ ὀλοθοῦρια περιορίζεται μόνον εἰς τὴν καλουμένην γενικὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἀφήν, ἔτι δὲ τὴν ἔμφυτον ὀρμὴν, εἰς τινὰ μάλιστα αὐτῶν ὡς π.χ. τὰ ἐγχυματογενῆ καὶ ζωόφυτα ἐν λίαν ἀμυδρᾷ καταστάσει.

(*). Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι τινὰ τῶν φυτῶν ἔχουσιν εἶδος τι ἀμόρφου καὶ ἀτελοῦς αἰσθήσεως, λ.χ. τὸ ἡλιοτρόπιον, ὅπερ τείνει πάντοτε πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς· ἄλλα δὲ πάλιν ἔχουσιν ἔχνος τι αὐτοκίνησις, ὡς φέρ' εἰπεῖν τὰ ἔχοντα πολυσχιδῆ φύλλα ἐλλεβοροφόρα φυτὰ, ἅτινα καταφέρονται εἰς ὑπτιώδη τινὰ κατάστασιν καὶ πάλιν ἐγέρονται. Εἰς ἄλλα πάλιν φυτὰ παρατηρεῖται ἀτελής τις ὀρεκτικὴ δύναμις, εἶδος τι γενετησίου ὀρμῆς, ὡς φέρ' εἰπεῖν τὴν νυμφαίαν καὶ ἄλλα τινὰ ὕδροχαρῆ.

δὲ ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ τελειότατον τῶν ζῶων, καὶ αἱ δυνάμεις αὐταὶ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν εὐρίσκονται ἐν βαθμῷ τελειότητος ἀνωτέρω ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· ἀλλ' οὐχ ἤττον αἱ δυνάμεις αὐταὶ εἶναι αὐταὶ αὐτόταται αἱ ἐν τοῖς ζώοις τρεῖς ψυχικαὶ δυνάμεις, δηλονότι ἡ γνωστικὴ, ἡ συναισθητικὴ καὶ ἡ ὀρεκτικὴ. Καὶ ἐν πρώτοις ὡς τὰ λοιπὰ ζῶα, εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος κάτοχος τῆς γνωστικῆς τῆς ψυχῆς δυνάμεως, δι' ἧς τὰ ζῶα ὀρῶσι πνευματικῶς τὰ ὄντα καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γνωστικὴ αὕτη δύναμις ἀποτελεῖται ἐκ τῆς χείρονος γνωστικῆς δυνάμεως (τῆς ἀνατυπωτικῆς λεγομένης) καὶ τῆς κρείττονος γνωστικῆς δυνάμεως (τῆς καὶ νοητικῆς ἢ ἄλλως νοητικοῦ, ἔτι δὲ νοός καὶ διανοίας λεγομένης), ὑποδιαίρεται δὲ ἡ πρώτη, ἡγουν ἡ ἀνατυπωτικὴ εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἢ παραστατικὴν καὶ τὴν ἀναπαραστατικὴν (ἢ ἀναπαραγωγικὴν, ὡς ἐκάλεε αὐτὴν ὁ ἐν μακρῆς τῆς λήξει ἐπιφανῆς λόγιος Φίλιππος Ὁμήνου), συγκειμένην ἐκ τοῦ φανταστικοῦ καὶ τοῦ μνημονικοῦ, κατέχει μετὰ τῶν ἄλλων ζῶων ὁ ἄνθρωπος ἀπάσας τὰς δυνάμεις ταύτας, κατὰ διάφορον ὅμως βαθμὸν. Καὶ ἡ μὲν αἰσθητικὴ δύναμις, (ἡ δύναμις δηλονότι, δι' ἧς τὸ ζῶον λαμβάνει ἄμεσον αἴσθησιν τῶν εἰς τὰ διάφορα αἰσθητήρια ἐπενεργούντων καὶ διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ αὐτῶν παρισταμένων ὄντων) διατελεῖ οὐχ ἤττον ἀνεπτυγμένη ἐν πολλοῖς τῶν ζῶων ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Εἰς τινὰ μάλιστα τῶν ζῶων τινὲς τῶν αἰσθήσεων εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι, ὡς πρὸς εἰδικὰ τοῦλάχιστον ἀντικείμενα, οἷον ἡ ὄρασις εἰς τὸν ἀετὸν, ἡ ὄσφρησις εἰς τὸν κύνα, καὶ μάλιστα τὸν κυνηγετικὸν, τὴν γαλῆν, τὸν ἵππον, τὸν βόα κτλ. Τὸ δὲ μνημονικὸν εἶναι μὲν ἀνώτερον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ γενικὸν κανόνα, ἰδίως μάλιστα κατὰ τὴν στεγανότητα, ἥτοι τὴν ἰκανότητα τοῦ κατέχειν τὰς παραστάσεις καὶ ἐννοίας, ἀλλ' οὐχ ἤττον παρῳσιαζόνται πολλάκις φαινόμενα πολλὰ ἐκτάκτου μνημονικότητος τῶν ἄλλων ζῶων. Οὕτω φερ' εἰπεῖν ὁ ἵππος ἀναμιμνήσκεται εὐχερῶς μετὰ πολλὰ ἔτη μακρᾶς ὁδοῦ, ἣν ἀπαξ διήλθεν. Ἄδηλον ὅμως ἂν τὰ ζῶα ἔχουσιν ἔχνος τῆς λεγομένης δημιουργικῆς φαντασίας, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν ἀπαξ προσπεσόντων εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων

κατασκευάζει δι' αφαιρέσεως και προσθέσεως πολλῶν αὐτοῦ μερῶν και ἰδιοτήτων νέα ὅλως ἀντικείμενα(*)).

Ἄλλα τὴν κρείττονα γνωστικὴν δύναμιν κατέχουσι τὰ ἄλλα ζῶα; Ἐκ τῶν ἀντιλήψεων ἢ ἀνατυπώσεων, αἵτινες διὰ τῆς αἰσθητικῆς και φανταστικῆς δυνάμεως μεταβιβάζονται κατὰ τὰ ἐν τῇ ψυχολογίᾳ διδασκόμενα τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς και τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὁ ἀνθρώπος σχηματίζει τὰς ἐννοίας (ιδέες κατὰ Κούμαν), συγκρίνων μὲν αὐτάς πρὸς ἀλλήλας, ἀφαιρῶν δὲ τὰς ἐν αὐταῖς διαφοράς και συλλαμβάνων εἰς ἐν τὰ κοινὰ και οὐσιώδη αὐτῶν στοιχεῖα β'. σχηματίζει τὰς κρίσεις, ζητῶν και εὐρίσκων τὰς ἀναφοράς ἢ τὴν λογικὴν σχέσιν τῶν ἐννοιῶν πρὸς ἀλλήλας και ὀρίζων αὐτὴν, γ'. σχηματίζει τοὺς συλλογισμοὺς, εὐρίσκων διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλας τῶν κρίσεων (κρίσεως τινος καθολικωτέρας και κρίσεως μερικωτέρας) λογικῆς σχέσεως ἐτέραν τινὰ κρίσιν ἄγνωστον. Ἡ δύναμις τοῦ σχηματίζειν ἐννοίας, κρίσεις και συλλογισμοὺς ἀποτελεῖ τὴν νοητικὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δύναμιν, ἥτοι τὴν κρείττονα γνωστικὴν δύναμιν, ἥτις ἄλλως *λογικὸν και λόγος* ἐκλήθη. Ἄλλ' ἡ δύναμις αὕτη εὐρηται προδήλως και ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις, τοῖς μᾶλλον ἀνεπτυγμένοις τοῦλάχιστον, διότι και τὰ ζῶα σχηματίζουν ἐννοίας, κρίσεις και συλλογισμοὺς; τούτου δὲ προφανῆς ἀπόδειξις, ὅτι πάντα τὰ κατοικίδια ζῶα (οἶον οἱ κύνες, αἱ γαλαῖ) διακρίνουσι τὰ διάφορα γένη και εἶδη τῶν ἄλλων ζῶων, και ὅτι ὠρισμένων ζῶων τὴν ἐπίθεσιν ἢ τὴν προσπέλασιν μᾶλλον

*) Ἡ δημιουργικὴ τοῦ ἀνθρώπου φαντασία, μετ' ἄλλων τοῦ ἀνθρώπου σωματικῶν και νοητικῶν εὐφυῶν ἠνωμένη, παράγει τὰ μεγάλα καλλιτεχνήματα τῆς μουσικῆς, τῆς ποιήσεως, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς τεκτονικῆς κτλ. Τὰ ζῶα ἐστερημένα τοῦ ὀρθοπεριπατητικοῦ, τῆς εὐφυοῦς τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν διαπλάσεως, και ἰδίως τοῦ μεταδοτικοῦ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου, ἐπομένως ἐπιστημονικῶν και τεχνικῶν γνώσεων, οὐδὲν ἠδύνατον ἀ παραγάγασιν ἔξοχον και σπουδαῖον ἔργον, και ἂν εἴτι εὐμοῖρου δημιουργικῆς φαντασίας. Λέγω δὲ «ἔξοχον και σπουδαῖον ἔργον», διότι τεχνουργήματά τινα κατασκευάζουσι πρὸς κατοίκησιν αὐτῶν ἢ και δι' ἄλλους λόγους, εἰς τὴν συντήρησιν ἑαυτῶν ἀφορῶντας, πολλά και διάφορα ζῶα, οἶον πτηνὰ, ἔντομα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΑΤΟΣ

Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐχαράχθη ἐπὶ τῇ βάσει λιθογραφικοῦ τινος ἀντύπου τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Ιακωβάτου. Ἐθεωρήσαμεν δὲ ὀρθὸν ἵνα και ταύτην τὴν εἰκὼνα δημοσιεύσωμεν, καθόσον ἀποδέλπει ἐποχὴν πρὸ τριάκοντα και ἐπέκεινα ἐτῶν, ὅτε ὁ Γ. Ιακωβάτος νεώτατος τὴν ἡλικίαν διετέλει βουλευτῆς κατὰ τὴν ἱστορικὴν και ἀξιωματημένον Θ' Βουλὴν τῆς Ἑπτανήσου.

φοβοῦνται τῆς ἐπιθέσεως ἢ προσπελάσεως ἄλλων ζώων καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐὰν τὰ ζῶα δὲν ἐσχημάτιζον ἐννοίας, δὲν ἤθελον διακρίνει, ὅτι ἄλλο ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄλλο ὁ ἵππος καὶ ἄλλο ὁ κύων ἔαν δὲν ἐσχημάτιζον κρίσεις καὶ συλλογισμούς, δὲν ἤθελον ἀρέσκεισθαι εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἢ πρὸς τινὰ ὠρισμένον ἄνθρωπον προσπέλασιν, ἀποφεύγοντα τὴν προσπέλασιν ἄλλων ζώων, ὧν διαγιγνώσκουσιν ἐκ τῶν προτέρων τὸ πρὸς αὐτὰ ἐχθρικόν(*). Καὶ εἶναι μὲν βεβαίως εἰς μείζονα βαθμὸν ἀνεπτυγμένον τὸ νοητικὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καθ' ὕλας αὐτοῦ τὰς ιδιότητας ἐμφανίζεται καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ζώοις.

Προφανῶς ἀνεπτυγμένα ἐν τοῖς ζώοις ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἕτεραι ψυχικαὶ δυνάμεις, ἡ συναισθητικὴ καὶ ἡ ὀρεκτικὴ. Καὶ τὰ ζῶα, ὡς ὁ ἄνθρωπος, λυποῦνται(**), χαίρουσιν, ἐλπίζουσι, φοβοῦνται, ἀδημονοῦσι, πολλαχίς(***) ὀρέγονται, κέκτῃνται τὴν πρὸς αὐτοσυν-

*) Περὶ τῆς κριτικῆς δυνάμεως τῶν κυνῶν ἰδίως καὶ τῶν ἐλεφάντων διηγοῦνται πολλὰ θαυμάσια οἱ συγγραφεῖς. Οὕτως ὁ Colquhoun (The Moor and the Loch p. 45) διηγῆται, ὅτι ἐτραυματίσέ ποτε κατὰ τὴν πτέρυγα δύο νήσας, αἵτινες ἔπεσον ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ὄχθης βράχος τινοῦ, ὁ δὲ κύων αὐτοῦ, θέλων νὰ παραλάβῃ ἀμφοτέρας ὁμοῦ καὶ παραδώσῃ εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ θανατώσῃ ἐν τῶν δύο πτηνῶν, νὰ καταλίπῃ τοῦτο ἐν τῷ τόπῳ ἔπεσε. (καθὸ ἀδυνατοῦν ἤδη νὰ φύγῃ), νὰ κομίσῃ τὸ ζῶον εἰς τὸν δεσπότην αὐτοῦ καὶ ἔπειτα, παραλαβὼν τὸ ἕτερον, τὸ νεκρὸν ἀπομείναν, νὰ παραδώσῃ τῷ κυρίῳ.

Ἐναμφήριστον δὲ, ὅτι τὰ ζῶα κτῶνται διὰ τοῦ χρόνου καὶ εἰδός τι προσωπικῆς πείρας, ἧς ἕνεκα ἀποφεύγουσιν εὐκολώτερον τὸν κίνδυνον ἢ μᾶλλον ἐμπίπτουσιν εἰς ὀλιγωτέρους κινδύνους ἐν ἡλικίᾳ ὠρίμῳ.

**) Πολλαχίς κύνας ἔπαθον ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτῶν θλίψεως. Χωρικοὶ τοῦ δήμου Αἰγαίου (τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος) μοὶ διηγῆθησαν, ὅτι κύων τις ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας παρὰ τὸν τάφον τοῦ κυρίου αὐτοῦ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου.

***) Δὲν εἶναι προφανῆς ὁ φόβος τῶν τετραπόδων ζώων κατὰ τὴν προσέγγισιν ἄλλου ζώου, ἰδίως δὲ ἐχθρικοῦ ἐκ φύσεως ζώου, ὅταν μάλιστα ἔχωσι γαλακτοτροφούμενα τέκνα; Δὲν εἶναι προφανῆς ἡ λύπη αὐτῶν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων αὐτῶν, ὅταν ταῦτα ἀφαιρεθῶσιν ὑπὸ ἄλλου ἢ ἀποθάνωσιν; Δὲν εἶναι προφανῆς ἡ χαρὰ τῶν σκύμων, τῶν κυναρίων,

τηρησίαν ὀρμὴν, τὴν γενετήσιον ὀρμὴν, τὴν πρὸς κοινωνίαν ὀρμὴν, θέλουσι καὶ θέλουσιν ἐπιμόνως καὶ ζωνηρῶς, κατέχονται ὑπὸ ἰσχυρογενωμοσύνης, ἔχουσι πάθη (οἷον φθόνον, ζηλοτυπίαν, ἀπέχθειαν κτλ. (*).

Εἰς τί συνίσταται λοιπὸν ψυχολογικῶς ἡ μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν λοιπῶν ζώων διαφορά; Ἄπασαι αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις (γνωστικὴ, συναισθητικὴ καὶ ὀρεκτικὴ) διατελοῦσι μᾶλλον ἀνε-

τῶν ἵππαρίων κτλ. ἔταν συμπαίζουσι μετ' ἀλλήλων, ὡς τὰ ἀνθρώπινα παιδιά; κτλ. κτλ. Εἰρήσθω δὲ, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἔντομα αἰσθάνονται χαρὰν παίζοντα, καθ' ἃ παρατήρησεν ὁ ἔξοχος ἐπιστήμων P. Huber (ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι Recherches sur les mœurs des fourmis ἔκδ. 1810 σελ. 173).

*) Τινὲς ἰσχυρίζονται, ὅτι τὰ ζῶα κέκτληται μόνον τυρλήν τινα τάσιν πρὸς ἐνέργειαν, ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν τοῦ ατόμου καὶ τοῦ γένους συντήρησιν, τὴν ἔμφυτον καλουμένην ὀρμὴν· ἀλλὰ φρονῶ, ὅτι γενικεύοντες τὸ πρᾶγμα, πλανῶνται. Ἐν τοῖς ζώοις τῆς ἀνωτέρας τάξεως ἡ ὀρεκτικὴ δύναμις εἶναι σχεδὸν ἐξ ἴσου ἀνεπτυγμένη πρὸς τὸν ἀνθρώπον. Ὡς οὗτος ὀρέγεται κατὰ τὰς διαφόρους ἕρας καὶ τὴν διάφορον αὐτοῦ κατὰστασιν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ φαγητὸν κατὰ προτίμησιν τοῦ ἄλλου ἢ ταύτην ἢ ἐκεῖνην τὴν γυναίκα πρὸς συνουσίαν, ἐν γυνώσει δηλονότι τοῦ εὐαρεστοῦ καὶ δυσαρεστοῦ συναισθήματος καὶ τοῦ παρέχοντος αὐτὸ πρᾶγμα, οὕτω καὶ τὸ ζῶον. Ἡ μόνη κατὰ τοῦτο μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ζώων διαφορά εἶναι, ὅτι ὁ κύκλος τῶν ὀρέξεων τῶν ἄλλων ζώων εἶναι στενότερος καὶ χθαμαλότερος τοῦ τῶν ἀθροπίνων ὀρέξεων, διότι ὁ ἀνθρώπος, ἀναπτυσσόμενος, ἔχει καὶ πνευματικὰς χρεῖας, ὧν τὴν ἱκανοποίησιν ἐπιζητεῖ, ἐν ᾧ τὸ ζῶον δὲν ἔχει.

Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῶν παθῶν. Τίς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν ἔμμανῆ ἀγάπην τῶν ζώων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῷ χρόνῳ τῆς γαλακτοτροφίας ἢ τοῦ κυνὸς τὴν προσήλωσιν εἰς τὸν δεσπότην αὐτοῦ, ἧς ἔνεκα πολλοὶ ἐβρίμθησαν εἰς πελάγη πρὸς παρακολούθησιν αὐτοῦ καὶ ἄλλοι ἐθώπευον μετὰ συγκινήσεως τὸν κύριον αὐτῶν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ θανάτου ἢ τοῦ πιθήκου τὸ φιλέκδικον καὶ μνησίκαιον; Περιέργα καὶ καταπληκτικὰ ἄμα παραδείγματα τῆς κατὰ τοῦτο ὁμοιότητος τῶν ζώων, ἰδίως δὲ τῶν πιθήκων, πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἀναφέρουσιν ὁ Rengger ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Naturgeschichte der Säugethiere von Paraguay ἔκδ. τοῦ 1830 καὶ ὁ Brehm ἐν τῷ Thierleben.

πτυγμένοι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις. Ἄν δὲ τινες αἰσθήσεις ὧσι μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι εἰς ἕτερα ζῶα, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ ὄρασις εἰς τὸν ἀετὸν ἢ ἀκοή εἰς τὰ μηρυκάζοντα καὶ μονώρυχα καὶ πολλὰ τῶν σαρκοβόρων, ἢ ὄσφρησις εἰς τὸν κύνα, τὴν γαλῆν, τὸν βόα κτλ. ὑπερτερεῖ ὅμως ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὴν συμμετρίαν τῆς ἀναπτύξεως ἀπασῶν ἐν γένει τῶν αἰσθήσεων, πρὸς δὲ κατὰ τὴν καλλιτεχνικὴν τρόπον τινὰ λεπτότητα καὶ εὐγένειαν αὐτῶν. Οὕτω φέρ' εἰπεῖν διακρίνει μὲν ὁ ἀετὸς πῶρρωθεν τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα, ὀξυδερκέστερος ὢν πολλῶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνεται τέρψιν εἰς τὴν θέαν τοῦ ὠραίου, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν συμβαίνει εἰς τὸν ἀετὸν. Ὁ κύων πάλιν ἰχνηλατεῖ διὰ τῆς καταπληκτικῆς αὐτοῦ ὄσφρησεως τὰ πατήματα πρὸ πολλοῦ διαβάντος ζώου, ὁ δὲ βοῦς διὰ τῆς ὄσφρησεως ἢ καὶ τῆς γεύσεως διακρίνει ἂν πρὸ πολλῶν ὠρῶν ἕτερος βοῦς ἔπιεν ἐκ τοῦ προσφερομένου αὐτῷ ἐν εὐρυτάτῳ δοχείῳ ἀφθόνου ὕδατος, ἀλλ' οὐδεμίαν ὁ κύων ἢ ὁ βοῦς αἰσθάνεται τέρψιν εἰς τὴν ὄσμην τῶν ἀνθέων. — Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποτελεῖ οὐσιώδη μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ζώων διαφοράν, διότι δὲν ὑπερτερεῖ κατὰ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις τοσοῦτον ὁ ἀνθρώπος πολλῶν ἐκ τῶν ἄλλων ζώων, ὡς φέρ' εἰπεῖν τοῦ πιθήκου, τοῦ κυνὸς, τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ἐλέφαντος, ὅσον τὰ ζῶα ταῦτα τῶν τῆς τελευταίας τάξεως ζωῶν, ἃ διακρίνει μόνον ἀμυδρά τις αἰσθησις, ὀρεξις καὶ αὐτοκινησία.

Ἡ οὐσιώδης μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ζώων διαφορά συνίσταται εἰς τὴν δεκτικότητα ἀναπτύξεως καὶ προόδου, ἧς οὔτε ἵχνος εὐρίσκει τις ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις, δι' αὐτῆς δὲ ἀναπτύσσεται τὸ νοητικόν, ἐξευγενίζονται αἱ ὀρέξεις, τὰ πάθη καὶ συναισθήματα καὶ βελτιοῦται ἐπομένως ἡ ψυχὴ, καθισταμένη κρείττων ἐαυτῆς, προοδεύει δὲ οὕτω τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἄλλ' ἡ δεκτικότης αὕτη δὲν ἀπορρέει ἐκ τῆς κατοχῆς τοῦ νοητικοῦ, οὐ δὲν ἀμοιροῦσι καὶ τὰ ἐπίλοιπα ζῶα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν γένει κρείττονος σωματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ὀργανώσεως, ἰδίως δὲ τῆς ἐνάρθρου φωνῆς, δι' ἧς δύνανται νὰ μεταδιδῶσι πλήρως καὶ τελείως εἰς τὸν ἀνθρώπον τὰ ἀποταμιεύματα τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως

τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καί εἶναι μὲν πιθανόν, ὅτι ἡ τοιοῦτου εἶδους βελτίων σωματικὴ τοῦ ἀνθρώπου διοργάνωσις ἀνταποκρίνεται πρὸς ἰδιότητά τινα διανοητικὴν ὑπερτέραν (ἀπόβροχον ἐν μέρει μὲν τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σχετικῆς τελειότητος τοῦ νοητικοῦ, ἐν μέρει δὲ τῆς ἐν αὐτῷ ἀνωτέρας φανταστικῆς δυνάμεως, περιβεβλημένης καὶ διὰ δημιουργικῆς ἰκανότητος, ἐξ ἧς προήλθεν ἡ δημιουργία συστήματος αἰσθητῶν σημείων διὰ τὴν εἰς ἄλλους εὐχερῆ καὶ τελείαν ἀνακοίνωσιν τῶν γνωστικῶν ἡμῶν ἐννοιῶν καὶ παραστάσεων, δηλονότι ἡ κατασκευὴ γλώσσης^(*): ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἀναιρεῖ τὸ παρ' ἡμῶν τεθὲν, ὅτι τὸ νοητικόν, ὅπερ ἄλλως λογικόν ἐκλήθη, δὲν ἐλλείπει ἀπὸ τῶν ζῶων.

Ὅθεν μόνον ἂν εἰς τὴν λέξιν *λογικόν* ἀποδοθῆ ἡ περιορισμένη σημασία τῆς περὶ ἧς ἄρτι ἐπαγγατεύθημεν ὑπερτέρας διανοητικῆς ἰδιότητος, ἐξ ἧς, μετὰ τῆς ἐν ἄρθρου φωνῆς συνδυαζομένης, προήλθεν ἡ γλώσσα, δύναται νὰ ἀποκαλῆ τις τὰ λοιπὰ ζῶα *ἄλογα*. Ἄλλως ἡ προσωνομία αὕτη εἶναι παντάπασιν ἀνάρμοςτος, διότι ὅ,τι τανῦν καλοῦμεν λογικόν, τὴν δύναμιν δηλονότι τοῦ σχηματίζεῖν ἐννοίας, κρίσεις καὶ συλλογισμοὺς, (κατὰ τοὺς ἐν τῇ Λογικῇ ὀριζομένους νόμους καὶ τύπους), κατέχουσι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα^(*).

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ν. ΦΛΟΓΑΙΤΗΣ

^{*)} Ἔχουσι βεβαίως καὶ τὰ ἄλλα ζῶα γλώσσαν τινα ἀτελῆ πρὸς ἔκφρασιν τῶν συναίσθημάτων καὶ ὀρέξεων αὐτῶν, ἀλλὰ γλώσσαν φθόγγων καὶ φωνῶν ἀσυναρτήτων, ἢ μᾶλλον ἤχων, διαφερόντων ἀλλήλων, (ὡς οἱ κύνοι, αἱ γαλαί, οἱ πίθηκοι, οἱ βόες κτλ.) ἢ κινήσεως μελῶν (ὡς οἱ μύρμηκες ἢ αἱ μυῖαι). Καὶ ἡ μὲν τῶν ἤχων γλώσσα καὶ ἡ ἔκτασις αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸν ἄνθρωπον, τῆς δὲ τῶν κινήσεων γλώσσης τὴν ὑπαρξιν κατέδειξαν οἱ ζωολόγοι, καὶ ἰδίως ὁ Huber.

^{*)} Ἄλλ' ἔχουσι αὐτοσυνειδησίαν τὰ ζῶα ὡς ὁ ἄνθρωπος; Τὸ ἐπ' ἐμοί δὲν ἀμφισβῆλλω, διότι θεωρῶ τὴν αὐτοσυνειδησίαν ἀναποσπάστως συνδεδεμένην πρὸς τὸν λόγον, οὗ δὲν στεροῦνται τὰ ζῶα. Ἄλλὰ βεβαίως εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ ἀνθρώπου, διότι καὶ τὸ νοητικόν αὐτῶν εἶναι φύσει κατώτερον καὶ ἐλλείπει ἡ δέουσα διανοητικὴ ἀνάπτυξις. Ἄλλὰ μὴ οἱ παν-

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ

κ τῆς ἱερᾶς τυπογραφίας τῆς Ῥώμης ἐξῆλθε τὸ 1784 τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν γλωσσολογικόν Πάνθεον, ὅπερ κινεῖ ἀενάως τὴν γενικὴν τῶν λογίων περιέργειαν.

Γνωστὸν ἐκ τῆς καθόλου ἱστορίας ποία ἦτο ἡ τύχη τῆς Ῥώμης, ὅτε Ἀλαρίχος ὁ θρασύς στρατηγὸς καὶ κατόπιν βασιλεὺς τῶν Γότθων, ἐπέπεσεν ὡμῶς κατ' αὐτῆς, τὸ τρίτον, (ὡς ἐλάχιστον τῶν ὀφειλομένων τῆς ἀντιποίνης, ἀνθ' ὧν αὕτη ἐπύρξε συμφορῶν ἐν τῷ κόσμῳ) τὴν 24 Αὐγούστου 410, ὡς ἐπίσης γνωστὴ καὶ ἡ πατρικὴ εὐνοία, ἧς βραδύτερον ἀπήλαυσεν αὕτη ἐπὶ Γουστάβου τοῦ Γ' τῆς Σουηθίας βασιλέως, (περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 16'. ἑκατονταετηρίδος) τοῦ μόνου σχεδὸν μεταξὺ πάντων τῶν βανδαλικῶς ἐπιδραμόντων κατ' αὐτῆς Γότθων προστάτου τῶν περιωθέντων ἀρχαίων κειμηλίων τῆς τέχνης καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ.

τάπασιν ἄγριοι ἄνθρωποι ἀνεπτυγμένην τὴν αὐτοσυνειδησίαν, ὅσον οἱ πεπολιτισμένοι; — Ἄλλ' ἔχουσι τὴν συναίσθησιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ; Τοῦτο δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἀκριβωθῆ. Ἀλλὰ μὴ πάντες οἱ ἄνθρωποι πιστεύουσι ἤδη εἰς τὴν ὑπαρξιν Θεοῦ ἢ μὴ συνέλαβον καὶ πάντες τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως πρωτογενοῦς αἰτίας (ὕλης ἢ αἰθέρου τῆς τῶν ὄντων ὑπάρξεως; Ὡς βεβαίως ὁ E. W. Carrar δι' ἄρθρου αὐτοῦ ἐν τῷ Anthropological Review (τοῦ Αὐγ. 1861 σελ. «XVI»), ὑπάρχουσι καὶ τανῦν ἄγροικα φῶλα ἀγνοοῦντα ἕλω; τὴν ἐννοίαν τῆς Θεότητος καὶ μὴ ἔχοντα καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν λέξιν παραστατικὴν αὐτῆς. (βλ. καὶ Lubbock, Prehis. ori., Fines, 5' ἔκδοσις τοῦ 1869 σελ. 364 καὶ τὸ περὶ ἰστορίας κεφάλαιον τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ Origin of Civilisation ἔτος 1870.

Τὸν παραλληλισμὸν ἀμφοτέρων τούτων ἔκριναν φαίνεται ἱστορικῶς ἀναγκαῖον οἱ περὶ τὸν Πάπαν, ἐκ τῶν περὰ τῶν τῆς οἰκουμένης συνελθόντες Δυτικοί, ν' ἀπομνημονεύσωσιν ὧδέ πως.

« Ἡ Ῥώμη εἶδέ ποτε τὸν Ἀλαρίχον ἀνηλεῶς καταστρέφοντα » πρὸς καὶ σιδήρῳ τὴν εὐγενεστέραν αὐτῆς ὑπαρξιν, ἔμπνουν τε καὶ » μὴ, τὴν κατὰ τὴν ξανθόρρον Θύμβριδα (τὸν Τίβεριν)· ἀλλὰ νῦν » αὕτη ὄρχ Γουσταῦον τὸν ἀνακτα, φίλον πιστὸν τῶν ἐν αὐτῇ, φέ- » ροντα πρόσωπον φυσίζωον, καὶ ἐραστὴν τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστή- » μης καὶ τῶν χαρίτων τῆς ».

Τὸ μικρὸν τοῦτο κατὰ τὴν ἔκφρασιν θέμα, μέγα δὲ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἔννοιαν ἐχαράχθη τὸ 1784, ὡς προσέπομεν, εἰς 50 περίπου γλώσσας, τὰς πρωτογόνους καὶ ἀρχικώτερας τῆς σφαίρας μας καὶ κυριωδεστέρας ἐν βίβλῳ χρυσοδέτῳ καθ' ἡμᾶς δ' μεγέ- θους, δίκην ψηφίσματος, ἔνθα ἐκάστη γλῶσσα τὸ αὐτὸ αἰεὶ πραγ- ματεύεται θέμα, ἐπὶ ἰδίᾳ σελίδος, ἰδίου φύλλου, γραμμικῶς πάντο- θεν ποικίλαις καὶ πρὸς καὶ σχολίοις ἢ σημειώσεσι πεπλουτισμένης, λατινιστί. Ὅπως δ' ἔχει οὐδενὸς τῶν θεατῶν ἢ περιέργεια ἔμεινεν ἀκίνητος, καὶ οὐδενὸς δ' ἐποπτικὸς νοῦς ὑπὸ τῆς τεκτονικῆς ἐκά- στης τῶν γλωσσῶν τούτων ἐπαυρόμενος δὲν μετέβη ἐν ἀκέρει εἰς τῆς σφαίρας μας τὰς χώρας, ἔνθα αὐταὶ ὁμιλοῦνται, δὲν ἀνέ- κρινε τὴν φύσιν διὰ τῶν περὶ τῶν τῆς φαντασίας, τὸ κλίμα, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα, τὸν πολιτισμὸν, τὴν θρησκείαν, καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν ἐκάστῳ, πάντα τὰ τούτοις παρομαρτοῦντα. Ὁ κατὰ τὸ π. ἔτος διεληθὼν ἐντεῦθεν καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰέννη Πανεπιστημίου κ. Mill- housk ἐγένωσκεν 7 τῶν ἀνωτέρω γλωσσῶν, Εὐρώπης τε καὶ Ἀ- σίας, καὶ τὰ περὶ τὰς χώρας τῶν εὐχερῶς διεξείρχετο.

Ἐν Ἀνδριτσάνῳ ἀ. Ὀκτωβρίου 1883.

ΑΝ. Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΟΣ

Ἐργαζόμενος ἐν Ἀνδριτσάνῳ βιβλιοθηκῆς.

A

Εν ᾧ τῶν γραμμάτων ὁ ἄνθρωπος ἀφαιρεῖται εἰς τὴν με- λέτην τῶν ἀρχαίων καὶ νέων κόσμων, φιλολογῶν τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἱστορίαν, φιλοσοφῶν ἐπὶ τοῦ βίου τῶν κοινωνιῶν καὶ ἐμ- βαθύνων εἰς ἀπωτάτας μυστηριώδεις ἀπόψεις διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, περίξ αὐτοῦ ἐκτυλίσσεται ἄλλου εἴδους δράμα, ἢ πολιτικὴ τῆς κοινωνίας ζωὴ.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ ἔθνους ζωὴ, στενότατα συνδεομένη μετὰ τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς στοιχείου καὶ μεγάλως ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδρῶσα, εἶνε ἀξία προσοχῆς καὶ παρὰ τοῖς ἐργάταις τῶν γραμμάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀπεφασίσαμεν ἐφέτος νὰ διαθέσωμεν σελίδας τινὰς τοῦ ἡμετέρου Ἡμερολογίου εἰς τοιαύτην τινὰ ἀποψιν, ἐλ- πίζοντες, ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται ἀσμένως θὰ διέλθωσι καὶ τὰς γραμμὰς ταύτας.

B

Ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ὁ ἐθνικὸς βίος ὄρχῃ πρὸς κίνησιν καὶ ζῶν ἐν μέσῳ παντοίων δοκιμασιῶν καὶ ἐλπίδων. Εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τοὺς χρονογράφους ἀνήκουσιν αἱ λεπτομέρειαι τῶν παραδρα- μόντων πολιτικῶν ἐτῶν. Ἐκείνο δὲ, ἐφ' οὗ ἡμεῖς περιορίζομεν ἤδη τὴν ἡμετέραν ἐπιθεώρησιν, εἶνε κυρίως τὸ τελευταῖον, μεγάλο ἐθνικῶν κινήσεων καὶ ἀναμορφώσεων πρόξενον.

Ὁ ἀπαθὴς ἱστορικὸς, ὁ διερχόμενος τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους

ζωὴν κατὰ τὸ λήξαν ἤδη ἔτος, δὲν δύναται νὰ μὴ συνομολογήσῃ, ὅτι μετὰ γενναίων βημάτων καὶ ὑψηλῶν ἐμπνεύσεων ἤρξατο τελομένη πολιτικὴ τοῦ τόπου ἀναγέννησις ὑπὸ αἰσίους ὀπωσδήποτε οἰωνούς.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι, ὅπως ἐπὶ ἀκρωτηριάσεων τῶν σεσηπότων μελῶν πονεῖ ὁ ἀσθενής καὶ μεμψιμοιρῆ κατὰ τοῦ χειροῦργου, οὗτος ὅμως, ἀποβλέπων εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ πάσχοντος, προβαίνει μετὰ σιδηρᾶς ἀποφάσεως καὶ θελήσεως εἰς τὸ σωτήριον ἔργον του, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων, τὸ ἔθνος, ἐξοικωμένον εἰς τοὺς οἰχομένους θεσμούς, ἀσχάλλει ἐπὶ ταῖς καινοτομίαις, ἀγνοοῦν τὴν χρησιμότητα αὐτῶν, ἢν τὸ μέλλον θέλει καταδείξει· ὁ πολιτικὸς ὅμως μεταρρυθμιστής, ἐμβαθύνων εἰς τὰς ἀγαθὰς τοῦ μέλλοντος ἀπόψεις, βραίνει μετὰ σθένους καὶ θάρρους πρὸς τὸν σκοπὸν του.

Ἀφαιρέσατε τὰς μεμψιμοιρίας ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ θὰ ἴδῃτε τῆς θεραπείας τ' ἀποτελέσματα. Μὴ ὑπολογίζετε διὰ τῶν ἀτομικῶν ἐλατηρίων, περιφρονήσατε ἀναποφεύκτους τινὰς διὰ πᾶσαν πρόδον θυσίας καὶ θὰ ἐκτιμήσητε τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων τοὺς ἀγλαοὺς καρπούς.

Ἀπαιτεῖται καὶ δόσις τις ἠρωϊσμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως, ἵνα κρίνῃ τις ὀρθότερον τὰ πολιτικὰ τοῦ τόπου πράγματα καὶ ἀποσβέσις τῆς ἀταισιοδοξίας, ἵνα μὴ βλέπῃ τὰ πάντα μέλανα. Ἀνάγκη νὰ διορᾷ τις καὶ τ' ἀγαθὰ καὶ νὰ ἔχῃ ἱκανὸν θάρρος καὶ δικαιοσύνην νὰ τὰ ἐκτιμήσῃ.

Γ

Ὁ κύριος μοχλὸς τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους κινήσεως κατὰ τὸ λήγον ἤδη ἔτος εἶνε ὁ διαπρεπής τῆς Ἑλλάδος πολιτικὸς καὶ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τοῦ τόπου κ. Χ. Τρικούπης.

Ὁ κ. Χ. Τρικούπης εἶνε σήμερον ὁ λαμπρότερος καὶ τηλαυγέστερος ἀστὴρ, ὁ καταυγάζων τὸν πολιτικὸν τοῦ ἔθνους ὀρίζοντα.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ γράψωμεν τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ ἀνδρὸς τὴν βιογραφίαν, ἥτις ἄλλως εἶνε γνωστὴ καὶ ὁ περὶ συγχρόνων λόγος παρέλκει πρὸς εἰδότηας. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ ἐπισκοπήσωμεν

αὐτὸν γενικῶς, ὅπως χαρακτηρίσωμεν τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ οἰχομένου ἔτους.

Ὁ κ. Χ. Τρικούπης εἶνε ἄξιος υἱὸς τοῦ μεγάλου πατρὸς του, τοῦ «περικλεοῦς ἀνδρὸς τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἀγίου ἀγῶνος, τοῦ ἐπιφανοῦς ῥήτορος τῶν Ἐθνικῶν Βουλῶν, τοῦ διασῆμου ἱστορικοῦ τῆς παλιγγενεσίας», ὡς εἶπεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδήμου ἐκείνου ὁ ἀοιδὸς Ἐθρᾶς Ἰωάννης Α. Ζαχίμης, Ὁ κ. Χ. Τρ. ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ ἐνδόξου πατρὸς του συλλήβδην τὰς μεγάλας ἀρετὰς, αἵτινες ἀναδεικνύουν τοὺς μεγάλους τοῦ ἔθνους ἀνδρας. Διὰ τοῦτο ἀνυψώθη πρῶτῳ εἰς τὰ ὕψηλα τῆς πολιτείας σημεῖα καὶ περιεβλήθη ἐπαξίως τὴν τήβεννον τοῦ Κυβερνήτου τῆς χώρας.

Σήμερον τὸ ὄνομα αὐτοῦ πληροῖ πάσας τὰς γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ συγκρατεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ ἔθνους πρὸς αὐτὸν προσπλωμένην.

Τὸ τελευταῖον ἔτος ἔδωκεν αὐτῷ πολιτικὴν αἴγλην, δόξαν καὶ ἰσχὺν ἐκ τῶν σπανιωτάτων, ὅσας εἶδε ἡ σύγχρονος τῆς Ἑλλάδος Ἱστορία.

Ὁ κ. Χ. Τρικούπης εἶνε πολυμαθέστατος καὶ ἐγκυκλοπαιδικός. Ἡ κεφαλή αὐτοῦ εἶνε κάμινος μεγάλων ἰδεῶν καὶ εὐρυτάτης πολιτικῆς ἱκανότητος.

Ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ διέπρεψε πάντοτε ἐπὶ εὐγλωττίᾳ καὶ δυνάμει καὶ ἐγκρατεῖᾳ λόγου, ἀρεταῖς τοῦτέστιν, αἵτινες χαρακτηρίζουν τοὺς Ἀγγλους πατρικίους, διότι εἶνε κατ' ἐξοχὴν Ἀγγλικῆς ἀνατροφῆς πολιτικὸς. Ἡ ἀβρότης τῆς γλώσσης καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ ἐπιβάλλει τὸ σέβας εἰς τοὺς ἀκροατὰς του. Ἡ εὐρεῖα αὐτοῦ παιδεία καὶ ἡ θετικότης τῶν ἀπειροπληθῶν αὐτοῦ γνώσεων, καταδεικνύουσι τὸν ὑγιᾶ καὶ μέγαν νοῦν, ὅστις κατακοσμεῖ αὐτόν.

Ὁ κ. Χ. Τρ. ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ὡς ῥήτωρ καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ, εἶνε Τιτᾶν ἀκαταγώνιστος. Τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς αἱ ἐξοχοὶ ἀρεταὶ λαμπρύνουσι διαπρεπῶς τὸν βίον τοῦ κ. Χ. Τρ. τὸν τε κοινοβουλευτικὸν καὶ τὸν πολιτικὸν ἐν γένει. Δὲν ὑπῆρξε θέμα συζητήσεως ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, εἰς ὃ νὰ μὴ ἀνεμίχθῃ καὶ νὰ μὴ ἀνέπτυξῃ μετὰ θαυμασίας δεινότητος ῥητορικὴν καὶ πολιτικὴν

ικανότητα και ειδικότητα ἔξοχον, πατριωτικωτάτην δὲ στοργὴν και εὐλάβειαν πρὸς τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας.

Ἄλλὰ τὴν γονιμότητα και τὸ βάθος τοῦ νοῦς αὐτοῦ ὁ κ. Χ. Τρ. ἀνέπτυξε διαπεπῶς και ἐξόχως, ὡς κυβερνήτης τῆς χώρας.

Ἐξετάζοντες αὐτὸν, ὡς πρωθυπουργὸν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, τὸν εὐρίσκομεν περιστοιχιζόμενον και ἐνισχυόμενον ὑπὸ κολοσσικῆς κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας και ἐπιβροῆς, ἣτις εἶνε ἐφάμιλλος ἐκείνης, ἣν χαίρει και εἰς τὸ ὅλον ἐν γένει Ἕθνος. Τὸ νὰ κατορθῶν δὲ νὰ συγκρατῆ τόσονμεγάλην πλειοψηφίαν συμπαγῆ, τοῦτο ἔξοχον περιποιεῖ αὐτῷ πολιτικὴν τιμὴν.

Ἐν τῇ κυβερνήσει τῆς χώρας ἀνεδείχθη μεγαλεπήβολος μεταρρυθμιστής, ἐγκαινίσας πολιτικὴν ἐποχὴν ἐν τῷ τόπῳ νέαν. Προστάτης τῶν Νόμων και φύλαξ εὐλαβῆς και ἄγρυπνος, τίμιος διοικητής και ἐγκρατής ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἐπιβάλλον εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως τὴν πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσιν.

Ὁ κ. Χ. Τρ. εἶνε παρ' ἡμῖν μοναδικὸν παράδειγμα πολιτικοῦ ἀνδρὸς, προαχθέντος ἐν βραχεῖ σχετικῶς χρονικῷ διαστήματι εἰς περιωπὴν πρωθυπουργοῦ και ἐπιφανοῦς πολιτικοῦ κομματάρχου, πολιτευθεὶς ὡσεπιτοπολὺ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς, διότι ἀφ' ἧς ἤρξατο πολιτευόμενος, ἐξελέχθη δις μόνον βουλευτῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1875, ὅτε τὸ πρῶτον ἐκλήθη εἰς τὴν πρωθυπουργίαν. Εἶνε ὄντως ἀξιοθαύμαστος ἢ ἔκτακτος αὕτη και ταχυτάτη πολιτικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνδρὸς.

Ἐπῆρξεν ἐν τούτοις αὕτη εὐεργετικωτάτη διὰ τὴν πατρίδα δημολογουμένως. Πολλῶν νομοθετικῶν μεταρρυθμίσεων, πολλῶν ἐθνωφελῶν μεγάλων ἔργων ἐγένετο εἰσηγητής και πᾶτρων, ὧν τὰ σημαντικώτερα εἶνε ἡ κατάργησις τῆς δεκάτης, ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας και ἡ μόρφωσις στρατοῦ, ἀξίου τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ προορισμοῦ.

Πάντες ἀνωμολόγουν, ὅτι ἔδει νὰ καταργηθῆ ἡ τυραννικὴ τῆς δεκάτης φορολογία, οὐ μόνον διότι καθ' ἕν ἐθεβαιοῦτο και εἰσε-

πράττετο τρόπον παρεκώλυε τὰς γεωργικὰς ἐργασίας και ἐπίεζε τὴν γεωργικὴν τάξιν, ἀλλὰ και διότι ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς εἰς τὰ δημόσια βάρη εἰσφορᾶς ἔτασσε τὴν τάξιν ταύτην εἰς ἐναντίαν ὄλως μοῖραν πρὸς τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις. Ἄλλ' ἐντούτοις ὁ φόβος ἐνδεχομένου ἐλλείμματος προέκυπτεν ἐν τῷ μέσῳ, ὡς φάσμα φοβερὸν, ἀποτρέπων τινὰς τῶν παρ' ἡμῖν πολιτικῶν ἀνδρῶν ν' ἀνατρέψωσιν ὅσον τάχιον τὸ οἰκτρὸν γεωργικὸν statu quo. Ἡ σύμπτωσις τῶν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως και κατόπιν παρουσιασθέντων ἐλλειμμάτων ἔνεκα διαφόρων αἰτίων, ἐν οἷς οὐχὶ δευτερεύουσιν κατέχει θέσιν ἡ κακὴ τῆς χώρας πολιτικὴ διοίκησις, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς διατηρήσεως τοῦ κακοῦ, ἀναπέλλοντος τὴν πρόοδον τῆς γεωργίας. Ὁ κ. Χ. Τρ. δογματίζων ὀρθῶς, ὅτι, ὅταν ἡ πολυπληθεστέρα και ἐργατικωτέρα τάξις πάσχη, ἀληθῆς τοῦ κακοῦ θεραπεία εἶνε ἡ ἐλάττωσις τῶν ἀμέσων φόρων και ἡ κατὰ τὸ ἐφικτὸν μετάστασις μέρους τινὸς αὐτῶν εἰς τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις, προέβη θαρραλέως εἰς τὴν ἐθνωφελῆ αὐτὴν μεταρρύθμισιν.

Πανθομολογούμενον εἶνε, ὅτι ἡ συγκοινωνία εἶνε ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, ἡ βιζικωτέρα ἀνάγκη τῶν εἰς τὸν πολιτισμὸν και τὴν ὑλικὴν πρόοδον ἀφορώντων λαῶν. Ἡ συντελεσθεῖσα μάλιστα διὰ τῶν μέσων τοῦ ὀδικοῦ ταμείου κατασκευῆ ὁδῶν τινων, ἐξ ἐνὸς μὲν καταστήσασα καταφανεστέρως τὰς ἐκ τῆς ὁδοποιίας παραγομένας ὠφελείας τῶν πόλεων ἢ χωρίων, δι' ὧν αὕτη διήλθεν, ἐξ ἄλλου δὲ διεγείρασα τὴν ζήλοτυπίαν τῶν κατοίκων τῶν ἐτέρων μερῶν, ἔνθα ὁδοὶ εἰσέτι δὲν εἶχον κατασκευασθῆ ἔνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέσων, τοῦ ὀδικοῦ ταμείου, εἶχεν ἐξεγείρει τὴν δημοσίαν γνώμην ὑπὲρ τῆς ἐξευρέσεως τῶν μέσων, δι' ὧν ἀποβαίνει ἐφικτὴ ἡ κατασκευὴ ἀπασῶν τῶν ἀναγκαίων ἐθνικῶν ὁδῶν. Ἄλλ' εἰς τὸν κ. Χ. Τρικούπην ἀπέκειτο νὰ προσκαλέσῃ νομοθέτημα, δι' οὗ τὸ ταμεῖον τῆς ὁδοποιίας ἐπροικίσθη δι' ἐκτάκτων μέσων, ἐγγυώμενον τὴν ταχίστην στρωσιν ἀμαξωτῶν ὁδῶν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐτέρα ἐπίσης πράξις, ἀξία τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ τόπου, ὡς μέλλουσα νὰ ἐπενεργῆσῃ σπουδαίως εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ κοινω-

νικοῦ καὶ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος εἶνε ὁ προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Τρικούπη Νόμος τῆς ἐνιαυσίου θητείας, δι' οὗ ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τῆς στρατιωτικῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἔθνους καὶ κατέστη πρᾶγμα ὁ μέχρι τοῦδε ὄνειρος θεσμὸς τῆς γενικῆς στρατείας.

Ἄν μάλιστα ὁ κ. Χ. Τρ. κατορθώσῃ νὰ ἐπενέγκῃ καὶ τὴν ἀρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, δι' ἣν σπουδαίως ἐργάζεται, ἢ πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνη τοῦ ἔθνους ἔσται ἀγῆρωσ. Ἐλπίζομεν δὲ, ὅτι πᾶσαν ἰδέαν αὐτοῦ εἶνε ἱκανὸς νὰ πραγματοποιήσῃ, διότι εἶνε μεγάλου νοῦς καὶ σιδηρᾶς θελήσεως πολιτευτῆς. Καὶ ἀναμένει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν λύτρωσιν τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς ἐπαράτου συγκεντρώσεως, ἣτις ἐπιφέρει τὴν κατ' οὐσίαν παραβίασιν καὶ ἐκδολίευσιν τῶν ἐλευθέρων τοῦ τόπου θεσμῶν διὰ τῆς μεταξὺ τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν ἀνταλλαγῆς ἀμοιβαίας ὑποστηρίξεως ἐπὶ τῇ βάσει συμφερόντων, αὕτη δὲ τὴν ἀμπελόγησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν παραλυσίαν τῆς διοικήσεως καὶ οἰκουμενικῆς διαχειρίσεως ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐθνικῶν καὶ ὕλικῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους.

Ε

Διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ μάθωσι τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ ἀνδρὸς, προσθέτομεν καὶ τὰ ἀκόλουθα.

Ἴδού ἐν πρώτοις περίεργον βιογραφικὸν αὐτοῦ ἀνέκδοτον. Ὁ κ. Τρ. ὠνομάσθη Χαρίλαος, διότι ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ τὴν 11 Ἰουλίου 1832 ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἠγγέλθη, ὅτι ἔρχεται βασιλεὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβε δὲ οὕτως ὄνομα, σημαίνον τὴν χαρὰν τοῦ λαοῦ. Ὁ ἀοίδιμος πατὴρ αὐτοῦ, ἐξόχος πεπαιδευμένος καὶ πατριώτης, ἐποίητο ἀρίστην ἐκλογὴν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὄνόματα τῶν τέκνων του. Οὕτω καὶ θυγατέρα εἶχε, τελευτήσασαν, ἣν ἐκάλεσε *Navarinar*.

Ὁ κ. Χ. Τρ. μετὰ τὰς ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ σπουδάς του, ἀπῆλθε τῷ 1847 πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν εἰς Παρίσιους, ἔνθα καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα αὐτοῦ.

Τῷ 1853, διορίσθη ἀκόλουθος τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑλληνικῆς

πρεσβείας, ἔνθα ἐποτίσθη τὰ νάματα τῆς κοσμοκράτορος Ἀγγλικῆς πολιτικῆς.

Τῷ 1863 ἦλθεν εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὡς πληρεξούσιος τῶν ἐν Λονδίῳ ὁμογενῶν.

Εἰς τὰς κατόπιν ἐκλογὰς τοῦ 1865 ἐξελέχθη βουλευτῆς Μεσολογίου. Διαρκούσης δὲ τῆς Βουλῆς ἐκείνης ἀπεστάλη πληρεξούσιος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους κατὰ τὴν τέλει τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνώσεως αὐτῶν.

Τρεῖς μέχρι τοῦδε ἐχηρήματισε πρωθυπουργὸς καὶ πολλὰκις ὑπουργός. Εἶνε δὲ ἐξόχου παιδείας καὶ νοημοσύνης ἀνὴρ, ἐγκρατέστατος καὶ ξένων γλωσσῶν, ἰδίως τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς.

Φέρει δὲ ἀξίως ἐπὶ τοῦ στήθους του ἔξ μεγαλοσταύρους, τὸν Ἑλληνικόν, τὸν Γαλλικόν, τὸν Ἰσπανικόν, τὸν Τουρκικόν, τὸν Σερβικόν καὶ τὸν Βουλγαρικόν.

ΣΤ.

Τοιοῦτος ὁ ἐξόχος ἀνὴρ, οὗ ἐπειράθημεν νὰ δώσωμεν ἀμυδρὰν σκιαγραφίαν.

Ὁμολογουμένως δὲ ὁ κ. Χ. Τρ. εἶνε σήμερον ὁ κράτιστος τῶν πολιτευτῶν, εἰς οὓς τὸ ἔθνος δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ ἀπολύτως τὰς τύχας του. Καὶ εἶνε ὁ μόνος ἐπιζήσας ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ 1862 πολιτικῶν ἀνδρῶν, τῶν ὡς πρωθυπουργῶν, κυβερνησάντων τὴν χώραν.

Ἐν Ἀθήναις 2 Ὀκτωβρίου 1883.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΑΡΣΕΝΗΣ.

Οίνοφυλγία. — Περίεργοι λεπτομέρεια ἐπὶ τῶν θυμάτων τῆς οἴνοφυλγίας ἐν διαφόροις πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς καταχρήσεως τῶν ποτῶν κατὰ μέσον ὄρον 50,000 ἄνθρωποι κατ' ἔτος, ἐξ ὧν 12,000 γυναῖκες. Ἐν Γερμανίᾳ τὰ θύματα τῆς μέθης ἀναβαίνουνσιν εἰς 40, χιλ. κατ' ἔτος, ἐν Ῥωσίᾳ εἰς 10,000, ἐν Βελγικῇ εἰς 4,000, ἐν Γαλλίᾳ εἰς 1,500.

Πάντων ὁμοῦ τῶν ἐθνῶν τούτων διακρίνεται ἡ Ἀμερικὴ διὰ τὰς ἐν αὐτῇ καταχρήσεις τῶν οἴνοπνευμάτων. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ ἱατροῦ Everest, 300,000 ἀπέθανον ἐν διαστήματι ἑκτῶ ἐτῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς οἴνοφυλγίας.

— Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ὀπωρῶν εἶναι βλαβερὰ διὰ τὴν υγιάν. Τοῦτο εἶναι μεγάλη ἀπάτη, καθότι ἐξ ἐναντίας αἱ ὀπῶραι ἀποτελοῦσι τροφὴν ὑγιᾶ καὶ θρεπτικὴν, κατάλληλον διὰ πᾶσαν ἡλικίαν. Παρέχουσι τροφὴν ἐλαφρὰν, πεπτικὴν, ἀναψυκτικὴν καὶ παράγουσι χυλὸν κατάλληλον δι' ὅλας τὰς λειτουργίας τοῦ σώματος.

Ὅπως ᾄσιν ὠφέλιμοι εἰς τὴν υγιάν, αἱ ὀπῶραι πρέπει νὰ ἐκλέγωνται ὄριμοι καὶ καλῆς ποιότητος. Ὅταν ἦναι πράσινοι, δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι χαλάρωσιν. Οἱ ἔχοντες λεπτὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ οἱ δυσκόλως χωνεύοντες ὀφείλουσιν ἰδίως ν' ἀπέχωσι τῶν ὀπωρῶν, ὅταν αὐταὶ δὲν ἦναι ἐντελῶς ὄριμοι.

Πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν νὰ τρώγωμεν ὀπῶρας μετὰ ἄφθονον γεῦμα. Διὰ δὲ τοῦ φιλασθένους εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ χρῆσις τοιούτων, ὅταν ὁ στόμαχος τῶν ἦναι πλήρης κρεάτων καὶ ἄλλων τροφῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀβλαβεστέρων ὀπωρῶν ἀναφέρομεν τὰ κεράσια, τὰ φραγκοστάφυλα καὶ τὰς σταφυλάς.

Τὸ κεράσιον εἶναι ὀπῶρα σακχαρωμένη, λίαν θρεπτικὴ, κατάλληλος διὰ τὰς χολερικός κράσεις.

Τὸ χαμοκέρασον (φράγουλα) περιέχει χυμὸν ὑπόξυνον καὶ εἶναι

διουρητικόν· εἶναι δὲ κατάλληλον διὰ πάντας καὶ ἰδίως διὰ τὰς χολερικός καὶ αἱματώδεις κράσεις.

Οἱ ἔχοντες ἐν τούτοις λεπτὸν στόμαχον δὲν πρέπει νὰ κάμνωσι συχνὴν χρῆσιν αὐτῶν, καθότι προξενοῦσι βίγος, ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν υγιάν. Προλαμβάνομεν ὁμοῦ τὴν δυσάρεστον ταύτην συνέπειαν καρυκεύοντες αὐτὰ μετὰ οἴνου καὶ σακχαρώος. Κατὰ τὸν Lianè τὰ χαμοκέρασα προλαμβάνουσι τὴν ἀρθρίτιδα καὶ συντείνουσιν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ νεφρίτου.

Ἐν ὀλίγαις λέξεσιν, αἱ πλεῖσται τῶν ὀπωρῶν, τρωγόμεναι μετ' ἄρτου, συγκροτοῦσι τροφὴν ὑγιᾶ, ἥτις βοηθεῖ τὴν χώνευσιν, ἀνακουφίζει τὴν διάνοιαν καὶ ἀποκρούει πολλὰς ἀδιαθεσίας, προσερχομένας, ὡς γνωστὸν, σχεδὸν πάσας ἐκ τοῦ στομάχου.

— Αἱ κυριώτεραι καὶ καλλίτεραι ὀπῶραι τοῦ θέρους κατὰγονται ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος, Μικρᾶς Ἀσίας, Συρίας καὶ Ἀφρικῆς οἱ Ῥωμαῖοι μετέφεραν τὰς ἐξῆς ὀπῶρας εἰς Ἱταλίαν:

Τὰ κεράσια μετηνέχθησαν εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου ἐπιστρέφοντος ἐκ τοῦ Πόντου, ὅπου εἶχε πολεμήσει πρὸς τὸν Μιθριδάτην. Τὰ βερόκουκα ἤλθον ἐκ τῆς Ἡπείρου· τὰ βοδάκινα, ἐκ τῆς Περσίας· τὰ πορτοκάλια καὶ λειμώνια, ἐκ τῆς Μηδίας· τὰ δαμάσκηνα ἐκ τῆς Ἀρμενίας, Συρίας καὶ Δαμασκού· τὰ σύκα, ἐκ τῆς Ἀσίας· τὰ ἀπίδια ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας, Νουμιδίας, Ἑλλάδος καὶ Νουμαντίας· τὰ βῶδια, ἐκ τῆς Καρχηδόνας.

Ὁ Πλίνιος διηγεῖται ὅτι τὰ κεράσια τοσοῦτον ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 640 ἀπὸ κ. Ῥ. ὥστε αἱ κερασεαὶ ἐγένοντο ἀντικείμενον μεγάλης ἐξαγωγῆς, πρὸ πάντων πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Αἱ πρῶται φυτεῖαι ἐγένοντο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Kent, ὅπου καὶ ἐπέτυχον, ὡς καὶ εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων, ἐν τῇ πεδιάδι Montmorency.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΟΣΟΛΙΜΩΝ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Μετ' ιδίας βίως ευχαριστήσεως και εθνικής υπερηφανείας καταχωρεῖ ἡ «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ», ὡραία εἰκόνα τοῦ ἄρτι κληθέντος εἰς τὸ ἐπισημότερον ἀξίωμα Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων **Νικοδήμου** τοῦ Θαβωρίου, ἐκ τῶν μάλιστα ἐξόχων κληρικῶν, τῶν ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ διακριομένων, ἐκ τῶν θεωρουμένων δὲ ἀγλαϊσμάτων τοῦ πατριαρχικοῦ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνου.

Ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἀνὴρ καὶ νῦν Πατριάρχης κατάγεται ἐκ Κυζίκου. Ἐκ τῆς κωμοπόλεως Μηχαριώτας ἔλκει τὴν καταγωγὴν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ δὲ μήτηρ του ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Πρὸς τὸ παρελθόν τοῦ ἀνδρός ἀποβλέποντες υπερηφανευόμεθα τῷ ὄντι, διότι ἡ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀναβίβασις αὐτοῦ διὰ τῆς ἀδιαιρέτου τῶν ἐκλογῶν ψήφου, μέλλει, τὰ δικαίωσιν τὴν περὶ αὐτοῦ πάνδημον φήμην, καὶ ικανοποίησιν τὴν ἐγκάρδιον ἔφρουσιν τῶν καλῶς ἐννοούντων τὴν ἐκλογὴν προσώπου δι' ἕψιστον ἐκκλησιαστικὸν λειτουργήμα.

Ἄνθρωπος ὡραῖος, ἀξιοπρεπὴς καὶ σταθεροῦ χαρακτήρος, σπανίας νοημοσύνης καὶ βίως ἱπποτικῆς ἀποφάσεως, ἐξόχως τιμᾶται διὰ τὰ φῶτα αὐτοῦ, τὸ πεφωτισμένον καὶ ἀκούραστον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸ εὐγενὲς καὶ ἡρεμὸν τῆς ἀρίστης αὐτοῦ ἀγωγῆς. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀείποτε ἐτιμᾶτο ἡ μοναδικὴ αὐτοῦ ἀ-

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ἌΡΤΙ ΕΚΛΕΘΕΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

φροσύνης πρὸς ὅτι ὥραϊον, μεθ' ἐπιμονῆς δὲ ἐζητεῖτο ἡ προσω-
πική αὐτοῦ ἀρωγή καὶ σύμπραξις ἥτε ὕλική καὶ ἠθικῆ. Ὡς μέ-
λος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, Πρόεδρος
Συλλόγων τὰ μάλα ἐγκρίτων καὶ ἀξιοπρεπῶν, Ἀδελφοτήτων,
Σωματείων ἐκπαιδευτικῶν, Ἐπιτροπῶν, Πρεσβειῶν, ἀνεφαίρετο
ὁ μᾶλλον ἄξιος διοργανωτῆς καὶ εὐφυῆς προστάτης πάσης ὡ-
ραίας καὶ κοινωφελοῦς ιδέας. Ἐν Ῥωσσίᾳ ὑπῆρξεν ὁ εὐεργέτης
τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐν γένει
δὲ τὸ κέντρον πάσης ἐθνικῆς κινήσεως.

Μετὰ πεποιθήσεως δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι ἐν τῷ προ-
σώπῳ τοῦ νέου Πατριάρχου ὁ θρόνος τῆς Ἱερουσαλήμ ἠξιώθη
διαπρεποῦς ἡγέτου, καὶ ἀνδρός, συναιρουῦντος ὅσον ὀλίγοι ἀρε-
τὴν καὶ φιλοτιμίαν δόξης.

Ἡ «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ» ἰδίαν ὁλοῦς τρέφουσα πρὸς τὸν ἄνδρα
διακεκριμένην τιμὴν καὶ ὑψίστην ὑπόληψιν, κοσμεῖ τὰς σελί-
δας αὐτῆς διὰ τῆς εικόνας αὐτοῦ, ὑπερηφανερομένη ἐν ταῦτ' διὰ
τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνθερμον καὶ κοινὴν ἐκτίμησιν.

Σ. Π. Σ. Ἐνεκεν τοῦ χρόνου ἀναγκασθέντες νὰ συμπληρώσωμεν τὸ
ἐλαφρὸν μέρος τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» παρελείψαμεν τὸ ἄρθρον τοῦ κ.
Στεφάνου Ξένου, οὗ δὲν εἴχομεν εἰς χεῖρας ἡμῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς
ἐξ Ἀθηνῶν μικρᾶς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, τὸ τέλος. Πολὺ ἐλυπήθημεν διὰ τοῦτο,
καθόσον διὰ τὸ 1884 ἐστιερέθημεν τοῦ ὀνόματος ἐμβριθεστάτου καὶ ἐξό-
χου συγγραφέως, οἷοι ὁμολογουμένως τυγχάνει ὁ διαπρεπὴς φίλος τῆς
«Ποικίλης Στοᾶς» κ. Στέφανος Ξένος. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἃς
ἐπιτραπῆ ἡμῖν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν βαθυτάτην ἡμῶν λύπην ἐπὶ τῇ παρ-
γνωρίσει τόσῳ χρησίμου ἀξίας ἀνδρὸς πεφωτισμένου, οὗ αἱ πρὸς τὰ
γράμματα μακρὰ καὶ πολύτιμοι ἐργασίαι, κατὰ διαφόρους δὲ περιστά-
σεις ἀκραιφνεῖς πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίαι, ἀποτελοῦσι τῶ ὄντι σειρὰν
παρελθόντος, οἷον ἐλάχιστοι κέκτηνται ἐκ τῶν σήμερον διὰ τῆς ἀθλίας
τακτικῆς, ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων τῆς πολιτείας τάξεων καθημένων. Ἄποτε-
λεῖ τῶνόντι μίαν ἀθλίαν εἰκόνα τῆς ὀρθῆς κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως, ἥτις ὡς

ἐπὶ τὸ πλεῖστον κυριεύει τοὺς ἀρμόδιους, πρὸς ἱκανότητα πανδήμως ἀναγνωρισθεῖσαν. Ἐἶναι δ' ἐντροπὴ νὰ κατισχύωσιν ἐνίων αἱ ποταπαὶ ἐχθρικαὶ εἰσηγήσεις δι' ἄνδρα, παρὰ τοῦ ὁποίου οὐχὶ ἄπαξ ἐλάβομεν δεῖγματα μοναδικῆς παρρησίας, εἰς στηλίτευσιν αἰσχροτήτων, ὧν ἀτυχῶς ἡ δυνάμις κινδυνεύει νὰ καταπνίξη πᾶν ἑλληνικὸν αἴσθημα, πάντα ἀληθῆ χαρακτηριστῆρα.

Τὰς γραμμάς ταύτας ἀναγράφομεν ἐξ ἀτομικῆς πεποιθήσεως, ὕψιστον τρέφοντες σέβας πρὸς τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν μεγάλην παιδείαν καὶ ἀξίαν τοῦ ἀνδρός. Πόσον χρήσιμος ἀποβαίνει εἰς τὸν κύκλον ἐν γένει τῆς προόδου καὶ τῶν γραμμάτων ἡ συμμετοχὴ τοῦ κ. Στεφάνου Ξένου, δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ περιγράψωμεν. Ὅ,τι ἔμω; λυπεῖ ἡμᾶς ἐγκαρδίως εἶναι ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν συντελώμεν εἰς τὴν ἀπογοήτευσιν ἱκανότητος, ἐκ τοῦ παρελθόντος τῆς ὁποίας ὁδηγούμενοι, δυνάμεθα πολλὰ τὰ χρήσιμα νὰ ἐλπίζωμεν.

Ἡ ΒΙΒΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΥ

ΥΙΟΥ ΤΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΟΒΓΟΡΣΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΤΟΠΩΝ ΕΝ ΤΣΑΡΓΡΑΔ

Ἡ «Ποικίλη Στοὰ» τιμᾶται ἐφέτερος καὶ ὑπὸ τῆς συνεργασίας, τῆς τὸσφ περιβλέπτου, τοῦ γεραροῦ ἱατροῦ, καὶ σοφοῦ ιστορικοῦ, ἀξιότιμου κ. Α. Πασπάτη. Γρόντι κατακολληκεὶ ἡμᾶς ἡ τοιαύτη περιφανὴς σύμπραξις καὶ μᾶς πληροῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς ἐπιτέλειαι πολὺ γενναιοτέρων βημάτων, πρὸς πλήρη ἐπιτυχίαν ἐπιπόνου ἔργου, οἷον ἡ ἔκδοσις τῆς «Ποικίλης Στοᾶς».

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει περιηγήσεως τοῦ Ῥώσου Ἀντωνίου, ἐν μόνον χειρόγραφον σώζεται γεγραμμένον κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἐδημο-

σιεῖθη τῇ 1872 ἀπὸ τὴν ἀρχαιογραφικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ῥωσίας, ἐπιστατοῦντος τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου Π. Subbotin. Πολλὰ σημεῖα εἰς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀρχαιολόγων σαφηνίζουσι πλεῖστα χωρία τοῦ Ἀντωνίου. Ἀνά χειρας ἔχω τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν γενομένην μετὰ συντόνου ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦ κ. Σκάτλερ, πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Ἀντώνιος πρὸ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Δοβρόνια Ἀνδρείκοβιτς. Πότε ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινουπόλιν εἶναι ἄδηλον. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὅλης τῆς αὐτοῦ συγγραφῆς, καταφαίνεται ὅτι ἦτον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῇ 1200, τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων ἀλώσεως. Τότε μετεκόμισεν εἰς Ῥωσίαν κάλυμμα ἐριουχον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπεικονίζεται ὁ Χριστὸς ἐν τῇ τάφῳ, ἐπὶ τραπέζης ἐκτιθέμενον τὴν μεγάλην παρασκευὴν. Τὴν λεηλασίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γενομένην τῇ 1204 ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, περιγράφει ὁ Ἀντώνιος, καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης, καταφαίνεται ὅτι ἦτον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἐν Κ) πόλις διαμονὴ αὐτοῦ διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1200 μέχρι τοῦ 1204. Ὁ Ἀντώνιος ἀπεβίωσε τῇ 1231 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Νοβγόροδ. Ὁ τάφος εἶναι εἰσέτι καταφανής.

Ἀτυχῶς ὁ Ἀντώνιος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διηγεῖται πάμπολλους μύθους, περιγράφων κυρίως τὰ ἱερὰ κειμήλια εὐρισκόμενα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναῖς, τὰ ὁσημέραι γινόμενα θαύματα καὶ τῶν πιστῶν τὰς συναθροίσεις εἰς προσκύνησιν τούτων. Τῶν ἱερῶν τούτων κειμηλίων ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κράτους περισυναχθέντων τὸν μέγαν ἀριθμὸν, μετ' εὐλαθείας περιγράφει. Κατὰ τὴν ἀρπαγὴν τούτων κειμηλίων ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων ἔμεινον καὶ μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ κράτους, πάμπολλα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἰδιωτικαῖς οἰκίαις. Ταῦτα λέγω, ἵνα μὴν ἀδικήσωμεν τὸν Ἀντώνιον, περιγράφοντα τσαῦτα κειμήλια ἱερὰ, ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ.

Πάμπολλα ὑπὸ τοῦ καλοῦ τούτου ἀνδρὸς περιγραφόμενα παραλείπω, ὡς περιττά, ἢ μάλλον γνωστὰ τοῖς πᾶσι τὴν σήμερον. Καταγράφω τινὰ, δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσι τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς ἀλώσεως τοῦ 1204.

Λαλῶν περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας λέγει, πλησίον τῶν θυρῶν εἶναι ὁ κίον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ κεκαλυμμένος μετ' ἐλάκας ἐκ χαλκοῦ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἄλλοτε ἐπεφάνη παρὰ τὸν κίονα τούτον, καὶ ὁ λαὸς τὸν φιλεῖ ἐντριβῶν ἐπ' αὐτοῦ τὰ δάκτυλα καὶ τοὺς ὤμους του, πρὸς ἴασιν τῶν νόσων των. Παραπλεύρως τῶν θυρῶν εἶναι εἰκὼν με-

1) Ἡ ὀπὴ αὕτη σώζεται μέχρι σήμερον, ἐπὶ κίονος ὑπὸ τὸ ἀριστερὸν γυναικεῖον, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ πρᾶττουσι τὰ αὐτὰ τῶν χριστιανῶν ἢ ὀπὴ εἶναι περίπου τριῶν δακτύλων βάθους, ψυχρὰ καὶ στενωτάτη.

γίστη τοῦ αὐτοκράτορος Κορλέι ὁ σοφός (γρ. Κύρ. Δέων ὁ σοφός Ἡ ἄρι-
στερά μερί: τοῦ τροῦλλον εἶναι κεκαλυμμένη μετὰ χρυσοῦ ζυγίζοντος τέσ-
σαρα Κάπ'. Ἐπὶ τὸν μέγαν τροῦλλον εἶναι ὁκτὼ κηροπήγια ἅπαντα
ἀγυροῦ. Ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν νέξ θέτονται ἐκεῖ.²

Ἐν Ἀγία Σοφία εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ πρωτομάρτυρος Ἀγίου Στεφά-
νου, ἐνώπιον τῆς ὁποίας κρέμαται λαμπάς. Οἱ ὀφθαλμιῶντες περιτυ-
λίττουσι τὴν ἄλυσιν τῆς λαμπάδος περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ θεραπεύονται
οἱ ὀφθαλμοί. Πλησίον εἶναι εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου τὸν
λαιμὸν ἐπλήγωσε μὲ μάχιραν Ἐβραῖος. Ἐδῶ φυλάττεται ἡ χαλκῆ σάλ-
πιγξ διὰ τῆς ὁποίας κατέπεσαν τὰ τεῖχη τῆς Ἱερικῆ. Πρὸς τούτους,
μέγα μάρμαρον ἀπὸ τὸ φρέαρ τῆς Σεμαρίας, εἰς τὸ ὅποσον ὁ Ἰησοῦς εἶπε
τῇ Σεμαρήτιδι: δός μοι νά πίω. Διὰ τοῦ λίθου τούτου ἦντλον ὕδωρ ἐκ
τοῦ φρέατος.³

Ἐν Ἀγία Σοφία δὲν ἔχουσι κώδωνας,⁴ ἀλλὰ κρατοῦντες μικρὰν ἠχηρὰν
σανίδα, πλῆττουσι ταύτην διὰ τὸν οὐρανόν. Κατὰ μεσημβρίαν καὶ ἑσπέραν
δὲν πλῆττουσι τὴν σανίδα. Ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις πλῆττουσι τὸ σήμαν-
τρον τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ ἑσπέρας. Ταῦτα πράττουσι κατὰ τὴν διδασχὴν
τῶν ἀγγέλων. Οἱ Λατῖνοι ἔχουσι κώδωνας.⁵

Σώζεται ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ μονὴ τῶν Ἀκοιμήτων.⁶ Ἐν ταύτῃ
τῇ μονῇ προσεύχονται ἀφ' ἑσπέρας μέχρι πρωίας. Δοκίμους δὲν δέχεται
ἡ μονή. Ἄπαντες εἶναι γέροντες, πιστῶς τηροῦντες τὸν νόμον τοῦ Κυρίου.

¹ Τὸ Κάπ εἶναι ἀρχαῖον ῥωστικὸν ζύγιον, ἴσον μὲ 150 ἀγγλικὰς λίτρας ἤτοι ὀκάδας 54.

² Τὰ δύο ἐν Ἀγία Σοφία ὀρώμενα κηροπήγια, εἶναι ἐκ τῆς ἐκκλη-
σίας τῆς Βουδα Πέστη νῦν κομισθέντα ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Σουλεϊμάν.

³ Τὸ φρέαρ τοῦτο καλούμενον ποτὲ μὲν ἱερὸν, ποτὲ δὲ ἅγιον, περὶ τοῦ
ὁποίου πολὺς λόγος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Ἀγίας Σοφίας, σώζεται εἰσέτι
ὑπὸ τὸν δεξιὸν γυναικωνῆτιν, κεκαλυμμένον διὰ μαρμαρίνων πλακῶν,
σανίδων καὶ ταπήτων. Τὸ φρέαρ τοῦτο συχνότατα μνημονεύεται ἐν τοῖς
συγγράμμασι Κωνσταντινοῦ τοῦ Πορφυρογενήτου.

⁴ «Τοῦ δὲ ζύλου σημαίνοντος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας». Κ. Πορφ: Τόμ. Α'.
σελ. 334.

⁵ Πιθανὸν ἔνοσεῖ ὁ Ἀντώνιος τὰς ἐκκλησίας τῶν Λατίνων ἐν ταῖς συνοι-
κίαις τῶν Βενετῶν, Πισαίων καὶ Γενουησίων, κειμένας παρὰ τὴν βόρειον
παραλίαν τοῦ Βυζαντίου. Μία Ἀγγλικὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐσώζετο
τοτε ἐν τῇ γειτονίᾳ τῆς πόλεως τῆς Ἀδριανουπόλεως.

⁶ Αὕτη πιθανὸν εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ
ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

Ἐν τῇ ἀνακτόρῃ τῶν αὐτοκρατόρων εἶναι τὸ χειρόμακτρον φέρον τὸ
πρόσωπον τοῦ Κυρίου: δύο πῆλινα ἀγγεῖα καὶ μαρμαρίνη λεκάνη τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν καὶ ἑτέρα μικροτέρα.

Ἐδῶ προσέτι φυλάττονται κεκαλυμμένη τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας συνέ-
φαγε ἄρτον ὁ Ἀβραὰμ μετὰ τῆς Ἀγίας Τριάδος, καὶ σταυρὸς ἐκ τοῦ ζύ-
λου τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε, ἐν τῇ ὁποίᾳ διεσώθη ἐκ τοῦ κατακλισμοῦ,
καὶ τὸ κλάδος τῆς ἐλαίας, τὸ ὑπὸ τῆς περιστερᾶς κομισθὲν. Τὸ ἔδαφος
τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἐξ ἐρυθροῦ μαρμάρου, ὑποκάτω εἶναι διπλοῦν, καὶ ἄν-
θρωποι καταβαίνουσι διὰ διαδρόμων γενομένων ἐντὸς τοῦ μαρμαρίνου
ἑδάφους. Ὅσακις ὁ Βασιλεὺς εἰσέρχεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, ῥίπτουσι
ἐπὶ ἀνθρώκων ἀλόην καὶ μύρραν καὶ ἡ εὐωδία ἀνέρχεται διὰ τοῦ ἑδάφους
τῆς ἐκκλησίας. Ἡδύφωνοι ψάλλται ψάλλουσιν ὡς ἄγγελοι, καὶ ὁ ἐκεῖ ἱστά-
μενος φαντάζεται ὅτι εἶναι ἐν οὐρανῷ ἢ ἐν Παραδείσῳ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα
πληροῦ χαρᾶς, τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν τῶν ὀρθοδόξων.

Πέρα τῆς ἐκκλησίας τῶν Βλαχερνῶν, εἶναι ἡ μεγάλη ἐκκλησία τῶν
Ἀγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ἔνθα σώζονται ἐπάργυροι αἱ
κάραι τῶν ἁγίων Ἀκινδόνου καὶ Κοσμᾶ. Ἐμνημονεύει ὁ Ἀντώνιος τὴν
μονὴν τοῦ Στουδίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφυλάττοντο λείψανά τινα τοῦ Ἀγίου
Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.²

Ἐν τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Γεωργίου
ἔνθα φυλάττονται ἡ κάραι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ ἡ χεῖρ τοῦ ἱεροῦ μάρ-
τυρος Προκοπίου. Ἡ ἱερὰ τράπεζα εἶναι κεκοσμημένη μετὰ λίθων πο-
λυτίμων. Ἀντικρὺ εἶναι εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος, λαλοῦντος μετὰ τῆς Σεμα-
ρήτιδος: παρὰ τὸ φρέαρ.³

Ἐν τῇ κήπῃ τοῦ Πατριάρχου, φύονται παντός εἴδους: ὄσπρια πέποιες,
μῆλα καὶ ἀπίδια φυλαττόμενα εἰς φρέατα ἐντὸς κοφίνων ἀνηροτημένων
διὰ σχοινίων. Τρώγοντος τοῦ Πατριάρχου ἀνασύρονται ἀρετὰ δροσερά.
Τοιαῦτα τρώγει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ. Τὰ λουτρά τῶν Πατριαρχῶν εἶναι
ἐντὸς τοῦ παλατίου. Τὸ ὕδωρ διοχετεύεται διὰ σωλήνων: ὑπάρχει προσέτι
καὶ ὕδωρ ὀμβρίου.⁴ Ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπάρχουσι αἱ εἰκόνες πάντων

¹ Τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐκκλησίας, πλησίον τῆς ὁποίας ἦτο
καὶ τὸ φρούριον τῶν Γάλλων, κατέχει τὴν σήμερον τὸ μέγα καὶ ὠρατὸν
τίμενος τοῦ Ἐγιοῦμπ.

² Ἐκ τῆς μονῆς ταύτης ἀντεγράφησαν ἀμύπολλα ἐκκλησιαστικά βιβλία,
καὶ μετεφράσθησαν εἰς Ῥωσικὴν γλῶσσαν.

³ Ἡ μονὴ τῶν Μαγγάνων ἦτο ἐπὶ τῆς γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως.

⁴ Οὐδεὶς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει περιηγητῶν, περιέγραψε τοὺς κή-

των Πατριαρχῶν καὶ Αὐτοκρατόρων, βασιλευσάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ αὐτῶν εἰσέτι τῶν αἰρετικῶν.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ κεῖνται ἐν ἐνὶ τάφῳ, ὅπισθεν τοῦ ὁποῖου ἦναι τεμάχιον μαρμάρου, φέρον Ἰχνη τοῦ ποδὸς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ὡς νὰ ἐπάτησεν ἐπὶ κηροῦ, κομισθὲν ἐκ Ῥώμης. ¹ Τεμάχια τοῦ ἀληθοῦς σταυροῦ καὶ λειψάνα ἁγίων φυλάττονται ἐν τῇ μονῇ Παντοπάφτη. ²

Τ' ἀκόλουθα τοῦ Ἀντωνίου εἶναι δι' ἐμὲ ἀνεξήγητα. Ἐξω τῶν τειχῶν τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῆς Τριανταφυλίτζας, εἶναι πολλαὶ μοναὶ καὶ λειψάνα ἁγίων. Ἡ μονὴ αὕτη ἔχει κήπους καὶ χωράφια καὶ εἶναι πασῶν τῶν μονῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ πλουσιωτέρα.

Εἰς τὴν πύλην τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ ³ κεῖνται ὁ μέγας καὶ ἅγιος προφήτης Δανιὴλ, ὁ ἅγιος Ῥωμανὸς καὶ ἅγιος Νικήτας. Πλησίον τοῦ τόπου τούτου, ἀπέναντι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως εἶναι τὸ σῶμα τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς παρθένου. ⁴

Ὁδεῶν πρὸς τὰς Βλαχέρνας εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Τρεῖς τοῦ ἔτους εἰσέρχονται προσκυνηταὶ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ. Ἀπαντᾷ τοὺς προσκυνητὰς σιτίζουσι οἱ μοναχοὶ, οἵτινες οὐδέποτε ἐξέρχονται τῆς μονῆς. Ἔσται 200 μοναχοὶ, μὴ ἔχοντες χωράφια, καὶ τρεφόμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγιωμερίαν καὶ τὸ ἔλεος, διὰ τῶν προσευχῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀναστάσεως κεῖται ὁ πατὴρ ἅγιος Αὐξέντιος. ⁵

που τοῦ Πατριαρχείου. Τὸ Πατριαρχεῖον ἐχωρίζετο ἀπὸ τὰ βασίλεια διὰ ἔρμυνοσ τοίχους. Ἐκεῖτο ἐντὸς τοῦ Αὐγουστιαίωνος. Ὁ ἐδῶ μνημονεῦόμενος κήπος ἦτο πιθανὸν μένον τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοκρατείων. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀντωνίου, εἶναι πολυτιμώτατοι διὰ τὴν διασάφειν τῶν παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν κτιρίων, καὶ τὴν θέσιν τῶν βασιλείων.

¹ Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων κατεδαφίσθη, ζῶντος τοῦ κατὰκτητοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου ἀνηγέρθη τὸ τέμενος Σουλτάν Μεχμέτ. Ἀπαντᾷ οἱ τάφοι τῶν αὐτοκρατόρων ἐξηφανίσθησαν.

² Πρῶην Παντοπάφτου μονή, νῦν μεταθεβλημένη εἰς τέμενος Μουσουλμανικόν, καλούμενον Ἐσκή Ἰμαρέτ Μεστζιδή.

³ Νῦν Τόπ Καπησή.

⁴ Πιθανὸν ὁ Ἀντωνίος ἔννοεῖ τὴν Ἁγίαν Ἀναστασίαν τὴν Φαρμακολοτρίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐκκλησία σώζεται πλησίον τοῦ ἵπποδρόμου, καλούμεν νῦν Μεχμέτ πασσαζ τζαμί.

⁵ Ὁ ἅγιος Αὐξέντιος τοῦ ὁποῖου τὸν ὄνομα συνέγραψε Συμεὼν ὁ μετα-

ὁ βιώσας ἐπὶ τοῦ ὄρου· μετὰ Στεφάνου τοῦ νέου, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Μαρκελλὸς ὁ κτίσας τὴν θυμασιωτάτην ἐκκλησίαν, πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, δὲν γίνεται οὐδεμίᾳ τελετῇ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, οὐδὲ ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐκπλύνουσι τὰς ἐκκλησίας καὶ ὠραρίζουσι μὲ Ἰα.

Πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος ¹ εἶναι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας μάρτυρος Ἀναστασίας τῆς παρθένου, ἀνακαλυπτούσης πᾶσαν μαγείαν καὶ πονηρίαν. Τὰ λειψάνα τῆς Ἁγίας Βαρδάρης κεῖνται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῆς. Ἐκ τῶν μαστῶν αὐτῆς αἷμα καὶ γάλα ἔρρεον κατὰ γῆς, καὶ ὁ Θεὸς μετέβαλε τοὺς μαστοὺς εἰς λίθον. ²

Ὁ Ἀντωνίος ἐδῶ μνημονεῦει ὁδὸν Ῥωσικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς ὁποίας μνεῖα δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἱστορικοῖς. Πιθανὸν οἱ βασιλεῖς παρεχώρησαν τόπους τινὰς εἰς ἐμπορευομένους Ῥώσους ὡς ἐποίησαν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς. Λέγει ὁ Ἀντωνίος ὅτι εἰς τὸ τέλος τῆς Ῥωσικῆς ὁδοῦ εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων. Τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντίου μνημονεῦομένης ταύτης ἐκκλησίας ἀτυχῶς ἀγνοοῦμεν τὴν θέσιν. Μνημονεῦεται μονὴ τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων ἐν μέσῃ οὐσάν, καὶ πάλιν ναὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἀντωνίου πιθανὸν ἕτερα χειρόγραφα νὰ διασαφίσωσι.

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ναῶν καὶ λειψάνων τοσοῦτων μαρτύρων δις μνημονεῦεται τὸ πλακωτὸν πλατεῖα λιθοστρωμένην ³).

Πέρα τῆς ὑπώρειας τῶν βουνῶν εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν ἁγίων μαρτύρων

φραστῆς ἐμόναζε ἐπὶ τοῦ ὄρου, καλουμένου τὸ πάλαι τοῦ Ἁγίου Αὐξέντιου, καὶ τὴν σήμερον Καὶς Δάγ, ὅπισθεν τῆς κώμης Χαλκηδόνας. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρου τούτου σώζονται εἰσέτι ἐρείπια τῆς μονῆς ταύτης. Τὸ ὄρο· τοῦτο μνημονεῦεται συχνάκις, διότι ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦπτον φῶτα σημαίνοντες τὴν ἀπ' Ἀνατολῆς προσέγγισιν ἐχθρῶν.

¹ Πιθανὸν ἔννοεῖ ὁ Ἀντωνίος τὴν μέχρι τοῦδε σωζομένην μονὴν τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ, νῦν Ζεῖρεκ τζαμί, Ἰδρυμα τῆς Εἰρήνης συζύγου Ἰωάννου τοῦ Κορμηνοῦ, ἐκπνευσάσης τῷ 1124.

² Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Βαρδάρης ἔκειτο παρὰ τὴν ἀκρόπολιν. Ἐκ τοῦ πλησίον ναοῦ ἐκλήθη καὶ ἡ πύλη τῆς Ἁγίας Βαρδάρης. Ἰχνος τοῦ ναοῦ τούτου σήμερον δὲν σώζεται.

³ Πλακωτὴν καλεῖ ὁ Πορφορογέννητος τὴν πλατεῖαν ὁδὸν ἅπασαν τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μνημονεῦει καὶ τὸ πλακωτὸν τοῦ Μιλίου· Τομ. Α'. σελ. 84-106.

Σεργίου και Βάκχου²). Αί κάραι των είναι αὐτόθι, ὡς και ἡ χεὶρ και ὁ λίγον αἷμα τοῦ Σεργίου. Ἐν τῇ αὐτῇ θῆκη εἶναι και τὸ αἷμα τοῦ Ἐπιμάχου.

Ἐν τῇ ξενοδοχείῳ τοῦ Ἀγίου Σαμφῶν εἶναι ἡ βρόδος ἡ στολή και τὸ σχοινίον αὐτοῦ³). Αὐτόθι εἶναι και ἡ ἐσχάρα ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐμαρτύρισεν ὁ Ἅγιος Ὁρέστης.

Πλησίον τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Ἐν τῇ νάρθηκι κεῖται ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Δὲν κατέγραψα πολλοὺς ἄλλους ἁγίους, τεθαμμένους ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πέρα τῆς Ἰσπιγᾶς εἶναι τὰ λείψανα και τὸ αἷμα τοῦ Ἀγίου Ἐλευθερίου, ὡς και τὸ σῶμα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος. Ἐν τῇ κώμῃ τῆς Ἰσπιγᾶς¹) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Θεοτόκου, εἰκονίζεται ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ τείχους. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἐφόετο ῥοδέα, ἐν τῇ ἑβδομάδι τῆς ἀποκρέφ, ὡς και ὁ καιρὸς ἦτον ὑγρὸς. Ἄπαντες συνήρχοντο ἵνα τὴν ἴδωσιν. Ἐμεινε και τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ μέχρι Κωνσταντίνου και Ἐλένης. Ἐπὶ τῆς Ἰσπιγᾶς εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ μεγάλου. Πλησίον ταύτης ἔζη Κωνσταντῖνος ὁ ἐν σῶματι ἐμφανισθεὶς τῷ αὐτοκράτορι, τῷ διατάξαντι τὸν Πατριάρχην ἵνα τὸν εἰσάγῃ ἐντὸς τῆς πόλεως και ἀνεγείρῃ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκκλησίαν και μονήν. Ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος ἦτο πρότερον Ἑβραῖος, ἐβαπτίσθη και ἐιδιδάχθη παρὰ τοῦ Στεφάνου, τοῦ νέου. Πλησίον εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Ματθαιόφ, και παρ' αὐτὴν ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Μιχαὴλ τοῦ αὐτοκράτορος Κιρσάκ²). Πλησίον

² Νῦν Κιουτζούκ Ἅγια Σόφια.

¹ Σπουδαιότητα εἶναι ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Ἀντωνίου. Τὸν ξενῶνα τοῦτον περίπυστον παρὰ τοῖς Βυζαντιοῖς, σπανιότατα μνημονεύουσιν οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, οὐδέποτε δὲ μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Κράτους τῷ 1261. Ἐκεῖτο μέσον τῆς Ἀγίας Σοφίας και τῆς Ἀγίας Εἰρήνης. Τὴν σήμερον, τὸ ἀνακτορικὸν τείχος διαχωρίζει τὰς δύο ταύτας ἐκκλησίας και ἴχνος τοῦ ξενῶνος τούτου οὐδέποτε ἀνευρον. Ἡ ἀνέγερσις τοῦ ἀνακτορικοῦ τούτου τείχους ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ἐξηφάνισε τὸν ξενῶνα τοῦτον, ὡς και παραπλήσια ἄλλα κτίρια. Μνημονεύονται ὁ ἡγούμενος και οἱ μοναχοὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Σταυροφόρων.

¹ Πιθανὸν εἶς πηγὰς· ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἕως τοῦ Ἀγίου Κόνωνος πέραν εἰς Πηγὰς. Χρον. Πασχάλιον. Τομ. Α'. σελ. 721. Νομίζω ὅτι ἦτο ἀποδόθρα. ἐκ τῆς ὁποίας διέβαινον εἰς τὸ ἅγισμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ὁμοίωον ἀποδοθῶν μνημονεύουσιν οἱ χωρογράφοι ἐπὶ τῆς ἀντικρῆ παραλίας τοῦ Γαλατᾶ.

² Τρ: Ἰσαακίου.

κεῖται τὸ σῶμα τοῦ Ἀγίου Δανιὴλ τοῦ στυλίτου, ἐπὶ βουνοῦ. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς στύλης μετὰ τοῦ Δανιὴλ ἐκάθισεν ὁ Ἀκάκιος, και τὸ σῶμα αὐτοῦ εὐρίσκεται ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ.

Πέρα τῆς Ἰσπιγᾶς εἶναι ἡ μονὴ τῆς Ἀγίας Θεοτόκου. Ἐκεῖ μοναστῆς τις ἔζη ἐπὶ στήλης και ἀνήγειρε τὴν μονὴν ταύτην. Δὲν ὑπάρχει χωρίον ἐκεῖ. Ἡ Ἀγία Θεοτόκος ἀνεφάνη ἄπαξ εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς ταύτης και διέταξε αὐτὸν νὰ διδῇ ἐλεημοσύνην. Ὁ ἡγούμενος ἔγραψεν ἐπὶ τινος χάρτου νὰ διδῆται ἐλεημοσύνη, ἐρ' ὅσον καιρὸν διατηρεῖται ἡ μονὴ αὕτη. Μέχρι σήμερον δίδεται εἰς πάντα ἄνθρωπον ἐδῶ προσερχόμενον, τεμάχιον ἄρτου, ζωμὸς κρέατος και ποτήριον οἴνου. Πᾶς χριστιανὸς ἀναχωρῶν διὰ τὰ Ἱεροσόλυμα ἢ ἐκεῖθεν ἐρχόμενος, τρώγει ἐκεῖ ἔλην τὴν ἡμέραν. Γραικοὶ προσέτι τρώγουσιν ἐκεῖ. Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τῆς Ἀγίας Πιατνίτζας, εἶναι διὰ πεζὸν ὁδοιπόρον ἡμέρας δύομιση.

Ἐπὶ τῶν χρυσοῦν πυλῶν, εἶναι ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Μικρὸν πέρα τῆς Πιατνίτζας, εἶναι τὸ σῶμα τῆς ὁσίας Εὐφημίας, και τὸ σῶμα τῆς Ἀγίας Πιατνίτσας. Πλησίον ἐδῶ εἶναι ἡ παρθένος Ἀγία Ἐλένη¹).

Ἐν Καλλιπόλει κεῖται ὁ ἕσιος πατὴρ Εὐφημίας.

Ἐν Χρυσοπόλει κεῖται ὁ Ἅγιος Βασίλειος ὁ νέος. Οὗτος συνέγραψε περὶ τῆς τελευταίας κρίσεως.

Μετὰ τινος παραινέσεως πρὸς τοὺς ἀναγνώστας και ἀδελφοὺς, λέγει ὁ Ἀντωνίος. «Πρὸς γινῶσιν, μνήμην εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ὀρθοδόξων, κατέγραψα τὰ περὶ τῶν ἁγίων τούτων τόπων, εὐρισκομένων ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τὴν τάφρον ἐξω τῆς πόλεως, ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ και ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ ἠρέυνησε ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, και διέταξεν ἵνα προσκληθῶσιν ἅπαντες οἱ ἱερεῖς, ἐκάστῳ τῶν ὁποίων ἔδωκε ἕν πορέκερα² Ἐπήλθον ἅπαντες οἱ μονάζοντες ἀπὸ τῆς μισθῆς εἰς

¹ Τίνα κώμην καλουμένην Πιατνίτζα ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνοεῖ ὁ Ἀντωνίος, ἀγνοῶ. Πιθανὸν ἡ καλουμένη Πιατνίτζα, ὄνομα ἄγνωστον ἡμῖν, εἶναι ἡ ἐκπαλαι κώμη Ἐπι-Βάται, συγγνώματα μνημονευομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντίου. Τὸ σῶμα τῆς ὁσίας Εὐφημίας τεθαμμένον ἐν τοῖς περιχώροις τούτοις μετεκομίσθη ἀλλαχού. Ἐνεκα τῆς ὁσιότητος τῆς Ἀγίας ταύτης παρὰ τῇ λαφ τῶν περιχώρων, πλῆθος ἁγιασμάτων ἀναφάνονται τιμημένων ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Εὐφημίας. Ἡ παρθένος Ἀγία Ἐλένη πιθανὸν εἶναι ἡ Ἀγία Ἐλένη τοῦ Ἀθούρα, τῆς ὁποίας τὰ λείψανα και πάντα τὰ ἐπιχρύστα κοσμήματα λάθρα μετεκομίσαν εἰς Εὐρώπην οἱ Σταυροφόροι, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποδημίαν τοῦ Ἀντωνίου.

² Γράφει ὑπέρκυρον.

τὴν ἐτέραν ἄκραν τῆς τήφρου¹. Ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης μέχρι τῆς Ρωσικῆς² εἶναι 40,000 ἱερεῖς, ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς μοναῖς διακινουμένων. Ἐν ταῖς μοναῖς 14000, καὶ ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ 3,000³. Τοῦτων οἱ 800 μισθοῦνται, οἱ ἀνήλικοι 2500 δὲν μισθοῦνται, ἀλλὰ πάντα ἀποθνήσκοντα ἐκ τῶν 800, ἀναπληροῦ εἰς ἐκ τῶν 2,500, καὶ σώζονται λατρεύοντες ἐν τῷ ναῷ, τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἀγίαν Θεοτόκον, ἐννοοῦντες τὴν Ἀγίαν Τριάδα, τὸν πατέρα, υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα. Ἀμήν.

Ἡ ἀφελὴς αὕτη διήγησις τοῦ Ἀντωνίου ὁμοιάζει μέγαν σάκκον πλήρη σκουδάλων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὁ ἐπιμελῶς ἀνασκαλεῶν εὕρισκει μικρὰ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ πολυτίμητα κερμάτια. Πλεῖστα λείψανα ἀγίων μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου περιγραφόμενα, λάθρα ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων ἐκ τῶν ναῶν ἠρπάγησαν, καὶ ἐν Εὐρώπῃ μετεκομίσθησαν. Τοσαύτη δὲ ἦτιν ἐν Εὐρώπῃ ἢ τῶν πιστῶν λατρεία πρὸς τὰ λείψανα ταῦτα, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κομιζόμενα, ὥστε πολλά ψευδῆ καὶ ἐπιπλαστὰ λείψανα, ἐκομίζοντο ἐν Εὐρώπῃ πωλούμενα ἀντὶ τιμῆς ἀδροτάτης. Εἰς τοσοῦτον ἀνατιγυντίας βαθμὸν κατήντησε τὸ ἐμπόριον τῶν λειψάνων, ὥστε οἱ ἐν Εὐρώπῃ χριστιανοὶ, ἀπήρουν ἐνδεικτικὰ, καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατινικῶν ἀρχῶν. Ταῦτα τὰ ἐνδεικτικὰ ἔγγραφα, μετ' ἐπιμελείας συλλεγθέντα ὑπὸ τοῦ φιλοπόνου Κόμητος Ριάντ, μεγάλως ἐφώτισαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὑπὸ τοῦς ἄρχοντας Σταυροφόρους.

Μέγα ἀτύχημα θεωρῶ τὴν μέχρι τοῦδε ἀσαφῆ ἱστορίαν τῶν Βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν. Πταίουσι οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ οἱ μνημονεύοντες πλεῖστας ἐκκλησίας, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς συμβῖντα, καὶ μὴ ἱστοροῦντες τὴν θέσιν τῶν ἐκκλησιῶν τούτων. Μετὰ τοσαύτας ἐρεῦνας, εἰσέτι πολλὰ τῶν Βυζαντι-

¹ Ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Κατὰ πρῶτην φοράν καλεῖται ὁ Εὐξείνιος, Ῥωσικὴ θάλασσα.

² Αἱ τοσαῦται ἐκκλησίαι ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὴν τήφρον, μνημονεύονται ἐν τῇ διηγῆσει ταύτῃ, ἐξηφανίσθησαν πρὸ τῆς τελευταίας ἀλώσεως. Μία μόνη ἐσώθη, ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ.

³ Ἡ Ἀγία Σοφία, βασιλεύοντος τοῦ Ἰουστινιανοῦ. εἶχε χιλίους κληρικούς. Ἡ νεκρὰ τοῦ Ἡρακλείου ὀρίζει 600, πρεσβυτέρους 80, διακόνους 150, διακονίστας 40, ὑποδιακόνους 70, ἀναγνώσττας 160, ψάλτας 25 καὶ θυρωροὺς 75. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἔνδεια τοῦ ναοῦ τούτου δύο αἰῶνας μετὰ τὴν περιήγησιν τοῦ Ἀντωνίου, ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἔλαιον καὶ κηρίον διὰ τὰς τελετάς. Ἐκ τούτων ὅλων καταφθάνεται τὸ ἐπιπόλιον τοῦ Ἀντωνίου.

νων μένουσιν ἀσαφῆ, καὶ πολλὰ διὰ παντὸς θέλουσι μείνει ἄγνωστα, ἕνεκα τῆς ἀλλαγῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἀβελτηρίας τῶν διοικούντων. Μνημονεῦνται ἐν τῷ συγγραμματικῷ τοῦ Ἀντωνίου πάμπολλαι ἐκκλησίαι, τῶν ὁποίων τὴν θέσιν οὐδέποτε μνημονεύει. Ἰπῆρχον ἐν Βυζαντίῳ δεκαπέντε ἐκκλησίαι τιμώμεναι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Δεκατέσσαρες τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Τεσσαράκοντα ἐννέα τῆς Θεοτόκου. Ἀπασαί αἱ ἐκκλησίαι αὗται ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς περιχώροις, πολλάκις μνημονεῦνται ἄνευ οὐδεμιᾶς σημειώσεως περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν. Ταύτην τὴν ἀσάφειαν παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ συντόμῳ περιγραφῇ τοῦ Ἀντωνίου. Ἐκ χειρογράφων ὁμοίων τούτων τοῦ Ἀντωνίου, ὁλγα τινὰ μανθάνομεν, καὶ εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ἵνα ἔπαν τὸ χειρόγραφον μεταφρασθῆ ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ κειμένου τοῦ σοφοῦ Σαβεϊλόφ εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ σημειώσεων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26-ῃ Ἰουλίου 1883.

Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.

Σ. Π. Σ. Τὸ δημοσιεύμενον κατωτέρω ἄρθρον τῆς ἐλλογιμου ἡμῶν συνεργάτιδος κ. Αἰκατερίνης Ζάρκου, εἶναι πλήρες ὥραϊον μέρος σπουδαιότητος αὐτῆς συγγραφῆς περὶ τῆς «Γαλλικῆς Φιλολογίας». Ἀσμένως δ' ἀνακοινοῦμεν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων ὅτι τὸ ἔργον, εἰς εὖ τὴν πλήρη παρασκευὴν πρὸ τριετίας ἤδη ἀσχολεῖται πολυτίμως ἢ διακεκριμένῃ καὶ μουσοτραφῆς γίγῃ τῆς «Ποικίλης Στοᾶς». κ. Ζάρκου, ἀποτελεσθησόμενον ἐκ τριῶν περίπου τόμων, ἀρχεται τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἐντὸς ὀλίγου. Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» ἀπὸ καρδίας ἐπιθυμοῦσα ἵνα ὦσιν τάχιον ἴδῃ τὸ φῶς ἔργον τόσῳ ἔξοχον, θέλει προθύμως συνεργασθῆ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν συντελέσει εἰς τὴν πληρεστέραν αὐτοῦ ἐπιτυχίαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΚΙΝΑΣ

1639-1699

έσσαρες μεγαλοφυΐαι άναφανήσαι ταύτοχρόνως άνούψωσαν έκαστος εις τό οικειόν είδος τό ίδεώδες εις τήν μάλλον αίθέριον σφαίραν του καλοῦ εις τήν ήδύνατο νά φθάση. 'Ρακίνας, Μολιέρου, Λανφονταίνου και Βουαζώ εινε όνόματα

περικλειη και σεβαστά, αυτά και μόνον ίκανά νά άποτελέσωσι τήν φιλολογικήν δοξαν τής Γαλλίας.

Φιλία στενή συνδέει τους εξόχους τούτους άνδρας γεννηθέντας όπως ο εις έννοη τον έτερον. 'Η φίλια αύτη λαβοῦσα τήν γένεσιν από του Παριασσου, άνεπτύχθη έν τή κατά τον Παλαιόν Περιστερωνα ποιητική φωνεα, έν η δις και τρεις τής έβδομάδος συνήρχοντο όπως άνακοιώσασσι τά έργα των και ειτα διασκεδάσωσιν. *'Ο φθόνος και ή κακία η ό φπατρασμός δέν ειχον είσοδον έκεί· ελάτρευον τους έργους των αρχαίων, οδέν ήρνοῦντο τον δίκαιον επαινον εις τους νεωτέρους, διελέγοντο περι των ιδίων έργων μετά μετριοφροσύνης και εδιδον άμοιβαίαις συμβουλαις και ειλικρινεις, ετι εις αυτών περιπίπτων εις τήν ασθίνειαν του καιώνος έγραφε βιβλίον, επερ σπανίως συνέβαινε· λέγει ο Λανφονταίνος έν τφ προοίμφ του *'Ερωτος και τής Ψυχής*, όμιλων περι τεσσάρων φίλων όνομαζομένων Geluste, οστις ητο ο Μολιέρου, Trist, ο Βουαζώ, Amante ο 'Ρακίνας και Polyphile ο Λανφονταίνος.

Πλήν του Μολιέρου ηδη γνωστου οι λοιποι εύρίσκοντο εις τά πρώτα αυτών δοκίμια. Αι συνδιαλέξεις των περιστρέφοντο περι πων άντικειμενων τέχνης, εις ο έκαστος άπεφαίνετο τήν γνώμην του χωρις νά διατρίβωσι επί μακρόν επ' αυτών, άλλ' ως μέλισσαι εκλέγουσαι τά κάλλιστα των άνθέων, άτινα κατά τήν πορείαν των άπήντων. Και ο μέν 'Ρακίνας άπεκάλυπτε τās καλλονάς τής δραματικής ποιήσεως, ο Λανφονταίνος ύπεδείκνυε τό λεπτόν μέρος εκάστου είδους, ο δέ αστηρός Βουαζώ

επανεφερεν αυτους εις τήν λογικήν και τήν αλήθειαν ο σακίς τους εθλεπε παρολισθαίνοντας από ταύτης.

Μετά τās φιλολογικās συζητήσεις, εταν ο καιρός τό επέτρεπεν ο 'Ακανθος προέτεινε περίπατον εις μέρη έξω τής πόλεως μεμακρυσμένα εις ο εύάριθμοι άνθρωποι ήδύναντο νά ελθωσιν, ήγάπα δέ ύπερβαλλόνως τους κήπους, τά άνθη, και τās σκιαδάς. *'Ο Πολύφιλος τφ όμοίαζεν εις τοῦτο, άλλ' ήδύνετο εις νά εΐπη περι αυτου ετι ήγάπα τά πάντα. Τά πάθη ταῦτα τά πληροῦντα τās καρδίας αυτών τρυφερότητος, διεχόνοντο μέχρις αυτών των έργων των και ητο ο κύριος χαρακτηρ των.

'Ανθρώπινα άδυναμια διέκοψαν τās γλυκειάς ταύτας και ύπεφιλμους άναστροφάς, ος ήδύνετο εις νά όνομάση άκαθηματικάς, αν ο αριθμός ητο μεγαλήτερος, και αιτινες εθεράπευον τās μούσας εσον και τήν ήδονήν.

'Ο 'Ρακίνας έλαμνε πρώτος τήν αρχήν άποσύρας ως μη ύφειλε τον 'Αλέξανδρον του από του θιάσου του Μολιέρου, ψυχράνας ουτω τον φίλον του και έπαυσαν μιν νά βλέπωνται ουχι εμως και νά εκτιμῶνται. Τήν ψυχρότητα αυτών διεδέχθη ή ψυχρότης του Βουαζώ και του Λανφονταίνου άφορμη τής οποίας ύπέρβηεν ή άκρα αστηρότης των ήθων του πρώτου προς τήν ασωτειαν του άλλου και ή διαφορά των θρησκευτικων δοξασιων. Μεταξύ εμως του 'Ρακίνας και του Λανφονταίνου και μεταξύ τουτου και του Μολιέρου ή φίλια διατηρήθη άνεφέλος μέχρι τέλους. 'Η Ποιητική Τέχνη του Βουαζώ έν τφ Παλαιφ Περιστερωνι άνεπτύχθη· τά δόγματα αυτης συνεζητήθησαν μεταξύ των τεσσάρων φίλων και ετεμετά τήν έπελθοῦσαν ψυχρότητα ηρίζαντο εργαζόμενοι κατά μόνας, έκαστος ήκολούθησε τό πρόγραμμα αυτης και εκ πεποιθήσεως και εκ φίλιας. Εις τήν φίλιαν ταύτην όφείλει ή Γαλλία τήν ένώτητα τής διευθύνσεως των εργασιων εφ' η έκαστος τουτων εδοξάσθη.

'Εξετάσωμεν ηδη έκαστον τής σεμνης ταύτης χορείας· ίδιαι, αρχόμενοι από του 'Ρακίνας του συνεχίσαντος τό έργον του Μεγάλου Κορνηλιου.

I

'Ο 'Ιωάννης 'Ρακίνας εγεννήθη έν Fezillé-Milon τή 24 Δεκεμβριου 1639. Μείνας ορφανός έν ηλικία τεσσάρων ετών παρεδόθη εις τήν επιμέλειαν του πάππου αυτου. Μετά τās πρώτας σπουδάς του έν τφ Κολλεγιφ Beauvais εστάλη παρὰ του κηδεμόνος του τφ 1655 εις Port-Royal έν φ διετρίψε τρία ετη, εξελθών κατά τās χρονολογίας, ος διδαι ο υίος του τον 'Οκτώβριον του 1678 όπως εισέλθη έν τφ Κολλεγιφ Harcourt δια τά φιλοσοφικά μαθήματα.

'Από του Port-Royal αρχονται αι πρώται ειδήσεις του βίου του 'Ρακίνας. 'Επιδοθείς εις τήν σπουδήν των αρχαίων, ένδεκαέτης άνεγίνωσκεν

ἤδη τὸν Πλού-αρχον, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πίνδαρον καὶ ἀντιγράφων περικοπὰς ἀπεμνημόνευεν αὐτάς. Ἡ δὲ πρὸς τὴν ποίησιν ἀγάπη του ἐξεδηλώθη ἐν αὐτῷ τῷ Port-Royal. Ἡ πρώτη τῶν τέρψεων του ἦτο νὰ περιπατῆ ἐντὸς τῶν δασῶν, ὧν ἡ μυστηριώδης καὶ μεγαλοπρεπὴς σιγὴ προκαλεῖται τὴν μελέτην. Ἐκεῖ σπουδάζων περὶ τὸν Εὐριπίδην καὶ τὸν Σοφοκλέα ἢ ἀπαγγέλλων τὰ θεῖα αὐτῶν ἀριστουργήματα διήρχετο ὥρας ὀλοκλήρους. Τὰ πρῶτα αὐτοῦ δοκίμια ἦσαν ἐπὶ τὰ φῦλα περὶ τῶν ἐνδαιτημάτων τοῦ μοναστηρίου, τῶν τοπίων, τῶν κοιλάδων, τῶν δασῶν καὶ τῆς λίμνης τῶν καλλονῶν ἐκείνων τοῦ ἐρημικοῦ καὶ ποιητικοῦ ἀναχωρητηρίου.

Τὸ πάθος του πρὸς τὴν ποίησιν ἐκραταιώθη ἐν τῷ κολλεγίῳ Harcourt, ἔνθα ἤρξατο ὠχρίωσα ἡ ἀνάμνησις τῶν σεβαστῶν αὐτοῦ διδασκάλων ἐπιθυμοῦντων νὰ τὸν ἴδωσι δικηγόρον. Περὰν τὰς φιλοσοφικάς αὐτοῦ σπουδὰς ἐξῆλθε τῆς νέας σχολῆς τῷ 1660, ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἄμα γνωστός διὰ τινος φῶδης ἐπιγραφομένης ἡ Νύμφη τοῦ Σηκουάνα, ἥτις καὶ ἐκρίθη ὡς ἡ καλλίστη πασῶν τῶν λοιπῶν, αἵτινες ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ὑπὸ διαφόρων ἄλλων εἶχον ποιηθῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀξία δὲν ἀνέμενε πολὺν χρόνον ὥστε νὰ ὑποστηριχθῆ, ὁ Κολδέρ προσήνεγκε τῷ νεαρῷ ποιητῇ ἑκατὸν λουδοβίκια ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως καὶ μετ' ὀλίγον τὸν ἐνέγραψε μεταξὺ τῶν συνταξιούχων τοῦ κράτους ἀπονέμων αὐτῷ ἑξακοσίας λίβρας. Ἡ ἐνθάρρυνσις αὕτη παρώτρυνε τὸν ποιητικὸν ζῆλον τοῦ 'Ρακίνα, ἀλλ' ἡ μετὰ τῶν ζωντῶν ἡλικιωτῶν του ἀναστροφή μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχαλάρωσε καὶ κατέστρεψεν ἐν αὐτῷ τὸ αὐστηρὸν καὶ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ὅπερ μετ' ἑαυτοῦ εἶχε φέρει, ὁ δὲ βίος του προὔξηνε τὴν ἐκ μέρους τοῦ Port-Royal δυσμένειαν. Καὶ τοῦτο μὲν ὀλίγον ἐμελλεν αὐτῷ ὅτι τῷ ἀπήρσκεν, εἶνε ὅτι τῷ 1661 ἀναγκασθεὶς νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς εὐχὰς τῆς οἰκογενείας του, ἀνεχώρησεν εἰς Uzès παρὰ τινι ἐκ μητρὸς κληρικῷ θείῳ του ἐπιθυμοῦντι νὰ τῷ παραδώσῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν του ἐπάγγελμα. Ὁ νεαρός ποιητὴς ἐνδουθεῖς τὴν μέλαινα στολὴν ἠσχολήθη περὶ τὴν θεολογίαν παρὰ τῷ καλῷ τούτῳ συγγενῇ, δὲν ἐγκατέλειψεν ὅμως τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας. «Διέρχομαι τὴν καιρὸν μου, ἔγραφε τῷ Λανφονταίνῳ μετὰ τοῦ θείου μου, τοῦ Ἀγίου Θωμᾶ καὶ τοῦ Ἀριστοῦ».

Κατὰ τὸ ἐνιαύσιον διάστημα καθ' ὃ ἔμεινεν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλιᾷ, ἐνετράφα συγχρόνως καὶ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ὀμήρου, γνωρίζων ὡς ὁ Φενελὼν νὰ ἐκτιμᾷ τὰς καλλονὰς τοῦ Θείου τυφλοῦ, ἀπέλαυε δὲ φήμης ποιητοῦ παρὰ τοῖς λογιωτέροις τοῦ τόπου, οἵτινες δειλῶς τὸν συνεβούλευοντο.

Ὁ 'Ρακίνας ἦτο τότε εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν, αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Παρίσιος φίλους του Λανφονταίνου καὶ abbé-Vasseur, ἐναῖς πε-

ριγράφει τὸν βίον του, τὰς μετὰ τῶν νεανίδων περιπετείας του καὶ τὰς προσπάθειάς ὅπως φαῖν ἀρεστός τῷ θείῳ του εἶναι πλήρως πνεύματος, χαριέστης, εἰρωνεῖας, καὶ ἀφειλείας παιδικῆς.

Ἄλλ' ἐν τούτοις μὴ δυνάμενος νὰ ὑποστῆ τὴν δοκιμασίαν καὶ βαρυνθεὶς νὰ ἀναμῆνῃ τὰ ὑποσχεθέντα, ἐλκυόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ αἰσθημάτων ἐπανεκαμψεν εἰς Παρίσιος ἐγκαταλιπὼν μοναχοὺς καὶ μοναχὰς. ἔνθα τῷ 1663 ἐξέδωκε νέαν φῶδην, περιποιήσασαν αὐτῷ γενναίαν ἀμοιβήν, ὑπόληψιν ἐκ μέρους τῶν αὐλικῶν καὶ ὅτι ἐθεωρεῖτο ἀνεκτίμητον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως. Ἐκτοτε χρονολογῆται καὶ ἡ μετὰ τοῦ Μολιέρου καὶ Βουαλῶ γνωρημία καὶ ἀγάπη, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον ἐπίδρασεν ἐπὶ τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ καλαισθησίαν.

Ὡς ὁ Κορνήλιος ὁ 'Ρακίνας κατὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ δοκίμια, δὲν ἐγνώρισεν εἰμὴ μόνον φίλους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἔργου ὁ φθόνος πανταχόθεν ἀνέκυψεν. Ἡ Ἐθθαῖς, ἢ οἱ Πολέμοι Ἀδελφοὶ ἀνεφάνη τῷ 1664. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑπὸ διάφορον ἐπωνυμίαν ἐπραγματεύθησαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι οἱ κορυφαῖοι τῶν ποιητῶν Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Στάσιος καὶ Σενέκας.

Ἡ Ἐθθαῖς πολὺ κατωτέρα τῶν Φοινιστῶν τοῦ Εὐριπίδου δὲν εἶνε ἀριστούργημα, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου βήματος ὁ 'Ρακίνας ἔδωκε δείγματα τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος.

Τὸ μῖσος τῶν δύο ἀδελφῶν ζωντῶτα ἀπεικονίζεται καὶ ἐν γενεῖ πάντες οἱ χαρακτῆρες διαγράφονται εὐκρινῶς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο τὸ δοκίμιον. Τῷ 1665 ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα ἐποίησε Ἀλέξανδρον τὸν Μέγα, ὅστις τὸ πρῶτον ἦδη εἰσήγαγεν ὡς κύριον πάθος τῆς τραγωδίας τὸν ἔρωτα.

Ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ἱστορίας τοῦ περιλαμβάνοντος τὰς πράξεις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ Πύρου. Ἄλλ' ἡ κυρία πρᾶξις τῆς τραγωδίας εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος ἐγκαθιστῶν τὴν Κλεωφίλην εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς μετὰ τὴν ἤτταν τῆς, θελχθεὶς ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῆς.

Ἡ τραγωδία αὕτη σφάλλεται περὶ τὴν ἐλήθειαν τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν ἡθῶν, παρὰ πᾶσαν δὲ ὑποδοχὴν, ἥς ἔτυχεν ἀπέσπασε ποικίλας καὶ πολυπληθεῖς κρίσεις, ἐγένετο δὲ ἀφορμὴ καὶ τῆς διαρρηξίως τῶν σχέσεων τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν Κορνήλιον ἀποφανθέντα ὅτι ἀνεγνώριζε μὲν μεγίστην ποιητικὴν ἰκανότητα ἐν τῷ 'Ρακίνα, ἀλλὰ τὸν συνεβούλευε νὰ ἀποστῆ τῆς τραγωδίας. Εὐτυχῶς ἡ συμβουλή αὕτη δὲν εἰσηκούσθη καὶ δύο ἔτη μετέπειτα ἡ Ἀνδρομάχη ἀνέδειξε τοῦ 'Ρακίνα τὴν ἔκτακτον μεγαλόνοιαν.

II

Ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ 'Ρακίνα δὲν εἶνε ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ Ὀμήρου ἢ

υφαίνουσα πορφύραν διὰ τὸν σύζυγόν της, ἢ μᾶλλον σύζυγος ἢ μήτηρ, οὐδὲ ἡ πιστὴ μὲν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑκτωρος ἀλλὰ τρεῖς νυμφευθεῖσα λευκώλενος Ἀνδρομάχη τοῦ Βιργιλίου, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον ἡ χήρα τοῦ Πύρρου τοῦ Εὐριπίδου, ἢ ἐν τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτῆς λησμονοῦσα τὸ μητρικὸν φίλτρον. Ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ γάλλου ποιητοῦ χωρὶς νὰ ἀποβάλλῃ τὴν ἀρχαίαν μορφήν της εἶνε συγχρόνως ἡ ἀφοσιωμένη σύζυγος, ἡ τρυφερὰ μήτηρ τῶν νεωτέρων χρόνων. Εἶναι ὡς λέγει ὁ περιώνυμος συγγραφεὺς τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἀρχαία Ἀνδρομάχη Χριστιανή.

Ὁ ἀπλοῦς οὗτος στίχος

Je ne l'ai point encore embrassé aujourd'hui

ἐκφράζει ἔλλην τὴν τρυφερὰν στοργὴν μητρὸς πρὸ τοῦ υἱοῦ της λησμονούσης τὰ πάντα. Μὴ θέλουσα δὲ νὰ ᾔνη ἡ ταπεινὴ δούλη τῶν ὀρέξεων τοῦ κυρίου της καὶ ἀμφιταλαντευομένη μεταξὺ τῆς μνήμης τοῦ Ἑκτωρος καὶ τοῦ υἱοῦ φίλτρον ἢ νεωτέρα Ἀνδρομάχη δέχεται τὴν δυστυχίαν ἀξιοπρεπῶς καὶ χωρὶς νὰ παύσῃ οὐσα γυνὴ διαμένει πάντοτε ἠρωὶς. Ἡ δὲ πάλῃ αὕτη μεταξὺ τῶν δύο αἰσθημάτων ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς λύσεως τοῦ δράματος, λύσεως ἀξίας τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἀνδρομάχης, ἥτις ἐπὶ τοῦ τάφου πεφιλημένου συζύγου ζητεῖ νὰ μάθῃ, ἂν πρέπη νὰ θυσιάσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν της χάριν τοῦ υἱοῦ της. Ὅτε δὲ χάριν τούτου καὶ ὅπως μείνῃ πιστὴ εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑκτωρος θυσιάζει τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὑπαρξίν ἀφοῦ πρῶτον ἐξασφαλίζει τὴν τοῦ τέκνου του, νομίζει τις ὄντως ἔτι βλέπει αὐτὴν περιβαλλομένην διὰ τῆς μαρτυρικῆς αἰγλῆς τῶν γυναικῶν τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ, καθ' οὓς ἡ ἰδία δευτέρου γάμου ἐθεωρεῖτο ἀνοσιούργημα.

Ὁ Ῥακίνας δὲν ἔλαβεν ἐκ τοῦ Εὐριπίδου ἢ χαρακτῆρας τινεas μόνον ὡς τὸν τῆς ζηλοτυπίας καὶ τῶν παραφορῶν τῆς Ἑρμιόνης.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Ὁρέστου, ὅπερ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν παρουσιάζεται καταδικασόμενον ὑπὸ τῶν Ἑρινύων, δὲν ἠδυνήθη ὁ γάλλος δραματοποιὸς νὰ περιβάλλῃ ἐν τῇ τραγωδίᾳ αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐτοῦ δραματικοῦ χαρακτῆρος.

Ὁ Ὁρέστης τοῦ Ῥακίνα εἶνε κομψευόμενός τις πρεσβευτῆς καὶ οὐδὲν πλέον, ἄνευ ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως, ἢ δὲ ἐξέγερσις ταύτης κατὰ τὴν τελευταίαν σκηνὴν εἶνε πολὺ βραδεῖα καὶ ἀσθενεστάτη.

Ἡ Ἀνδρομάχη ἀποκαλύπτει περίοδον ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Ῥακίνα, πλήρη λεπτότητος καὶ φυσικῆς χάριτος φαίνεται ὄντως ὡς ἡ εἰς ἡ πνοὴ τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Εὐριπίδου ζωογονεῖ αὐτήν. Ἡ στιχορρογία ἔχει ἅπασαν τὴν εὐγενῆ ἀπλότητα καὶ τὴν ἄνευ θορύβου μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΣΤΕΑΡΝΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

V

Μετά τὴν ἀνάλυσιν ταύτην τῶν ἔργων τοῦ 'Ρακίνα συγκεφαλαιούμεν ἐν ὀλίγοις τὰς ἀρετὰς τοῦ ἐξόχου ποιητοῦ.

Μετά τὴν ἐγκαθίδρυσιν ὡς εἶδομεν τῶν δραματικῶν κανόνων ἡ νεωτέρα ἱστορία ἐφάνη τοῖς ποιηταῖς ὅπως ἀκατάλληλος, ἔπως προσφέρῃ ὑποθέσεις ἐν τῇ τραγωδίᾳ καὶ ἐζήτησαν αὐτὰς ἐν τῇ κλασσικῇ ἀρχαιότητι· ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ Schlegel τὰ νεώτερα καὶ πρὸ παντός τὰ Γαλλικὰ ὀνόματα ἤχουν μόνον κακῶς εἰς τὴν ἀκοήν αὐτῶν, διότι κατὰ τὰ λοιπὰ τοῦς ἀρχαίους ἥρωας ἐνέδυσαν μὲ γαλλικὰ ἐνδύματα.

Ὁ 'Ρακίνας ἀληθῶς εἶναι πλεϊότερον σύγχρονος Λουδοβίκῳ τῷ ΙΔ'. ἢ τῷ Καίσαρι καὶ τοῖς ἥρωσι τῶν δραμάτων του, ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ γαλλικὴ τραγωδία εἶναι καὶ ὀλιγώτερον ὠραία καὶ ὑψηλὴ.

Τὸ ὄραμα ἐν γένει εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ ἐνδύματα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας τὸν ἀναγκάζει ἵνα συνίδῃ τίνῃ τρόπῳ τὸ πάθος τιμωρῆται ἐφ' ἐαυτοῦ καὶ θεραπεύεται, μεταδίδει ὑψηλὰ καὶ γενναῖα αἰσθήματα, ὁξύνει τὴν καλαισθησίαν καὶ διαπλάττει τὸν ἠθικὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς ἐγάπης τῆς ἀρετῆς.

Ἐγὼ διὰ τοῦ μέσου τούτου, τῆς δραματικῆς δηλονότι τέχνης, λέγει τὸ 'Αλφιέρης, θέλω φθάσει ταχύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον νὰ ἐμφυτεύσω εἰς τὰς καρδίας τοῦ πλήθους μίαν οἰανδήποτε ἀλήθειαν διασχέων αὐτὴν ἐπανειλημμένως διὰ τῆς τέρψεως, τῆς ὑπὸ τῶν θεατρικῶν παραστάσεων ἀποτελουμένης, ἔπου πάντες καὶ εὐχαρίστως σπεύδουσι νὰ τὴν ἀκούουσι καὶ εὐκολώτερον τὴν ἐννοοῦσι.¹

'Αλλ' ἡ πᾶνδημο; αὕτη ἐκπαιδεύσει; ὑπὸ τῆς δραματικῆς διδασκαλίας, βεβαίως δὲν κατορθοῦνται ἀλλ' ἢ διὰ τῆς ἐκφράσεως τῶν καθολικῶν αἰσθημάτων τῆς γλώσσης καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ διδασκόμενου λαοῦ. Ἰδέαι καὶ αἰσθήματα μὴ ἐννοούμενα δὲν δύνανται νὰ κινήσωσιν οὔτε τὸν ἔλεον οὔτε τὸν φόβον. Δὲν δύναται τις λοιπὸν ἐλλόγως νὰ ψέξῃ τὸν Κορνῆλιον καὶ τὸν 'Ρακίνα, ἂν ἐμβάλλοντες εἰς τὰ χεῖλη τῶν ἡρώων αὐτῶν γαλλικοὺς στίχους, ἐμβάλλουσι καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν αἰσθημάτων ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν. Ὁ ὕμνος σκοπὸς τῆς τραγωδίας εἶνε νὰ ἐξυμνήσῃ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ βίου καὶ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον τὸ «γνώθι σ' αὐτόν». Ἐκ τοῦ σκοποῦ δὲ τούτου δὲν ἀπειμακρύνθη οὔτε ὁ Κορνῆλιος οὔτε ὁ 'Ρακίνας.

Ὅ,τι ἐπεθύμει τις ἐν γένει ἐν τῇ γαλλικῇ τραγωδίᾳ εἶνε ὀλιγοτέρα ῥητορικῆς ἔμφρασις ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ πλεϊοτέρα σκηρικῆ ἐνέργεια. Ἡ πλήρης ζωῆς πράξις ἡ ἀπαντώσα ἐν τῷ Ἰσπανικῷ καὶ Ἀγγλικῷ θεάτρῳ ἐλλείπει ἐκ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου τοῦ δεκάτου ἐξόμου αἰῶνος. Ὁ Μάκ-

¹) Allieri, del Principe e delle Lettere.

βελή και ὁ Ὅθελλος ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς δὲν ἀπαγγέλλουσι μόνον περιτεχνὰ ῥητορικά γυμνάσματα. Ἄλλ' οἱ μεγάλοι ποιηταὶ τῆς Γαλλίας ἐπιθυμοῦντες νὰ παραστήσωσι μίαν ἰδέαν, ἓνα τύπον ἰδεώδη, ἐθυσίαζον πᾶν ὅτι, ἡδύνατο νὰ προσκρούη εἰς τὴν ἀπλοποίησιν τῆς ἰδεώδους ταύτης τελειότητος. Μεταχειριζόμενοι δὲ τὴν Ἀλεξανδρινὴν στιχοῦργίαν, καὶ κρούοντες τρόπον τινὰ ἐπὶ πέντε συνεχεῖς πρίζεις λύραν δύο μόνον χορδὰς ἔχουσιν, περιπίπτουσιν εἰς μονοτονίαν. Ἄλλ' ἀδιὰ τὰς ἐλλείψεις ταύτας ἡ γαλλικὴ τραγωδία τῶν κλασσικῶν διδασκάλων δὲν παύεται, οὔσα ἀδιεφίλοινικήτου καλλονῆς καὶ ἀξίας. Ἀναμφισβότως ἡ γαλλικὴ τραγωδία ἐξαιρέσει τοῦ Πολιεύκτου καὶ τῆς Γοθολίας, δὲν εἶνε τῆς αὐτῆς τάξεως πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἥτις καὶ μετὰ αἰῶνας ἀναφάνεται ὀρθία ὡς τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς ἀγγέλματα, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἄρνῃθῃ ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ κάλλους τῆς μορφῆς καὶ τῆς τελειότητος τῆς συνθέσεως δυσκόλως δύναται νὰ παρχωρήσῃ τῶν πρωτείων εἰς ἄλλας. Τοῦτο ἀνγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ καὶ αὐτὸς ὁ κεκρυγμένος ἀντίπαλος τοῦ συστήματος τῆς γαλλικῆς τραγωδίας W. Schlegel.¹ Ἡ δὲ τελειότης τῶν παθῶν καὶ τῶν χαρακτήρων καθιστᾷ συγγνωσίαν τὴν ἐνιαχοῦ παραγνώρησιν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἠθῶν.

Κατὰ τὰς πρώτας αὐτοῦ τραγωδίας ὁ Ρακίνας ἠκολούθει μακρόθεν τῇ Κορνηλίῳ ἀπὸ τῆς Ἀνδρομάχης ἐμφανίζεται ἀνεξάρτητος καὶ ἔχων σύστημα ἴδιον.

Εἰς οὐδένα βεβαίως ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἀέλθῃ ἀνώτερον τοῦ ποιητοῦ τοῦ Κίνα καὶ τοῦ Πολυεύκτου, καλλιτέχνη ἕμως χεῖρ ἔδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ μεταβῆθῃ μίσεις τινὰς καὶ τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ρακίνας. Παρὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν δὲ διαφορὰν αὐτῶν, ἀμφοτέροι συναντῶσιν ἀλλήλους, ἐν τῇ ἠθικῇ τοῦ κλοῦ χίρω, ἐν τῇ ἐξήτουν τὴν δύναμιν τῆς μεγαλοφυΐας αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου ἐξήτουν ἥρωας. Οὔτινες νὰ ἦνε πλεῖστον ἀνθρωποι, καὶ γυ αἰκῆς ὀλιγώτερον ἡρωϊδῆς. Ὁ Λαβρυγέρος μετὰ τὴν παράστασιν τῆς Ἀνδρομάχης εἶπεν: «Ἴδού ἡμεῖς ἐντὸς τῆς ἀληθείας. Ὁ ἀνθρωπος ὅποτος εἶνε ἀντικαθιστῆ τὸν ἀνθρωπον ὅποτος, ὡφείλε νὰ ἦνε».

Τὸ χαρακτηριστικὸν τὸ ὄραμα τοῦ Ρακίνα εἶνε ἡ λογικὴ συνάφεια τῶν ἐνοπιῶν, ἡ φυσικὴ ἀλληλουχία τῶν αἰσθημάτων ἡ μηδὲν κενὸν καταλείπουσα. Καὶ ἐν ταῖς ἀπλουτέραις λεπτομερεῖαις ὑπάρχει σαφὴν καὶ ἐνότητος. Ἐν τῇ Ρακίνα δὲ ἀπαντῶσιν αἱ ἀπότομοι μεταβολαὶ τοῦ Κορνηλίου. Εἰσάγει καὶ ὁδηγεῖ τὰ πρόσωπα αὐτοῦ διὰ τέχνης ἐπιτηδεωτάτης καὶ ταῦτα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους δικμένουσι τὰ αὐτὰ. Οἱ χαρακτήρες τῶν οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀνιφαντικόν, τὸ ἀπίθανον καὶ ὅμως οὐδὲν ἔχουσι τὸ κοινὸν ἢ τὸ μονότονον. Ἐν δὲ τῇ ἡρέμφ πορεῖα τοῦ δράματος, τὸ πάθος

¹ Cours de litt dram. t. I. p. 78.

ἐξαίφνης ἐμρανιζόμενον, εἰσβάλλει ὡς ὀρμητικὸς χεῖμαρρος παρασύρων πᾶν τὸ προστυχόν. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον διακρίνει αὐτὸν, εἶνε ἡ τελεία ἀπεικόνισις τῶν γυναικείων προσώπων.

Τὰ δύο τρίτα καὶ ἔτι τῶν τραγωδῶν τοῦ κύρια πρόσωπα ἔχουσι γυναῖκες, αἵτινες εἰ καὶ εἶνε αἱ ἡρωϊδῆς τοῦ δράματος, δὲν παύουσιν οὔσαι τοιαῦται.

Ὁ Ρακίνας ἐν τῇ δραματικῇ ποιήσει δὲν ἐπιδιώκει ὡς ὁ Κορνήλιος τὸν θαυμασμὸν ἀλλὰ τὴν συγκίνησιν. Ζητήσας δὲ μεταξὺ τῶν παθῶν τῆς καρδίας τὰ μᾶλλον ἐπισπώμενα θυέλλας, ἐξελεξε τὸν ἔρωτα, τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν μητρικὴν στοργήν.

Ὁ ποιητὴς οὔτος, ἔστις κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ υἱοῦ του, ἦτο ὄλος αἰσθημα καὶ ὄλος καρδία, ὡφείλε πρὸ παντός νὰ ἦνε ὁ ποιητὴς τοῦ ἔρωτος. Ὁ ἔρωτος ἐν ταῖς τραγωδίαις αὐτοῦ δὲν εἶνε ἀπλοῦν ἐπισπώμενον, ἀλλὰ τὸ κύριον αὐτῶν θέμα, ποικίλει δὲ ἀναλόγως τῶν χαρακτήρων τῶν διαδραματιζόμενων προσώπων. Οὕτως ἐν τῇ Ρωξάνῃ, τῇ Ἑρμιόνη, τῇ Φαίδρα, εἰκονίζει αὐτὸν δι' ὄλων τῶν παραφορῶν του, τῶν ἐγκλημάτων του τῶν μεταμειλιῶν του.

Ἡ ἀνατολίτις Ρωξάνη ἐμφανίζεται μεθ' ἀπάσης τῆς ἀγρίας ὀμότητος τῆς φυλῆς τῆς, ὅταν μανθάνει ὅτι καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ βασιλείου τῆς προτιμᾶται ἄλλη, πραγματοποιήσασα μεθ' ὄλου τοῦ πάθους, τὸ ἰσπανικὸν ἐκείνο ἀπόφθεγμα «Yo amo mas a tu amor que a tu vida!» Ἄγαπῶ κάλλιον τὸν ἔρωτά σου ἢ τὴν ζωὴν σου».

Ἡ Ἑρμιόνη ἐν τῇ Ἀνδρομάχῃ, νεανίς πλήρης πάθους παραφερομένη διὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ Πύρρου, εἶνε θαυμασία δραματικὴ εἰκὼν, ἐν τῇ ἀνελλίσσονται πάντα τὰ πάθη, ἅτινα δύναται νὰ ἀναστατώσῃ σταθερὰν καρδίαν ἀπατηθεῖσαν. Ἐτε δὲ λαμπρότερα ἀπεικόνισις πάθους πολεμοῦντος πρὸς τὸ καθῆκον εἶνε ἡ ἐξαισία τῆς Φαίδρας εἰκὼν ἥτις παρουσιάζει τὴν

«...Venus tout entiere à sa proie attachée».

Παρὰ τοὺς ἐντελεῖς τούτους τύπους ἔρωτος φοβεροῦ θυσιάζοντος καὶ θυσιαζομένου, ἰδοὺ ἡ γαλλικὴ καὶ γλυκεῖα ἀφοσίωσις τῆς εὐγενούς Ἱφιγενείας, τῆς δειλῆς Ἰωνίας, τῆς εὐαισθητοῦ Βερενίκης καὶ τέλος αὐτῆς τῆς ἀτυχοῦς καὶ ἡρωϊκῆς Μονίμης. Πᾶσαι αἱ εἰκόνες αὗται προσφέρουσι τὰς λεπτοτάτας ἀποχρώσεις ἀγνοῦ καὶ εὐγενούς αἰσθηματος.

Τὰ λοιπὰ γυναικεῖα πρόσωπα δὲν ὑπολείπονται τῶν μνημονευθέντων. Ἡ Ἀνδρομάχη ἐν τῇ μητρικῇ αὐτῆς φίλτρῳ, ἡ Ἀγριπίνα καὶ ἡ Ροθολία ἐν τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτῶν εἶνε ἐντελεῖς τῶν παθῶν τούτων εἰκόνες. Ἡ μὲν ἐπισπᾶται τὰ δάκρυα αἱ δὲ τὸν τρόμον.

Ὁ Κορνήλιος ἀνυψοῖ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὁ Ρακίνας κατακυριεύει αὐτῆς ἀποτεινόμενος εἰς τὴν καρδίαν μᾶλλον ἢ τὴν φαντασίαν. Οἱ ἡρώες του δὲν

ἐξέρχονται νικηταί τῶν παθῶν αὐτῶν, ἀλλὰ δουλοῦνται ὑπὸ τούτων· πάσχουσιν ὡς ἄνθρωποι καὶ ὡς ἄνθρωποι· ὑποκύπτουσιν. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ Ἰδίου ποιητοῦ· ἐξερχόμενη ἐκ τῆς καρδίας ἐκφράζει τὰς ἐλπίδας, τοὺς φόβους, ἢ τὰς ἐπιθυμίας· διὰ θελήτηρου σαγηνεύοντος, καὶ εὐρίσκει ἡχώ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μελετοῦντος· τοῦ ἀναγνωρίζοντος· πολλὰ· κίς μέρος τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς· ἐν ταῖς ἐκδηλώσεσιν ἐκείναις.

Ὁ Ῥακίνας ἀφιερῶθεις παιδιόθεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων καὶ ζῶν ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ ἀρχαιότης ἐλατρεύετο, ἐδάδισεν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν, ζητῶν ὡς ἐκεῖνοι γεγονότα ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἠθικῆς καὶ γενναίας πράξεις· ἀφήσας δὲ κατὰ μέρος τὸν Αἰσχύλον καὶ τὸν Σοφοκλέα, οἱ ἀκινδύνως δὲν δύναται τις νὰ προσεγγίσῃ, ἠκολούθησε τὸν Εὐρυπίδην, οὗ αἱ τραγωδία εἶνε πραγματικώτεροι, μετὰ θαυμασίας τέχνης· μιμούμενος τὴν χάριν καὶ βαθύνοιαν ἐκείνου καὶ τὸ διαλάμπον αἶσθημα τοῦ καλοῦ, ὅπερ ἐν τοῖς ἀπαραμίλλοις ἀριστουργήμασι τῆς ἀρχαιότητος ἐθαύμαζεν. Ὅπως δὲ μὴ ἐξέλιθῃ τῆς ἀληθείας· τῆς ἱστορίας, ἔγραψε πρῶτον εἰς τὸ πεζὸν τὰς τραγωδίας αὐτοῦ, ἀφοῦ δὲ καλῶς ἐπειξηργάζετο ταύτας, ἐξεύρισκε τοὺς χαρακτῆρας, διέπλαττε τὴν οἰκονομίαν τοῦ μύθου, τότε ἔλεγε· «Δὲν ἔχω πλέον ἢ νὰ στιχοῦργήσω». Ἡ στιχοῦργία ἦτο δευτερεύουσα αὐτῷ φροντίς, ἀγνοῶν ὅτι αὕτη εἶνε τὸ κάλλιστον κόσμημα τῶν ἔργων του.

Ὅπως τις ἐννοήσῃ τὴν εὐρεῖαν καὶ ἔρευνῶσαν μεγαλόνοιαν τοῦ Ῥακίνας, λέγει ὁ Sainte-Beuve ὀφείλει κλεῖων τὰ ὠτα πρὸς τὴν θέαν ἀρμονίαν τῶν στίχων του, ἐξετάσει αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα γυμνὸν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Τὸ ὄφρυ· καὶ ἡ ἀρμονία τοῦ Ῥακίνας ἐν τῇ στιχοῦργίᾳ ἔχει τὴν ποικιλίαν, ἣν ἔντεχνος μουσουργὸς δίδει εἰς ἀπλοῦν θέμα, ἀλλ' ὅπως αἱ δραματικαὶ αὐτοῦ καλλοναί, ἡ μελωδικὴ ἀρμονία τῆς ποιήσεώς του περιστέλλεται ἐντὸς ὁρίων καὶ εἶνε τοῖς πᾶσι καταληπτή. Ἡ ποιήσις τοῦ Ῥακίνας, λέγει ὁ ἄρτι μνημονευθεὶς κριτικὸς, ἔχει τοιαύτην κατασκευὴν, ὥστε πανταχοῦθεν ὑπάρχουσι βαθύτης καὶ σιτηρίσματα ἀναβιθίζοντα καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ὕψους αὐτῆς. Παραβάλλων δὲ ταύτην πρὸς τὴν τοῦ Μολιέρου καὶ τοῦ Σαίξπηρου, λέγει· Ἄν ἀποτόμως μεταβῆ τις ἀπὸ τῶν εἰκόνων τοῦ Rubens εἰς τῶν τοῦ Ingres, ἐπειδὴ ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε τεθαμβημένος ἐκ τῆς λαμπρῆς γραφικῆς ποικιλίας τοῦ μεγάλου τῆς φλαμανδίας ἀριστοτέχου. δὲν βλέπει ἐκ πρώτης ὄψεως· ἐν τῷ γάλλῳ καλλιτέχνῃ, ἀλλ' ἡ ὄφρυ· ἀκούοντες μονότονον, χρωματισμὸν συγκεχυμένον ὡχρῶ καὶ ἡδῆως φωτός· ἀλλὰ πλησιάζων ἐγγύτερον καὶ παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς, διακρίνει μυρία λεπτά· ἀποχρώσεις προσθαλλούσας τῇ

1) Sainte-Beuve Portrai's litt. Racine.

ὄφρυ, μυρία· καὶ τεχνικωτάτα· ἐντάσεις τοῦ φωτός· ἐξερχόμενας ἐκ τῆς βαθέως συνεστιασμένης ὀφθῶνης· τότε δὲν δύναται πλέον νὰ ἀποσῆρῃ τὸν ὀφθαλμὸν. Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ Ῥακίνα· δταν προσερχηταί τις αὐτῷ ἀπὸ τοῦ Μολλιέρου ἢ τοῦ Σαίξπηρου, ζητεῖ τότε νὰ θεωρῇ ἐκ τοῦ σύνεργου· καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Οὕτως· μόνον δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰ καὶ μυστήρια τῆς τέχνης αὐτοῦ, οὕτως· ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ κυρίου αἰσθηματος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν ἐκάστης τραγωδίας του, θὰ ἴσῃ ζωγραφούμενα καὶ κινούμενα τὰ διάφορα πρόσωπα μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν χαρακτῆρων... καὶ θὰ μάθῃ ἀκριθῶς μέχρι τίνος βαθμοῦ ὁ Ῥακίνας εἶνε δραματοποιός· καὶ ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν δὲν εἶνε.

Ὁ Ῥακίνας· ἐν τῇ ποιήσει προσήγγισε πλειότερον παντός ἄλλου πρὸς τὴν τελειότητα εἶνε δὲ σχεδὸν ἀναμάρτητος ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, εἰ καὶ ἀποδαλλῶν πᾶν γόητρον πρὸς τὸ θέατρον τόσον ὀλίγον ἐφορόντιζε περὶ τῶν ἔργων του, ὥστε οὐδὲ τὴν διόρθωσιν αὐτῶν ἤθελε νὰ ἴσῃ κατὰ τὴν τύπωσίν των. Ἀἱ μεζονες παραβάσεις αὐτοῦ λέγει ὁ Quincey, συνέονται ἢ μετὰ τῶν συνηθειῶν τῆς ἡμετέρας γλώττης, ἢ πρὸς τὰ λατινικά· πηγᾶ·¹.

Ὁ Ῥακίνας· ἂν δὲν ἦνε ἀπηλλαγμένος τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Αἰῶνος του ὡς νὰ τῆρουσιν αὐτοῦ, ἂν ὑπὸ τὰ ἔνδοξα ὀνόματα τῆς Ἰλίου, τῶν Ἀθηναίων, τοῦ Θουκυδέου, τοῦ Ἀχιλλέου· ὑπάρχει πολλάκις λεπτὴ ἄλληγορία τῆς λαμπρῆς καὶ χαριέστου ἀνθῆς· τοῦ Λουδοβίκου, τοῦτο γίνεται μετὰ ἰδιαζούσης χάριτος, ἣτις ἀποβαίνει ἐν πλειότερον κοσμημα. Εἰς οὐδένα δὲ κίνδυνον ἐμβάλλεται ἡ δόξα αὐτοῦ, ἂν παρὰ τὴν διαλάμπον αἶσθημα τοῦ καλοῦ ἀνευρίσκει τις τὴν γαλλικὴν εὐγένειαν. Τὰ ἔξοχα αὐτοῦ ἀριστουργήματα δὲ ἀποβάλλουσι μέρος τοῦ μεγαλείου των, ἂν ὁ χρόνος καὶ αἱ ἐπελοῦσαι μεταβολαὶ τὸν ἡνὶά καζὸν νὰ εὐλοώσῃ κατὰ τι τὴν οἰκονομίαν τοῦ μύθου, πολλῶν τῶν ὁποίων τινὲν λύσιν δὲ ἤθελον ἀναίχθῃ οἱ γάλλοι εὐπατρίδιαι.

Ὅπως δεόντως κρίνῃ τις τὰ ἔργα τῆς μεγαλοφυῆς ὀφείλει ὀπισθοχωρῶν νὰ ἐξετάσῃ αὐτὰ ἐν μέτρῳ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐποχῆς ἐν ἣ ἐδημιουργήθησαν. Ὁ κ. Quincey, λέγει ὅτι τὰ ἀοχατὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα τῆς τέχνης ἔργα ἐκτιθέμενα ἐν τοῖς ξένοις μουσείοις δὲν ἔχουσιν οὔτε ἄλλῃ αὐτῇ τὴν ἀξίαν οὔτε ἄλλῃ τὴν ἀντιθῆ ἔννοιαν· διότι προωρισμένα πρὸ παντός διὰ δημόσια μέρη καὶ συχνότατα ἱερά, ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν τοποθεσίᾳ πρέπει διὰ τῆς φαντασίας νὰ τὰ μεταθέσῃ τις καὶ τὰ μελετήσῃ.

Τὴν παρατήρησιν ταύτην τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου δύναται τις ἐφαρμόζων καὶ ἐπὶ τῶν διανοητικῶν ἔργων νὰ ἐννοήσῃ φερ' εἰπεῖν τὸν ὀρίαμβον

1) Geru et, Theatre choisie de Racine Preface.

τοῦ 'Ρακίνα ἐν τῇ Βερνίκῃ, ἐνί τῶν μετριωτέρων αὐτοῦ ἔργων, ἀναλογιζόμενος τὰς περιστάσεις, ἃς ἐξεθέσαμεν. Σήμερον ἡ τραγωδία αὕτη ἡ καταθέλξασα τὴν νέαν καὶ λαμπρὰν τοῦ Λουδοβίκου αὐλήν, δὲν προσφέρει ἢ τὸ διαφέρειν τῆς μελέτης· τὰ κλασσικὰ ἔργα δὲν φέρουσι πλέον ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀποτέλεσμα αὐτῶν ἄξιον, αἱ μυθιστορικαὶ περιπέτειαι κινουσι τὸ διαφέρειν πολλῶν μᾶλλον τῆς ἀληθοῦς πάλης τῶν παθῶν, ἧτις ἦτο τὸ στάδιον τῆς γαλλικῆς τραγωδίας, διὰ τοῦτο δὲν δύναται τις ἢ νὰ θαυμάζη τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. 'Αλλ' ἡ ἄκρα ἀπλότης ἐπανευρίσκει πολλὰς τὸς ἄρεσκῃ· ὁ Lat aarre ἀναφέρει τὸν Θρίαμβον τῆς Βερνίκης κατὰ τὸ 1732 ἐν τῇ προσώπῃ τῆς ἠθοποιούσας Gaussin. Τοιαύτη ἦτο ἡ μαγεία τῆς συμπλοῆς ταύτης βασιλείας, λέγει, ὥστε ὁ φρουρὸς ἀφῆκε νὰ πῆσῃ χαμαὶ τὸ ὄπλον καὶ ἔκλαυσεν. 'Επανελήφθη δὲ ὁ Θρίαμβος οὗτος μέχρι τοῦ 1804, τῷ δὲ 1844 ἡ Βερνίκη διδαχθεῖσα ὑπὸ τῆς περιωνόμου Ραχὴλ ἀπέδωκε πάσας τὰς γλυκείας ἐκεῖνας συγκινήσεις, αἵτινες ἀνυψοῦσι καὶ ἐξευγενίζουσι συνάμα.

'Ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ 'Ρακίνα πάντες οἱ κριτικοὶ δὲν συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν αὐτῶν. Μεταξὺ τῆς 'Ιφιγένειας, τῆς 'Ανδρομάχης, τῆς Φαίδρας καὶ τοῦ Βρατανικοῦ, τὰ πρῶτα διαμφιστῆσονται, ἀλλ' οὐδεὶς διαμφιστῆσει τὸ τῆς Γοθολίας, ἧτις εἶνε οὐ μόνον δραματικὸν ἀριστούργημα ἀλλὰ καὶ ἀπαράμιλλον λυρικὸν ποίημα.

'Ο 'Ρακίνας νεώτερος τοῦ βασιλέως κατὰ ἓν μόνον ἔτος καὶ εὐμοιρῶν ὡς ἐκεῖνος πάντων τῶν πνευματικῶν καὶ φυσικῶν χαρισμάτων, εἶχε τὴν φυσικὴν ἐκεῖ ἡν μεγαλειότητα, λέγει ὁ Saint-Simon.¹ ἧτις τῷ περιποίησεν αὐτῷ τὴν ἀγάπην τοῦ ἡμερόνου, μεθ' οὗ συνετέθη δι' ἀδελφικῆς φιλίας. Καὶ εἰς τὸν βίον δι' ἀμοιρῶν ὑπάρχει ἀναλογία τις. 'Ὡς ὁ Λουδοβίκος ὁ 'Ρακίνας ἠγάπα τὴν δόξαν, τὸν ἔρωτα, τὴν ζωὴν καὶ εἶτα ὡς ἐκεῖνος ἐστράφη ὄλος πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν οἰκογένειαν. 'Ἡ Αἰκατερίνα Romanoff ὑπῆρξεν ἡ Μαιντιση τοῦ ποιητοῦ τῆς Γοθολίας ἡ φιλία ἡ συνδέουσα τὸν μονάρχη καὶ τὸν ποιητὴν ἦτο εἰλικρινὴς καὶ βαθεῖα, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ῥῆξις αὐτῆς ὑπῆρξε θανάσιμος πληγὴ διὰ τὸν εὐαίσθητον 'Ρακίνα, ἔστις ἀπώλεια μετὰ τοῦ Λουδοβίκου τὸ ἰδεῖν πρόσωπον τῶν ἡρώων του.

'Ο ἰδιωτικὸς βίος αὐτοῦ εἶνε μεστὸς παραδειγματικῶν πατρικῆς μερίμνης, στοργῆς καὶ τρυφερότητας. Αἱ πρὸς τὸν υἱὸν του Λουδοβίκου ἐπιστολαὶ γεγραμμέναι ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀποκαλύπτουσι ἀνὰ πάντα στίχον ἄκραν τρυφερότητα καὶ αὐστηρὰν γλυκύτητα· ὁ πατήρ μου εἶνε ἔλος· αἶσθημα καὶ καρδία, λέγει οὗτος, δὲν δύναμαι νὰ ἀντι-

¹) Mémoires.

γράφω τὰς ἐπιστολάς· αὐτοῦ χωρὶς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ μὴ χύσω δάκρυα, διότι μοῦ μεταδίδει τὴν τρυφερότητα, ἧς ἡ καρδία του ἐπληροῦτο.»

'Ἐνεκα τῆς θρησκευτικῆς ἀνατροφῆς, ἣν ἔδωκεν εἰς τὰ τέκνα του ἡ θυγάτηρ του ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, περιγράφον δὲ τὴν τελετὴν εἰς τὴν γηραιάν θείαν του ὁ 'Ρακίνας τῇ λέγει, ὅτι καθ' ὄλον τὸ διάστημα αὐτῆς ἔκλαιεν.

'Ο 'Ρακίνας ἐγένετο ἀκαδημαϊκὸς τῷ 1673, ἔζη δ' εὐτυχῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας περιῆλθεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως, ἡ θλιψὶς ὑπέσκαψεν ὑποκόφως τὴν γαλήνην τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ βίου τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ, οὐδὲν δὲ ἄπορον ἂν ἐπήνεγκε καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον συμβάντα τῷ 1699.

Σεβόμενος καὶ ἀγαπώμενος ὁ 'Ρακίνας ἐθρηνήθη ὑπὸ πάντων. Μεθ' ὄλας δὲ τὰς ἐπελευθύνους μεταβολὰς εἰς τὴν γλῶσσαν, τὰς διαθέσεις καὶ τὸ πνεῦμα ζῆ καὶ διὰ παντὸς θέλει ζῆσει. Παρὰ τὰς αὐστηρὰς κρίσεις καὶ πολλὰς ἀδίκους τῶν παρελθόντων αἰώνων, οἱ νεώτεροι κριτικοὶ ἐδικαίωσαν τὸ τοῦ Βολταίρου, εἰπόντος ὅτι εἶνε ἄξιον ἀντιπάσης ἄλλης κρίσεως νὰ γράφηται κάτωθεν ἐκάστης σελίδος τοῦ 'Ρακίνα, ὦρατον! 'Υψηλόν! 'Αρμονικόν! "Ὄντως ὁ δυνάμενος νὰ ἐνοήσῃ τὴν καρδίαν ἐκείνην εὐρίσκει ἐν τῇ τῷ ποιητῇ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τι ἱκανὸν νὰ φέρῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην

'Ο ποιητὴς τῆς Γοθολίας καὶ τῆς 'Εσθῆρ ἀνίκει εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην τῶν λυρικῶν μεγαλοφυῶν, ὧν ἓν μέλος τῆς θείας αὐτῶν λύρας, εἰς στόνος τῆς καρδίας των ἐγείρει ἐν ἡμῖν τὸν πόθον τοῦ ἀγνώστου καὶ διαχέει ἐν τῇ μελαγχολικῇ καὶ πασχούσῃ ψυχῇ γλυκὺ αἶσθημα παρηγορίας καὶ ἀνακουφίσεως.

'Αφοῦ δὲ ἡ πραγματικότης τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος δὲν ἐφόνευσεν τὸν γάλλον Αἰσχύλον, ἡ νέα ἀσθάνεια τοῦ ἡμετέρου δὲν θέλει κατορθώσῃ πλεῖστον τοῦτο. 'Ἐλπίζωμεν ἔτι ἡ ἀπεχθὴς μέθη τῶν φυσιοδόξων θὰ λήξῃ τέλος ἔπως ἐπαναγάγῃ τὰ πνεύματα εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν εὐπρέπειαν.

Τὸ ταπεινωθὲν αἶσθημα τοῦ καλοῦ θὰ ἀνεγερθῇ καὶ πάλιν διότι καὶ τοῦτο ἔχει τὰς παλιροίας καὶ ἀμπίτιδας αὐτοῦ.

Νοέμβριος 1833.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΚΟΥ.

Τῷ ἀρίστῳ καὶ τιμιωτάτῳ Κυρίῳ

ΙΩΑΝΝΗ Α. ΑΡΣΕΝΗ

εὐ πράττειν.

Τάβτας, ὦ φίλτατε, τὰς τρεῖς ἀνεκδότους ἐπιστολάς οὐκ ὤκησα διαπέμψαι τῇ σῇ κορυφῇ, καθ' ἃ ὑπεσχόμην, προχείρους ἐν τοῖς ἐμοῖς χειρογράφοις εὐρών. Σὺ δὲ καταχώρισον, εἰ βούλει, ἐν τῇ «ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ», τῷ πολυμιγεῖ σου δηλοῦσι Ἡμερολόγιῳ. Ἴσως παρ' ἐμοῦ τι κοινωφελέστερον, ἢ καὶ τερπνότερον προσεδόκας. Ἄλλ' οὐδ' ἀνδρῶν, οὐ τῶν τυγχόντων, τὰ ἐπιλείματα, οἶσθαι γανάγια μετὰ τὴν καταγίδα τῷ πελάγει ἐπιπέοντα, ὀρήσουσιν ἴσως τοῖς περὶ τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν περιεγραφομένοις. Εἰ δὲ μὴ πρὸς ἄλλας, νῦν φροντίδας περιεσπάμην, ἠδυνάμην ἂν καὶ ἕτερα παλαιὰ ἔγγραφα δημοσιεῦσαι, οὐ μόνον τοὺς διδασκάλους, ἀλλὰ καὶ τῶν μαθητῶν τὰ ὀνόματα μαρτυρούμενα, ὅσοι προσεφοίτων εἰς τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς τότε καταπιεζομένης Ἑλλάδος Σχολεῖα, ἐξ ἀρχαίων δὴ ἀρυσάμενος. Πλὴν ἀλλὰ, ἢν Θεὸς ἐθέλη, κάκεινα, πρὸς ἄλλοις τισιν ἔγγραφοις, εἰς φῶς ἀχθήσονται, ὡς συμπλήρωμα τοῦ περὶ τῆς ἐνταῦθα τῶν Ἑλλήνων Ἀποικίας Ἱστορικοῦ Ὑπομνήματος, ὅπερ τοῖς πλείοσι τῶν φίλων δι' εὐχῆς ἐστι καὶ τὸ δεύτερον ἐκδοθῆναι.

Δεξιόσθω γοῦν ἢ σῇ κορυφῇ τὰς παρούσας ἐπιστολάς μετὰ τῶν προσεθεμιμένων αὐταῖς ὀλίγων σημειωμάτων. Ἐρῶσο.

Ἐνετίθην, ἐν μηνί Σεπτεμβρίῳ
ἔτει τῷ πρώτῳ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΕΛΟΥΔΗΣ

Διευθυντῆς τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκεζιανῆς Βιβλιοθήκης.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ κυρίῳ

Γαβριήλῳ Φιλαδελφείας

ΠΕΤΡΟΣ ΑΣΑΝΗΣ

εὐ πράττειν.¹

..... Ἔτι, Δέσποτά μου γίνωσκε πῶς ἦλθον εἰς τὴν ἡμετέρα πατρίδα. Ἐπεὶ οὖν τέθνηκεν ἡ ἐμὴ συμβία, περινοστώ σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον, κηρύττων τὸ Ἱεροσολιτικόν, καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς κόμας ποιῶ, ὅσον ἐπ' ἐμοῦ Ὅμως λείπεται μου κάποια βιβλία, καὶ παρακαλῶ τὴν Πανιερότητά σου νὰ μοῦ ἀγοράσῃς τὰ Ἀπανθίσματα τοῦ Χρυσόστομου, καὶ τοὺς Λόγους τοὺς ἠθικοὺς καὶ πανηγυρικοὺς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, μετὰ τινων ἄλλων, καὶ τὴν Μέλισσαν. Καὶ γράψε μου τι ἔναι ἡ τιμὴ τους, καὶ θέλει σοῦ τὰ στείλει ἐκεῖνος ὅπου θέλει μοῦ τὰ φέρει. Ἄλλο γράφω τῆς ἀγιωσύνης σου, νὰ γνωρίζῃς πῶς τοὺς Μαργαρίτας, ὅπου μοῦ ἔγραψες ποτὲ εἰς τὴν Κρήτην, ἕνεκα τῆς ἐμῆς πενίας, πωλῶ τους νὰ ζήσω ἕως τανῦν τοὺς ἐκράτησα ὅπου τὸν (ἴσ. τοῦς) ἐγυρέψασιν πολλοὶ, καὶ εἰς τὴν Κρήτην ὁ Μπαρότζης Φραγκίσκος,² καὶ εἰς τὴν Κωνσταντι-

¹ Ἐκ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς φαίνεται, ὅτι ὁ ἐπιστέλλας αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῶν ἐν Βενετίᾳ Ὀρθόδοξων Ἑλλήνων καὶ Ἐξαρχὸν Πατριαρχικὸν (πρὸς τὸν Ἰω. Βελούδου Ἱστορικὸν Ὑπόμνημα τῆς ἐκείνου Ἀποικίας, σελ. 68) ἦν Κηρικός, γεννηθεὶς ἐν Ναυπλίῳ, καὶ οὗτος ἐκ τῶν ὀλίγων ἔσοι, πενίαν τὴν ἐσχάτην καὶ πόνους πολλοὺς ὑφίσταμενοι, ἀνεκούφιζον ἠθικῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς τὰς ὁδύνας τῆς καταδουλωθείσης πατρίδος. Συγκαταριθμηθῆτω δὲ τούτοις καὶ Πέτρος ὁ Ἀσάνης. οὐ τὸ ὄνομα, νεοφανὲς μέχρι νῦν, περιετώθη καὶ μόνον ἐν τῇ ἀνεκδότῳ ταύτῃ ἐπιστολῇ, οὐδενὸς μνημονίου.

² Οὗτος, εὐπατρίδης ὢν Βενετός, ἀνὴρ βιβλικώτατος καὶ φιλόδοξος, συνήθροισε, κατὰ τὰς πολλὰς, αὐτοῦ περιηγήσεις καὶ συνδιατριβὰς μετὰ τῶν τῆς Εὐρώπης σοφῶν, ἱκανῆν πολυτίμων Ἑλληνικῶν χειρογράφων ποσότητα, ἅτινα διακοσμοῦσι νῦν τὴν Ὀξώνειον βιβλιοθήκην. Τούτου δὲ σῶζεται ἐν τῷ Δημαρχικῷ Μουσείῳ τῆς Βενετίας, «Περιγραφή τῆς Κρήτης» ἀνένδοτος, ἀλλὰ τε καὶ ἀρχαίας τῆς νήσου περιέχουσα ἐπιγραφὰς, ἐξ οὗτος ἐκείνου ἀντιγεγραμμένης Ἐτελεύτησεν ὑπέρηρος, σχεδὸν περὶ τὰ μέσα τοῦ 15' αἰῶνος.

(πρὸς τὸν Foscari, Letteratura Veneziana, σελ. 336)

νούπολιν, ὅτι τρία ἔτη διέτριψα εἰς τὴν πόλιν, διδάσκωντας τοὺς παῖδας ἀρχόντων καὶ κληρικῶν. Τώρα ἤθελα νὰ υπάγω εἰς τὴν πόλιν εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ νὰ πουλήσω δύο βιβλία διὰ τὸ γῆρας μου, ὅτι ἐδῶ εἶναι πολλὰ πτωχοί· οὐκ ἔχω τὰ ἀναγκαῖα· καὶ γράψε μου τὴν βουλὴν σου· ἢ, ἂν θέλῃ τινὲς τὸ βιβλίον αὐτοῦθεν, γράψε μου, δέομαί σου, Δέσποτά μου. Οὐχὶ ἕτερον. αχιβ'. μηνὶ Νοεμβρίου λ'. ἀπὸ Ναυπλίου.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ Ἱερομόναχος ὁ ΚΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ¹

Γεωργίῳ τῷ Ἡγουμένῳ καὶ Ἐπιφανίῳ

τοῖς αὐταδέλφοις²

Βουλόμενος ἀπαραι ἐνετίθηεν, καὶ μὴ θέλων ἐν ἀμφιβολίᾳ καταλιπεῖν τοὺς τιμιωτάτους αὐταδέλφους κύριον Γεώργιον τὸν Ἡγούμενον καὶ κύριον Ἐπιφάνιον τὸν Ἡγούμενον, περὶ ὧν αὐτοῖς

¹ Τοῦτον τὸν ἐκ Βεργίας τῆς Μακεδονίας σοφώτατον καὶ ποικίλων συγγραμμάτων πατέρα, διδάσκαλον δὲ τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμάτων παρὰ τῆ ἐν Βενετίᾳ τῶν Ὀρθοδόξων Κοινότητι τῷ 1628-1631), μετέπειτα δὲ μέχρι καὶ βίου Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, μνημονεύουσι ἔτι ἀοιδίμως Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμων καὶ ὁ μακαρίτης Δημητρακόπουλος, καὶ ἔσοι περὶ ἑλληνικῆς γραμματολογίας διέλαθον ὁμογενεῖς τε καὶ ἄλλογενεῖς.

² Οὗτοι, μεγάλῃμποροι ὄντες, ἐξ Ἰωαννίνων ὑπῆρξαν ἀληθεῖς τοῦ Ἐθνους ἡμῶν εὐεργεταί, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ὀρθοδόξου Ναοῦ κηδεμόνες καὶ ζηλωταί (1621-1646). Ἦν δὲ μάλιστα ὁ Ἐπιφάνιος καὶ ἄριστος καλλιγράφος, συστήσας Σχολεῖα ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐκδοὺς δὲ καὶ ἰδίως αὐτοῦ ἀναλώματι τὴν τότε σπανίζουσαν τοῦ Λασκάρειος Γραμματικῆν (παρὰ Ἰωάννη Πέτρῳ τῷ Πινέλλῳ. Ἐνετίησι, αχιμ., εἰς 8ον, πρὸς ὠφέλειαν τῆς Νεολαίας. (πρόβλ. Βελοῦδου, Ἱστορικὸν Ὑπόμνημα κτλ. σελ. 121-149· καὶ, Ἐπαῖνον Ἰωαννίνων ἐν τῷ Παύσιῳ τοῦ μικροῦ Γνωμαὶ ἠθικαὶ καὶ πολιτικαὶ κτλ. ἐνετ. 1778, εἰς 4ον σελ. 60· ὅπου ὁ συγγραφεὺς Μοναχὸν τὸν Ἐπιφάνιον ἀποκαλεῖ, κακῶς ἐκλαθὼν τὸ ἐπώνυμον, Ἡγούμενον).

ὀφείλω, ἔγνω δὲν διὰ τῆς παρουσίας μου ὁμολογίας ἀσφαλισθῆναι τοὺς ἀνδρας. Ὁμολογῶ τοίνυν ὀφείλειν αὐτοῖς ἐν πρώτοις σκοῦδα δέκα βενέτικα, ἅπερ ἔλαθον παρ' αὐτῶν λόγω δανείου· ἔπειτα ὀφείλω λίτρας βενέτικας εἰκοσιτέσσαρας (ἐκάστη λίτρα δέκα γαζέτας) περὶ δύο στοιβῶν βιβλίων, ἅπερ ἐξέδωκε Νικόδημος ὁ Μεταξᾶς· ἔπειτα ἄλλας δέκα καὶ ὀκτῶ ὁμοίας λίτρας περὶ τινῶν Ἀριστοτελικῶν βιβλίων. Ἄπερ πάντα ὑπόσχομαι ἀποστεῖλαι τοῖς ῥηθεῖσι τιμιωτάτοις αὐταδέλφοις, ἢ τοι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. Εἰς οὖν τὴν περὶ τούτων ἀσφάλειαν ἐδόθη αὐτοῖς ἡ παροῦτά μου ὁμολογία. Ἐνετίησιν, ἔτει Κυρίου αχιλ'. Ὀκτωβρίου κη'.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ Ἱερομόναχος ὁ ΚΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπὶ τὰ ἕνωθεν ὁμολογῶν καὶ ὑποσχόμενος.

ΓΕΡΜΑΝΟΥ Ἱερομονάχου τοῦ ΡΑΣΟΞΕΣΤΟΥ

Πανιερώτατε καὶ σοφώτατε Δέσποτα

τὴν ἐδαφιαίαν ἀπονέμω τῇ σῇ Πανιερότητι μετάνοιαν²

Μήτε ἡ Πανιερότης σου ἀείποτε ἔλειψε νὰ με χαριτώνη μετὰ

¹ Περί τοῦ Κεφαλληνίου Μοναχοῦ Νικόδημου τοῦ Μεταξᾶ, τοῦ συστήσαντος ἐν Λονδίῳ, ἕστερον δὲ μετακομίσαντος τῷ 1627 πρώτον ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον, ἔρα τὰ ὑπὸ τοῦ πολυκλαύστου μοι φίλου Σοφοκλέους τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (ἐν τῷ, Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου σελ. 14) καὶ, περιστατικώτερον, ὑπὸ Σάθα (Νεοελλ. Φιλολογ. σελ. 274), καὶ Βελοῦδου (αὐτόθι, σελ. 73) ἱστορούμενα. Σημειωτέον ἡμῶς, ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ τοῦ Κριτοπούλου ὁμολογία εἰρημένων δύο στοιβῶν βιβλίων, φαίνεται καὶ ἄλλα δημοσιεύσας ὁ Νικόδημος, παρὰ τὰ τρία καὶ μόνον γνωστά συγγράμματα ὑπὸ Σάθα φερόμενα. Τοῦ δὲ Μεταξᾶ σώζονται παρ' ἐμοὶ καὶ δύο τινες ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί, ἡ μὲν κοινῇ τῇ καθ' ἡμᾶς διαλέκτῳ, ἡ δὲ ἰταλιστὶ γεγραμμένη.

² Γέγραπται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τὸν ἱερώτατον πρῶτον Κυθίων,

σεβάσμιά της ἔργα καὶ λόγια, μήτε ἐγὼ δ' εὐτελέστατός τις δοῦλος λείπω ποτὲ νὰ μὴν γνωρίζω τὰς χάριτας· καὶ ἀνίσω; καὶ κάποια ἰνδάλματα τὸ ἐναντίον εἰς τοῦ λόγου μου φανερώουσιν, ὅμως δὲν ἐμποροῦσι τὰ συμβεβηκότα τοῦ καιροῦ νὰ μεταλλάξουν τῆς φύσεως τὴν διάθεσιν· ἐπειδὴ τὰ ἐκ φύσεως οὐκ ἀφίστανται. Διὰ τοῦτο κάταπολλά παρακαλῶ τὴν πανιερωτάτην σου ψυχὴν εἰς τοῦ λόγου μου μὴν ἀμφιβάλλῃ πῶς νὰ ἐσθέσθῃ τὸ ἐνθερμον τῆς φιλίας, διατι δίδω τῆς μάρτυρα τὸν καρδιογνώστην Θεὸν πῶς δὲν θέλω τῆς ἀλησμονήσῃ ποτὲ τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας ὅπου ἀπ' αὐτὴν ἔλαβον καὶ λαμβάνω, ἀλλὰ ἅς ῥίχνῃ τὴν αἰτίαν, ὡς καθὼς ἐπροεῖπα, εἰς τὰ τοῦ καιροῦ συμβαίνοντα. Ἐγὼ τῆς ἔγραψα καὶ με ἄλλην μου, φανερόντάς της τὴν γνώμην μου, πῶς νὰ ἤθελεν ἦσται τρόπος με δικαιολογημένην πρόφασιν νὰ ἔρχομουν αὐτοῦ, καὶ τοῦτο τὸ περισσώτερον με τὴν ἀγίαν της εὐχὴν, διὰ νὰ ἔχω ἀφορμὴν νὰ τὴν δουλεύσω. Εἰς τοῦτο δὲν ἴδα ἀπόκρισιν.

Ἡξέροντας πολλοὶ εἰς τοὺς Κορυφοὺς ἐδῶ τὴν ἀγάπην, ὅπου διὰ τὴν ἄκραν της καλοκἀγαθίαν με ἠγάπησε, με βάνουσι μέσον, μήπως καὶ με τὸν ἐρχομὸν τους αὐτοῦ, ἔχουν ἀπὸ ταῖς χάριταις, ὅπου εἶναι συνηθισμένη νὰ δίδῃ εἰς τοὺς ἠγαπημένους της, τὴν προσήνης καὶ τὸ ἀγαθὸν νεῦμα, τὴν πρὸς τὸ καλὸν προτροπήν, τὴν καλὴν νοουθεσίαν καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Διὰ τοῦτο ἀγαπῶ νὰ ἀληθεύῃ τοῦτο τὸ νόημα, ὅτι ἐγὼ νὰ ἔχω τέτοιαν χάριν σιμὰ εἰς τὴν Πανιερότητά σου νὰ συνιστῶ τῶν φίλων μου καὶ τῶν ἠγαπημένων μου τὰ παιδιὰ εἰς ταῖς χάριταίς της, καὶ νὰ ἀληθεύῃ ἀκόμη καὶ ἡ κήρυξις ὅπου κάνω εἰς ὄλους κοινῶς τῶν θεοχαρίτων της ἔργων. Ἄς εἶναι λοιπὸν εἰς τὰς ἀγίας της καὶ σεβάσμιās χεῖρας ῥακομαντάδος ἀπὸ μέρος μου ὁ εὐγενὴς καὶ ἠγαπημένος μου κατὰ πνεῦμα υἱός σου¹ Στάμος ὁ Λουπινᾶς ἀκροατὴς τῆς φιλοσοφίας ἀξιέπαινος,

μετέπειτα δὲ Φιλadelphίας ἐν Βενετίᾳ Ἀθανάσιον τὸν Βελεριανόν, περὶ οὗ τό ἔμῳ Ἰπόμνημα. — Ὁ δὲ Ῥασοῦξῆστος Κερκυρατὸς ἦν, τῶν τε Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν γραμμάτων διδάσκαλος, γνωστός καὶ διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ποιηθέντα Ἰπομνήματα εἰς τὴν ἱερὰν Λειτουργίαν. ἐν οἷς προσάρξει πρὸς τὴν θεῖαν πέτραν τῆς πίστεως τὰ κωκόδοξα τῶν ἀντιδιαθεμένων γεννήματα. Ταῦτα δὲ συνέγραψε πρὶν ἢ ἀναβῆ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Ἀγκύρας θρόνον. — (Ὁρ. Ἀ. Μουστοξύδου Πρακτικὰ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἐπιτροπίας τῶν φιλομαθῶν· σελ. 46.)

¹ Τουτέστι, Στ. (κύριος). — Ὁ δὲ Στάματιος Λουπινᾶς, μέλος τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημίας τῶν Ἐξησφαλισμένων, (Μουστοξύδης, αὐτόθι ἐπὶ

Ῥωμαίων, ἢ μᾶλλον νὰ εἶπω, Ἑλλήνων προγόνων υἱὸς τίμιος καὶ ἐνάρετος. Ἄς ἔχῃ λοιπὸν, παρακαλῶ, τὸ θάρρος τῆς Πανιερότητός σου ὅταν ἐρχεται ἀπὸ τὴν Πάδουβαν αὐτοῦ εἰς τὴν Βενετίαν, νὰ τὸν δέχεται προσηνεῖ τῷ προσώπῳ κατὰ τὸ ἔθος της. Καὶ με τὸ τέλος φιλῶ καὶ καταφιλῶ τὰς ἀγίας της καὶ πανιέρους της χεῖρας. Ἐρρωμένην διαφυλάττει ὁ Κύριος τὴν σὴν Πανιερότητα εἰς περιόδους ἐτῶν πολλῶν διὰ πολλῶν σωτηρίων.

Ἀπὸ τοὺς Κορυφοὺς κατὰ τὸ ἀρχμ'. Ἰουνίου κ'.

Τῆς Πανιερότητός σου δούλος πιστότατος
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Ἱερομόναχος ἡο ΡΑΣΟῦΞΗΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

πὸ τῆς συστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν φιλαυτία συνεχῶς καυχᾶται διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἀγῶνας τοῦ ἔθνους καὶ διὰ τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Καίτοι ἡ πρὸς τὴν μάθησιν τάσις τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἶνε ἀναντίρρητος, νομίζομεν οὐχ ἥττον, ὅτι ἐν πολλοῖς μὲν ἡ ἀξιέπαινος αὐτῆς τάσις ἔλαττε στραυλὴν διεθήνυσιν, ἐν ἄλλοις δὲ ἀντὶ προόδου παρουσιάζει μᾶλλον στασιμότητα ἐν μὴ καὶ ὀπισθο-

εἶκοσιν ὄλους ἐνιαυτοῦ ἀπεθησαύρισεν ἐν τε Βονωνίᾳ καὶ Πιττυφ τὴν ἀκροτάτην παιδείαν.

χώρησιν. Ἐκ τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς δημοσίας εκπαιδευσεως εἰς τὰ ὅποια ἡ ἀβελτηρία ἡμῶν φαίνεται μᾶλλον κατάδηλος, ἀναφέρονται τὰ ἀφορώντα εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ὑγιεινὴν ἐν γένει. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ ἑλληνικὸν βασιλεῖον διατελεῖ εἰσέτι εἰς τὴν βαρβαροτέραν ἐποχὴν τοῦ μεσαιῶνος. Καὶ ταῦτα λέγοντες δὲν δυνάμεθα νὰ κατακριθῶμεν ἐπὶ ὑπερβολῇ μεμφιμοιρίας μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς πρωτεύουσας ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ περιγραφομένη κατάστασις καὶ ἡ γνωστὴ κατάστασις τῶν φυλακῶν, ἀρκοῦσιν ὅπως χαρακτηρίσωσι τὴν πραγματικὴν τοῦ πολιτισμοῦ βαθμίδα παρ' ἡμῖν.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὑγιεινῆς εἶνε ἐν τῶν μεγαλητέρων ἔργων τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὑπὸ ὑψηλοτέραν ἔποψιν ἡ ὑγιεινὴ ἀφορᾷ οὐχ' τὰ άτομα ὡς τοιαῦτα, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἔθνη εἰς τὰ κυριώτατα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας των. Διότι ἡ ὑγιεινὴ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς ἀληθοῦς ἐθνικῆς ἀγωγῆς πρὸς μόρφωσιν ἔθνους εὐρώστου, πολυπληθοῦς καὶ νοήμονος. Ἡ παιδαγωγικὴ ὑγιεινὴ ἐπομένως ἡ τόσον παρ' ἡμῖν παραμελημένη, ἔπρεπε νὰ ᾔηεν ἐν τῶν σπουδαιοτάτων μελημάτων τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τῶν σχολείων ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους καὶ ἡ ἔλλειψις ἔστω καὶ στοιχειωδεδεστάτου πονήματος περὶ τῆς ἐν λόγῳ ὕλης καταδείκνυσιν, ὅτι οὐτεκἀν ἕναρξίς μερίμνης ὑπάρχει εἰσέτι παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἡ παιδαγωγικὴ ὑγιεινὴ ἀποτελεῖ σήμερον ἐπιστήμην, ἔχουσαν σαφῶς διαγεγραμμένους κανόνας ἐπὶ τῶν οὐσιωδεδεστάτων αὐτῆς μερῶν. Οἱ ὅροι ὑφ' οὓς ζῶσιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶντες ἢ ὡς ἐσωτερικοὶ ἐνδικοιτῶμενοι παῖδες καὶ ἔφηβοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, παρουσιάζουσι περιπτώσεις ἰδίας καὶ ἀπαιτούσι μελέτην ἰδίαν. Πᾶσαι δὲ ἐν συνόλῳ αἱ περιπτώσεις αὐταὶ αἰ σχετιζόμεναι πρὸς τὸν βίον καὶ πρὸς τὴν διαίταν τοῦ σπουδάζοντος καὶ πρὸς τὸ περιέχον ἐν τῷ οὗτος ζεῖ, γίνονται τὸ θέμα μελέτης βᾶσιν ἐχούσης τὰ διδόμενα τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς ὑγιεινῆς, ἢς ἀντικείμενον εἶνε οὐ μόνον ἡ υγεία τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἡ υγεία τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας, διότι ταῦτα εἶνε ἀχώριστα ἀπ' ἀλλήλων.

Τὰ ἀντικείμενα τῆς παιδαγωγικῆς ὑγιεινῆς εἶνε ἐν συνόψει τὰ ἑξῆς. Τὸ οἰκοδόμημα καὶ τὸ ὑλικὸν τοῦ σχολείου ἐν γένει. ἤτοι ἡ τοποθεσία, ἡ τοπογραφικὴ ἐκθεσις, ἡ ἐπιβρῶν τῆς γειτονίας, τὸ σχέδιον, ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἐν γένει αἱ διάφοροι λεπτομέρειαι αἱ συντελοῦσαι νὰ καταστήσωσι τὸ κατάστημα κατάλ-

ληλον εἰς τὸν σκοπὸν, εὐάερον καὶ καθαρὸν. Αἱ τάξεις, ἤτοι ἡ χωριτικότης αὐτῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐταῖς φοιτῶντων, ὁ ἀερισμὸς, ἡ θερμοκρασία, ὁ φωτισμὸς, ἡ ἐπίπλωσις καὶ ὁ χρωματισμὸς. Οἱ μαθηταί, ἤτοι ἡ τῶν σωμάτων καθαρότης, ἡ τροφή, ἡ δίαιτα ἐν γένει, ἡ χρῆσις τοῦ χρόνου, ἡ ἐργασία, ἡ ἀνάπαυσις καὶ τὰ παίγνια, ἡ ἐπιτήρησις, αἱ ἀσκήσεις, ἡ γυμναστικὴ κτλ. Ἡ ὑγιεινὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ ἐπιτήρησις τῶν σχολείων, ἤτοι ἡ ἰατρικὴ ὑπηρεσία, τὸ ἔργον τοῦ ἱατροῦ, αἱ περὶ τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φοιτῶντων ἰατρικαὶ ἐκθέσεις, αἱ εἰδικαὶ εἰς τοὺς μαθητεύοντας παθήσεις, ὁ ἐμβολιασμὸς κτλ. Εἰδικῶν ἀναπτύξεων ἀντικείμενον γίνονται τὰ ἀνωτέρω ζητήματα ὡς πρὸς τὰ εκπαιδευτήρια, ἐν οἷς διαιτῶνται ἐσωτερικοὶ, ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀερισμὸν τῶν κοιτῶνων, τὰ λουτρά, τὴν διανομὴν τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σχολῆς, τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τῶν κολητικῶν ἀρρώστων, κτλ. Ἡ δὲ παιδαγωγικὴ ὑγιεινὴ ἐν τῇ σχέσει αὐτῆς πρὸς τὴν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας, ἀποτελεῖ κλάδον τῆς ἐπιστήμης ἀμέσως σχετιζόμενον πρὸς τὰ τῆς υγείας τοῦ σώματος ἐν γένει.

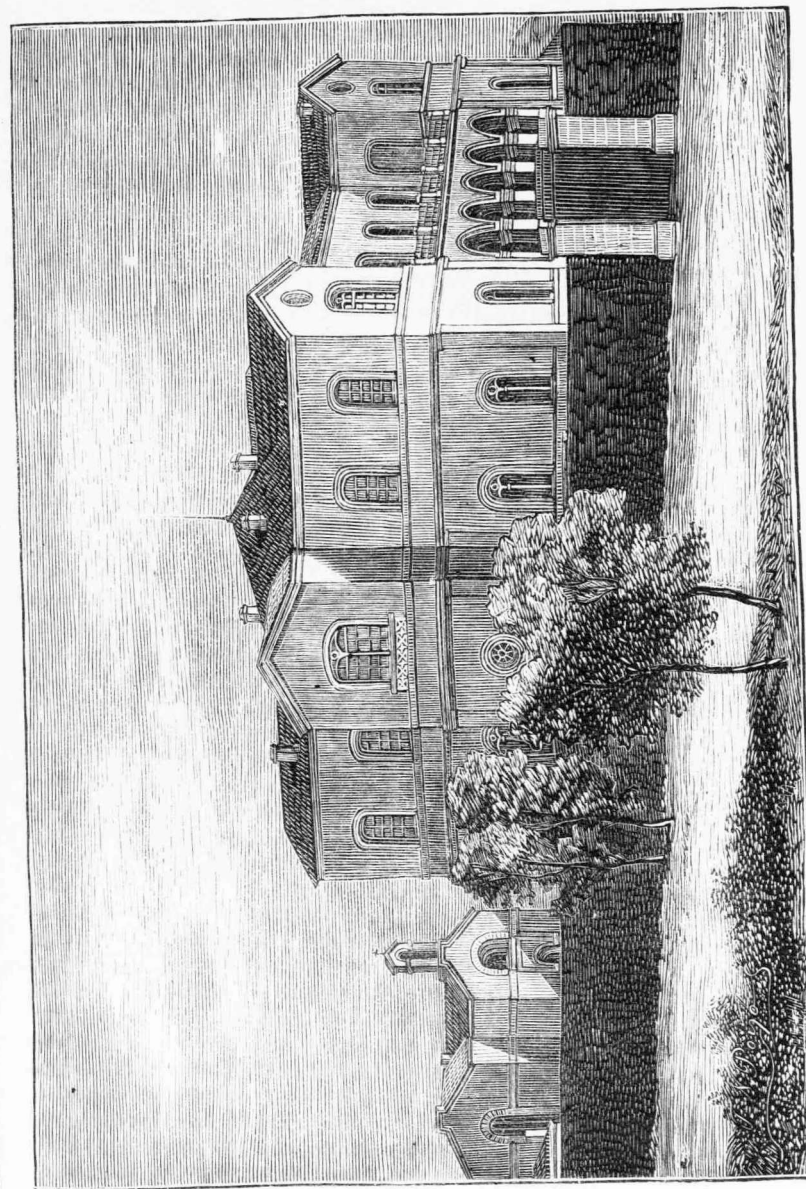
Περὶ παιδαγωγικῆς ὑγιεινῆς πραγματεύονται λεπτομερῶς ὑφ' ὄψιν τὰς ἐπόψεις πολλοὶ συγγραφεῖς ἐν μακρᾷ σειρᾷ συγγραμμάτων δημοσιευθέντων εἰς ὄψιν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἄλλ' ἀντὶ ἄλλης θεωρητικῆς ἀναπτύξεως τῆς πολυσυνθέτου ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν πρακτικῆς ταύτης ἐπιστήμης, νομίζομεν προτιμώτερον νὰ σημειώσωμεν τινὰ βραχέα χάριν παραδείγματος περὶ τινῶν ἐν τῷ Ἀμακλιεῖ Ὀρφανοτροφείῳ τῶν κορασίων ἐφαρμοζομένων ὑγιεινῶν μέτρων.

Τῷ 1855 καθιδρύθη ἐν Ἀθήναις διὰ φιλανθρωπικῆς ἐταιρίας εὐγενῶν Κυριῶν τὸ Ἀμακλιεῖον ἐπικληθὲν Ὀρφανοτροφεῖον τῶν κορασίων. Τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο κατάστημα, τὸ ὅποιον ἔτυχεν εὐθὺς τότε τῆς προστασίας τῆς αὐδύμου Βασιλίσσης Ἀμαλίας καὶ ἔατοτε ἐδιοικήθη ὑπὸ διακεκριμένων Κυριῶν, ἔφθασεν εἰς ἀκμὴν γνωστὴν εἰς τὸ κοινὸν ἐκ τῶν ἀπὸ δεκαπενταετίας ἐτησίως δημοσιευομένων λογοδοσιῶν. Ἀπὸ τοῦ 1859 τὸ Ὀρφανοτροφεῖον εἶνε ἐγκατεστημένον ἐν τῷ ἰδιοκλήτῳ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλανθρωπικῆς ἐταιρίας τῶν Κυριῶν μεγάρῳ μετὰ τῶν παρετημάτων αὐτοῦ, κειμένῳ ἐπὶ τῆς λεωφόρου τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Βασιλικοῦ κήπου. Σημειωτέον, ὅτι πρῶτιστος ὅρος καλῆς διατάξεως οἰκοτροφείου εἶνε ἡ ἐγκατάστασις ἐν ἰδιοκλήτῳ ἐνδικοιτῆματι, οἰκοδομουμένῳ ἢ κατ' ὀλίγον προσαρμοζομένῳ ὅσον ἐνεστὶ τελε ὀντερον πρὸς τὰς ποικίλας αὐτοῦ ἀνάγκας καὶ πρὸς τοὺς κα-

νόνας τῆς ὑγιεινῆς. Ἡ ὑγεία τῶν ὀρφανῶν ὑπῆρξεν ἀνάκαθεν ἡ πρωτίστη φροντίς τῆς Διοικήσεως Ἐπιτροπῆς τῶν Κυριῶν. Τακτικὴ διαίτα καὶ ἐργασία, κατ'ἀλλήλους τροφὴ ἐνδελεχῆς ἐπιμέλεια, ἀερισμὸς καὶ καθαριότης ἀποτελοῦσι τοὺς ἐν γένει ὄρους τοῦ ἐφαρμοσθέντος ὑγιεινοῦ συστήματος. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶνε ἀπλούστατον βεβαίως. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶνε κατὰ πόσον καὶ πῶς εἰς τὰς λεπτομερεῖας πράγματι ἐφορμῶζεται.

Εἰς δύο τινὰ μάλιστα ἐπ' ἐσχάτων ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀμαλίου, εἰς τὸν ἀερισμὸν καὶ εἰς τὴν καθαριότητα. Ἡ δὲ βελτίωσις τῶν δύο τούτων ὄρων ἐπέφευεν ἀληθῶς ἀξιοσημείωτον μεταβολὴν ἐπὶ τὰ κρεῖττω εἰς τὴν εὐεξίαν τῶν ὀρφανῶν.

Ὁ καθαρὸς καὶ ἐπαρκὴς ἀήρ εἶνε ἡ πρωτίστη τροφή, ὁ πρῶτιστος τῆς εὐεξίας ὄρος διὰ πάντα μὲν ἄνθρωπον ἀλλ' ἰδίᾳ διὰ τὸ ἀναπτυσσόμενον παιδίον. Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας τὸ ζήτημα εἶνε εὐλύτου. Τὸ ἀνοίγμα τῶν θυρῶν καὶ τινῶν παραθύρων διαρκούσης τῆς ἡμέρας, τὸ ἀνοίγμα τινῶν θυρῶν τῶν κοιτῶνων καὶ τινῶν παραθύρων ἐν τοῖς διαδρόμοις διαρκούσης τῆς νυκτὸς λύουσι αὐτό. Ἄλλως ὅμως ἔχει κατὰ τοὺς ψυχροτέρους μῆνας, ὅτε πρόκειται τὰ ἐν ταῖς τάξεσι συναζόμενα καὶ ἐγκλειόμενα παιδία νὰ ἔχωσι πρὸς ἀναπνοὴν συνεχῶς καθαρὸν καὶ ἐπαρκῆ ἀέρα, χωρὶς ὅμως νὰ ἐκτίθενται εἰς ψύξιν εἴτε δι' ἐγκαταστάσεως βεβημάτων εἴτε δι' ὑπερβολικῆς ψυχράσεως τῆς αἰθούσης. Ἡ ἀνάγκη ἀέρος καθαροῦ εἶνε πρὸ πάντων ἐπαίσθητὴ ἐν τοῖς κοιτῶσι, ἐνθα ἀναπαύονται τὰ παιδία ἐπὶ ὀκτὼ ἕως ἐννέα νυκτερινὰς ὥρας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀμαλίου ἐφήρμωσε τὰ ἀπλούστατα ἅμα δὲ καὶ προσφορώτατα εἰς τὸ ἡμέτερον κλίμα μέσα. Δέον νὰ λειφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι ἀπαιτεῖται δι' ἕκαστον παιδίον καθ' ἑκάστην ὥραν ἢ ποσότης τοῦλάχιστον εἰκοσιπέντε κυβικῶν μέτρων ἀέρος καθαροῦ. Ἄλλως ἐλλείψει τῆς ποσότητος ταύτης, τὰ παιδία κατ' ἀνάγκην θ' ἀναπνεύσωσιν αὐτὴν τὸν παρ' αὐτῶν ἐκπνευσθέντα ἀέρα, ἥτοι θ' ἀναπνεύσωσιν ὅ,τι παράγει ἐν γένει τὴν καχεξίαν. Ἡ χρηγία τοικύτης ποσότητος καθαροῦ ἀέρος τὴν ἡμέραν εἰς τὰς τάξεις καὶ τὴν νύκτα εἰς τοὺς κοιτῶνας κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας, ὅτε κλείονται αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα, δὲν κατορθοῦται ἢ διὰ καταλλήλων ἀεροφορῶν, λειτουργούντων συνεχῶς πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ μεμολυμένου ἀέρος καὶ πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος. Οἱ ἀεροφοροὶ τοῦ Ἀμαλίου κεῖνται ἐπὶ τινὰ μέτρα ὑπὲρ τὸ ἕδαφος τῶν αἰθουσῶν. Εἶνε δὲ οἱ ἀεροφοροὶ οὗτοι σωλῆνες κυλινδρικοὶ ἐκ ψευδαργύρου

ΑΜΑΛΙΕΙΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

γαλθваниσμένου, ἔχουσι διάμετρον $13\frac{1}{2}$ ὑφ εκατομέτρων, διέρχονται δι' ὄλου τοῦ πάχους τοῦ τοίχου ἀλλ' εἰς σχῆμα περίπου κεφαλαίου ἑλληνικοῦ Ζ, οὕτως ὥστε ὁ ἄνεμος ἀνακόπτεται εἰσπνέων. Διὰ τῶν ἀεροφόρων τούτων ἐξέρχεται μὲν ὑψούμενος ἀπὸ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ὁ θερμανθεὶς καὶ ἀραιωθείς ἀήρ, εἰσέρχεται δὲ συνάμα ὁ ἐξωτερικὸς ἀήρ δι' ἐναντίου βεβύμακτος ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἅμα δὲ καὶ ἔσωθεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον δραστηρίως ἐκκαλούμενος, ἰδίως κατὰ τὴν ψυχροτέραν τοῦ ἔτους ἐποχὴν, ἔνεκα τῆς τότε ὑφισταμένης καθ' ἱκανοὺς βαθμοὺς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς θερμοκρασίας τῶν κεκλεισμένων καὶ κατωικιμένων αἰθουσῶν καὶ τῆς ἐξωτερικῆς θερμοκρασίας. Ὁ ἀήρ τῶν κοιτῶνων ἀνανεοῦται καὶ δια μέσου τῶν κεκλεισμένων θυρῶν τῶν κοιτῶνων, διότι κάτωθεν τούτων ἀφίεται δραστηρία ἀλλ' ἐντελὴς ἀκίνδυνος ἢ εἰσροή τοῦ ἀέρος τῶν διαδρόμων δι' ἐπιμήκων βωγᾶδων ὕψους δύο ἕως τριῶν ὑφ εκατομέτρων. Ὁ δ' ἐκ τῶν διαδρόμων ἀήρ εἶνε καθαρὸς καθ' ὅ συνεχῶς ἀνανεοῦμενος ὑπὸ ἀεροφόρων καταλλήλων τοποθετημένων ἐπὶ τῶν ἐν ἐκάστω τούτων ὑπαρχόντων παραθύρων. Ἐκτάκτως κατὰ τὴν ψυχροτάτην τοῦ χειμῶνος περίοδον μετριάζεται ἡ ταχύτης τοῦ διὰ τῶν ἀεροφόρων εἰσπνέοντος ἀέμου διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιθέσεως πομάτων ἐχόντων ἀκτινοειδεῖς ὁπάς. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω λαμβάνονται διὰ τὸν ἀερισμὸν κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ ἄλλα μέτρα, ὧν παραλίπομεν τὴν περιγραφὴν συντομίᾳ χάριν.

Σχετικῶς πρὸς τὴν καθαριότητα ἐφηρμόθησαν εἰς τὸ Ἄμαλιον μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας τὰ καλούμενα διὰ σπόγγου λουτρὰ (bains d'éponge), τὰ μόνον κατάλληλα εἰς οἰκοτροφεῖον καὶ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς οἰκονομίας τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ὕδατος. Ἡ τελευταία αὕτη οἰκονομία εἶνε οὐσιώδης εἰς τόπον, ὅπου τὸ ὕδωρ εἶνε τὸ θερὸν πολύτιμον γάρμα. Λουτρὰ ἐντὸς λουτρῶν δι' ἑκατονπεντήκοντα ὄρφανὰ ἤθελον εἶσθαι ἀκατόρθωτα διὰ πλείστους λόγους, ἐὰν μὴ καὶ ἐπιβλαβῆ. Ἐν τῷ Ἄμαλιεῖ μετεσχηματίσθη εἰς καταλληλότατον λουτρῶνα τὸ ἐν τῷ κυρίῳ καταστήματι ὑπάρχον παλαιὸν μαγειρεῖον. Αἱ ἐστίαί τοῦ παλαιοῦ τούτου μαγειρείου ἐπιδιορθωθείσαι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν θερμανσιν τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ λουτρῶνος κατὰ τοὺς ψυχροὺς μῆνας. Τὰ ὄρφανὰ λαμβάνουσι δύο μὲν λουτρὰ καθ' ἐκάστην ἑβδομάδα κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας εἰς τὴν φρικτὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὕδατος τῶν κρούων (21^0 ἕως 23^0 τοῦ ἑκατοταβηθμίου), ἐν δὲ λουτρῶν καθ' ἐκάστην ἑβδομάδα κατὰ τοὺς ἐπιλοιποὺς τοῦ ἔτους μῆνας εἰς θερμοκρασίαν τοῦ ὕδατος 27^0 τοῦ ἑκατοταβηθ-

μίου. Τὰ λουτρὰ ταῦτα δι' ἀφθόνου χρήσεως τοῦ σάπωνος γίνονται τέλεια. Δι' αὐτῶν δὲ ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ φρονεῖ, ὅτι ἐπιτελεῖ ἔργον σπουδαιότατον, οὐ μόνον ὑπὸ ὑγιεινὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν. «Οἱ παιδαγωγοί, λέγει ὁ ἔξοχος γάλλος συγγραφεὺς Μάξιμος Ducamp, ἔδει νὰ γινώσκωσιν, ὅτι αἱ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ σώματος καθαριότητα φροντίδες, ἐπιτηρούμεναι καὶ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνόμεναι, εἶνε ἀπαραίτητοι εἰς τὴν ὑγίαν τοῦ παιδίου. . . . Ἐδει δὲ νὰ γινώσκωσιν ἐπίσης, ὅτι ἡ καθαριότης εἶνε τὸ δραστὸν ἐμβλημα τῆς ἠθικότητος.»

Χάριν τῆς ὑγιεινῆς τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ κοράσια τοποθετοῦνται ἐργαζόμενα εἰς τὰς τάξεις εἰς τρόπον ὥστε νὰ δέχωνται τὸ φῶς μετὰ μείζονος ἐντάσεως ἀριστερόθεν καὶ ἐν μέρει ἄνωθεν. Οἱ δὲ τοῖχοι τῶν τάξεων εἶνε κεχρωματισμένοι διὰ χρώματος πρασίνου ἀνοικτοῦ, ἐνὸς τῶν καταλληλοτάτων διὰ τὴν ὄρασιν χρωμάτων.

Τὰ ὑπάρχοντα ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ Ἀμαλίου ἐδώλια, ὅμοια πρὸς τὰ ἐν ἄλλοις τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις ἡμῶν ἐν γρήσει, ἐντὸς βραχείας μετασχηματίζονται ἐπὶ σχεδίου ἄλλου. Γνωστὸν εἶνε τοῖς εἰς τὰ τῆς ὑγιεινῆς ἀσχολουμένοις, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν ἔτι παρ' ἡμῖν σχέδιον τῶν σχολιακῶν ἐδώλιων, ἀνεγνωρίσθη ἀπανταχοῦ ὡς πρόξενον τῆς ὁσημέραι μᾶλλον διαδιδομένης μυωπίας, τῶν σκολιώσεων τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ ἄλλων παθήσεων.

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω προσθέτομεν, ὅτι εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις ἐφαρμόζονται ἴδια μέτρα ἀπολυμαντικά.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συνόψει περὶ τῶν ἐν τῷ Ἀμαλίῳ, χάριν πρακτικοῦ παραδείγματος.

Ὡς ἐλέγομεν ἀνωτέρω, ἐν Ἑλλάδι ἡ παιδαγωγία διατελεῖ εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν. Ἀληθῶς ὑπὸ τὸ κράτος φιλοδόξων πολιτικῶν ἰδεῶν, εἶδομεν πρό τινος εἰσαγομένως τὴν γυμναστικὴν καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλ' ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν, τοιαῦτα μέτρα εἶε ὡσεὶ παρωδία τις διὰ μαθητὰς διαιτωμένους ὡς διαιτῶνται οἱ ἡμέτεροι. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἀθλίων ὄρων ὑφ' οὗς ζεῖ καὶ ἀναπτύσσεται ἡ παρ' ἡμῖν σπουδάζουσα παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ ἡλικία, εἰρήσθω καὶ τὰς ἐξετάσεις κατὰ τὸ θέρος, οἵτινες ἐγένοντο ἡ ἀφορμὴ τοῦ θανάτου ἀναριθμητῶν παίδων καὶ νεανιῶν. Δίκαιον ὅμως εἶνε νὰ ποιήσωμεν εὐφήμεν μνεῖα: παρθεναγωγείων τινῶν, ἴδιαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, διότι ὁμολογουμένως ἐν γένει αἱ Ἑλληνίδες Κυρίαι ἀπέδειξαν ἀνκντιρρητον ὑπεροχὴν κοίσεως καὶ φιλανθρωπίας ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων. Ἐπιτραπήτω δ' ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν ἐν παραδείγματι τὸ ἄξιον λόγου παρθεναγωγεῖον τῆς ἀρίστης κυρίας Αἰκατε-

ρίνης Λασκαρίδου, ἥτις εἰσαγαγοῦσα ἐπιτυχῶς τὴν τόσον πρόσφορον εἰς τὸ κλίμα μας καὶ εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας Φροβελιανὴν μέθοδον, ἐφαρμόζει οὕτω παιδαγωγικὸν σύστημα κατ' ἐξοχὴν ὑγιεινὸν διὰ τὴν τρυφρὰν ἡλικίαν.

Περαίνοντες τὰς ὀλίγας ταύτας αὐτοσχεδίους σημειώσεις, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ὅτι αἱ ὑγιεινὰ μελέται ἔχουσι σκοπὸν κοινωνικὸν ὑψηλότερον τῆς ἀμέσου ὠφελείας. Τοῖς νέοις ἰατροῖς ἡμῶν ἴδιαν πρόκειται ὁ κάλλιστος ἀγών. Οὗτοι ἄς ἐπιδιώκωσι τὴν διάδοσιν τῶν ἀναγκασιότατων γνώσεων τῆς ἱατρικῆς τέχνης, οὕτως ὥστε νὰ παρέχωσι τῷ λαῷ ἰδέας ὀρθὰς ἐπὶ τῶν οὐσιωδεστάτων ἀντικειμένων τῆς ὑγιεινῆς, τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς ἱατρικῆς. Τοιαύτη ἐργασία ἤθελεν εἶσθαι ἄριστον μέσον δημοσίας μορφώσεως, καὶ ἐπομένου κοινωνικῆς προόδου.

Ἐν Ἀθῆναις, τῇ 20 Νοεμβρίου 1883

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΥΠΑΛΛΟΣ ΚΟΖΑΚΗΣ.

ΕΝ ΑΡΙΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

— Ἡ πάντοτε πολλὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα ὕλη, δὲν ἐπέτρεψεν ἡμῖν ἄχρι τοῦδε, ὅπως διχθέσωμεν ὀλίγα: γραμμὰς εἰς ἀναγραφὴν τῶν παρ' ἡμῖν μᾶλλον ἐπισήμων καὶ ἀξίων ἰδίας μνεῖας καθιδρυμάτων, καὶ ἐτέρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, καὶ τοι εἰς χεῖρας ἡμῶν λαμπρὰν εἶχομεν ὕλην, εἰς συμπλήρωσιν ἐκτενοῦς καὶ πλήρους τοιοῦτου ἄρθρου.

Ἐπιφυσλασσομένοι νὰ πράξωμεν τοῦτο ἄλλοτε, περιοριζόμεθα σήμερον, ὅπως ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ, ἀναφερομέναι τινα περὶ ἐνὸς τὰ μάλα ἀξιοπρεποῦς, ἀθορύβως δὲ πάντοτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ

ἐργαζομένου εκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος, ὅποιον ὄντως εἶναι εἰς τὴν πάνδημον ὑπόληψιν, καὶ ἐκτίμησιν τοῦ Πινελληνίου τὸ ἐν Βρατίλα ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰακουρίου λειτουργοῦν πολυτίμως Λύκειον τοῦ κ Γεωργίου Δ Χρυσοχοῦδου, ἀνδρὸς πολλῆς ἱκανότητος καὶ παιδείας, ἐξαιρέτων δ' ὅλως αἰσθημάτων.

Εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ εκπαιδευτηρίου τούτου συνετέλεσεν ἡ αὐτόθι σύμπραξις τῶν κρείττωνων Ἑλλήνων, εὐρόντων ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ νῦν ἀρίστου Διευθυντοῦ, τὸν ἄξιον καὶ μόνον κατάλληλον πνευματικὸν πατέρα τῆς φίλης νεότητος.

* *

— Ἀρκεῖ νὰ διέλθῃ τις μετὰ τινος προσοχῆς τὰς σελίδας τῶν διαφόρων κανονισμῶν καὶ ἐκθέσεων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ καλλιστον παιδαγωγικὸν σύστημα τὸ διέπον τὸ εκπαιδευτήριον τοῦτο, ὅπως οὕτως ἐν εὐθύτητι καὶ ἀσφαλεῖ γνώμῃ συνομολογήσῃ μεθ' ἡμῶν, ὅπως τελεσφόρως ἐργάζεται, καὶ οἷον σκοπὸν διώκει τὸ Λύκειον τοῦτο, εὐδοκίμως βαῖνον, ὁπόσῃν δὲ παρέχει ἀσφάλειαν πρεπούσης εἰς ἑλληνας παιδεύσεως, ὅλως χριστιανικῆς, καὶ καθ' ὅλα ἀσφαλοῦς. Αἱ ἀρχαὶ τοῦ εκπαιδευτηρίου τούτου δεν φέρουσι τὸν συνήθη περ' ἡμῖν ψυχρὸν τύπον κενῶν ἄλλως ἐπαγγελιδῶν. Ὑπὸ τὸν θερμουργὸν ζῆλον καὶ ἐρωτα πεφωτισμένης Διευθύνσεως, πρὸς τὴν καθόλου πνευματικὴν τελείωσιν φιλοτίμως μεριμνώσης, ἐπιζητεῖται ἡ ἐφαρμογὴ παντὸς καλοῦ, τὸ ὅποιον δύναται καὶ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἀληθὴς πρόοδος πρὸς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι τῇ Ἑλληνικῇ πατρίδι.

Τὸ Λύκειον τοῦ κ. Χρυσοχοῦδου, ὅλον ἐν βελτιούμενον, καὶ ἐτησίως ἄφθονα παρέχον τῆς χρηστῆς καὶ ἀγαθῆς αὐτοῦ πορείας τ' ἀποτελέσματα ὑπισχνεῖται, δημολογουμένως, πολύτιμον τὸ μέλλον, ἔθνικὸν δ' ὅλως τὴν εἰς τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν τῆς ἑλληνίδος νεότητος ὑπηρεσίαν αὐτοῦ.

Ἐν ἡ ἐποχῇ αὐτῶς, τὸ πνεῦμα ἀπομαραίνεται ὑπὸ χαῦνον καὶ διμυγλῶδα τῆς ὕλης ἀτμόσφαιραν, καθ' ἣν τὸ γόητρον ἀμβλύνεται πρὸ ἀνκριθιμῶν ὀρέξεων καὶ ῥοπῶν τῆς ἀπολαυστικῆς ζωῆς, οὕτω δ' ἀνιστρέφονται οἱ ὄροι τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ ἀποχερσῶνται αἱ διάνοιαι. Ἄς προηγορούμεθα τοῦλάχιστον καὶ ἄς χάριζομεν, διότι ἐν τῷ ἔξῳ ἑλληνισμῷ, ἄνδρες ζηλωταὶ τοῦ καλοῦ, καὶ διάπυροι ἐρασταὶ τῆς πνευματικῆς προόδου, ζωπυρούμενοι ὑπὸ ἀδυσχεστῶν σθίνους εὐθρασῶς πελαίωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν σκοπῶν.

Τοιαύτην ἀκριβῶς ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐργασίαν τοῦ εκπαιδευ-

τηρίου τοῦ ἐγκρίτου φίλου τῆς «Ποικιλίας Στοᾶς» ἀξιοτίμου κ. Γ. Χρυσοχοῦδου, ἐνομίσαμεν εὐλογον ὅπως καὶ δημοσίᾳ ἐπαινεσωμεν τοὺς κροποὺς τῶν εὐγενῶν αὐτοῦ μόχθων, οἵτινες ἐκ τῶν ἐνεστώτων διαβλέπουσι περιφανῆς τὸ μέλλον αὐτοῦ.

* *

Τὸ προσωπικὸν τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων ἀνέρχεται νῦν εἰς 22 ἐν ὅλῳ, πλὴν τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ προγράμματι ἀριθμουμένων, ἀπάντων δ' ἐν τῷ εκπαιδευτηρίῳ δικαιτωμένων. Τό τε κατὰ κράτος καὶ ὁ ἐσωτερικὸς αὐτοῦ διάκοσμος, ἀποτελοῦσι ἐξαιρέτον τι εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ, πρὸς δὲ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἐν αὐτῷ τροφίμων. Τὸ ὅλως πρωτότυπον τῆς γενικῆς τάξεως τοῦ εκπαιδευτηρίου πολλάκις ἐπέσυρε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν, τῶν τῆς Ῥουμανικῆς Κυβερνήσεως ἐποπτῶν, ἀπροκαλύπτως ἀναγραφάντων τὸ ἄριστον καὶ ἐπιμελὲς ἐν πᾶσι σύστημα τοῦ Λυκείου τούτου. Τὰς αὐτὰς εὐμενεστάτας κρίσεις καὶ ἐντυπώσεις οὐχὶ ἄπαξ ἐξεδήλωσαν οἱ κατὰ καιροὺς ἐπίσημοι ἐπισκέπται τοῦ εκπαιδευτηρίου, καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ πρεσβευτῆς κ Μ Δραγοῦμης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ νῦν φοιτῶντων ἀνέρχεται εἰς 150 περίπου, ὁμοιωμένων τῶν πᾶσι τῶν ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνίδων ἀποικιδῶν, ὧς καὶ ἐκ Βουκουρεστίου, Ἰδρυστῶ κλπ.

* *

Ἐκ γενικῆς ἐπόψεως κρῖνον-ε. ὀνακόμενον γενναίαν τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου τούτου εκπαιδευτηρίου, ὑπὲρ οὗ τὰς προσφιλεστάτας παρέχει ἐργασίαις ἢ κατὰ πάντα ἀφιλοκερδιστάτη καὶ ἄνευ δούλου τοῦ ἐντίμου κ. Γ. Χρυσοχοῦδου. Καὶ ἐνθουσιωδέστερον ἐπιφυλακτοῦμεθα καὶ αὖτις νὰ γράψωμεν, ἐκ τῶν προτέρων χάριζοντες, διότι τὰς ἐργασίας τοῦ κοινοφελοῦς τούτου κέντρος, παρεκκλινεῖ ἢ ὑπόληψις τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, καὶ ἡ πολλὴ ἐμπιστοσύνη, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἑλληνοπαιδῶν καὶ τὴν ἀρμόζουσαν αὐταῖς τελειοποίησιν, τὴν ἀπαρτίζουσιν ἀπρακτικῶς τὸ ἐπιστημολογικὸν μέρος τῆς ζωῆς, καὶ κατὰ μείζονα λόγον τῆς ἀκοούλου ἔθνικῆς υπ'ἀρξέως.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΔΡΟΣΗΣ

(ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ)

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἀπρόσμενου ἔτους 1882, τῆ 6ῃ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου, ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας, ἥς ὑπὸ τὸ γλυκὺ καὶ ζεῖδωρον κλίμα μάτην ἐπεζήτησε τὴν ἀνάγκησιν τῆς κλονηθείσης αὐτοῦ υγείας, παρέδιδε πρὸς τὴν αἰωνιότητα τὴν νοσταλγοῦσαν ψυχὴν, μακρὰν τῶν φίλων καὶ τῶν συμπαθειῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ὑπὸ τὰς ἀλγεῖνας τῆς ξένης ἐντυπώσεως, ἐν τῶν ἐπιζηλοτέρων σεμνωμάτων τῆς ἀνογεννωμένης παρ' ἡμῖν τέχνης, ὁ πολύκλαυτος *Λεωνίδας Δρόσης*.

Ἐν Ἀθήναις ἀψάμενος τῶν πρώτων ἐγκυλίων μαθημάτων ἐνεγράφη, μετὰ ἔτι ὧν, ὡς σπουδαστὴς τῆς Γλυπτικῆς ἐν τῇ Πολυτεχνικῇ Σχολῇ ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ διαπρεποῦς καλλιτέχνου Ἑρρίκου Σίγγελ ὑπέκρινε τῇ ἐμρῶτῳ πρὸς τὰς ὡραίας τέχνας κλίσει, ἐνθα δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιδείξῃ ζωηροτάτην καὶ γόνιμον φαντασίαν, λεπτὴν τοῦ καλοῦ αἰσθησίν, ἔμπνευσιν ὑψιπετῆ, καὶ

ᾧ τινι ἐτέρῳ ἐπροικίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως, δι' οὗ προσφυῶς καλλιεργηθέντων βραδύτερον, ἔμελλε νὰ πλουτίσῃ τὴν σύγχρονον πενιχρὰν τέχνην δοκιμωτάτοις καὶ εὐφυέσιν ἔργοις. Μαθητὴς ἔτι ἐξεργάσατο ἐπιτυχῶς προτομὴν ἐκ χαλκοῦ τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου Μιαούλη, μετ' ἣν ἐξεπόνησεν ἀνδριάντα, βασιλίδι ἡμφιεσμένον στολῇ, τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Ὁθωνος, ἐφελκύσας εἰλικρινεῖς παρὰ τῶν εἰδότην ἐπαινούς ἐπὶ τῇ εἰκονισθείσῃ ὁμοιότητι, τῇ φυσικότητι τῶν γραμμῶν καὶ τῇ ἀνατομικῇ ἀκριβείᾳ. Μετ' ἐπταετείς συνεχεῖς σπουδὰς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, ἐνθα διεκρίνετο ἀείποτε βραβεύμενος καὶ ἐπισπόμενος τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν προύσταμένων, ἀπεστάλη, εἰκοσαέτης ἤδη εἰς Μόναχον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διδούσης τὸν καλλιτεχνικὸν σπινθῆρα τοῦ νεοῦ σπουδαστοῦ καὶ ἀξιοσάσης αὐτὸν γενναίας προστασίας. Διαγωνισθεὶς αὐτόθι μετὰ πολλῶν ἑτεροεθνῶν συσπουδαστῶν ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου καὶ μεταλλίου ἐπὶ τῷ κομψῷ καὶ χαριεστάτῳ ἀγάλματι τοῦ Δαυὶδ. ὅπερ ἐφιλοτέχνησε μετ' ἐξαιρετικῆς φιλοκαλίας, τηρήσας ἀπταιστούς τοὺς ἀναλογικούς ὅρους καὶ ἐπιχύσας δι' ἐπιτυχῶν γραμμῶν καλλονὴν καὶ χάριν καὶ ἔκφρασιν. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἐπεσφράγιζε τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ Δρόση φύσιν, ἀνατυπωθὲν ἐν χαλκογραφίᾳ ἐν πλείστοις ἀντιτύποις, ἔτυχε εὐρωπαϊκῆς ἐπιδοκιμασίας. Ἐν Μονάχῳ διέτριψε μελετῶν καὶ ἐργαζόμενος ἐπὶ τετραετίαν, τυχὼν δαψιλοῦς προστασίας ὑπὸ τοῦ βαρῶνος Σίμωνος Σίνα, ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ἐνισχύοντος τὸν εἰς κρείττονας καλλιτεχνικοὺς ἀγῶνας ὀργῶντα νέον. Μετ' ὃ εἶτα μετέβη εἰς Λονδίνον, Παρισίους καὶ Ῥώμην, ἐνθα συνέστησε ἴδιον σπουδαστήριον, διανύσας τὴν ὠραιότεραν περιόδον τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ σταδίου, καὶ ἐκπονήσας τὸ ἐξαίρετον ἐκεῖνο ἔργον, τὴν *Πηνελόπην*, ὅπερ προσεποίησατο αὐτῷ ἀδιαφιλονείκητον δόξαν, βραβευθὲν διὰ χροστοῦ μεταλλίου μετέπειτα κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις τῷ 1867 παγκόσμιον ἔκθεσιν. Ἐν Ῥώμῃ, ἔχων ὡς ὑπόδειγμα τὰ σεπτὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας κλασικῆς τέχνης, εἰς ἧς τὸ μυστήριον ἐνεβάθυνεν, ἐποίησε καὶ ἕτερα ἐπίσης περικαλλῆ ἔργα, ἧτοι τὸν *Ἀχιλλεῖα*, τὰ λαμπρὰ συμπλέγματα τοῦ ἀετόματος τῆς ἐν Ἀθήναις Συναίας Ἀκαδημίας, τὸν *Ἀλέξανδρον*, τὸν *Διόνυσον* τὸν *Σάτυρον*, τὴν *Σαπφῶ* καὶ ἕτερα φιλοτεχνήματα, ἐφ' οἷς ἤρατο νέα πάλιν βραβεῖα ἐκτεθεισὴν εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ ἔκθεσιν, τιμηθεὶς συγχρόνως καὶ διὰ παρασήμου ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Κληθεὶς εἶτα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπανεκκμψεν εἰς Ἀθήνας δεχθεὶς τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν καθηγητοῦ τῆς Γλυπτικῆς ἐν τῇ Πολυτεχνικῇ Σχολῇ, παρ' ἣ

ἡ εὐμέθοδος αὐτοῦ διδασκαλία ἀφθόνους καὶ ἀγλαοὺς ἀπεκόμισε καρπούς. Τῷ 1872, συνεπέα διαγωνίσματος, ἐνετάλη τὴν κατασκευὴν τοῦ Βαρβακείου μνημείου, ἧτοι τοῦ εἰς ὑπερφυσικὸν μέγεθος ἀνδριάντος τοῦ Βιρβάκη, μετὰ τῶν τεσσάρων ἀλληγοριῶν, προσωποποιουσῶν τὴν Ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, τὴν Ἱστορίαν, τὴν Σκέψιν καὶ τὴν Ναυτιλίαν. Ἐν τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἔργων εἰσὶ τὰ δύο ὑπερμεγέθη ἐν τῇ Σιναίᾳ Ἀκαδημία ἀγάλματα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθηναίης, τὰ ἐν τῇ «Ποικίλῃ Στοᾷ», πλὴν τῆς εἰκόνης τοῦ ἐξόχου καλλιτέχου δημοσιευόμενα, καὶ τὰ μέλλοντα νὰ κοσμήσωσι τὰς ἐξέδρας τῶν προπυλαίων αὐτῆς, τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος. Ἐσχάτως εἶχε λάβει τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπεξεργασθῇ τὸ μνημεῖον τοῦ Καποδιστριαίου ἐν ὑπερφυσικῷ μεγέθει, ὅπερ ἔμελλε νὰ στηθῇ ἐν μιᾷ τῶν πλατειῶν τῆς Κερκύρας, μὴ προφθὰς ν' ἀγάγη αὐτὸ εἰς πέρας, κατὰ κλιπὸν μόνον τὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου ἐν κομψοτάτῳ προπλάσματι, ἐκτελεσθησομένην πιθανῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους τούτου ἐν Χίτσιγκ, ἐγγὺς τῆς Βιέννης, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ὁ περιφανὴς δανὸς ἀρχιτέκτων *Χάιζερ* ὁ ποιητὴς τοῦ κτιρίου τῆς Σιναιῆς Ἀκαδημίας.

Τοιοῦτος ἐν μικρογραφίᾳ ὑπῆρξεν ὁ καλλιτεχνικὸς βίος τοῦ προῦτως μεταστάντος ἀπ' ἡμῶν *Λεωνίδου Δρόση*, ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ὀπλοῦ ἢ μόλις ἠβῶσα παρ' ἡμῖν τέχνη κωροφανίσθη τοῦ σεμνοτέρου αὐτῆς ἐγκαλλωπίσματος. Καὶ ἤθελεν ἀναντιβῆρῃτως ἐκπονήσει καὶ ἕτερα καλλιτεχνικὰ ἔργα καὶ δριψεὶ πλειοτέρας δάφνας ἐν τῇ εὐγενεῖ σταδιοδρομίᾳ, καθ' ἣν πολλῶν ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, εἰ μὴ ἀφῆραπζεν αὐτὸν ὁ θάνατος ἐν τῇ ἀκμῇ εἰσέτι τῆς καλλιτεχνικῆς δόξης.

Ἀθήνησι, 21 Ὀκτωβρίου 1883.

— Ἡ κίνησις τοῦ ἔτους τούτου ἀναγράφει καὶ τὴν κατ' αὐτὰς τελεσθεῖσαν Βρασιλιανὴν ἔκθεσιν, τῇ εὐγενεῖ καὶ εὐστόχῳ μερίμνῃ τοῦ κ. Ὁθ. Α. Λεονάρδου γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βρασιλίᾳ, ἀνδρὸς ποικίλης παιδείας καὶ ἀγαθῶν ἐρέσεων. Ἡ ἔκθεσις αὕτη εἶνε ἢ δευτέρα παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, μετὰ τὴν τῇ ἀρίστῃ ἐπιμελείᾳ τοῦ πρωτίστου παρ' ἡμῖν φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσος», συγκροτηθεῖσαν κατὰ τὴν ἀ τοῦ Μοῦου καλῆν Ἐκθεσιν τῶν Ἀυθέων. Δυστυχῶς περὶ τῆς Βρασιλιανῆς Ἐκθέσεως, περὶ ἧς ἄλλως σύμπερὸς ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἰκανὰ ἔγραψεν, οὐδὲν νῦν ἐλλείπει γώρου δυνάμεθαι ν' ἀναγράψωμεν, καὶ τοι περὶ αὐτῆς κάλλιστον ἐπεδόθη ἡμῖν ἔρθρον.

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΕΚΤΑΦΗ

Α'.

Ω, πότα ἔργα εὐγενῆ καλύπτεις, ἱστορία·
 Μ' ἀριστοκράτου ὀφθαλμὸν τὰ ὕψη βλέπεις μόνον.
 Ἀμβλωπεῖ τὸ βλέμμα σου εἰς χαμηλὰ πεδία
 Καὶ βόμβος, βόμβος σ' ἔδηγετ' συνήθως μελισσῶνων.
 Τὸ ἄνθος φεύγει· τοῦ ἀγροῦ ὁπόταν πλέκης στίμμη,
 Κ' εἰς βόδα κήπων στρέφεται τ' ἀθάνατόν σου βέμμα!

Β'.

Ἐ! ἂν ἐξέχη κάτω τί ἡ ἄνωθεν, ἐξέχει·
 Ἀλλ' ἔτι κάτω φύεται, ἐκεῖνο ὑπερέχει.
 Ὡς ἄλλα βάρθρον ἐκ βουνῶν δὲν ἔχει, ἀλλὰ χῶμα,
 Καὶ ἔμωσ με τῶν οὐρανῶν συγγέεται τὸ δῶμα...
 Ὅποταν νέφος γίνεται ἢ κόνις τῶν τριόδων,

Κ' εὐωδιάζει τῶν ἀγρῶν τὸ ἄνθος ὡς τὸ ρόδον,
 Ὅπόταν τέκνον τοῦ λαοῦ ἐπάνω ἀναβαίνει,
 Τὸν γεννηθέντα ὑψηλὰ βεβαίως ὑπερβαίνει...

Γ'.

Ὦ Μοῦσα, ἀντιπρόσωπε τῆς Θεμίδος ἀγία·
 Σὺ ἔχεις ὄμμα διαυγές καὶ συμπαθές, σὺ μόνη·
 Τὰ βήματά σου ὀδηγεῖ τὸ φῶς πλὴν κ' ἡ καρδιά
 Καὶ ὅπου εὖρη κορυφῆν ἡ χεὶρ σου στεφανώνει!
 Εἰς τὰς ἀβύσσους ῥίπτεσαι καὶ εἰς θαλάσσης κοίτην,
 Κ' ἐξάγεις ἀπὸ τ' ὄτρρακον συχνὰ τὸν μαργαρίτην.

Δ'.

Ἄδικον λήθης σάβανον μακρὰν ἡ χεὶρ μου ῥίπτει
 Καὶ δῶ εὐγενεῖς νεκρούς ἐκθάπτω τοῦ μνημείου·
 Ὅτι ἡ λήθη ἐκλεψε καὶ τ' ἄδικον καλύπτει,
 Ἡ λύρα πάλιν εἰς τὸ φῶς θά φέρῃ τοῦ ἡλίου.
 Ἴδού ὁ εἷς· εἶναι κουρεύς, ἐὰν τὸ συγχωρήτῃ...
 — Κουρεύς! ὦ, πᾶσαν ποίησιν ἡ λέξις ἀποβάλλει·
 Δικαίως ὃν ἀλλόκοτον ὁ ποιητὴς καλεῖται.
 Ὄ, καὶ τοιοῦτον δύναται ἡ λύρα του νὰ ψάλῃ.
 — Ἦτον κουρεύς! ὡς οἱ υἱοὶ ἐκεῖνος τῶν πλουσίων,
 Δὲν εἶχεν ἐπιτήδευμα συμπόσια ὀργίων,
 Οὐδ' ἦτον γόνος στρατηγῶν νὰ ζῆ με τ' ὄνομά του,
 Λαμβάνων τάφου σύνταξιν καὶ ἄρτον τοῦ θανάτου...
 Τὸν ἄρτον του ἐμύρουε με ἐργασίας μῦρα,
 Κ' ἔζη με τὸν ἰδρωτὰ του καὶ τὴν τιμίαν χεῖρα.
 Ἡ χεὶρ του ἦτο δι' αὐτὸν παράσημον Σωτήρος·
 Ἦτον κουρεύς! ἀπέθανεν ὡς μάρτυς καὶ ὡς ἥρωας.
 Τοῦ γένους του ἡ εὐκλεία τὸ γένος του ἀρχίζει
 Ἐκεῖ, ὅπου τὸ αἷμά του εἰσέτι κοκκινίζει...
 Τοῦ τάφου τὸν ἐκάλυψε βατίλειος πορφύρα,
 Καὶ δι' αὐτὸν σεμνύνεται ἡ δημοκράτις λύρα!
 Πῶς ὠνομάζετο; — Λαός! ἰδού τὸ ὄνομά του·
 Τὸ ἄλλο τὸ ἐκάλυψαν τὰ κρύα σάβανά του!

Ε'.

Ἡ Κρήτη πάλιν τ' ἄρματα εἶχεν ἀσπάσει· πάλιν

Τὰ μαθημένα ἔπραττεν ἡ τουρκομάχοι χεὶρ της,
 Πλὴν πάλιν εἰς ἐπίβουλον τὴν ἐπιγεν ἀγκάλην
 Ἄδικος μοῖρα κ' ἔσθουεν εἰς τὸν βωμόν τὸ πῦρ της·
 Δύσις καὶ Τουρκὸς ἔδωκεν τὰς χεῖράς των καὶ εἶπον·
 «Εἰς νέου τάφου ἂς ῥιφθῇ ὁ Ταρζίας βάθη.»
 Πλὴν τὴν θανάσιμον πληγὴν, πλὴν τὸν μεγάλον κτύπον,
 Ἀράβων χεὶρ δὲν ἔδωκε καὶ Μουσουλμάνων σπάθη.
 Παρὰ τῆς, Μοῦσα, τοὺς νεκρούς, τοὺς τάφους εὐλαδέητος
 Καὶ μὴ τοῦ Ναπολέοντος καταρσιότης τὸ μνημα·
 Κοιμήσου, δάσμοιρες νεκρῆ, διὰ παντὸς κοιμήσου·
 Ἐδωκες δίκην τρομερὰν διὰ τὸ μέγα κριμα!

.....
 Μ' ἐν τμήμα σπάθης, ἐμπλεωὶ πληγῶν, κηθημαγμένη,
 Ἡ Κρήτη δὲν ἐίδιδεν ἐὰν καὶ προδομένη·
 Εἰσέτι ἀντετάλαιεν, ἡμιθανὴς καθ' ἔλων,
 Πότε με λόγγην Τουρκικὴν, πότε με φράγκου δόλον.
 Ἀλλ' ἐπιπτεν... ἐκλείοντο οἱ ὀφθαλμοὶ της πλέον,
 Καὶ τότε ἡ φιλόχριστος ψυχὴ τῶν Βασιλέων
 Ἴδοῦσα, ὅτι ἀσφαλῶς ἐσθέσθη ἡ πυρά της,
 Ἐπεμπε πλοῖα κ' ἔσωζε τὰ γυναικὸπαιδὰ της!
 Βλέπετε, εἶναι πρὸς ἡμᾶς φιλόθρωπος ἡ Δύσις,
 Ἀλλὰ βεβαίως ἀφοῦ πρὶν μᾶς σφίγῃ τὰς ἀλύσει...

ΣΤ'.

Τίνας οἱ βαίνοντες ὠχροὶ καὶ με τιγὴν βαθεῖαν;
 Ἴδέ· ὁ εἰς τὸν ἕτερον δὲν βλέπει, καὶ λαθραίως
 Ἐνίοτε τὴν μακρυνὴν προσβλέπουν παραλίαν.
 Εἰς τὴν μορφὴν των φαίνεται ἀόριστόν τι θεός...
 Ζοφώδεις καὶ σιωπῆ· οἱ βαδίζου εἰς τὸν δρόμον
 Καὶ φέρουν μετὰ δισταγμοῦ τὰ ὄπλα εἰς τὸν ὄμον.
 Ὅποιοι εἶναι, κ' ἔχουσι πατρίδα οὔτοι ποῖαν;
 Δὲν ἔχουσι καμμίαν!
 Ὑπάρχει πανταχοῦ τῆς γῆς, παντοῦ ἀνθρώπων εἶδος,
 Στερρῶμενον πετρῶδος...
 Ἐκ τῆς θαλάσσης Δῆλος τις ἐξέρχεται λαθραίως,
 Αἰσχυνομένη τοὺς γενναίους καὶ χάνεται ταχέως.
 Ἀγνώστου Δῆλου γέννημα εἶναι καὶ οὔτοι αἶμα
 Δὲν ἔχουσιν ἐλληνικόν, οὐδ' ἀνθρωπῶν καλοῦνται·
 Ἴδέ, πῶς κύπτει πρὸς τὴν γῆν τὸ ἀνθρώπον των βλέμμα!
 Καὶ εἶναι νέοι, μ' ἄρματα πολεμιστῶν κοσμοῦνται,

Καί μαῦρα ἦ'θον σάβανα δουλείας νά ξεσχίσουν.
 Ἦλθον νά δρέψουν Πλαταίων καθημαγμένον ῥόδον
 Καί εἰς τρισάγιον βωμόν τὸ αἷμά των νά χύσουν!
 Ἐνόμισαν τὸν πόλεμον ὡς ἔριδα τριόδων...
 Ἄλλ' ὅτε ἦναψ' ὁ ἀγών, ὅτε μ' ὄργην μεγάλην
 Τὸν Τοῦρκον Κρής ἐφόνευε, τὸν Κρήτη Τοῦρκος πάλιν,
 Κ' εἶδον τὰ ξίφη ἐρυθρὰ, πλήν φεῦ, ἀλλοῦ τὴν νίκη,ν,
 Τότ' ἐκ τῆς μάχης ἔφυγον μὲ ἄτιμον συνθήκην...
 Ὡ αἰσχός, αἰσχός, κ' Ἑλληνες τολμοῦ ν' ἀποκαλοῦνται!
 Καί νῦν πρὸς τὸ παράλιον βιαίως συνωθοῦνται
 Εἰς σκάφη Τοῦρκων σπεύδουσι διὰ νά ἐπιβῶσι,
 Εἰς σκάφη Τοῦρκων! καί μ' αὐτὰ ὀπίσω νά στραφῶσι...
 Ἐβρέεωσαν μομφὴν αὐτοὶ δὲν μᾶς προσάπτουν ἔχει
 Πᾶσα Ἐδὲμ τὸν ὄφιν τῆς καὶ πᾶς λαὸς νοθεῖαν.
 Πλήν τίς ὀλίγα βήματα μακρὰν αὐτῶν ἀπέχει
 Καί τὴν αὐτὴν ἀκολουθεῖ σιωπηλὸς ποσειάν;
 Ἀγένειοι πολεμιστῆς, παῖς κ' ἔφηδος ἀκόμα,
 Ξανθὸς ὡς κόρη τοῦ Βορρᾶ καὶ μὲ κρινῶδες χρῶμα·
 Βαρύθυμος ὀπίσω των καὶ ἄκων βηματίζει·
 Χωρεῖ καὶ πάλιν ἵσταται καὶ τ' ὄμμα φωττορίζει
 Μίλαν, βεμβῶν, περίλυπον... πλήν κάτω τὸ καρφῶε·
 Νομίζεις πῶς συστέλλεται καὶ δὲν τὸ ἀνυψῶνε...
 Εἶδατε βεῦμα ποταμοῦ, θολόν, τρικυμισῶδες,
 Ὅταν μὲ φύλλα ἐρυθρὰ καὶ γηραιὰ στελεχίχη
 Σύρει εἰς ἄβυσσον ὑγρὰν καὶ κρῖνον τι εὐώδες;
 Εἶδατε πῶς ἀνάρταστον τὸ ἄνθος ἄκον τρέχει,
 Καὶ πῶς ἂν ἀφῆκε ἐξολήν ἢ λίθον ἀπκνήστη,
 Πῶς προσπιθεῖ ἐπάνω των τὸν δρόμον νά κρατήσῃ;
 Τιοιουτοτρόπως ἵσταται τ' ἐκεῖνος· πλήν τὸ κύμα
 Σύρει τὸ ἄνθος, καὶ αὐτόν, ἢ μοῖρα καὶ τὸ μνημα!

.....
 Τίς εἶν' ὁ νέος μαχητής; γνωρίζει τ' ὄνομά του
 Ἢ κολυμβήθρα χωρικοῦ νεοῦ δὲν ἐγεννήθη
 Μὲ τρίχατα; ἦσαν πολὺ χονδρὰ τὰ σπάργανά του.
 Μήτηρ του ἦτο ἡ σιγή, ἀνάδοχος ἡ λήθη...
 Φεῦ, εἶναι ὁ Ἀνώ νυμοσι; ὁ φεύγων τὴν σιτίαν
 Κ' ἐρχόμενος ἀόρατος εἰς πᾶσαν τρικυμίαν,
 Πρὸς κινδυνεῖον πλήρωμα τὸ αἷμα του νά δώσῃ
 Καὶ πάλιν ἐξαφανισθῇ ἀφοῦ τὸ πλοῖον σώσει...

Εἶναι ἢ αὐτεπάρησις, βωδὸν καθήκον· σκότος
 Ὅπερ προσφέρ' εἰς γενεάς ἀγνώστους τὴν πρωΐαν·
 Ὁ φεύγων πᾶσαν ἀμοιβὴν κ' εἰς τοὺς κινδύνους πρῶτος...
 Εἶναι ὁ πίπτων ἐν σιγῇ εἰς νύκτα αἰωνίαν,
 Ὅπως οἱ ἄλλοι ἐγερθοῦν ἐπὶ τοῦ πτώματός του,
 Καὶ ἐν τινα πᾶς ἀγνοεῖ πλήν βλέπει ὁ θεὸς του!
 Ναί! Εἶν' ὁ κάτω οὐρανὸς μὲ φωταυγεῖς ἀστέρας,
 Πλήν θέλει τηλεσκόπιον καὶ ὀφθαλμὸν Κυρίου·
 Ἡ ἱστορία πάντοτε, ἀγνωμοσύνης τέρας,
 Τὸ φέγγος μόνον θεωρεῖ κομήτου ἀπαισίου...
 Εὐλογημένη δις καὶ τρίς νά ἦν ἡ γῆ ἐκεῖνη,
 Ἥτις τὸ ῥέην αἷμά των ὡς δρόσον καταπίνει.
 Ὅπου γυθῆ, ἐγείρονται ναοὶ φιλανθρωπίας,
 Τεμένη ἱεροῦ φωτός, βωμοὶ ἐλευθερίας.
 Θέμεθλον εἶναι ἱερὸν τὸ ἀγνωστόν των μνημα
 Τοῦ Πα. θεωνῶνος, τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Καπιτωλίου,
 Καὶ φύεται, ἔπου πατεῖ τὸ ἕστατον των βῆμα,
 Ἡ δάφνη τῶν Θερμοπυλῶν, τὸ κρῖνον τοῦ Μαρτίου!
 Ἄ, εἶναι ὁ Ἀνώνομος, ἢ ἀγώστος θεότης;
 Ἀπὸ τὰ σπλάγγνα τοῦ λαοῦ ἐξέρχεται συνήθως
 Ὡς ἐκ τῆς γῆς ὄλαι αἱ δρῦς καὶ πᾶσα γουμότης.
 Ἄς κράζουν ὄχλον οἱ μωροὶ ἀχάριστοι τὸ πλῆθος
 Καὶ ἄ; πατοῦν τὰ γόνιμα πεδία γαῦραι βράχεις·
 Ὅχλος δὲν εἶν' οἱ ἄπειροι ἀστέρες τοῦ αἰθέρος
 Καὶ δίδουν ἄρτον ἀφθονον αἱ παμπλιθεῖς ἀστέρες!...
 Τῶν ἀνωνόμων πλήν μακρὰν μ' ἀφήρπασεν ὁ ἔρως·
 Ποῦ εἶναι ὁ πολεμιστής, ἔστις ὄχρος ὡς κ.τ.οε,
 Ἀκολουθεῖ μετὰ σιγῆς τὸ τῶν ἀνδρῶν σμήνος;
 Ἰδοῦ· εἰς λίθον κἀθηται μὲ δακρυσιμένον ὄμμα,
 Μὲ κεκυφοῖαν κεφαλὴν, ἀκίνητος ὡς πτώμα
 Καὶ σκέπτεται... τί σκέπτεται; .. τὴν ἱερὰν πρωΐαν,
 Καθ' ἣν λαβῶν τῆς γηραιᾶς μητρὸς τὴν εὐλογίαν,
 Ἐμπλεως συγκινήσεως κ' ἐνθουσιῶν συγχρόνως,
 Ἀπήρχαστο ἐιελονήεις εἰς θύελλαν ἀγῶνος·
 Ἀναπολεῖ περίλυπος τὰς νίκαις των, τὰς ἡττας,
 Τὸ πόρινόν του βάπτισμα, τοὺς πολεμοῦντας Κρήτας,
 Τοσοῦτους φίλους του νεκρούς, τῶν φράγγων τὴν ἀπάτην,
 Τὴν Κρήτην πάλιν πίπτουσαν καὶ μαχομένην μάτην·
 Θαρρεῖ ὅτι ἀκούεται ἔπλων κλαγγὴ καὶ θρήνος
 Κ' εἰς τὰ ὀπίσω στρέφεται καὶ τ' ὄμμα του κ' ἐκεῖνος,

Οἷμοι· ἀφῆκεν ἀδελφοῦς εἰς Ἄρρω; σφαγετον
 Καὶ σπεύδει, σπεύδει μ' ἀπεχθεῖς συντρόφου; νῦν νὰ εὕρῃ
 Κανέν τῶν Γάλλων πλοῦτον,
 Καὶ δὲν ἤξεύρει, τὸ πτωχὸν παιδίον, δὲν ἤξεύρει,
 Πῶς τὸν προσμένουν Τουρκικὰ καὶ ὄχι Γάλλων σκάφη!
 Μὴ τοῦτο οἱ ῥιψάσπιδες τὸν εἶχον ἀπατήσει,
 Ὅταν ἡ Κρήτη ἐπιπτε καὶ ἡ ἐλπί; ἐτάφη·
 Καὶ διὰ τὴν μητέρα του τῶ εἶλον ὁμιλήσει·
 Τὴν γηραιὰν μητέρα του, τὴν προσφιῆ μητέρα,
 Ἴης ἦτον ἄρτος, στήριγμα, ἀγάπη καὶ ἡμέρα . . .
 Θ' ἀπέθνησκεν ἀπὸ λοιμὸν ἄνευ αὐτοῦ βεδαιῶς!
 Ἦδη αὐτὰ καθήμενος ἀναπολεῖ ὁ νέος
 Κ' εἰσέτι — μειδιάσετε, δὲν βλάπτει — κ' ἡ μωρία
 Καθῶς θὰ μειδιάσετε τινές, θὰ ἐμειδία . . .
 Ὅταν ἡ μουσα ἡ ἀδρὰ βαθίως συγκινῆται,
 Τοιαῦτα μειδιάματα μωρίας δὲν φοβεῖται,
 Κ' ἐκεῖ ὅπου τὸ δάκρυον τ' ἀθάνατόν της ῥέει,
 Νὰ μειδιῶσι δύνανται οἱ εὐγενεῖς χυδαῖοι . . .
 Πλὴν τοῦτο τὴν καλαίσθητον θεὰν δὲν ἐμποδίζει
 Καὶ τοὺς μυχιούς πόθους του ὑπόδακρος τονίζει . . .
 Ναί· ἔτι τὸ μικρὸν αὐτοῦ ἀναπολεῖ κουρσεῖον,
 Εἰς ὃ εἰργάζετο φαιδρός ἀπὸ μικρὸν παιδίον
 Κ' εἰς τὸ ὅποσον, κύριος ὄτ' ἦτον τῶν σσιγμῶν του
 Μονήρης ἀνεγίνωσκε τὸν Ἐρω τὸ κριτόν του!

. . .

Μετὰ μικρὸν τῆς ῥέμβης του ἡ μέθη καταπαύει
 Καὶ βλέμμα ὕστατον, βαθὺ ὀπίσω του ἀφίνει,
 Εἰρωνικῶς τὸ ξίφος; του ἠτένισε· τὸ θραύει
 Καὶ προχωρεῖ πυρεττωδῶς κ' αἰσχύνῃ; δάκρυ χύνει.
 Ὅς· ἀφῆνη; βλέπει τὴν ἀκτὴν ἐμπρὸς αὐτοῦ καὶ πλοῖα
 Καὶ πάντας τοὺς ῥιψάσπιδας κρατήσαντας τὸ βῆμα·
 Πλὴν, μὴ ἀκόμη τὸν πλανᾷ ζοφώδης φαντασία;
 Δὲν κυματίζ' εἰς τοὺς ἰστούς τοῦ αἵματος τὸ σῆμα;
 Ἄναυδος μένει· ἴσταται κ' εἰσέτι ἀμφιβάλλει·
 Πλὴν ναύτας Τούρκους θεωρεῖ· αὐτοὶ δὲν εἶναι Γάλλοι . . .
 Ἄ, τὸν ἠπάτησαν λοιπόν! Ἦ σπεῖρα τὸν προδίδει·
 Καὶ θέλουν ὁ Ἐθελοντής τῆ; Κρήτης; καὶ ὁ Ἑλλήν,
 Ὑπὸ σημαίαν Τουρκικὴν τὸν Πειραιᾶ νὰ ἴδῃ,
 Ἄπὸ τὴν ἄνανδρον αὐτὴν κυκλοῦμενος ἀγέλην!

Ποτὲ ποτέ, καὶ τ' ὄμμα του ἀγρίως σπινθηρίζει,
 Καὶ σταματᾷ τὸ βῆμα του καὶ πλέον δὲν βαδίζει.
 ἴσταται βλέπων βλοσυρῶς τὸ τῶν ἀνάνδρων στίφος.
 Ὡ, αἰσχρός, δίδουν εἰς θρασὺν Ὀθωμανὸν τὸ ξίφος
 Κ' εἰς, εἰς, ὠχρὸς εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὰς λέμβους ἐπιδαίνει·
 Πλὴν μία ἔτ' εἰς τὴν ἀκτὴν κ' ἐκεῖνον περιμένει
 Καὶ μὲ τὸ κῶμα παίζουσα ἡρέμα αἰωρεῖται . . .
 Ἄλλ' ὄχι· λέμβος δι' αὐτὸν δὲν εἶναι, δὲν καλεῖται·
 Ἄν κ' ἔχη ἡ σημαία της τοῦ αἵματος τὸ χρώμα
 Ἄθῆναι εἶναι δι' αὐτὸν καὶ μήτηρ του ἀκόμα . . .
 Θὰ ἴδῃ μόνον δι' αὐτῆ; ὅ,τι θερμῶς λατρύει·
 Θαρρεῖ ἀπὸ τὸ βάθος της ἡ μήτηρ του πῶς νεύει,
 Ὅτι τὰ; χεῖρα; τὰς ἰσχῆρας ἱκετικῶς ὀρέγει,
 Ὅλλῃον ἄρτον πῶ; ζητεῖ, «πεινώ» ὅτι τῶ λέγει.
 Κ' ἐκεῖνος σπεύδει πρὸς αὐτὴν, γοργῶς τὴν λέμβον φθάνει,
 Κ' ἐνῶ τὸν πόδα του ὑψοῖ κ' ἐνῶ σχεδὸν ἐπέδη,
 Πρὸς τὰ ὀπίσω στρέφεται ὠχρὸς ὡς ἂν ἐμάνῃ·
 Τὸ μέτωπόν του δις καὶ τρίς ὀργίλω; ἀνανεύει,
 Τὴν λέμβον διὰ τοῦ ποδὸς λακτίζει μὲ μανίαν
 Κ' ἐξάγων ἐγχειρίδιον ὀξὺ πρὸ τῶν βαρβάρων,
 Μέχρι λαθῆ; ἐνέπηξεν αὐτὸ εἰς τὴν καρδίαν·
 Ἦτο τὸ ξίφος ἀστραπῆ καὶ κεραυνό; ὁ χάρων!
 Τὸ αἶμα ἐπορφύρωσε τὴν γῆν εἰς ἣν ἐχύθη
 Κ' ἐπὶ πορφύρας ἔπεσε τὸ στήθος του σπαράττων·
 Βλέπετε, ὅτι ὁ ξυρὸς εἰς σπάθη; μετεβλήθη
 Καὶ ὁ κουρεὺς ἀπέθανεν καθῶς ὁ μέγας Κάτων!

. . .

Εἴθε νὰ τελευτήσωσι καὶ ἄλλοι ὡς ἐκεῖνον,
 Εἰς Μαραθῶνων Ἰδαφος; εἰς κῶμα Σαλαμίνων!
 Ὡ, ναί· πλὴν δέξε, εὐγενῆ ἀνώνυμέ μου, ἦδη
 Τὸ ἄνθος ὅπερ ἔνδακρος ἡ Μοῦσά μου σὲ δίδει.
 Σὲ τὸ προσφέρει, ἄγνωστε πεφιλημένε ἦρω;,
 Εἰς ποιητής; εἰς τὸν λαὸν ἀνήκων ὀλοκλήρως.
 Ξίφος; καὶ λύραν τοῦ λαοῦ μ' ἐν δάκρυ ἀδελφόνω,
 Ὡς συγγενῆς τὸν ἔρημον νεκρὸν σου σαβανώνω
 Κ' ὑψόνω εἰς τὸν τάφον σου τὸν ἄγνωστον μὲ πόνον,
 Ἄντι τοῦ μέλανος σταυροῦ τὴν μάχαιράν σου μόνον!

Ἐν Ταγγανίφ κατὰ 1883.

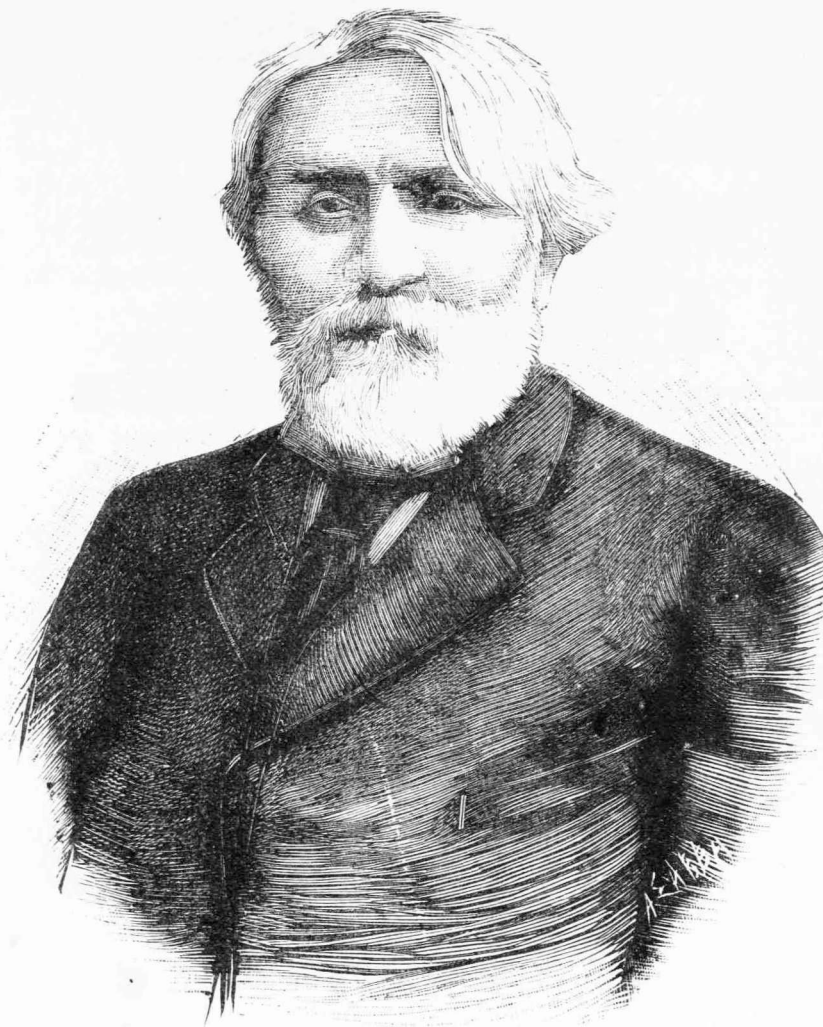
ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΜΟΥ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Εδῶ 'ς τὸ Πρόδρομο σιμά, 'ς τὸν πλάτανο 'κει πέρα,
 'Όπου μ' ἐλπίδαις κι' ὄνειρα περνοῦσα καθ' ἡμέρα
 Κι' ἦταν πάντα τὸ στῆθός μου ὅλο χαρὰ γεμάτο,
 Σὰν μίσεψα, τὰ ἔθαψα ε' τῆ ρίζα τ' ἀποκάτω.
 Τώρα ποῦ πέρασε καιρὸς κι' ἔφυγαν τόσοι χρόνοι,
 'Όπου τὰ πάθη μ' ἔφθειραν, μὲ μάραναν οἱ πόνοι,
 'Ηρθα 'ς τὰ χῶματα αὐτὰ πάλι τὰ μυρομένα
 'Όλα τὰ βλέπω ἴδια, δὲν ἄλλαξε κανένα.
 'Η πέτρα ποῦ ἐκάθησα, ὁ βράχος π' ἀκουμποῦσα
 Νὰ τὸ νεράκι, ἡ λιγαριὰ κι' ἄνθος π' ἀγαποῦσα.
 Τώρα τὰ βλέπω, μὲ θωροῦν περήφανα π' ὁ χρόνος
 Κανένα δὲν κατέστρεψε, δὲν ἔφθειρε ὁ πόνος.
 'Όλα τριγύρω μου γελοῦν μὲ ζηλεμένα κάλλη,
 'Εγὼ μονάχα ἄλλαξα, ἐγὼ ἐγίνην' ἄλλη.
 Κάτω 'ς αὐτὴ τὴν καρυδιὰ μ' ἓνα χαρτί ε' τὸ χέρι
 'Εκόταξα τὸν οὐρανὸ καὶ τὸ χλωμὸ τ' ἀστέρι
 Στίχους νὰ κάμω, γύρευα, εἶχα νὰ γράψω τῶσα
 'Όσα ποτὲ δὲν ἔμπόρεσε νὰ ξιστορήσ' ἡ γλῶσσα.
 Μὰ τότε δὲν ἐγνώριζα, δὲν ἤξευρα νὰ γράφω
 Γιατὶ δάκρυ δὲν ἔχουσα σ' ἀγαπημένον τάφο.
 Μὲ ε' τὴν καρδιὰ μου τ' ἄγραφα, τὰ φύλαγα κρυμμένα
 Κι' ἦρθ' ὁ καιρὸς ποῦ τραγουδῶ μὲ πόνου ἓνα ἓνα.
 Τώρα τὸ γλυκοχάραγμα ἔρχεται καὶ καθίζει
 Σ' τοῦ πλάτανου τὴν κορυφὴ ἓνα πουλι κι' ἀρχίζει
 Νὰ λέη μὲ παράπονο, μὲ θλιβερὸ τραγοῦδι
 Πῶς ἤμουν μιὰ φορὰ κι' ἐγὼ τ' Ἀπρίλι ἓνα λουλοῦδι.
 "Ὁ χρόνος, χρόνος ἀππλαγχνε, πόσο γοργὰ διαβαίνει! |
 Γιατὶ, γιατί, δὲ σταματᾷ, ποτὲ δὲν ἀποσταίνει; |
 Χαλᾷ καὶ φθείρεις ἐμορφιατὶ; καὶ νειάτα ξαφανίζεις,
 Μὲ τ' ἀπαλὸ δρεπάνι σου σὰ χόρτο μᾶς θερίζεις.

 Πάλι σὰς ἀποχαιρετῶ μὲ πικραμένο στόμα,
 Ποιὸς ξέρει ἂν θὰ σὰς ἰδῶ καμμιά φορὰ ἀκόμα.
 Μ' ἂν ἴσω; καὶ δὲν σὰς ἰδῶ καὶ ἡ στιγμή μου φθάσῃ
 Ποῦ θάνατος; τὸ σῶμά μου μακρὰν σὰς θὰ σκεπᾷσῃ,

IBAN TOYPKENIEΦ

Τότε ἡ σκιά μου θάρχεται μὲ τῆς νυχτιᾶς τ' ἀστέρι
 Νὰ τριγυρνᾷ ἐδῶ σιμὰ ἔς τ' ἀγαπημένα μέρη,
 Μ' ἓνα λεπτὸ ψιθύρισμα τὰ φύλλα νὰ ταράττη
 Νὰ σᾶς ξυπνᾷ ἐνθύμησιν παράπονο γεμάτη.

Ἐγγραφον ἐν Ἀγίῳ Ἰωάννῃ τῆς Κυνουρίας,
 τῇ 25 Ἰουλίου 1883.

MARIETTA ΜΠΕΤΣΟΥ.

Ἡ ποιήτρια, μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν της καὶ πρὶν ἢ ἀπ' αὐ-
 τῆς συμπληρωθῇ μὴν, ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ λάβῃ τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα
 τοῦ θανάτου ἀγαπητῆς ἐξαδέλφης της ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ὁποίας καὶ
 ἔγραψε τὸ ἐπόμενον ποιημάτιον.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΘΑΝΟΥΣΑΝ ΕΞΑΔΕΛΦΗΝ ΜΟΥ ΜΑΡΙΕΤΤΑΝ

Θυμοῦμαι σὺν νὰ ἦταν χθὲς ποῦ κάθουσον σιμὰ μου,
 Τὰς ἀναμνήσεις διάβαζα ποῦ ἔγραφα μὲ πόνο·
 Τὰς ἄκουες καὶ κούταζες νὰ ἰδῆς μέσ' τὴν ματιὰ μου
 Ἄν ὄλα μου τὰ ὄνειρα πέταξαν μὲ τὸ χρόνο·
 Ἐσκυψες καὶ μὲ φίλησες μὲ μάτια δακρυσιμένα·
 «Θὰ ζήσης;» μοῦ εἶπες «καὶ θάρθῃς;» πολλάκις φοραὶ ἀκόμα·
 «Γιατὶ νὰ γράφης θλιβερά» μοῦ εἶπες πικραμένα;
 «Καὶ πάλι θὰ πατήσης;» δῶ ἔς τὸ μυρισμένο χῶμα·
 «Γλήγορα θάρθῃ τῶμορφο καὶ πάλι καλοκαίρι,
 «Καὶ πάλι δῶ σιμὰ οἱ δυὼ ἔς τὸ βράχο θ' ἀκουμποῦμε,
 «Ἐσὺ τὸν Πλάτανο θαρχώμαστε, ἔς τ' ἀγαπημένα μέρη,
 «Καὶ σὺ θὰ γράφης μὲ καρδιὰ κι' ἐμεῖς θε νὰ σ' ἀκοῦμε.»
 Ποιὸς ἤξερε σὺν τὰ ἄλεγε; κι' εἶχες ὄλα τὰ θάρρη,
 Ὅ Χάρος ποῦ δὲν καρτερεῖ καὶ ποῦ δὲν περιμένει,
 Ἐσένα παραμόνευε, σὺν φύγω, να σὲ πάρῃ!
 Ἐσὺ τὴν ἀγκαλιά σου μ' ἔσφυξες, σὺν μύσπεφα θλιμμένη,
 Καὶ μοῦ πες σὺν χωρίσαμε «φεύγεις; νὰ μὲ θυμᾶσαι·
 «Πότε θενάρθῃ ὁ καιρὸς; νὰ σμύζουμαι καὶ πάλι!»

Τώρα έκεί 'ς τόν Πρόδρομο ἀμέριμνη κοιμᾶσαι,
 Ἐκεῖ ποῦ τόσ' ἀγάπησα τὰ ἔμποριά του κάλλη·
 Ἐστὸν Πλάτανο ποῦ ἔθαψα τὰ τόσα ὄνειρά μου !
 Μὴ τάχα ἐπέταξαν κεῖ ποῦ τώρα σὺ παγαίνης;
 Θὲ ναῦρῃς 'κεῖ μ' αὐτὰ μαζῆ τῆ μόνη συντροφιά μου·
 Συντρόφευέ την πάντοτε κι' ἐμὲ νὰ περιμένῃς.

Ἐγγραφὸν ἐν Ἀθήναις,
 τῆ 18 Σεπτεμβρίου 1883.

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΗΕΤΣΟΥ.

ΠΩΣ ΔΕΝ ΖΗΛΕΥΕΙΣ!

Δὲν ἔμεινε στὸν κόσμο χελιδόνη,
 Ποῦ στό παράθυρό σου τῆ φωλιά
 Μὲ τραγουδάκι νὰ μὴ θεμελιώνῃ,
 Μὲ ἔρωτα, μὲ πόθο, μὲ φιλιὰ . . .

Γιὰ κούταξέ τα, τί γλυκὰ κρυφομιλοῦνε !
 Γιὰ κούταξέ τα, πόσο εἶναι εὐτυχῆ
 Δυό-δυό εἰς τὸν ἀέρα σ' ἄν πετοῦνε,
 Μὲ ἓνα ὄνειρο, μὲ μιὰ εὐχὴ !!

Πῶς δὲν ζηλεύεις, ὅταν σὲ 'ξυπνοῦνε
 Μὲ τὴν ἐρωτικὴ τους τῆ λαλιά !!
 Γιὰ κούταξέ τα πόσο ἀποροῦνε
 Ποῦ εἶσαι δίχως ταῖρι καὶ φωλιά . . .

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΣ.

ΟΙ ΑΓΡΟΙ

Ἀπαυγάζω, προέβαιν' ὁ Φοῖβος
 Εἰς γλαυκὸν κυανοῦν οὐρανὸν
 Φύσιν θεῖον χρυσίζων καλλόνων
 Ὡς τερψίθυμον φῶς φαεινόν.

Αἰ μυχμαίρουσαι τούτου ἀκτῖνες;
 Εἰς χλοίζοντ' ἀνοῦστα πεδία
 Θαλαπείρι διεσύροντο πέριξ
 Ὡς χρυσοῦ ἠπλωμέναι ταινία.

Ποῦ καὶ ποῦ δὲ καλλιφόρος βύαξ
 Μορμυρίζων εἰς δένδρου σκιὰδα
 Ἐντηνίχλα τὸ φέγγος ἐκεῖνων
 Ὡς ἀκύμαντος λύμνη δρυάδα

Ἄνθηρά δὲ ἐκεῖ μυγδαλαία
 Φειδωλῶς τὰ εὐώδη κλωνία
 Ἄρμονίως ἐκάλυπτε' ἐκόσμαι
 Μὲ λευκόφαι' ἀνθίστα θεῖα.

Ἄλσῆτις, πλὴν καὶ ἤρεμος αὔρα
 Θουμηδῶς διασειούσα 'κεῖνα,
 Εἰς ποώδη ἐστρώωνουσ ἐπη
 Τοῦς ἀνοῦς τὰ λευκόχροα κρίνα.

Ἐπὶ φράκτου δὲ ἄνω πρασίνου
 Ἐπὶ γῆς δροσερᾶς χλοοφόρου·
 Μαργαρίται τὸ βλέμμα ἐθάμβουον
 Τοῦ περῶντος φαιδρῶ ὄδοιπόρου.

Εἰς τὴν γλῶσιν λευκάνθεμον θάλλον
 Ὁ κισσὸς εἰς καρμῶς πεπλεγμένος
 Ἐκ μικρᾶς καὶ καλῆς ἀνεμώνης
 Πανταχοῦ ὁ ἀγρὸς κοσμημένος.

Θαλερὰ ἐμειδία τὸ σύμπαν
 κ' ἡ ψυχὴ μου φαιδρὰ ἐμειδία
 Χρυσσαυγῆς ὁ ὀρίζων ἠπλοῦτο,
 κ' ἐν ἐμοὶ ἡ τερπνὴ μου καρδία.

Τῆ 12 Φεβρουαρίου 1883.

ΕΛΕΝΗ ΔΕΡΕΚΑ.

Τῷ φίλῳ μοι κυρίῳ Ἰ. Ἀ. Ἀρσένῃ,
 Ἐκδότῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου «ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΣΤΟΑΣ».

Ἀληθῶς, κύριε, εἰς ἀμηχανίαν μ' ἔφερον ἡ εὐφημος ὑμῶν πρόσκλησις,
 ὅπως συνεισφέρω τι εἰς τὸ ὑμέτερον ὥρατον Ἡμερολόγιον, διότι ἐκ παραγω-
 γελίας οὔτε ἓνα δύναμαι νὰ γράψω στίχον ἀνεκτόν· τοῦτο δ' ἕως οὔ
 περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου τὸ μετὰ θάνατον τοῦ γάλλου ποιητοῦ Autran
 πρό δύο ἐτῶν ἐκδοθὲν τεῦχος τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἐπῶν, La Comédie
 de l'histoire ἐπιγραφομένων, ἐντύπωσιν δὲ βαθεῖαν μοὶ ἐπροξένησαν τὰ
 ἐγκλειόμενα ὑμῖν ἐν τῇ παρούσῃ, ἅτινα δὲν ὤκνησα νὰ παραφράσω κα-
 λῶς, ἢ κακῶς.

Ταῦτα δέξασθε, καὶ μὴ εἰς κρῖμα τὸ εὐτελὲς τοῦ δωρήματος.

Ὁ πρόθυμος
 Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ.

Καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς ἄλλοτε εἰς τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην,
 ὅστις ἀνὴρ πολιτικός ἀπατεῶν τὴν γνώμην [1]

[1] «Tout homme politique est un malhonnête homme» λέγει τὸ
 κείμενον.

Βουλευτικός ἢ ὑπατός, συγλητικός ἢ πάπας,
 ἀγνὰς ἐπαγγελλόμενος προθέσεις καὶ ἀγάπας
 πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὴν γῆν τῶν νεαρῶν του χρόνων,
 λέγει προφάσεις· ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτὸν του μόνον.
 Ὡ ἀναγνώστα φίλε μου, ἐάν τις ἐν σοὶ κλίσις,
 ἀσπάσθητ' οἰονόηποτε ἐπάγγελμα θελήσης·
 γενοῦ ζωγράφος, μουσικός, σκαφεύς, κουρεὺς ἢ ράπτης·
 τέλος, γενοῦ καὶ ποιητής· γενοῦ κενδηλανάπτης·
 πρόσεξε μόνον μήποτε σὲ καταδῆ ἰδέα
 πολιτικός ἀνὴρ καὶ σὺ ν' ἀναδειχθῆς, γενναῖα
 ψίλλων ἡμῖν ἀρμήματα, ὡς παρορῶν θυσίας,
 ὡς θέλων τὴν ἀρχὴν ἀπλῶς ὑπὸ φιλοπατρίας,
 ἢ ὡς τῶν καταχρήσεων ἀμείλικτος κοπεύς τις·
 ὄχι, μὴ τοῦτο εἴπῃς σύ· τὸ λέγεις; εἶσαι ψεύστης.

Εἰς Λευκῶμα Κορῆς

ΣΤΙΧΟΙ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΡΟΣ ΑΓΝΩΣΤΟΝ

Δὲν σὲ γνωρίζω, κορασί· πλὴν ποῖα τούτου χρεία;
 πολλάκις ἡ πνευματικὴ μακρόθεν γνωριμία
 εἶναι καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτῆς θελκτικώτερα,
 χαιρετισμὸς δύο ψυχῶν εἰς τὸν εὐρὺν αἰθέρα.

Στὴν ἄνοιξιν τοῦ βίου σου μόλις πλανᾷς τὸν πόδα·
 ὠραίαν ἵσὲ φαντάζομαι· στεμμένην ἀπὸ βόδα
 φαντάζομαι τὴν νεαράν, χαρίσσαν μορφὴν σου,
 καὶ προικισμένην μ' ἀρετὰς ἀγγέλου τὴν ψυχὴν σου.

Ποτὲ μου δὲν σ' ἐγνωρίσα· δὲν ἔχω ἀναμνήσεις
 νὰ ψάλω, οὐδὲ θέλητρα φιλίας νὰ ἔμνησῶ·
 τὰς ἀρετὰς, τὴν καλλονὴν, ποῦ σ' ἔδωκεν ἡ φύσις,
 δὲν εἶδα καὶ δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ ζωγραφίσω.

Ἐν μόνον ἔχομεν κοινόν τὴν τύχην δύο πλοίων,
 προωρισμένων τὰ αὐτὰ νὰ πλεύσωσι πελάγη·
 τὸ ἕν ὑπέστη τὴν ὄρμην τρικυμιῶν ἀγρίων,
 τὸ δ' ἄλλο πνεῦμα οὐριον μόλις τῆς γῆς ἀνάγει.

Εἶσαι ἀκόμη νεαρά, εἶμαι πρεσβύτερός σου,
 τὸν δρόμον, ὃν διέτρεξα, καὶ σὺ θὰ διανύσῃς.
 Νὰ σ' εἶπω, τί ἀπήντησα; καὶ πρὸ τοῦ βλέμματός σου
 ν' ἀποκαλέψω τὴν ὁδόν, ἣν ἔχεις νὰ βαδίσης;

Ὁ βίος δὲν διδάσκειται ἐκ τῶν διηγημάτων,
 ἀλλ' οὐτ' ἐκ παλαιότητων εἶναι γριφώδης φράσις,
 κ' ἡ πέτρα εἶναι κλεις αὐτῆς τὴν βίαν τῶν κυμάτων
 δὲν ἐννοεῖς, ἂν ἄγρια πελάγη δὲν περάσεις.

Τὸ ν' ἀποφύγῃς τὰ θεινὰ καὶ τὰς περιπετείας
 τῆς ἐπὶ γῆς ὑπάρξεως, σοφία δὲν καλεῖται.
 Τὸ νὰ παλαίσῃς πρὸς αὐτὰ μετ' εὐσταθοῦς καρδίας
 καὶ ἄνευ γογγυσμοῦ, ἰδοὺ ποῦ ἡ σοφία καίται.

Ἄν τὴν καρδίαν σου ποτε ἀπέλιπὸς νοήσεις,
 ἀνάγνωσέ με· σκέφθητι, ὅτι κ' ἐγὼ ἐπίσης
 καὶ ἀπηλίπισθην, κ' ἔκλαυσα ἐν ἐνδομύχῳ σάλῳ,
 παλαιῶ μέχρι σήμερον, καὶ ὅμως ἔτι ψάλλω.

Ἄν ἐπαρθεῖς ἐπὶ χαρᾶ ποτὲ καὶ εὐτυχία,
 ἀνάγνωσέ με· σκέφθητι, πῶς κ' ἡ ἐμὴ καρδία
 εἰς εὐτυχίας ἄσματα συχνὰ ἐθαυκαλίσθη,
 κ' εἰς δυστυχίας ἄβυσσον πολλάκις ἐκρημνίσθη.

Μελέτα τὰς γραμμὰς αὐτὰς τοῦ ψάλτου τοῦ ἀγνώστου,
 καὶ εἰς τοὺς φθόγγους τοῦ ἀπλοῦ εὐφραίνου ἄσματός σου,
 ὡς εἰς κελᾶθμα πτηνοῦ, ποῦ κεκρυμμένον ψάλλει,
 ὃ ὀδοιπόρος ἴσταται, κ' ἐν συγκινήσει πάλλει.

(1883)

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ.

ΕΚΕΙΝΗ

Ρεμβώδη, μελαγχολικὴν, ἂν βλέπῃς τὴν ψυχὴν μου,
 ἐν χειμῶν τὰ στήθη μου αἰώνιος βαρύνῃ,
 μὴν ἀπορῆς. Εἰς ὄνειρα, διήλθον τὴν ζωὴν μου,
 καὶ τῶρ' ἀπογοήτευσις τὴν ὑπαρξίν μου σβύνει.

Εἰς ὄνειρα! Ἐν ὄνειρον, ἕνα καὶ μόνον εἶχον,
 νὰ καύσω τὴν καρδίαν μου, εἰς κέκλιμον καρδίαν,
 νὰ τέρπωμ' εἰς τῶν μουσικῶν χειλέων τῆς, τὸν ἦχον
 καὶ νὰ πεθάνω στὴν πυράν, Ἐκείνης τὴν ἁγίαν.

Εἰς μάτην πλήν ἐζήτησα, τὴν γόησσαν Ἐκείνην,
 τὸ ἀπεικόνισμα Ὁερμῆς, σφιγγώσης, φαντασίας!
 οὐδέποτε τὰ στήθη μου ἐγνώρισαν γαλήνην
 καὶ φρίσσω φρίκην ναυαγοῦ, κατόπιν τρικυμίας.

Τάλαινα φεῦ! πλησίστιος, τὸ πέλαγος τοῦ βίου,
 πλήρης ἐλπίδων, ἔπλαιεν ἡ κλιούσα καρδίξ,
 μὲ ὑπεράνθρωπον ἰσχύν, μὲ πίστιν μυρακίου,
 ἀλλὰ παντοῦ ἡ θύελλα καὶ οὐδαμοῦ εὐδία!

Ἐκείνην; ὦ! οὐδέποτε συνήντησα ἐκείνην!
 εἶδον τὴν μίαν στίλβουσαν, τὴν ἄλλην μυροβόλον,
 τὴν τρίτην, πλήρη χάριτος, εὐδαιμονίας κρήνην,
 καὶ ἄλλην, βλέμμα ἔχουσαν γοργόν, ἀστραπητόλον.

εἶδον μειδίημα γλυκῦ, καὶ ἔκφρασιν Κυθήρας,
 εἶδον παρθένους ἀπαλάς, δροσώδεις ὡς πρωΐα,
 ἤκουσα γόους τῆς Σαπφούς καὶ Λαμαρτίνου λίρας
 καρδίαν πλήν δὲν ἔφερε, καρδίαν φεῦ καμμία!

Μυρίας εἶδον, θέλητρα, καὶ μῦρ' ἀποπνεούσας,
 ἀλλ' εἶχον στήθη μάρμαρον, καὶ χεῖλη γοηστῶν!
 λαΐδας ἔβλεπον πολλάς, σειρήνας κελαδούσας,
 ἀλλὰ καρδίαν! ὦ! ποτὲ δὲν εὔρηκα καρδίαν!!

Ἐνα καὶ μόνον ἄγγελον, τὸν ἄγγελον ἐκεῖνον,
τὸν ἀποδράντα τ' οὐρανοῦ, τὸν πλήρη γοητείας,
τοῦ Παραδείσου τ' ἄρωμα, τοῦ Γαβριήλ τὸν κρίνον,
εἶδ' ἢ ψυχῆ μου, κι' ἔμπλεως ἀκόμ' εἶναι μαγείας

Τὴν βλέπ' ἀκόμη! Μέτωπον, εἶχεν εὐρὺ ἡ κόρη,
κι' ἐπὶ τῶν ὤμων ἔπιπτε βοστρυχηδὸν ἡ κόμη.
Σὲ ἔκαιε τὸ βλέμμα της, ὁπότεν σ' ἐθεώρει,
κι' ἦσο εὐδαίμων κι' ἔλεγες «ὦ κατὲ με ἀκόμη!»

Τὴν λάμψιν εἶχε τῆς αὐγῆς, καὶ τῆς αἰδοῦς τὸ χρῶμα
τοῦ κύκνου εἶχε τράχηλον, καὶ βάδισμα ἐρυάδος,
εἶχε τὸ χεῖλος εὐγλωττον, κι' εἰς τὴν σιγὴν ἀκόμα,
καὶ πλανωμένου ἦτο φῶς εἰς ἔρημον λαμπάδος...

Ἦ! ποτὸν δὲν θὰ ἔβαλλεν εἰς ἔκστασιν ἡ κόρη!
Τὰ στήθη μου ἐπλήρωσεν οὐράνιος γαλήνη
ὁ ὀφθαλμὸς μου, ἔκθαμβος τὴν ἔδλεπε κι' ἠπόρει!
καὶ κλίνων γόνυ ἔκραξα: Ἰδοῦ, ἰδοῦ Ἐκείνη!

Πλὴν φεῖ! δὲν ἦτο οὐδ' αὐτῆ! ὄχι! δὲν εἶν' Ἐκείνη!
Ἐκείνη δὲν θὰ ἄφηνε τὸν λάτρην νὰ ποθάνη.
δὲν θ' ἄλεγε ἀλησμόνει με καὶ ζῆθι ἐν εἰρήνῃ
καὶ μόνη ἢ φίλια σου εἰς τὸ ἐξῆς με φθάνει»

Ἐκείνη, δὲν θὰ ἔχυνε τὸ δάκρυ της δι' ἄλλον,
Ἐκείνη θὰ ἀπέθνησκε καλλήτερον, Ἐκείνη
αὐτόχειρ θὰ ἐγένετο, καὶ ὅ,τι ἄλλο μάλλον,
ἢ νὰ εἶδῃ τὸν λάτρην της εἰς δάκρυα νὰ φθίνη.

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα Βύρωνος δὲν ἦτο φαντασία!
δὲν ἦτο Πραξιτέλιος εἰκὼν ἐξ ἀλαθάστρου;
Ἦ! ἦτο τί πλειότερον. Ἦτο πνοὴ ἀγία,
κι' ἔλεγες «τώρα ἔπεσαν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου».

Ἀλλὰ τὸ ἄνθος τῶν ἀγρῶν, ὀροσώδης ἀνεμώνης,
ἔγινεν ἄνθος σύνθετος τῶν κήπων, καὶ σκορπίζει
τὸ ἄρωμά του ἀπειδώς, καὶ ὄλους βαλσαμώνει,
καὶ κάθῃ στῆθος, καὶ νεκροῦ ἀκόμη, τὸ στολιρίζει!!

Ὁ πρῶην φωτεινὸς ἀστήρ, εἰς νύκτα μετεβλήθη!
οἱ μαργαρίται ἔπεσαν τῆς ὀροσῶς εἰς τὸ χῶμα!
ὁ κάλυξ ἄνθος ἔγινε, τὸ ἄρωμα ἐγύθη,
Καὶ νά! διατὶ ἔγινε καὶ κόλασις, καὶ πτώμα!

Φρικτὴ ἀπογοήτευσίς, τὰς φρένας σου παλεύει,
καὶ τῆς κολάσεως πυρὶ, φεῖ κείουσι τὰ στήθη,
ὡς ὄφεις δηλητήριος, ὡς δαίμων σὲ θωπεύει
Ἐκείνη, ὅταν σοῦ εἶπῃ, ἀλησμόνει με καὶ ζῆθι.»

Καὶ ζῆθι! ὦ! τὸ βῆμα μου, μακρὰν τῆς κοινωνίας
ποθῶ νὰ φέρω καὶ ἐκεῖ νὰ σβύσω ἐν ὀδύνῃ.
Τέκνον τοῦ πόνου, σύντροφον νὰ ἔχω ἐρημίας,
ἀφοῦ καρδίαν δ' ἐμὲ δὲν εἶχε οὐτ' ΕΚΕΙΝΗ

Ταῦτάγιον. Δεκέμβριος 1883.

N. ΔΙΒΑΡΗΣ.

MATHN

Μάτην. τὸ πνεῦμα μου πλανᾷ: εἰς εὐτυχεῖς ἡμέρας,
καὶ μάτην τ' ἔσμε τὸ γλοῦν καὶ μάγον λαρυγγίζεις!
ἀπέμαθα νὰ φέρωμαι στοὺς γαλανοὺς αἰθέρας:
καὶ νὰ μὲ ὄψῃ ἰσπέμενον μεζὺ σου μὴν ἐλπίζης.

Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ ἄλλοτε τὰ ἔψη διασχίζων,
κι' εἰς ἐν σου βλέμμα φλογερὸν, ὡς ἀστραπὴ ταχεῖα,
συνάμα γῆν καὶ οὐρανὸν εἰς ἓνα συνεχίζων
περιφρονῶν καὶ θέλλαν καὶ κῶμα καὶ στοιχεῖα.

Ὁ ἄλλοτε παράφορος, εἰς τοῦ γλ κείς σου τόνους,
τραυματισμένος καὶ βίγαν, τὰς πτέρυγας συστέλλω,
ἐκλύομαι εἰς οἰμωγὰς, καὶ ἀφορήτους πόνους
καὶ τ' οὐρανοῦ σου, σκοτεινὸς ἀστήρ, δὲν θ' ἀνυτέλλω.

ὦ! σ' ἐξορκίζω τὸ γλυκὺ κελάδημά σου παῦσε,
 μὴ στὴν ψυχὴν μου λαίλαπας καὶ κύματ' ἀνεγείρῃς,
 τὸν κρίκον τῆς ἀλύσου μου τὸν τελευταῖον θραῦσε,
 καὶ ἄφες τὰς ἡμέρας μου νὰ διαβῶ μονήρης.

Εἰς τοὺς νεκροὺς χαρμόσυνον δὲν κελαδοῦσιν ἄσμα,
 καὶ σέβονται τοῦ μάρτυρος τὴν ὄραν τὴν ὑστάτην,
 Δὲν εἶμαι πλέον ἄνθρωπος, εἶμαι σκιά καὶ φάσμα,
 καὶ παῦσε τ' ἄσμα τὸ γλυκὺ νὰ τραγουδῇς εἰς μάτην.

N. ΔΙΒΑΡΗΣ

ΤΟ ΦΩΣ ΤΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ

Ἡ νύξ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἡρέμα καταπίπτει
 καὶ ὀπισθεν τοῦ ἀχαινοῦ; ἡ δύουσα σελήνη
 τὰς ἀσθινεὺς ἀκτίνάς της ἡρέμα κατακρύπτει
 ἐν ἐντελει γαλήνη.

Ἡδὴ πλήν τοῦ ψυχροῦ φωτός τῶν ἀστρων δὲν φωτίζει
 φῶς ἄλλο γῆν καὶ οὐρανὸν τοῦ σκότους βασιλεῦον.
 Καὶ πρῶτος φύλαξ ἐρυθρὸς τὴν νύκτα διασχίζει
 ὁ Ἄρης κατοπτεύων

Εἶσαι λοιπὸν ὁ τρυφερὸς τοῦ ἔρωτος πλανήτης;
 Καὶ εἶσαι τῶν ὀνείρων μας τὸ ἄστρον, λάμπεις θεῖα;
 Ἄ! Ὅχι. Εἰς τὸ χρώμά σου τὸ ἐρυθρὸν δεινὴ τις
 ἀστράπτει πανοπλία.

ὦ ἄστρον τῆς δυνάμεως! Ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ
 νὰ μειδιᾷς μὲ φαίνεται. Ὅμως ἰδοὺ ἄνδρετον
 καὶ ἄλιν μ' ἀποκαθιστῆ ἡ χεὶρ σου ἢ βαρεῖτα
 προσνεύουσά μοι θεῶν

Ὅμοίως τὴν καρδίαν μου φῶς ἄλλο δὲν φωτίζει
 παρὰ τὸ φῶς τὸ ἄχαρι τῶν ἀστρων κυριεῦον
 Καὶ πρῶτος φύλαξ ἐρυθρὸς τὴν νύκτα διασχίζει
 ὁ Ἄρης κατοπτεύων

Εἰς τὴν καρδίαν μου ἐντὸς τὸ ἄστρον ἐπιτέλλει
 τῆς κραταιᾶς θελήσεως καὶ τῆς ἀκαταβλήτου,
 γαλήνιον κ' ἠρωϊκὸν τὸ φῶς μοὶ ἀποστέλλει
 τοῦ ἐρυθροῦ πλανήτου.

Καὶ ὅταν, ἄγνωστε θνητέ, ὁ ταύτην τὴν βραχεῖαν
 ἀναγινώσκων νῦν ψῆθιν, ματαίως ἐξαντλήσαι,
 ὁπόταν αἱ ἐλπίδες σου πετοῦν μία πρὸς μίαν,
 εὐ ἀπαθὴς νὰ ῥσαι.

ὦ! ἐν τῷ κόσμῳ μὴ φοβοῦ καὶ θέλεις ἐννοήσαι
 ἐντὸς ὀλίγου ὑψηλὸν καὶ μέγα πόσον εἶνε
 νὰ πάθῃ τις ἐπὶ τῆς γῆς κ' ὑπομονὴν ν' ἀντήσῃ.
 «Παθεῖν καὶ ὑπομεῖναι!»

(Ἐκ τῶν τοῦ ἀμερικανοῦ H. Longfellow.)

Τῆ 8ῃ Σεπτεμβρίου 1883.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Δ. ΜΩΡΑΙΤΙΔΗΣ.

Ἡ διακεκριμένη καὶ γνωστὴ ποιήτρια κυρία Σαφῶ Λεοντιάδς,
 κατὰ τὴν ἐνταῦθα μικρὰν πρό τιμος διαμονὴν αὐτῆς εὐηρεστήθη
 νὰ πέμψῃ ἡμῖν διὰ τὴν «Ποικίλην Στοὰν» τὸ κατωτέρω δημο-
 σιευόμενον ἐκτενὲς καὶ λαμπρὸν ἔργον, εἰς στολισμὸν τοῦ «Παρ-
 ρασσοῦ» τοῦ 1884.

Η ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ Η ΔΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΝΗΣΩ ΧΑΛΚΗ.

(Ὡδή σαπφική εἰς τὴν νέαν στιχουργίαν).

Εἶναι ὄρθρος· ἔτι βαθύς κ' ἡ φύσις
εἰς σιγὴν γλυκεῖαν μυστηριώδη
τὴν καλλίφωνόν της εὐλαλον γλώσσαν
ἐπαναπαύει·

Νύμφη βασιλέως ἀκτινοστέπτου,
τοῦ ζωοπαρόχου ἡλίου κεῖται
στάς ἀγκάλας ἔτι νηδύμου ὕπνου,
ἐνδεδυμένη

τὸν της ἀστροχίτωνος ὄρφως πέπλον·
καὶ τοῦ αἰωνίως χαριτοδρότου
στέρνου της ἡ θεῖα πνοὴ ἀκούει·
ἐναρμονίως

ἴστην ἠρέμα πνέουσιν τοῦ αἴερος
αὔραν, ἥτις ψαύει μετ' ἐρωτύλου
χείλους τὸ γαλήνιον τῆς θαλάσσης
κύμα καὶ τοῦτο

κελαρύζει ἡδιστα· κ' ἥτις σείει
τὰ τριχοειδῆ τῶν πευκάνων φύλλα
καὶ αὐτὰ ἐκπέμπουσι τερψιθύμως
τὸν ψίθυρόν των.

— ὦ! τί κάλλος θεῖον τί μεγαλεῖον
γῆν τε καὶ θαλάσσης τὰ ὑγρά νῶτα
τὸν τε κυανόχρουν τ' οὐρανοῦ θόλον
περιενδύει.

— Εἶν' ἡ φύσις, ἔχουσα οὕτω, θρόνος
τοῦ πανσόφου κτίτορος καὶ παγκάλου.
Εἶνε θεῖον κάτοπτρον, ἔνθα βλέπει
καὶ ἐν τῇ σκότει

τὴν ἀόρατόν του ἀπανακλώταν
ὄψιν· κ' ἐνφ' πάντα σιγῶσιν, ὕμνον
ψάλλουσιν εὐμόλπως εὐγνωμοσύνης
θάμβους μυχίου.

Τὴν ἐωθινὴν προσευχὴν τελοῦντα
τῷ ζωῆς Δοτῆρι μετ' οὐρανίων
χορειῶν ἀγγέλων ἱεροουργούντων
τῷ Αἰωνίῳ.

Ἔρα θεῖα· ὁμως ἐκ τῶν πλασμάτων
τῶν τιμῆ καὶ δόξης ἑστεφανωμένων
καὶ σφραγιδ' ἐχόντων τὸν θεῖον λόγον,
τὴν ὄραν ταύτην

Πόσα ἄρα ταύτης τῆς θεσπεσίου
τοῦ παντὸς μετέχουσι μελωδίας.
Ἐκ τῆς λογικῆς των καρδίας ὕμνον
ψάλλοντι εὐφώνως.

Πλὴν ἐν φ' εἰς τούτους βεβουσιμένη
Εἴμ' ἐγὼ τοὺς κόλπους τοῦ ἰδεώδους
κάλλου, ἐξαισία μυστηριώδης
Ἐκεῖ πρὸς εἶω

τὴν θεσπιψοδοῦσαν τελεῖται πράξις
καὶ σικηνὴ ἐκφεύγουσα τὴν γραφίδα
τοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐξωχωτέρου
ἀριστοτέχνου.

ὦ! Ἐκεῖ τοῦ ἀνακτος τῶν ἀστέρων
τ' ἀγλαὰ ἀνάκτορα συγκινοῦνται
καὶ αἱ χρυσοβλέφαροι θουρωροὶ του
αἱ ῥωδίν' ὄραι

τοὺς κρινώδεις τείνουν βραχίονάς του·
καὶ τῆς βασιλείου στοᾶς ἐκείνης
τὰς ἀργυροπλέκτους ἀνοίγουν πύλας
τάπητ' ἀπλοῦσιν

κρόκεον, ῥοδοδέντα, κ' ἐπὶ τούτου
ἡ τοῦ ἀθανάτου μας ψάλτου φίλη,
ἡ ῥοδοδακτύλου, δεικνῦσα χεῖρας
Ἰδ' ἀναβαίνει

μέ τὸ μέτωπόν της τὸ φασφόρον,
 ὅπου ἡ χρυσάνιος Ἀφροδίτη
 τὸν ἀνετηροβόλον ἀδάμαντά της
 ἔθηκ' εἰς κόσμον.

Οἱ λοιποὶ δ' ἀστέρες, ἐν ᾧ τὴν βλέπουν,
 ὦ! τὰς γλυκυτάτας μαρμαρυγὰς των
 τρέμοντες ἐκπέμπουν, ἐκ φόβου ὄχι,
 ἀλλ' ἐξ ἀγάπης.

— Οὕτω τῆς γλυκειᾶς μητρὸς τὸ στήθος
 ἔταν τῆς θερμῆς του στοργῆς τὴν φλόγα
 στὸ θηλάζον βρέφος ἀντανακλάη
 πῶς τρεμουλιάζει

τὸ γλυκύ του ὄμμα ἐρωτευμένον·
 καὶ τὴν χεῖρα ὅταν τὴν θεσπεσίαν
 τοῦ εὐεργετοῦντος κατασπασθῶσι
 χεῖλη πεινοῦντα,

χύνετ' ἐπὶ ταύτης ἐκ τοῦ βλεφάρου
 τοῦ εὐγνωμονοῦντος τρέμουσα χάρις.
 Τῆς Ἥοῦς τὸ στήθος πλὴν τὸ ῥοδῶδες
 ἴδε πυροῦται

ὅσον ἀναθρώσκει τὸ φωτοδόλον
 τοῦ ἡλίου πρόσωπον· κί' αἱ ἀυγαὶ του
 τὰ τῆς ὑπνωττοῦσης ἡρέμα χεῖλη
 φύσεως θίγουν·

καὶ αὐτὴ μειδίᾳμα χαριέντως
 ἴδε πρὸς αὐτὸν ἀποδίδει θετον,
 καὶ ἐρυθριῶσιν αἱ παρειαὶ της
 αἱ ὀροσουβόλοι·

Πάντα δὲ τὰ τέκνα τὰ φίλτατά της
 ζῶα καὶ φυτὰ ἐκ χαρᾶς σκιρτῶσι
 πρὸς ζωὴν ἐρχόμενα πάλιν νέαν
 πλήρη θελγήτρων·

“ὦ! καὶ χαιρετίζου ἐνθουσιῶντα
 τῆς ζωῆς τὸν ἀνακτα· οὕτος δ' ἴδε
 ὄλος λάμψις, ὄλος μεγαλειότης,
 μέγας ἀδάμας,

ἴδ' ἐπὶ τοῦ στέρνου τοῦ καλλιμόρφου
 τῆς ῥοδοδακτύλου Ἥοῦς ἐκθρόσκει
 κύματ' ἐξελίσσων φωτὸς ἀπλέτου,
 ὄγκος αἰγλήεις

πάλλευκον φωταύγειαν ἐκτινέσσων,
 καὶ ἐντὸς αὐτῆς ὡς ἐν φωτοσφαιρᾷ
 θεῖα, μαρμαירוῦση ἐγκυλινδεῖται
 τὸ πᾶν λευκαίνων.

Καὶ ἐνοστριζόμενος εἰς τὸ στέρνον
 τῆς κυανολεύκου θαλάσσης ταύτης
 τὴν λαμπρὰν του ὄψιν ὡς χρουσαργύρου
 ὦ! λελυμένου

ῥεῦμα στίλβον ὄλην ἐπιδεικνύσει.
 Καὶ δὴ ἐν καρδίᾳ γαληνιαῖα
 οὕτω τοῦ ἡλίου τοῦ ἀνεσπέρου
 στίλβει ἡ ὄψις.

— Καὶ ὑφούται ἤδη πρὸς τὸν αἰθέρα
 ῥίπτων χρουσαυγῆ ἑανὸν εἰς πάσας
 τὰς ὑψηκορύφους σειρὰς τῶν περίξ
 μακρῶν ὀρέων,

ἄπερ στοὺς εὐρεῖς του ἐγκλείου κόλπους
 τὴν βαθυκυμαίνουσαν ταύτην πλάτην,
 ἥτις τὴν περίξηλον περιέπει
 βύζαντος πόλιν.

Αἱ δὲ χαριέσταται τῶν Πριγκήπων
 νῆσοι, ὥσπερ νύμφαι ὠκεανίδες
 φαίνοντ' ἀναδύουσαι τῶν βαθέων
 Θέτιδος κόλπων·

στίλβουσ' ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τῶν θελγήτρων
 ἄπερ πρὸς τοῦ Φοίβου τὰς χρουσηνίου
 ἀκτινοβολήσεις ἐν ἀρμονίᾳ
 ἀντανακλῶσιν.

— “ὦ! ἡ φύσις ὦρισ' αὐτὰς ἀξίως
 τῆς κλεινῆς τῶν πόλεων βασιλίδος
 περίξ χορὸν εὐμορφον ἀμφιπόλιν
 νὰ συγκροτῶσι.

Καταστερισμένων ἑναρμονίως,
ὡς πλειάδες ἄλλαι σπινθηριθολων
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦνται κόσμον
στὴν Προποντίδα.

Πλὴν ἰδοὺ ὁ ἥλιος διατρέξας
τὴν εὐήμερόν του ἐν γῆ πορσίαν
τὸ πυρφόρον ἄρμα του κατευθύνει
ἔπου ἢ ὄσισις

ὣσπερ ἐκεῖ σπεύδων εἰς τὰς ἀγκάλας
τῶν ἀβρῶν τῆς Θείδος θυγατέρων
τὸ πεπονημένον του ν' ἀναπαύσῃ
ἄγρυπνον ὄμμα.

Καὶ τὸ χρυσοῦν βλέφαρον τῆς ἡμέρας,
τῆς γλυκείας φίλης του κατὸν ὄλον
ἐκ τῶν θαλερῶν σταλαγμῶν, οὐς ῥίπτει
ἐνατενίζον

εἰς τῆς γῆς τὸ πρόσωπον τὸ ποικίλον,
καὶ τὴν μυριόποδ' ὄρων κακίαν
ὅτι εἰς τὰς ἄρκυς τῆς συλλαμβάνει
πλῆθος ἀνθρώπων.

— Ναί, τὸ κατὸν βλέφαρον τῆς ἡμέρας
στῆς νυκτὸς τὴν χεῖρα νὰ παραδώσῃ
ὅπως τὸ δροσίση μὲ τοὺς σταγμοὺς τῆς
τοὺς δροσυθολους.

— Πόσον ὦ! θαυμάτιος εἶνε αὕτη
ἡ σπουδὴ τοῦ Φοίβου, καὶ ἡ ταχύτης
τῆς ἡμέρας εἶνε φαινόμενόν τι
τόν νοῦν ἐκπληττον!

Εἶνε ὁ ταχύπτερος μυριετής
χρόνος, ὅστις πρέχει ἀκατασχέτως
πέριξ τοῦ πλανήτου μας τοῦ γηίνου,
καὶ ἀμιλλᾶται

πρὸς τὴν ἔτι τάχιον τοῦ ἀνέμου
ρέουσαν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου,
Ὅπως μὴ τι τέκνον τῆς τῆ ἐκφύγη
κι' ἀκαριατον.

ΡΟΒΕΡΤΟΣ ΣΙΟΥΜΑΝΝ
Διάσημος Γερμανὸς Μουσουργός

Καὶ ἡ γῆ δ' ὠρίσθη νὰ τὸν συντρέχη
 στρέφουσα τὸν ὄγκον τῆς τὸν σφαιρώδη,
 οὕτωςι ταχέως κι' εὐτάκτως ὁμοίως,
 ὥστε κι' ὁ κόκκος

ἔμμου ὁ λεπτότατος ν' ἀντικρύξη
 πρὸς ἀκτῖνα μίαν καὶ λεπτοτάτην
 τῶν ἀναριθμητῶν τοῦ φαινομένου,
 κι' ἡ εἰλαχίστη

κίνησις τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων
 ἐν τῇ ἀμετρήτῃ πορᾷ τοῦ χρόνου
 τῆς τοῦ φοῖβου θείας νὰ ἀπολαύη
 φωτοβολίας.

Τοῦ Δημιουργήσαντος τὸ πᾶν τοῦτο,
 οὐδὲν ἀνέχεται ἐν τῷ σκότει
 καὶ στιγμῆν ὦ! μίαν νὰ διαμένη,
 ἢ Ἄγαθότης.

Καὶ λοιπὸν ὁ φοῖβος στὴν νύκτιόν του
 κλίμων καταβιβίων σπουδαίως τόσον
 δὲν εἶνε γλυκύτατος καὶ χαρίεις,
 ὡς ὅτι ἀνέδου.

Ὅχι δὲν εἶν' ὡσπερ λευκὸς ἀδάμας
 μέγας, ρίπτων αἴγλας φαινοτάτας,
 εἰνέ τις οὐσία πεπωρωμένη,
 οὐ φλογόβολος.

Κι' ἤθελέ τις εἶπει ὅτι ἡ ψυχὴ του
 ἔλη λάμψις οὔσα καὶ μεγαλεῖον,
 καὶ τὴν γῆν πληροῦσα χαριτοῦ ἔτου
 εὐεργεσίας,

Εἶδεν ἀντὶ ταύτης ἀχαριστίας
 ἀναθυμιάσεις ἀνυψουμένας
 πρὸς αὐτήν, κι' ἐγένετο ἔλη ἐστὶς
 ὀργῆς φλογώδους.

Πλὴν κι' ἐν τῇ ὀργῇ του ὠρατος εἶνε,
 ὅσον οὐ οὐδεὶς ὑλικῆς οὐσίας.

— Εἶν' εἰκὼν διότι τοῦ ὑπερτάτου
 ὄντος τῶν ὄντων.

Ὅπερ χέει χάριτας ἀεννάως
καὶ ζωῆς ἀκοίμητος πηγὴ εἶνε,
ὅμως ὑπεραφρον τὸ πνεῦμα ἔχουν
πρὸς αὐτὴν πάντες

Οἱ θνητοὶ ἀντλοῦντες καὶ περ ἐν ταύτῃ
νάματι ἀθανάτου ζωῆς. Ἐκείνου
πλὴν τὸ βλέμμα εἶνε μεγαλειότης
καὶ ὠραιότης.

Οὕτω πορφυρόχρου· πυρίνη σφατρα,
κάλλος ἕμως ὅλος καὶ ὕψος θεῖον
περιβεδλημένος ὁ κλεινὸς φωθός
νῦν καταβαίνει

Πρὸς τὰ ἐπὶ ζέφυρον μέγαρά του.
Τούτων δ' ἀπερίγραπτος εἶν' ἡ ὄψις,
ἔταν τὰ ἀτμήρη τοῦ θέρους νέφη
τὸν συνοδεύουν·

καὶ αὐτῶν ὀπίσω αὐτὸς μαρμαίρων
ὄρη πυρπολούμενα τὰ δεικνύη.
Στιγμηδὸν δὲ πάλιν τὰ μεταβάλλῃ
εἰς τὸν πολύχρουν

στέφανον τῆς Ἴριδος, ἦν ἡ Ἥρα
ἄγγελόν της εἶχε ταχυπετοῦσαν.
Καὶ ἐκτείνων ταῦτα ὡσεὶ ἀλξίαν
πεποικιλμένην

χρῶμασι καὶ σχήμασι δαιμονίου
τέχνης καὶ γραφίδος θεοκινήτου,
καὶ τὰς ἐκατέρωθεν δύο νήσους
καθωραϊζῶν

δι' εἰκόνων νέων, ζωηροτάτων
τοῦ ἑσπερινοῦ του σεπτοῦ τεμένους
τ' ἀγλαὰ προπύλαια καλλιτέχνης
κατασκευάζει.

Ὅσπερ δὲ ἀγάλματ' ἐκ πορφυρίτου
ἴδρουνται αἱ νῆσοι ἐκεῖν' αἱ δύο
καὶ ἐν μέσῳ τούτων στὸν μυστικόν του
σηκὸν εἰσδύει,

ὅλος καταπόρφυρος· τὸ δὲ στέμμα
τὸ ἀκτινοβόλον του παραδίδει
εἰς τὰς προσφιλεῖς του θυρωροῦς ὥρας
μέχρι τῆς ἕω,

Καὶ αὐτὴν ἱπτάμεναι καταυγάζουν
τὰς ἐπιστατούσας ἐκεῖ νεφέλας,
αἵτινες ὡς ὄρη κυάνου λίθου
ἤδη ὑψοῦνται.

Αἱ δὲ ποικιλόμορφοι κορυφαί των
ἀστραπηβολοῦσιν, ὡς ἐκ χρυσοῦ
τρίχαπτ' εἰργασμένα ἀριστοτέχνης,
παρυφαί θεταί!

— Εἶν' εἰκὼν τις τοῦτο σχεδὸν ἐκείνων
τὴν εἰκὼν' ἐκπάγλως ἰχνογραφοῦσα
τοῦ γνοφώδους νέφους, δι' οὗ ὠμίλει
ὁ Ἰεχόβα

τῇ Μωσῇ χαράσσοντι τὰς ἀφθίτους
ρήτρας τὸ ἀνθρώπινον ὁδηγούσας
πρὸς ἡμέραν βίου εὐδαιμονοῦντος,
κι' ἡστραπηβόλει.

ὦ! πολλαχοῦ εἶδον κι' ὠραίαν
καὶ γραφικωτάτην ἡλίου δύσιν,
ἀλλ' ἡ τελομένη ἐνταῦθα εἶνε
ἐξαισίον τι.

— ὦ γλυκεῖα Χάλκη! διότι ἴσως
ἐπὶ τοῦ καλοῦ σου βασιτάξεις στέρνον
ἔκεισε μὲν Μουσῶν τῶν καλλιστεφάνων
θάλλοντα κῆπον.

ὦδε δ' ὡς θεόδητον βωμόν τὸν δε
ἴδρυσεν ἡ φύσις τὸν λόφον τοῦτον,
ἔπου τῆς θρησκείας ἄεθιστον καίει
τὸ πῦρ τὸ θεῖον.

Εἴθ' ἐπὶ μιᾷ σου νὰ ἠξιοῦμένην
ἄκρας τὴν ἐσχάτην σκηνὴν νὰ πῆξω,
κι' ἐπ' αὐτῆς τοῦ Φοῖβου σου ἀγλή μίαν
νὰ ἐπιπίπτῃ!

Ἐν Χάλκῃ κατ' Ἀύγουστον 1881.

ΣΑΠΦΩ Κ. ΛΕΟΝΤΙΑΣ.

ΚΑΘΕ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

(Ἐπί τοῦ λευκώματος τῆς δεσποινίδος Β. Α.)

Κάθε καλοκαίρι ὁ ἥλιος βίχνει ἀπὸ ᾠηλά
Ταῖς ἀκτίνες του, σαΐταις πύριναις, κακίαις,
Μὰ τοῦ κάμπου ἢ καλωσύνη μᾶς δροσογελεῖ
Μὲ λουλούδια καὶ μὲ στάχουα καὶ βερυκοκίαις.

Σὰν πανώρηα γυφτοπούλα ἢ νυχτιά γυρνᾷ
Κι' ἔχει γιὰ φλωριά τ' ἀστέρια γύρω ᾠτά μαλλιὰ
Καὶ μὲ θέατρα καὶ γέλοια γλήγωρη περνᾷ·
Καὶ χτενίζοντ' ἢ Νεράϊδες, ᾠ τὴν ἀκρογιαλιά!

Ἄλλ' ἢ πιδό γλυκειαῖς νεράϊδες ἄγ! δὲν εἶν' αὐταῖς
Ποῦ τὸ καλοκαίρ' ἢ νύχτα, κι' ὁ ἀφρός γεννᾷ·
Τῆς Ἀθήνας ἢ παρθέναις εἶν' ἢ πεταχταῖς,
ᾠταν ᾠβοῦν μὲ φουστανάκια καλοκαιρινά!

Στήθη, πῶτρεφε κρυμμένα ἢ χειμωνιά, μὲ μιᾶς
Ζωντανεύουσε, πετιοῦνται κύματα μ' ὄρμη·
Κύτταξε δροσιά ᾠ τὴν ὄψι καὶ τῆς ἀσχημιᾶς,
Κύτταξε πλάταις μαρμαρένιαις καὶ χυτὸ χορμί!

Μὰ καλότυχαις ἐκείναις ποῦ παντοτεινά,
Καλοκαίρι καὶ χειμῶνα μ' ὀποιαις φορεσαῖς,
ᾠ ἀτλάζια ἢ βουχάκια εἶνε ταπεινά,
Μέσ' τὰ στήθη μας ἀνάπτουν λαύραις περισσαῖς.

Τὸ δικό των φῶς σκορπιέται ᾠ ἔ, τι κι' ἂν ᾠνυθοῦν,
Δὲν εἶνε χρυσῆ ἢ κορνίζα, εἶν' ἢ ζωγραφιά,
Δὲ γλυκαίνουν μάτις μόνο, καὶ τὸ νοῦ μεθοῦν.
— Δόξα εἰς τὴ δύναμί σου, δόξα, ἐμορφιά!

Ἄν τῶν Ἀθηνῶν ἢ κόραις εἶνε πεταχταῖς,
Ἄλλ' αὐταῖς ἀπ' τὴν καρδιά μας δύσκολα πετοῦν,
Τρέμει ὁ στίχος ποῦ γεννιέται ᾠ τὸ χαρτί γι' αὐταῖς,
Σὰν πουλί τοῦ βελουδένια χέρια τὸ κρατοῦν.

(1883)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Ἐλθέ, ὦ κόρη, ἀγρυπνῶν σὲ ἀναμένω μόνος!
Ἐκρυψαν ἤδη πρὸ πολλοῦ τὸν Ἥλιον τὰ ὄρη,
Εἶνε τὰ δένδρα σύσκια ἐν μέσῳ τοῦ δρυμῶνος,
Ἐλθέ! ὦ κόρη!

Ἐλθέ! Μελανοπτέρυγος ἢ νύξ μᾶς περιβάλλει,
Νύξ τῶν ἐρώτων, πρόσφορος εἰς ἀσπασμούς ἠδέεις!
Ἐλθέ! Εὐνή σου ᾠς γενῆ πυρέσσουσα ἀγκάλη,
Τὸ ἄντρον τῶν ἐρώτων μας δὲν θά ἰδῆ οὐδεὶς!

Εἶνε γλυκὸ... πολὺ γλυκὸ εἶνε, μικρά, νὰ κλίνης
Τὴν κεμηκυτᾶν κεφαλὴν εἰς ἐρωτύλα στήθη
Καὶ εἰς εὐώδη κύλικα τὸν ἄκρατον νὰ πίνης!
Ἐλθέ! ᾠ βίος ὄνειρον... τὰ κλοῦθει ἢ ἠήθη.

Ἐλθέ, ὦ κόρη, ἀγρυπνῶν, σὲ ἀναμένω μόνος!
Ἐκρυψαν ἤδη πρὸ πολλοῦ τὸν Ἥλιον τὰ ὄρη,
Φέρομαι μόνος, νύκτιος, ἐν μέσῳ τοῦ δρυμῶνος...
Ἐλθέ, ὦ κόρη!

Μαρτίῳ 1883.

ΗΘΕΛΑ...

"Ηθελα νάμouνα άστέρι ένα
 ΄Σ τόν καταγάλανο τόν Ούρανό,
 Μέσα σ'τά κύματα τά λυσσασμένα
 Χαλίκι νάμouνε ΄γώ ταπεινό!

"Ηθελα νάμouνα μικρό λουλοῦδι,
 Λουλοῦδι ἔρημο εἰς τὸ βουνό,
 "Ηθελα νάμouνα ΄κειό τὸ τραγοῦδι,
 Ποῦ ἡ αὔρα ψάλλει κάθε πρwonό!

"Ηθελα νάμouνα νερό νά τρέχω
 Μέσα σ'τὴν ἔρημο παντοτεινά,
 Τ'ἄγριολούλουδα πάντα νά βρέχω,
 Ποῦ μένουν ἔρημα εἰς τὰ βουνά!

"Ηθελα νάμouνα ἄφρός νά στυῶμαι
 Μέσα ἔς τὸ κύμα μου, τὸ γαλανό,
 Ἐάφνου νά χάνωμαι καὶ νά γεννηῶμαι,
 Νά μὴν αἰσθάνωμαι, νά μὴν πονῶ!

ἸΑπριλίῳ 1883.

Π. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ ΜΟΥ

ΚΑΤΑ ΜΙΜΗΣΙΝ ΤΟΥ GOSSE

1

Δός μ' ὀπίσω ταῖς ἡμέραις
 Τοὺς καιροὺς ἐπ' ἔμouν νεῖός
 "Οπ' ἀνίθραζαν οἱ στίχοι
 Κι' ἔψαλλα τόσοσιν γλοκῶς.

Τότ' ἐσκέπαζ' ἀπ' τὴν ὄψι
 Κεῖό τόν κόσμον ἢ σκοτιᾶ
 Καὶ ὁ κάλυξ μου κλεισμένος
 Θάύματ' ἔταξε πολλὰ.

2

"Επλεκα τότε στεφάνια
 ἸΑπό τ' ἄνθη τὰ γλοκὰ
 "Οπ' ἐμάζευα σ' τοὺς κάμπους
 Κ' εἶχα ἤσυχη καρδιά.
 Τότ' ἡ ἐπιθυμία μεγάλη
 "Αχ! γιὰ τὸ πραγματικόν
 Κ' ἡ εὐχαρίστησις γιὰ ΄κεῖνο
 Τὸ φαινόν ιδανικόν.

3

Δός μ' ὀπίσω ταῖς ἡμέραις
 Τῆς γαρῶς, τῆς εὐτυχιᾶς
 Τὴν φωτιᾶ ποῦ μ' ἐκεντοῦσε
 Τὴν γαλήνη τῆς καρδιᾶς.
 Δός μ' ὀπίσω τὴν ἀγάπη
 Δυνατὴ κι' ἀληθινή
 Δός μου δός μου τῆς νεώτης
 Τὴν χαρούμενην αὐγή.

ἸΕν Λονδίνῳ 1883.

Ι. Δ. ΔΟΒΕΡΛΟΣ.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

(ἸΕκ τῶν Βαρβάρων ἸΩδῶν τοῦ Giosuè Carducci καὶ
 κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρωτοτύπου).

ἸΕνῶ λαλεῖς μὲ γλωσσᾶν ἐναρμόνιον
 ἸΡαθύμιος ἡ ψυχὴ ἐγκαταλείπεται
 Εἰς τῆς φωνῆς σου τὰ ἠδέα κύματα
 Καὶ πλε' εἰς χώραν ἄγνωστον

Ὑπὸ τὸ θάλλπος τοῦ ἡλίου δύνοντος
 Κ' εἰς κυανᾶς ἐκτάσεις ἀπαστρέπτουτος
 Πλέει· λευκὰ πτηνὰ πετώσιν ὑπερθεν,
 Νῆσοι περῶσι πράσιναί.

Ναοὶ ἐπ' ἄκρας βράχων καλλιμάμαροι
 Εἰς τὴν ῥοδίνην δύσιν ἀπαστρέπτουσιν·
 Παρὰ τὴν ὄχθην φρίσσουν αἱ κυάρισσοι
 Ὅσμη μυρσίνης χέεται.

Μακρὰν αὐτὴν ἀλίπνους αὔρα φέρουσα,
 Μὲ τὸ βραδὺ τῶν ναυτῶν ἄσμη μίγνυσιν,
 Ἐνῶ πρὸς ὄρμον πλέει ναῦς συστέλλουσα
 Τὰ πορφυρᾶ ἰστία τῆς

Στεφανηφόρων ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν
 Κορῶν εὐπέπλων βλέπω καταβαίνουσαν
 Μακρὰν σειρὰν κλωνία δάρνης φέρουσα
 Τείνουν τὰς χεῖρας ψάλλουσαί.

Πηγνὺς τὸ δόρυ εἰς τὴν γῆν τὴν πάτριον
 Ἐκ τῆς νηὸς πηδᾷ ἀνὴρ τις πάνοπλος
 Μὴ τὸν Ἀλκαῖον δέγονται αἱ Λέσβιαί
 Ἐκ τῶν μαχῶν παλίνοστον;

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑἸΝΝΙΝΟΣ

ΔΕΝ Σ' ΕΛΗΣΜΟΝΗΣΑ

(Πατὴρ τὸ Ἰταλικόν.)

Δὲν σ' ἐλησμόνησα ποτέ, μὲ τὸ μουρμούρισμά του
 Γιὰ σένα τὸ τρεχούμενο νερὸ μοῦ κελαϊδάει,
 Ὅταν περνᾷ γλήγορο στὴν χλόη ἀποκάτου
 Δὲν σ' ἐλησμόνησα· εἰς σὲ ἡ σκέψις μου πετάει

Δὲν σ' ἐλησμόνησα· γιατί μὲ ἀγγέλου τὰ φτερά
 Ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴν γῆ γιὰ ἐμένα καταβαίνεις.
 Τὸ βλέμμα σου τοῦ οὐρανοῦ μοῦ φέρνει τὴν χαρὰ,
 Καὶ τὴν ζωὴν μου μὲ ζωὴ καὶ φῶς πολὺ γλυκαίνεις.

Τὸ ἀγγελικὸ σου ὄνομα στὴν ἄνθηκα τοῦ βουνοῦ
 Κάθε πρωτὴ διαβάζω·
 Καὶ τὴν γλυκερὴ εἰκόνα σου στὰ νέφια τοῦ οὐρανοῦ
 Τὴν βλέπω, κ' ἔτσι πάντοτε μὲ σένανε ρεμβάζω.

Δὲν σ' ἐλησμόνησα· μορεῖς τὸ βράδυ νὰ βωτῆσης
 Τὸν ἄνεμο ποῦ πνέει·
 Μὲ αὐτὸν σοῦ στέλλω τῆς καρδιᾶς ταῖς τρυφεραῖς δεήσεις
 Δὲν σ' ἐλησμόνησα· ἡ ψυχὴ σὲ σκέπτεται καὶ κλαίει.

3 Δεκεμβρίου 1881.

ΕΥΓ. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

Ο ΠΑΡΑΦΡΩΝ ΠΟΙΗΤΗΣ

Τῷ περιλημέτῳ μοι Wils, ἀφιερῶ τὸν «Παράφρονα».

(Ἀποσπόμενα) (1)

» . . . Μισῶ ζωὴν καὶ θάνατον, τί θέλω ἀθανασίαν,
 Ἀφοῦ αὐτὴ ἐνδύματα, αἰώνια θ' ἀλλάζει,
 Καὶ θὰ ξεχνᾷ αὐριον τὴν χθεςινὴν πρωτῶν
 Καὶ τόσους πόθους κ' ἔρωτας λήθη νὰ τοὺς σκεπάζει,

» Τί θέλ' ἀθανασίαν, ἀν αὐτὴ πρέπ' αἰώνια, αἰώνια νὰ, κλαίη;
 Καλλίτερον λοιπὸν τὸ πᾶν μηδὲν, χωρὶς κρυμμένων
 Μορφῶν, ζωὴν καὶ κίνησιν κ' εἰς στάσιν πάντα μίαν.
 Τί ὠφελεῖ ἡ ὑπαρξίς; τὸ πᾶν τί χρησιμεύει; . . .

¹ Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Παράφρονος Ποιητοῦ» ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ
 «Ἐσπέρῳ» τῆς φυλ. ἀριθ. 47 ἔτος δευτέρου.

Θεέ μου! τί σ' ἐβίασε τὸν ἄνθρωπον νὰ πλάσσης;
 Εἶχε; ἀνάγκην λατρευτοῦ, ἢ ψάλτου; ἀλλ' ἀπείρους
 Ἔχεις πλανήτας λάτρες σου καὶ ὕμνοδούς, ζεφύρους.
 Τότε πρὸς τί εἰς τὴν ζωὴν νὰ τὸν καταδικάσῃς;

» Μύρια γένη ἐπλάσσης μετὰ μορφῶν μυρίων
 Καὶ τ' ἄκαμες νὰ σφάζωνται μὲ λύτσον μὲ μανίαν
 Τρώγει ὁ ἱέραξ τὸ πτηνὸν ἢ χρυσαλὶς τὸ ἴον,
 Τὸ σύμπαν συσπαράσσεται καὶ ζῆ ζωὴν ἀθλίαν.

» Ὡ ποταμὲ, σταμάτησε καὶ ἄλλαξε τὴν δρμὴν σου
 Κ' ἓνα βουνὸ θεώρατο τὸ κύμα σου ἄς γείνη
 Κ' ἔπειτα χύσου εἰς τὸ κενὸν εἰς τὴν ἄβυσσον βυθίσου
 Καὶ φθάσ' ἐκεῖ ποῦ ὁ λογισμὸς κ' αὐτὸς ἀκόμη σβύνει.

» Φθάσε κ' ἐμπρὸς εἰς τοὺς θρόνους τοῦ μονάχα τότε κλῖνε
 Κλῖνε καὶ μὲ ταπεινώσει εἰπέτου τὰ δεινά μας.
 Πέτου, πῶς μᾶς σπαράζουσιν αἱ θλίψεις κ' αἱ ὀδύνας
 Ἰλεος ἄς ἀκροασθῆ καὶ μᾶς τὰ δίκαιά μας. . .

». . . Πλάστη, σὺ ζῆς αἰώνια κ' αἰώνια βασιλεύεις
 Καὶ ἔδωσες νοῦν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ βλέπῃ τὴν ἰσχύν σου
 Τὸν ἔκαμες ἐλεύθερον ἐν ᾧ τὸν ἐδουλεύεις. . .
 Τ' ὠδύσες μόνον στάλα μιὰ ἀπὸ τὴν ὑπερξίν σου.

» Καλλίτερα νὰ τοῦ λειπε καὶ ὁ σταλαγμὸς ἐκεῖνος,
 Τὴ χρυσαυτὴν εἰς τὸν τυφλὸν μαγευτικὴ πρώτη,
 Ὅπως τ' ἀξήση ὁ στεναγμὸς, ὅπως τ' ἀξήση ὁ θρήνος
 Ἀκούων μόνον τὴν γλυκὴν καὶ ἄρατη ἁρμονίαν;

Κ' ὅμως τὸ σύμπαν σὲ ὑμνεῖ κ' οἱ πάντες σε λατρεύουν
 Τοὺς σφάζει ἢ χεῖρ σου, καὶ αὐτοὶ τὸ χεῖρ σου φιλοῦσι
 Οἱ δαίμονες! ψυφοδεῶς δουλεύουν κολακκεύουν,
 Πλὴν, φεῦ, καὶ τί νὰ πράξωσιν οἱ ἄθλιοι, τολμῶσι;

«. . . Μὲς' εἰς τὰ γλυκὰ χαράγματα ὁ γεωργὸς ξυπνάει
 Πέρνει τ' ἀλέτρι τὸ βάρν εἰς τὸν ὄμο τὸ φορτῶναι
 Πηγαινέει εἰς τὸ χωράφι του, ἀλλὰ προτοῦ νὰ πάη
 Μὲ δάκρυα ἱκετευτικὰ τ' ὄνομά σου μυρώνει.

«Τὸ βράδυ ἔρχεται ὁ ψαράς καὶ σέρνει εἰς τὸ ἀκρογιάλι
 Τὴν λέμβον του καὶ εἰς τὴν πτωχὴν καλύβην του ἐμβαίνει
 Κατάκοπος ν' ἀναπυθῆ πλὴν πρῶτα ἀγάλι ἀγάλι
 Γέρνει τὰ γόνατα εἰς τὴν γῆν καὶ Σένα συντυχαίνει.

«Βγαίνει καὶ ὁ φιλόσοφος κ' εἰς βράχους ἀναβαίνει
 Τὸν νοῦν του ἔχει πρὸς ἐσὲ εἰς τὴν πλάσιν σου τὸ ὄμμα
 Θαυμάζει μὲ τὴν κτίσιν σου καὶ σύννοος καταβαίνει
 Καὶ κᾶτι λέγει μ' ἔκπληξιν τὸ δύστυχό του στόμα

«Γλυκιά νεῦνις τὴν αὐγὴν μὲ ἄνθη στολισμένη
 Ἄγνη ὡς εἶν' τὰ κρίνα μας ὡς εἶν' οἱ ἄγγελοι σου
 Μὲς' σὲ λειβάδια δροσερὰ τὸν φίλον της προσμένει
 Καὶ ὄλας τὰς ἐλπίδας της ἔχει εἰς τὴν δύναμιν σου.

«. . . Κ' ἐγὼ ποσάκις τὴν αὐγὴν μὲς' τοὺς τερπνοὺς λειμῶνας
 Μὲ ἱκεσίας δάκρυα δὲν ἔβρεξα τὰ ἴα.
 Καὶ ἐνθους δὲν σὲ ὕμνησα μὲς' τοὺς φοικτοὺς χειμῶνας,
 Ἄλλὰ τοιοῦτου ἔρωτος ἀνταμοιβὴ ὅποια; . . .

«Δάκρυα, πόθοι, συμφοραὶ, ἐλπίς ἀπελπισία
 Καὶ τέλος ἢ καταστροφὴ τὰ πάντα νὰ σκεπάζῃ. . .
 Ἄν ἔλειπε τοῦλάχιστον τὸ ἔαρ ἢ πρῶτα
 Ἰλιώτερον ὁ θάνατος ἤθελε μᾶς τρομάζει.

Καὶ ὅμως τὸ σύμπαν σὲ ὑμνεῖ κ' οἱ πάντες σὲ λατρεύουν
 Τοὺς σφάζει ἢ χεῖρ σου καὶ αὐτοὶ τὸ χεῖρ σου φιλοῦσι
 Οἱ δαίμονες! ψυφοδεῶς δουλεύουν, κολακκεύουν
 Πλὴν, φεῦ, καὶ τί νὰ πράξωσιν οἱ ἄθλιοι τολμῶσι; . . .

«ὦϊμέ! ἄς εἶχον δύναμιν ὅσην καὶ φαντασίαν
 Ναί, ν' ἀναβῶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς;

(Ἐδῶ εἶναι τοιαῦται αἱ βλαστημῆαι τοῦ «Παράφρονος» ὅπου ὁ ποιητὴς νομίζει ὅτι καὶ εἰς παράφρονα ἀκόμη δὲν ἐπιτρέπονται, δι' αὐτὸ ἀπέκοψεν ἐνταῦθα ὡρατὰ τετράστιχα κατὰ τὴν φαντασίαν).

«. . . Τῶν ἀτυχῶν πλασμάτων σου τῶν τόσων σου θυμάτων
 Ν' ἀκούης συγκρουόμενα πλανήτας καὶ ἀστέρων,
 Τὸν ἥλιον, τὸν κεραυνὸν, τὰ νέφη τοὺς αἰθέρας,
 Καὶ τὰ ἐξέβη νὰ βοοῦν εἰς πέρατα περάτων.

«Κ' ἔπειτ' ἀπὸ τὴν τρομερῆ ἐκείνη συντελία
 Ὅπου τὸ πᾶν θὰ συντριφθῆ τὸ πᾶν μὴδὲν θὰ γείνη
 Νέα νὰ γείνουν σύμπαντα μ' εὐσπλαγχνικὴ σοφία
 Κ' ἡ ἀρετὴ νὰ κυβερνᾷ μὲ τὴν δικαιοσύνη.

«ὦ ναί, ἄς εἶχον δύναμιν ὅσον καὶ φαντασίαν.
 Ἄλλὰ ἀφοῦ δὲν δύνάμει νὰ σὲ ἐκδικηθῶ,
 Ἐχε ὡς μεγάλην τέρψιν σου τὴν τόσῃ μὲς πικρίαν
 Κ' ἰδοὺ ἐγὼ εἰς τὴν ἄβυσσον θὰ καταποντισθῶ.

— Εἶπε, καὶ ἐπάφλασε φρικτὰ τὸ κύμα βουρκομένο
 Καὶ πνιγηρὰ ἢ ἀσεβῆ· φωνὴ κράζει ἀκόμα
 Ἄπ' τὸ νερὸ ποῦ γείνηκε ἀφροστεφανωμένο
 Τρέξτε, πετᾶτε, στεναγμοὶ εἰς τοῦ πλάστου σας τὸ δῶμα...

«Καὶ λέγουσιν οἱ ἄλιεῖς πῶς ὅταν μανιωμένος
 Νυκτοκτυπιέται ὁ Δούναβις μ' ὄλαις ταῖς τρικυμιαῖς,
 Πετιέται κ' ὁ Παράφρονος τὴν ἀστραπὴν ἔντυμένῃς
 Καὶ τὸν κτυποῦν καὶ ἀντικτυπᾷ μὲ χίλιας βλασφημιαῖς.

*Ἐγγραφὸν ἐν Γαλαζίῳ 1870.

ΣΠ. Φ. ΑΝΤΥΠΑΣ.

Η ΕΥΓΕΝΗΣ ΚΑΡΔΙΑ

Ὅτε ὁ Ὑψίστος Θεὸς ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων
 ἐπὶ τὴν γῆν ἐτόξευε τὰς χεῖρας, ἀποστέλλων
 ἐκτὸς τῆς αἴγλης τοῦ φωτὸς
 καὶ τὴν σκοτίαν τῆς νυκτὸς
 κατ' ἄληπτον σοφίαν,
 καὶ, πλὴν ἐλίγων ἀγαθῶν,
 δυστυχημάτων καὶ παθῶν
 ἀμέτρητον σωρείαν,

Ἐπὶ τῆς Θείας ὄψεως τοῦ πρώτου τῶν ἀγγέλων
 Ἐφάνη δάκρυ ὡς στυλινὸς ἀδάμας ἀνατέλλον,

καί, προσελθὼν εἰς τὸν Θεὸν,
 ἐπιχαρίτως ὠχειῶν
 τὸν λόγον ἀποτείνει
 καὶ ἀφθονώτερον εὐθὺς
 δακρυρροεῖ περιπαθῆς
 ὡς Παραδείσου κρήνη.

«Θεὲ καὶ Πάτερ ἅγιε, τῷ λέγει ὀλολύζων,
 Βλέπω τὸ κύμα τοῦ κακοῦ τὴν γῆν σου κατακλύζων
 καὶ ἀφανῆς τὸ ἀγαθὸν
 ἐν μέσῳ τόσων ἀκανθῶν!...
 Θεέ μου, ἂν αὐξήσης
 τῶν ἀγαθῶν σου τὴν σποράν,
 ἂν ἐπιτείνης τὴν χαράν,
 εἰς τί θεὲ ν' ἀμαρτήσης;»

«Μὴ σπεῦδε, τέκνον μου ἀγνόν, ἀπήντησεν ὁ Πλάστης
 ἢ πρόνοιά μου ἐφορᾷ ἐπὶ τριχὸς ἐκάστης
 καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀφανῶν
 ἐναερίων μου πτηνῶν—
 καὶ σὲ προετιθέμην
 νὰ ἐπιπέμψω εἰς τὴν γῆν
 ὡς ἄλλην ἀγαθοῦ πηγὴν,
 ὡς πρὸ μικροῦ τὴν Θέμιν.

Ἄπομαξον λοιπὸν εὐθὺς τὰ θεῖα δάκρυά σου
 καὶ πρὸς τὴν γῆν διάπτυσον τὰ πάναγνα πτερά σου
 καὶ εἰς τὴν νύκτα τῶν παθῶν
 ἔλκε τὸ φῶς τῶν ἀγαθῶν,
 ὦ δύνάμις ἀγία!
 Καὶ ἀνεχώρησεν εὐθὺς
 ὁ ἄγγελός μου εὐπειθῆς,
 Ἡ Εὐγενῆς Καρδιά!

13 Σεπτεμβρίου 1833.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΑΛΒΗΣ.

H HIGHLAND MARY TOY BURNS

Μετάφρασις.

Je banks and braes, and streams around
The Castle o' Montgomery,

Σεῖς ὄχθαις καὶ γκρεμνόραχαις καὶ μουρμουρούακια
Π' ὀλόγυρα στολίζετε τὸ Κάστρο Μοντγομερδ,
Π' εἶναι τὰ δάτη ἀειθαλῆ, κι' ὀλόλαμπρα, τ' ἀνθιά σου
Καὶ τὰ νερά σου ἀλάσπωτα, ὅλα σου χωρὶς ταῖρι.
Ἐκεῖ τὸ ἔαρ τὰ βροῦχα του, τ' ἀπλώνει πρῶτα, πρῶτα
Κι' ὀγλήγωρα δὲν χάνεται· σ' αὐτῆνε τὴ μερία
Ἀπεχωρίσθηκ' ἀπ' αὐτὴν ἐκείνην π' ἀγαπούσα,
Τὴν Χαίλανδ μου Μαρία.

Πόσο γλυκὰ ὀπ' ἀνθίζε ἡ πράσινη σημάδα
Καὶ πόσ' ὄραϊα λουλούδιζαν λευκάκανθα δευδράκια,
Ὅταν ἐκεῖ 'ς ταῖς μυρωδιαῖς, ποκάτω 'ς τὴν ἰσκιάδα
Τὴν ἔσφιγξα 'ς τὸ ἀγκάλαις μου κι' ἀλλάξαμε φιλάκια.
Ἡ ὄραϊς 'κείναις ἡ χουσαῖς, εἰς τὰ φτερά ἀγγελῶν
Ἐπέταγαν γιὰ μένανε, κ' ἐκείνηνε μὲ βία·
Τὴν ἀγαπούτα τὴν θεά σὰν τὴ ζωῆ, τὸ φῶς μου
Τὴν Χαίλανδ μου Μαρία.

Μὲ τόσοις ὄρκους 'γκλιασιαιῖς σφιγκταῖς, ἡ χωρισιά μας
Προσφιλεστάτη ἦτανε· κι' ὄρκίσθηνε καὶ πάλι
Νὰ σμίξουμε 'ς τὴ σιγαλιὰ νὰ ποῦμε τὸ καῦμό μας·
Ἐβύγαμε πικρόκαρδοι μὲ κλάψαις καὶ μὲ ζάλη.
Ἄλλ' ὄχι ὁ θάνατος σκληρὸς ἦρθε μὲ μιὰς νὰ πέση
Νὰ κόψη τ' ἄνθος τοῦ Μαγιοῦ, νὰ πάρη 'ς τὴν ἐρμία
Ἐ τὸ κρόο μνημα τὴ μικρὰ, τὴν κόρη τὴν καῦμένη
Τὴν Χαίλανδ μου Μαρία.

Ἄχνά κι' ἄχνά εἶν' τὰ χεῖλη της π' ἦτανε σὰν τὸ ῥόδο
Κι' ἐφίλησα τόσαις φοραῖς νὰ δροσισθῆ ἡ καρδιά μου.
Τὰ μάτια της ὀπ' ἔλαμπαν γιὰ πάντα ἐσφαλισθῆκαν
Ἐκεῖ π' ἐκύτταζαν ἐμὲ, κι' ἀνάβαν τὴν φωτιά μου

Τώρα ἡ δόλια της καρδιά, αὐτῆς ποῦ μ' ἀγαποῦσε
Ἐ τὸ κρόο χῶμα σύπεται. . . . Ἡ μαύρη μου καρδιά
Μέσα 'ς τὰ φύλλα ἐκεῖ σφιγκτὰ τὴ μνήμη θὰ φυλάττη.
Ὡ Χαίλανδ μου Μαρία.

Ἐν Λονδρῶν 1833.

ΙΩ. Δ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ.

ΣΕ ΕΙΔΑ ΚΑΙ ΠΑΙΝ

Σ' εἶδα καὶ πάλι κ' ἡ καρδιά ἐσπάραξε 'ς τὰ στήθη
Καὶ ἡ ψυχὴ, σὲ μιὰ ματιὰ νὰ σὲ λατρεύση ἐχύθη.
Βουβά ἔμειναν τὰ χεῖλη μου μὰ 'μίλησε ἡ καρδιά μου
Καὶ σοῦπε περισσότερα 'σ τὴ φλογερὴ ματιὰ μου.
— Εἶναι τὰ μάτια τῆς καρδιάς καθρέφτης καὶ 'μιλοῦνε
Τὴ γλώσσα σοῦ οἱ ἄγγελοι 'ς τὸν οὐρανὸ λαλοῦνε.
Ἄλλὰ γιατί εἴσωνα χλωμῆ; γιατί εἴσων πικραμένη;
Ποῖος τιχα πόνος μουσικὸς τὸ αἶμα σου βυζαίνει;
Τὰ μάτια σου ποῦ ἄλλοτε τὸν ἥλιο ἀντικρύζαν,
Τώρα γιατί ἐβουλιάζανε, τώρα γιατί ἐδακρύζαν;
Ἐάν ῥόδο ποῦ μαράθηκε τὰ χεῖλη σου χλωμιάζων
Καὶ σὰν αὐτὸ τὰ φύλλα του, τὸ γέλοιό τους τινάζων.
Τὴν πρώτη ἀνθρώπη σου τὰ πρῶτα σου τὰ νιάτα
Ποιὰ θλίψη λίγο ἀπίλιγο σοῦ κλέβει ἀγγελομάτα;
Καὶ τάχα ἡ ἀγάπη μου πικρογαῖά δὲν δίνει
Καὶ δὲν 'μπορεῖ 'στὸν πόνο σου νὰ χύση λησμοσύνη;
Λὲς μ' ἀγαπᾷς· μὰ ὅπου ἀγαπᾷ καὶ ὅπου ἀγαπιέται
Ἐχει χαρὰ, δὲν λυόναται, σὰν τὸ κερί δὲ σβύεται.
Ἄχ! κόρη, κόρη δύστυχη, ποῖά θλίψη σὲ μαρναίνει
Ποῦ οὔτε ἡ λατρεία μου τὸν πόνο σου δὲ γιάνει!

Καλάμκι 1880.

ΔΗΜ. ΜΠΕΝΗ ΨΑΛΤΗΣ

ΠΟΘΕΝ Η ΑΝΙΑ ;

Ἦ διατί ἐνῶ παντοῦ ἀπλοῦται ἡ ἔνδρα
 κ' ἡ φύσις ὅλη μειδιᾷ καὶ ὅλη ἀναθάλλει
 Ἐνῶ εἰς ὄνειρα πετᾷ ἐκάστου ἡ καρδίη
 ὦ διατί τὸ στῆθος μου μετ' ἀγωνίας πάλλει ;

Πρὸς τί ἐνῶ εἰς ἥρεμον τοῦ βίου πόντον πλέω
 καὶ τὸ μικρὸν μ' ἀκρίτιον τὸ κύμα βαυκαλιζει
 ἐνῶ εἰσέτι τῆς αὐγῆς τὴν αὔραν ἀναπνέω
 ὀδύνη ὅλως ἄγνωστος τὸ στῆθος μου ξεσχίζει ;

Πρὸς τί δόπταν τῆς νυκτὸς ὁ πέπλος μὲ καλύπτει
 καὶ στέλλ' ὠχρὸν καθῶ ; ἐμὲ τὸ φῶς τῆς ἡσπέρης
 βαρεῖα ἐκ τῶν σκέψεων ἡ κεφαλὴ μου κύπτει
 καὶ ἀκουσίως δάκρυον τὸ ὄμμα μου ἀφίνει ;

Τίνα τὸ ὄμμα μου ζητεῖ ἐντὸς τοῦ πλήθους τίνα ;
 καὶ τίνας εἰς τοῦ οὐρανοῦ προσβλέπει τοὺς ἀστέρας,
 νὰ ἴδῃ μάρτην προσπαθεῖς τὴν ἄγνωστον ἰκτίνα
 ὅπως σκεδάσῃ δι' αὐτῆς τὰ σκότῃ τῆς ἡμέρας ;

Οἴμοι νὰ πάσχω διατί ἐν μέσῳ εὐτυχίας
 καὶ τὴν ψυχὴν μου σκοτεινὴ ὀμίχλη νὰ βαρύνῃ ;
 δόπταν ἄλλοι εἰς τερπνὰς σκιρτώσιν εὐαχίας
 ποῖα πνοὴ τὸ βῆμα μου μακρὰν του διευθύνει ;

Ναὶ ἀγνωῶ ! τὸν πόνον μου ὁ τάλας δὲν γνωρίζω !
 ὦ πῶς φοβοῦμαι !... τὸ παρὸν, τὸ μέλλον μὲ τρομάζει...
 σκιά τοῦ παρελθόντος μου, ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζει
 ὡς ἄνθος μου ὅπερ θύελλα τὸν κλῶνον του ἀρπάζει

Ποῦ θὰ τὸ φέρῃ ; ἀγνωεῖ ὅπου αὐτὴ βαδίζει
 κ' ἐν τούτοις τὴν ἀκολουθεῖ συρόμενον καὶ τρέμον
 τὰ μυρωμένα φύλλα του ἐπὶ τῆς γῆς σκορπίζει
 καὶ φεύγει, φεύγει ἄδακρυ τὸ θυμὰ τῶν ἀνέμων...

Ἀθήναι Σεπτέμβριος 1883.

*
*

ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΡΩΣ

Ἔλα ! Ἔλα κι' ἡ βάρκα προσμένει
 Γιὰ νὰ πάμεν 'στὴν ἄλλην μεργιά,
 Ἔλα ! ἔλα γλυκειά μ' ἐρωμένη
 Πρὶν μᾶς νοιώσ' ἡ κακιά γειτονιά.

Τ' ἔχεις κόρη ! σὲ βλέπω δειλιάζεις !
 Τίνα 'πὲς μου ! φοβεῖσαι ; καλή !
 ὦ εἰπές μου διότι σπαράζεις !
 Τῆς καρδιᾶς μου τὰ φύλλα πολὺ !

ὦ ! ψυχὴ μου γιατί τὴν κλαίγεις ;
 Τ' ἔχεις φῶς μου ὦ ! πλέον εἰπέ !
 ὦ ! γιατί ; ὦ ! γιατί ; δὲν μοῦ λέγεις ;
 Καὶ τὸν πόνον αὐτὸν εἰς ἐμέ ;

« Δὲν φοβοῦμαι κἀνένα 'στὸν κόσμον
 « Δὲν μὲ πλήγει καὶ πόνος κἀνεὶς !
 « Ἀλλὰ κλαίγω γιὰ τοῦτο καὶ μόνον
 « Ποῦ θ' ἀφήσω ἐδῶ τοὺς γονεῖς !

« Ἀχ ! αὐτὸ τὸ πρῶτ' σὰν ξυπνήσουν !
 « Καὶ ἴδωσ' ὅτι λείπω ἐγώ
 « Πόσα δάκρυα ! ὦ τότε θὰ χύσουν !
 « Εἰς τὸν τόπον ποῦ στέκομ' ἐδῶ ! »

Ἄφες! ἄφες! αὐτὰ ὦ ψυχὴ μου!
 Κι' ἔλα πλέον γιατί εἶν' ἀργά!
 ὦ! κατὰ βῆ! ζωὴ τῆς ζωῆς μου,
 Πρὶν μᾶς νοιώσῃ ἡ κακία γειτονειά.

Ἐν Γαλαζίῳ 1883.

ΔΗΜ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Γ Ρ Α Μ Μ Α Ι

I

Ἀφήσατέ με τὴν στυγνὴν ποινήν μου ν' ἀποτίω.
 Ἰνδάλματα τῆς ἐποχῆς τῶν νεαρῶν μου χρόνων
 Καὶ ἤρεμος εἰς τῆς ψυχῆς τὰ βάθη νὰ ἐγκλείω
 Τροσούτων περιπετειῶν καὶ συμφορῶν τὸν πόνον.

Ὅπου ἂν στρέψω συναντῶ ὡς φάσμα τι ἐκπνέον
 Τὸ τερωθὲν μου παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν ἐπίσης
 Καὶ τότε, ὑπὸ σύνδενδρον γωνίαν τινα κλαίων.
 Βυθίζομαι εἰς ζοφερὰς μυριάς ἀνκμνήσεις.

II

Καὶ ἐπὶ τέλους ἤκουσα, ὦ Οὐρανέ, Ἐκείνην
 Καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα αὐτῆς, τὰ ἄστρατου, τὸ κῦμα,
 Ἦσθάνθησαν τῆς τλήμονος καρδίας μου τὴν δίνην
 Ἦν μόνον τὸ μοιραῖον μου θὰ κατευνάσῃ μνημα.

Ἐνθουσιῶν ἐφώνησα ἐκ κέντρων τῆς καρδίας
 Ὅτε τὸ πρῶτον ἔψαλλεν ἡ βραδινή μου φίλη
 Ὁραῖον ἄσμη, συμπαθὲς καὶ πλήρες ἀρμονίας
 Καὶ ὡς ἀρχαία τις Σειρὴν τὰ ὠτά μου ἐκύλει.

Κρατούμενοι ἐκ τῆς χειρὸς κατόπιν μετὰ χρόνον
 Κ' ἐν μέσῳ τῶν νεφῶν ὠχρὰν προσβλέψας τὴν Σελήνην
 Ἐν βέμβῃ ἐτονθόρησα λέξεις τινὰς μὲ πόνον
 Ἄς, στρέψας ἐπανάλαβον θυμῆρης πρὸς Ἐκείνην.

«Μὴν ὠχρᾶ; Σελήνη μου, τῇ εἶπον, μὴ ζηλεύεις,
 «Ἐὰν ὠραῖον αἶσθημα ἄγνόν μᾶς συνενόει,
 «Καὶ σὺ τὸ Ἐνδυμίωνα, καὶ σὺ καὶ σὺ λατρεύεις
 Καὶ κλαίεις ἐξ αἰσθημάτων ὑπὸ τὰ νέφη μόνη».

III

Ἐν τούτοις ἔκτοτε κειρὸς ἀντιπρῆλθεν... Οἴμοι!...
 Καὶ πλέον δὲν ἠτένισα τὴν θελκτικὴν μορφὴν τῆς,
 Πλὴν φέρω ταύτην ζωηρὰν ὠραίαν ἐν τῇ μνήμῃ
 Καὶ ἀντηχοῦσαν πάντοτε νομίζω τὴν φωνὴν τῆς.

ὦ! εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ θέσις ἡ ἰδία...
 Καὶ ὁ αὐτὸς ἀνακλινητὴρ ἐφ' οὗ ἐξηπλωμένη
 Εὐδαίμων ἐλογίζετο ἐγγύς μου, ἐμειδία
 Ἐνθους ἐξ ἔρωτος θερμοῦ ἢ τότε ἐρωμένη.
 Ἄλλ' ἤδη μ' ἐλησμόνησε... δὲν μ' ἐνθυμεῖται ἤδη
 Διότι κόρη αἶσθημα σπανίως δὲν προδίδει.

(Ἐν τῷ Τινκεῖῳ κήπῳ Πειραιῶς)
 κατὰ 7-ἔριον 1883.

Δ. Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Σὲ μιὰ μικρὴ φιλάρεσκη.

Προχθὲς ἠκμητωνότανε μιὰ κόρη 'ς τὸν καθρέφτη,
 Καὶ τόσο τὴν ἐμάγευσαν τὰ κάλλη τῆς τ' ἀφράτα,
 Ποῦ ὄλη ἀγάπη καὶ φωτιά 'ς τὴν ἀρχαλιά του πέφτει
 Καὶ τότε σπᾶνει 'ς τὰ φιλλὰ ἡ κόρη ἢ μαυρομμάτα.
 Ἄχ, 'ς τὴν καρδιά μου ἂν ἐβλεπε πῶς εἶν' ζωγραφισμένη,
 Δὲν θὰ μὲ σποῦσε 'ς τὰ φιλλὰ ἀντὶ ποῦ μὲ μαρναίνει;

Ἐν Ζακύνθῳ 1883.

I. ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

ΜΕΡΟΣ Δ'.

ΣΟΥΤΣΟΥ (Ἑλπίς Σκαρλάτου). Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνικὴ νεκρολογία τοῦ ἐκπνεύσαντος ἔτους ἀναγράφει εὐγενεστάτην δέσποιναν τὴν σύζυγον τοῦ Ἀντιστρατήγου Σκαρλάτου Σούτζου, ἀποθανοῦσαν μετὰ οὐσίαν νόσον τὴν 7 Ἰανουαρίου 1883. Ἡ ἀείμνηστος γυνὴ ἦν ἀπὸ γένους λαμπροῦ. Ὁ πατὴρ αὐτῆς Πρίγγηψ Ἀλέξανδρος Καντακουζηνός, ἀξιωματικὸς ἐν τῷ ῥωσικῷ στρατῷ, συνώδευσε τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην κατὰ τὴν ἀπόδοον αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα. Ὡς πληρεξούσιος δὲ τοῦ Ὑψηλάντου ἐπολιόρκησε καὶ κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας. Ὁ οἶκος τῶν Καντακουζηνῶν ἔλκει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ βασιλείου οἴκου τῶν Καντακουζηνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, φέρει δὲ τὸν τίτλον τοῦ Πρίγγηπος τῆς Ἀγίας Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὸν τοῦ Πρίγγηπος τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ Πρίγγηποι Καντακουζινοὶ κατεῖχον ἐν ἰδιοκτησίᾳ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Βλαχίας, τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βεσσαραβίας. Ἡ δὲ μήτηρ τῆς Ἑλπίδος Σούτζου ἦν ῥωσὶς ἀπὸ τοῦ εὐγενοῦς γένους τῶν Δαραγάν. Ἡ Ἑλπίς Καντακουζηνὴ ἐγεννήθη ἐν Βεσσαραβίᾳ τῆς Ῥωσσίας τῷ 1816. Νεαρωτάτη ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας τῷ 1833 μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, τῆς κατόπιν γενομένης Κομητίσσης Ὀδόνελ ἐν Αὐστρίᾳ, καὶ δύο ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, νομφουθέντων τὰς δύο θυγατέρας τοῦ Προέδρου τῆς τότε Ἀντιβασιλείας Κόμητος Ἀρμανσπεργ. Τῷ 1836 ἐνομφεύθη τὸν Σκαρλάτον Σούτζον, υἱὸν τοῦ Πγεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτζου, ἀυλάρχην τότε διατελοῦντα τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος. Ἡ λαμπρότης τῶν ἡγεμονικῶν αὐτῆς γενεθλίων καὶ τῆς καθ' ὅλα ἐπιφανεστάτης αὐτῆς θέσεως δὲν ἐξεδηλοῦτο ἄλλως παρά τῃ Ἑλπίδι

Σούτζου ἢ δι' ἀμιμήτου χάριτος καὶ προσηνείας. δι' ἄκρας ἀπλότητος καὶ μετριοφροσύνης καὶ δι' ἀπείρου καὶ ἀνεξαντλήτου ἀγαθότητος καὶ ἀγαθοεργίας. Ἡ ἐλεημοσύνη αὐτῆς ἦτο ἰληθῶς μητρικὴ πρὸς τοὺς πᾶσχοντας καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς χωρικοὺς τῆς Ἀττικῆς οὓς εὐηργέτησεν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ἑκατονταερίδα, ζῶσα τὸ πλεῖστον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἐν τοῖς μεγάλοις κτήμασιν αὐτῆς καὶ τοῦ ἑαυτῆς συζύγου. Μέγα μέρος τοῦ μεγάλου καὶ δικαίου γοήτρου τοῦ οἴκου τοῦ Σκαρλάτου Σούτζου παρά τῃ λαῖφ ὀφείλεται εἰς τὴν ἁγίαν ὄντως ταύτην δέσποιναν, διότι ἡ ἀγαθοεργία τῆς εἶχε τι μητρικὸν οὕτως εἶπειν. Δὲν ἀριθμοῦνται αἱ παρηγορίαι ἃς ἐπεδαψίλευσεν ὡς ἄλλη μήτηρ, ὡς νοσοκόμος, ὡς θεραπευτὴς τῶν πασχόντων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ τέκνων. Ἡ Ἑλπίς Σούτζου εἶχε σύζυγον ἄξιον ἑαυτῆς κατὰ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τέκνα εἰς ἃ ἐνέπνευσεν ὅλα αὐτῆς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα. Διεκρίθη δὲ καὶ ὡς σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς τούτου τοῦ καθέξαντος πολλὰκις μεγάλας θέσεις καὶ ἐξασκήσαντος μεγάλας διοικήσεις. Ἡ Ἑλπίς Σούτζου ἦτο ὁ ἀγαθὸς ἄγγελος τοῦ διασῆμου τοῦ οἴκου. Ἡ εὐποιία τῆς Ἑλπίδος Σούτζου διέφερον ὅλως τῆς ἀπὸ τινος εἰσυχθείσης ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ παρψιδίας τῆς ἁγίας ταύτης ἀρετῆς, παρψιδίας ἐπιζητούσης πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν ἢ δοξάριον ἐν ταῖς ἐφημερίαις ἢ καὶ τὴν κάλυψιν εὐρείας κερδοσκοπίας. Ἦτο ἡ εὐποιία αὐτῆς ἡ τοῦ καλοῦ ποιμένος τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ τιθεμένου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, διότι πλειστάκις ἡ μεγάλη δέσποινα φέρουσα τὸ ἔνδυμα τῆς ἀπλουστάτης τῶν γυναικῶν ἐκινδύνευσε τὴν ἰδιάν ἑαυτῆς ὑπαρξιν περιποιουμένη χωρικὰς οἰκογενείας, κατατροχομέναις ὑπὸ μολυσματικῶν νόσων. Καὶ ὅμως ἡ γυνὴ αὕτη ὑπέστη τὰς μεγίστας τῶν θλίψεων, ἀπώλεσασα τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης τρεῖς θυγατέρας ὀρφίμους, εὐμόρφους, εὐφροῦς, διακεκριμένας. Τὰς ὕστυχίας ταύτας ὑπέστη μετὰ θαυμασίας καρτερίας. Ἀλλὰ κατεβλήθη τέλος καὶ μετ' ὀλίγον ἠκολούθησεν εἰς τὸν τάφον τὴν εὐφροσύνην καὶ λογίαν θυγατέρα αὐτῆς Σοφίαν.

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ὙΨΗΛΑΝΤΟΥ. Ἐξοχος δέσποινα ἡ Χαρίκλεια Ὑψηλάντου, μήτηρ τοῦ ἐν Βιέννῃ διαπρέποντος Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀξιωματικοῦ κ. Γρηγορίου Ὑψηλάντου, ἐτελεύτησεν ἐν Παρίσι τοῦ Μάρτιου τοῦ 1883. Ἀνήκουσα εἰς ἐπίσημον καὶ ἔγκριτον ἐκ Χίου οἰκογένειαν, ἦτο ἐγγονὴ τοῦ βαθυπλοῦτου τραπεζίτου τῆς Σουλτανικῆς οἰκογενείας ἐν Κωνσταντινουπόλει Σκαναβῆ, καὶ θυγάτηρ τοῦ μεγάλου Ποσειδωνίου Σκαναβῆ. Πρόσφυξεν ἐν Ὁδησσῷ, ὅτε ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἐνομφεύθη τὸν νεώτερον τῶν ἀδελφῶν Ὑψηλάντων, τὸν Γρηγόριον.

Εἶναι τὰ μάλα γνωστὸν τὸ ἐπίσημον τῆς οἰκογενείας τοῦ Σκαναβῆ, οὗ τὰ

τέκνα και οι ἔγγονοι συνεδέθησαν μετὰ τῶν διασημοτέρων Φαναριωτικῶν οἴκων. Ἡ Χαρίκλεια Ὑψηλάντου, διεκρίνετο ἐπὶ μοναδικῇ χάριτι τοῦ προσώπου καὶ τῆς ψυχῆς. Πλασθεῖσα ἢ ἀγαπᾷ τὸ ὄρατον καὶ ἢ ἀφοσιούσαι εἰς τὸ ἀγαθὸν ἦτο πάντοτε ἐνθουσιώδης εἰς τὴν λατρείαν τῶν λαμπροτέρων σκοπῶν καὶ ἀποφάσεων.

Ὁ Πρίγγης Γρηγόριος, τελευταῖος μετὰ ὄχι μακρὸν καιρὸν ἀπὸ τῆς συζεύξεως αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀειμνήστου Χαρίκλειας, κατέλιπε ταύτην χήραν ἐν ἀνηροτάτῃ ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ἐξετιμῆθη καὶ ἐθαυμάσθη ἡ ἐνάρετος καὶ σώφρων αὐτῆς ἀγωγή, ἡ διαυγῆς διάνοια καὶ μετὰ παραδειγματικῆς ἀξιοπρεπειᾶς ἐπιτελεῖσις ὑψηλοτάτων καθηκόντων.

Εὐλαθῶς τότε ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν δύο αὐτῆς ἀνηλικίων τέκνων, τῆς πρωτοτόκου Ἐλιστάθου, φερούσης τὸ ὄνομα τῆς μάμμης αὐτῆς ἡγεμονίδου· Ἐλιστάθου Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, (τῆς ἐκ τοῦ διακεκριμένου Βλαχικῆ οἴκου Βακαρέσκου), καὶ τοῦ Γρηγορίου, ὡς Πρσβετοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν Βιέννῃ. — Διαμείνασα μέχρι τοῦ 1851 ἐν τῷ ἐν Ὁδησσῷ μεγάρῳ αὐτῆς, ὅπερ αὐτόθι ὑπῆρξεν ἡ παρηγορία καὶ ἀνακούφισις παντὸς πάσχοντος Ἑλλήνου, ἐγκατέστη ἔκτοτε ἐν Παρισίοις. Ἐν τῷ ἐν Ὁδησσῷ Ὑψηλοντικῷ μεγάρῳ συμπαρέμενον τότε, ἐκάστη ἐν ἰδίῳ δώμασι ἢ πενήθερά αὐτῆς ἡγεμονίς· Ἐλιστάθου, χήρα τοῦ ἡγεμόνος Κ. Ὑψηλάντου καὶ μήτηρ τῶν Ὑψηλάντων, καὶ ἡ συννόμφη αὐτῆς Μαρία Ὑψηλάντου, χήρα τοῦ Γεωργίου Ὑψηλάντου τοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν Οὐγγαρία συγκαθηρῆθέντος. Ἡ Μαρία αὕτη ἦτο θυγάτηρ ἑνὸς τῶν πρώτων καὶ ἡρωικῶς μαρτυρησάντων κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη. Ἐν Παρισίοις ἡ Χαρίκλεια Ὑψηλάντου, συνδεθεῖσα πρὸς τὰς αὐτόθι διασημοτέρας οἰκογενείας τῆς γαλλικῆς καὶ παρεπιδημούσης ξένης ἀριστοκρατίας, διετήρησε πάντοτε τὸ ἔξοχον ἐκεῖνο γόητρον τοῦ διαπρεπεστάτου αὐτῆς οἴκου. Τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, πάντοτε ἐνέπλησσε τὰ στήθη τῆς μεγαθύμου αὐτῆς καρδίας, ἐνεψύχωνε τὸ θάρρος αὐτῆς, καὶ ἀνεξωπύρει τὸ πνεῦμα τῶν θυσιῶν πρὸς αὐτὸ ἀπάσης τῆς ἐπισήμου αὐτῆς οἰκογενείας.

ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ (ΙΟΥΛΙΟΣ). Μετ' ἰδιαιτέρας ὁλως θλίψεως ἠσθάνθη ἡ «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ» τὸν θάνατον τοῦ διαπρεποῦς αὐτῆς φίλου Ἰουλίου Τυπάλδου, ἀποθανόντος ἐν Κερκύρα τὴν 16 Ἰουλίου 1883. Ὁ ἐπιφανὴς οὗτος ἀνὴρ ἐγεννήθη ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας τῷ 1814. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦτο Ἰταλίς, ἡ ἐκ Βερόνης Κόμησα Teresa Righetti. Ἐν τῇ ἀνθηρᾷ αὐτῆς ἡλικίᾳ ἡ Teresa Righetti ἐστόλισε τὸν Ἰταλικὸν Παρνασσὸν δι' ὠραίων ἀνθῶν ποιητικῶν. Ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος ὑπῆρξεν

ἐκ τῶν τελευταίων ἐκλεκτῶν τύπων τῆς ἀνωτέρας Ἰονίου κοινωνίας. Κομψός, φιλόκαλος καὶ πεπαιδευμένος, διέπρεψεν ἐν τοῖς φιλολογικοῖς καὶ ἀριστοκρατικοῖς κύκλοις τῆς Ἰταλίας, ἔθνα ἐξετιμῶντο ὁ εὐγενὴς χαρακτήρ του καὶ τὰ ποιητικὰ ἔργα του τόσον ἔσον καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ, διέτριψε δ' ἐν Ἑπτανήσῳ τὸ δικαστικὸν στάδιον μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος τοῦ μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς Δικαιοσύνης, διακριθεὶς πάντοτε διὰ τῶν φώτων καὶ τῆς εὐθυκρίας του. Ὡς νομικὸς διεκρίθη καὶ ἐν τῇ συγγραφῇ σπουδαίου νομικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, ἐκδοθέντος ἐν Κερκύρα ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τοῦ 1847. Ὁ κυριώτατος ὅμως αὐτοῦ τίτλος, δι' οὗ θέλει μείνει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀθάνατον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἶνε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἔργα, ὧν πολλὰ κατέστησαν δημῶδη ψαλλόμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῶν ἐνοιῶν, ἀνήκει εἰς τὴν μεγάλην Ἰταλικὴν φιλολογικὴν σχολὴν τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἥτις τόσον θελακτικῶς συνεδούθη ἐν Ἑπτανήσῳ μετὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΜΑΝΙΤΑΚΗΣ. Τῇ 4ῃ Μαΐου 1883 ἀπέβιωσεν ἐν Ἀθήναις ὁ Συνταγματάρχης τοῦ Μηχανικοῦ ἐν ἀποστρατεῖᾳ Ἐμμανουὴλ Μανιτάκης, ἀνὴρ διακριθεὶς ἐν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ διὰ τὰς ἀπειροὺς πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις.

Γεννηθεὶς ἐν Κυδωνίᾳ τῆς Κρήτης κατὰ τὸ 1809 προσελήφθη ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ ὑπὸ τοῦ τότε ἐν Ῥωσσίᾳ διαμένοντος βαθυπλούτου θείου του Ἐμμανουὴλ Καλλέργη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἀριστα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐξαδέλφων του Νικολάου, Δημητρίου, Ἐμμανουὴλ, Γεωργίου καὶ Ἰωάννου Καλλεργῶν, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ πρότινων ἐτῶν θανόντος γεροῦσιαστοῦ Μαυρομμάτη. Ἡ ἀγωγή, ἥς ἔτυχον, ἦτο λίαν ἐπιμεμελημένη, ἰδίως δὲ εἰς πάντας εἶχεν ἐμπνευσθῆ καὶ ἀναπτυχθῆ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας θερμότατον φιλοπατρίας αἶσθημα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτῶν συνδέεται τοσοῦτον στενωῶς μετὰ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Μανιτάκης, μετὰ τὰς ἐν Παρισίοις ἐγκυκλοπαιδικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, κατῴρωσε διὰ τῆς ἰσχυρᾶς προστασίας, ἥς ἀπήλαυε, νὰ γείνη δεκτὸς εἰς τὴν ἐν Μῆτις στρατιωτικὴν σχολὴν, ἐν ᾗ ἐξεπαιδεύθη λαμπρῶς, ἐπιδοθεὶς ἰδίως εἰς τὰ μηχανικὰ. Κατελθὼν δὲ εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1829 κατετάχθη εἰς τὸ μηχανικὸν σῶμα μετὰ βαθμὸν ἀνθυπολοχαγοῦ, προαχθεὶς ἐν σειρᾷ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Συνταγματάρχου.

Τὸ μηχανικὸν ἐν Ἑλλάδι σῶμα πολλὰ ὀφείλει εἰς τὸν εὐπαίτετον καὶ ἀκάματον ἄνδρα, ὅστις προήγαγεν αὐτὸ καὶ κατέστησεν ἀντάξιον τῆς ἀποστολῆς του, καὶ χάριν τοῦ ὁποῖου ἐφιλοπόνησε τὸ ἀναπόσπαστον διὰ

πάντα μηχανικόν Ἐγγειρίδιον τοῦ Μηχανικοῦ Σώματος. Ἡ μακρὰ ὑπηρεσία του δεικνύει εὐρύτητα ἐπιστημονικῶν γνώσεων καὶ ἀκαταπόνητον φιλεργίαν. Οὐδεὶς ἄλλος ἐκτός τοῦ Ἐμμανουὴλ Μανιτάκη ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοσαῦτα δημόσια ἔργα εἰς χώραν κατεστραμμένην καὶ κατηρημωμένην ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ διὰ μέσων τοσοῦτον πενιχρῶν. Διὰ τὰς πολλὰς δὲ καὶ παντοσείδεις πρὸς τὴν πατρίδα του ὑπηρεσίας ἐτιμήθη κατὰ τὸ 1844 μὲ τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Ἐν τούτοις τὸν ζῆλον αὐτοῦ ἐψύχρανε κατὰ καιροὺς ἡ πρόφην βασίλισσα Ἄμαλία, πᾶσαι δὲ αἱ θλιθεραὶ περιστάσεις τοῦ βίου του συνέδησαν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀντιβασίλειαν τῆς Ἄμαλίας, κατ' ἀπαίτησιν τῆς ὁποίας ὅτε μὲν ἐρρίπτετο εἰς τὴν ἐφεδρείαν, ὅτε δὲ ἐκτός ἐνεργείας ἐτίθετο. Μόλις δὲ κατὰ τὸ 1884 προεδιόδοθη εἰς ἀντισυνταγματάρχην ἐν ἐνεργείᾳ διορισθεὶς καὶ διευθυντῆς τῶν Δημοσίων Ἔργων παρὰ τῆ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ ἀξιώσεις τῆς βασιλίσσης Ἄμαλίας εὔρον αὐτὸν ἄκαμπτον καὶ ἀμετάπειστον, διὸ ἐτέθη καὶ αὖθις εἰς ἀργίαν καὶ ἀπελύθη τῆς θέσεώς του. Δὲν ἔμεινεν οὐχ ἦττον ἄνευ ἔργου, ἀναλαβὼν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν κατασκευὴν τοῦ λιμένος Κατακόλου, σπου ἐπιτέσσαρα ὄλα ἔτη διέμεινε, καὶ δυνήθεις οὕτω νὰ φανῆ ὡφέλιμος, καίτοι μακρὰν τῆς ὑπηρεσίας διατελῶν. Μόνον δὲ μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως Ὅθωνος, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ διορίσθη αὖθις Διευθυντῆς τῶν Δημοσίων Ἔργων, ὑπηρετήσας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1872, ὅτε ἔνεκα ἰσχυρῶν λόγων φιλοτιμίας ἠτήσατο καὶ ἐτέθη εἰς ἀποστρατείαν. Ἐκτοτε ἐπεδόθη εἰς ἄλλας ἀσχολίας, ὅτε μὲν συγγράφων ἐπιστημονικὰς πραγματείας, ὅτε δὲ συντελῶν διὰ τῶν ἐιδικῶν γνώσεων καὶ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πείρας εἰς ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν ἔργων κοινωφελῶν.

Διεκρίθη διὰ τὴν φιλοπατρίαν του, ἦν πάντοτε δι' ἔργων ἀπέδειξε. Διάφορα ἄρθρα του καταχωρισθέντα εἰς τὰς γαλλικὰς ἐφημερίδας *Debats*, *Temps*, *Figaro*, *Voltaire*, καὶ ἄλλας, εἶχον ὡς θέμα τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλλάδος, ἧς ὑβριζομένης, ἀισχρὸν ἠγεῖτο τὸ σιγᾶν. Ὅτε δὲ ἡ ἐν Εὐρώπῃ συκοφαντία ἠμφισβήτησε καὶ αὐτὰς τὰς ὀλικὰς ἡμῶν προόδους, ὁ Ἐμμανουὴλ Μανιτάκης ἐδημοσίευσε γαλλιστὶ νευρωδεστάτην πραγματείαν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Apres sur les Progrès Materiels de la Grèce*», δι' ἧς ἀπεδείκνυε τὰ θαυμαστάς προόδους τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς. Τρεῖς ἐκδόσεις τοῦ φυλλαδίου τούτου ἐξηνητήθησαν, μετάφρασις δὲ αὐτοῦ ἀγγλιστὶ ἐδημοσιεύθη, δαπάνη τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμογενῶν, εἰς τοὺς «*Καιροὺς*» τοῦ Λονδίνου καὶ βαθυτάτην ἐνεποίησεν αἰσθησιν, ἐπέδρασε δὲ σπουδαίως ἐπὶ τοῦ δημοσίου ἐν Ἀγγλίᾳ φρονήματος, ὅσπερ τῶς διεκείτο δυσμενῶς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἔνεκα

τοῦ ἐν Μαραθῶνι ληστρικοῦ δράματος. Ἀμνηστικός ὢν ἐγέλασεν ἐξ ὀλης καρδίας ὅτε τις τῶν ἐν Παρισίοις ἐλλήνων λογοκλόπων ἐδημοσίευσε περικοπὰς τοῦ εἰρημένου φυλλαδίου, ἀντιποιηθεὶς τὸ ἔργον καὶ δεχθεὶς μάλιστα καὶ συγχαρητήρια παρὰ τῶν ἐκεῖ φιλελλήνων.

Ἀπασαν αὐτοῦ τὴν κληρονομικὴν περιουσίαν ἐδαπάνησεν χάριν τῶν Κρητικῶν ἐπαναστάσεων, μέχρι δὲ τῶν τελευταίων τῆς ζωῆς του στιγμῶν, ὄνειρον εἶχε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος τοῦ Κρήτης, καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης ἀδιαλείπτως εἰργάζετο καὶ ἐμερίμνα.

Ἐπὶ μακρὸν ὑπηρέτησε τὴν πολιτείαν, ἰδίως δὲ ὡς Διευθυντῆς τῶν Δημοσίων ἔργων διετέλεσεν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἔλην.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΙΛΑΒΙΟΣ. Ἐγεννήθη δοῦλος καὶ τοιοῦτος διεβίωσε κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς ζωῆς του, ἀλλ' ἐν τῇ ἔαρι αὐτῆς, εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδῃ ἀνατέλλοντα τὸν λαμπρὸν τῆς ἐλευθερίας ἥλιον, καὶ ἀποσκορακίζοντα μακρὰν τὰ μακρὰ σκότη τεσσάρων αἰώνων τυραννικῆς ζωῆς. Πόσον ὠραία ἡ πρώτη τοῦ βίου χαρὰυγὴ, ὅπως δὲ περικλείει συγκινησεὶς ἐθνικῶν ἀναμνήσεων! Γεννηθεὶς τῇ 1814, ἐκ τοῦ χωρίου Μαραουλᾶ τῆς Κρήτης, ἠχμαλωτίσθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ μετ' ἄλλων ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐνθα καὶ ἠνδρώθη. Ἐπῆλθεν ἡ ἀποκατάστασις τῶν πραγμάτων, ἔπαυσε νὰ πιέζῃ τὰ στέρνα τῆς πατρίδος ὁ ζυγὸς τῆς δουλείας, τὰ δὲ ἀπανταχοῦ διεσπαρμένα τέκνα αὐτῆς ἐπανήρχοντο εἰς τοὺς κόλπους τῆς. Τῇ 1834 ἀποκατασταθεὶς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι κατετάχθη εἰς τὸ Βασιλικὸν Ναυτικὸν τιμηθεὶς καὶ διὰ τοῦ χαλκίνου σταυροῦ τοῦ ἀγῶνος, ὃν ἔφερεν σεμνονόμενος. Ὑπηρέτησεν εὐόρκως εἰς τὰ σώματα τοῦ ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, μέχρι τοῦ 1847, ὅτε τῇ αἰτήσει τοῦ βασιλικοῦ ἀυλαρχείου ἐκλήθη εἰς βασιλικὴν ὑπηρεσίαν, παρ' ἧ ἐπὶ τριακονταετίαν ὀλόκληρον διετέλεσεν. Ὡς ἀνήρ τοῦ καθήκοντος διεκρίθη ἐπὶ εὐθύτητι πνεύματος καὶ χαρακτῆρος, διεθλῶν βίον ἐπίζηλον, πολυτίμως δὲ πάντοτε ἐργασθεὶς. Ἀπέθανε τὴν 15 Μαρτίου 1883.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΒΑΡΑΛΗΣ Συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν πρώτων μαρτύρων τοῦ τῆς Ἑπτανηέσου ἐθνικοῦ ἀγῶνος, δις φυλακισθεὶς καὶ δις ἐξωρισθεὶς, οὐχὶ δὲ ὀλίγα θυσιάσας εἰς τὸν βωμὸν τοῦ πατριωτισμοῦ, ἀπέθανε ἐν τούτοις ἄγνωστος εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν. Ἀπέθανε τὴν 19 Μαρτίου 1883.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΛΛΗΞ. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1806. Υἱὸς τοῦ Α. Ῥάλλη, ἐκ τῶν ἐγκρίτων Φαναριωτῶν, κατέχοντος ὑψηλὴν θέ-

σιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Πύλης. Ὁ πατήρ τοῦ Γ. Πάλλη διατελὼν τότε ὡς ἀπεσταλμένος ἐναυτῶ τῆς Πύλης ἐν Γαλλίᾳ ὅτε καὶ ἐξερράγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἀνεκκλήθη ἐκ Παρισίων συμμερισθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν τύχην τοῦ Πατριάρχου καὶ πολλῶν ἐτέρων ἐπισήμων ἀνδρῶν τοῦ Γένους. Ἡ οἰκογένεια αὐτῶν περιεσώθη εἰς τὴν Εὐρώπην ἔνθα ὁ ἦδη εὐσταθὴς νεανίας Γεώργιος ἐπεραίωσε τὰς σπουδὰς του ἐν Παρισίοις ἀναγορευθεὶς προλύτης τῆς νομικῆς· ἐν ἔτει 1828, διδάξας δὲ ἐπίτιμα καιρὸν ἐν τινὶ ἐπαρχιακῷ γυμνασίῳ τῆς Γαλλίας, ὡς καθηγητῆς, κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀναγεννημένην τότε καὶ συντασσομένην εἰς κράτος ὑπὸ τὴν ἔξοχον διάνοιαν τοῦ Καποδιστρίου, διωρισθεὶς γραμματεὺς παρὰ τῷ ἀνεκκλήτῳ Δικαστηρίῳ. Ἐκ ταύτης τῆς θέσεως προήχθη εἰς τὴν τοῦ εἰσαγγελέως τῶν Πρωτοδικῶν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν τῶν Ἐφετῶν, ἐν ἧ διέμεινε μέχρι τοῦ 1837 προαχθεὶς εἰς πρόεδρον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Τῷ 1837 ἰδρύετο τὸ ἔθνικόν Πανεπιστήμιον καὶ μεταξὺ τῶν 28 διορισθέντων συγχρόνως τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθηγητῶν ἦτο καὶ ὁ Γεώργιος Πάλλης πρῶτος αὐτὸς μεταξὺ τῶν 6 καθηγητῶν τῆς νομικῆς, ἐξ ὧν εἰς μόνος ἐπιζητεῖ διδάσκων ἔτι ἀκουράτως καὶ τιμῶν τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ὁ σοφὸς καθηγητῆς καὶ ἐπιφανὴς τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» συνεργάτης κ. Ἰωάννης Σοῦτσος. Κατὰ τὸ πρῶτον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ὁ Γ. Πάλλης ἐξελέγη κοσμητῶν τῆς νομικῆς σχολῆς τὸ δὲ δευτέρον ἔτος πρύτανης, πρῶτος αὐτὸς διαμείνας ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ τριετίαν ὀλοκλήρον (1838—1841).

Τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἐκλήθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ εἶτα τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1843 ἀποσυρθεὶς τῆς πολιτικῆς περιωρίσθη διδάσκων ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ συγγράφων τὴν «Ἑλληνικὴν Ἐμπορικὴν Νομοθεσίαν», τὸν ἔξοχον τοῦτον ὁδηγὸν ἔκτοτε καὶ ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον τῆς νεότητος καὶ ἄπαντος τοῦ νομικοῦ καὶ δικαστικοῦ κόσμου. Ἀκαταπόνητος ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῷ καθήκοντι, ὑπηρετῶν καὶ ὡς ἀνώτατος δικαστικὸς λειτουργός, μέχρι τοῦ προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὡς καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ὡς συγγραφεὺς ποικίλων πονημάτων προσέφερε γενναίας καὶ θετικὰς ὑπηρεσίας καὶ τῇ πατρίδι καὶ τῇ ἐπιστήμῃ.

Τῷ 1848 ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μετέσχε τοῦ Ὑπουργείου Κουνοτουριώτου ὡς ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης ἐπὶ ἔν περιπότου ἔτος· εἶτα ἐξελέγη ἀπαξ ἔτι βουλευτῆς, Ἀττικῆς καὶ ἐγένετο ὑπουργός ὑπὸ τὸν Μιασούλην, ἐκλεγείς καὶ αὖθις κατὰ τὸ Β'. ἀκαδημαϊκὸν ἔτος (1868—1869) Πρύτανης. Ἔργα ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Πάλλη ἐκδοθέντα πλὴν τῆς τριτόμου ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Νομοθεσίας, ἐξέδωκε τούς Ἑλληνικοὺς Κώδικας, μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Μ. Ποτλῆ. Τὸ Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων, τελευταῖον τὴν Ἑρμηνείαν

ἐπὶ τοῦ νεωτέρου περὶ Πτωχεύσεων νόμου, δύο μεταφράσεις κλασικῶν συγγραμμάτων, τὸ Δίκαιον τῶν Ἐθνῶν τοῦ Βάτελ· καὶ μετὰ τοῦ κ. Μ. Ρενιέρη τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον τοῦ Μακελδέυ. Πλὴν ἐξ τούτων πλεῖστα ὄσα μικρὰ ἔτερα ἔργα ὡς Γαλλοελληνικὸν Ἐπίτομον Δεξικόν καὶ Γαλλικὴν Χρηστομάθειαν κατὰ τὸ 1846. Ὡς Ἰδρυτῆς τῆς ἔδρας τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου, ὡς συγγραφεὺς ἐξόχων βιβλίων, ὡς δημόσιος λειτουργός, ὡς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου διδάξας δύο γενεὰς Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, ὁ Γεώργιος Πάλλης, κατέλιπε πεφωτισμένης ὑπηρεσίας παραδόσεις, ἡ ἱστορία τῶν ὁποίων θὰ ἦνε ἐπὶ μακρὸν χρόνον πολῦτιμος διδάσκαλος καὶ ἐπίζηλος ὁδηγός τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γεωργίου Πάλλη, ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη ἀπώλεσε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διαπρεπῆ ἱεροφάντην, καὶ ἔξοχον νομοδιδάσκαλον, καὶ θεράποντα αὐτῆς.

Ἡγήτωρ ἐκ τῶν μάλλον ἐνθουσιωδῶς ἀφωσιωμένων εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ὑπῆρξε πρότυπον ἴσως ἐγκαρτερήσεως περὶ τὴν ἐπιτέλεσιν ὑψίστων λειτουργημάτων, πάντοτε ὡς συγγραφεὺς ἀναδειχθεὶς ἐφάμιλλος τοῦ καθηγητοῦ καὶ δημοσίου λειτουργοῦ. Εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐτῶν ἀπεβίωσεν ἐν Γασταίν, ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ κομισθεὶς ἐνταῦθα ἐτάφη μεγαλοπρεπῶς τὴν 12 Αὐγούστου 1883.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ. Ταγματάρχης τοῦ Μηχανικοῦ, υἱὸς τοῦ Καπετῆ Κομνηνοῦ Κάλφα, ἀρχιτέκτονος ἐγκρίτου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνοικοδομήσαντος ἐν ἔτει 1810 τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐμπρησθέντα ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1807, ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 9 Μαρτίου 1883.

Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ τοῦ ἀειμνήστου Γκίλφορντ· εἶτα ἐν ἔτει 1828 μετέβη εἰς Παρίσιους καὶ ἐσπούδασεν αὐτόθι τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν Μηχανικὴν ἐπὶ πενταετίαν.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα κατετάχθη εἰς τὸν στρατὸν, ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Μηχανικοῦ. Κατὰ τὴν τριακονταετηαυτοῦ ὑπηρεσίαν διεκρίθη ἐπὶ ἐπιμελείᾳ, ἀκριβεῖα καὶ ἄκρα τιμιότητι. Ἰδίως κατέλιπεν ἀρίστας ἐντυπώσεις ἡ διεξαγωγή τῆς κατὰ τὰ ἔτη 1848 μέχρι 1853 ἀναθεθείσης αὐτῷ ὑπηρεσίας ἐν Πάτραις πρὸς διακανόνισιν τῶν οἰκοπέδων, διὰ τὴν ἄκραν ἀμεροληψίαν, ἣν ἐπεδείξατο, τὴν δικαιοσύνην, τὴν τιμιότητα καὶ τὸν σεβασμὸν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου. Ἐχρημάτισεν ἐπίσης εἰς ἐκ τῶν πρῶτων καὶ ἀρίστων καθηγητῶν τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν.

Κατὰ τὴν παραλαβὴν τῆς Ἐπτανήσου συνώδευσε, διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεως, τὸν ἀείμνηστον Ζαΐμην καὶ παρέλαβε τὰ φρούρια καὶ λοιπὰ στρατιωτικὰ κτίρια.

Ζητήτας και λαθῶν πρὸ δεκαπενταετίας τὴν ἀποστρατεῖαν του, ἐπεδόθη ἔκτοτε εἰς ἑτέρας ἐργασίας.

ΑΝΔΡΕΑΣ Σ. ΚΟΥΤΟΥΒΛΙΑΗΣ. Ἐκεῖ ὅπου τοῦ Ἄδρια τὸ λυσσαλέον κῆμα κυλιόμενον ναρκοῦται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Μεσογείου, ὅπως ἐκεῖ ἀνεύρει ἀνάπαυαν ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πορείας, ὡς ὁ μαχητὴς μετὰ τὴν μάχην εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως· ἐκεῖ ὅπου γλυκὺ ἀναδίδεται τὸ ἄρωμα τῶν ἐπιγεῖων καλλονῶν, ὡς αἰώνιον θυμίαμα πρὸς τὸν Πλάστην, ἐκ τῶν ἐπιγεῖων Παραδείσων και γλυκεῖα διαχέεται ἡ ἄπλετος λάμψις ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐπιγεῖων ἀστέρων· ἐκεῖ ὅπου αἰώνιον ἀντηχεῖ τὸ ἄσμα τῆς προγονικῆς εὐκλείας, ἐκεῖ ἀναδύεται ἐκ τῶν στέρνων τοῦ Ἰοῦνίου πελάγους· ὑπερήφανος και μεγαλοπρεπής· ἡ ἀνοσοστεφής Ζάκυνθος, ἡ γεννήσασσα ποιητικωτάτου· και ἐνδόξους ἄνδρας οὐ μόνον τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἀλλὰ τῆς τε Μεσαιωνικῆς ἐποχῆς και τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐκεῖ ὁ ἱστοριοδίφης ἀνεύρισκε ὕλην περίδοξον, δι' ἧς δύναται νὰ στέψη τοὺς πρὸ τεσσάρων αἰῶνων περιφανεῖς ἄνδρας τῶν οἴκων Σαγούρου, Μέγα Δούκα Λάσκαρη, Ἀγιοποστολίτη, Βλαστοῦ, Βαρβία, Καλοφώνου, Κουτούβαλη, Λογοθέτη, Μινώτου, Κουμούτου, Γαῖτα, Μακρῆ, Σκούταρη, Δελασόλου, Φωτεινοῦ και Ῥόμα, ὧν οὐ μόνον τὰ ὕλικά κεφάλαια, ἀλλὰ και ἡ ἠθική συνδρομὴ ὑπὲρ τοῦ πατρίου βωμοῦ ἐθύοντο.

Ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους, οὐδέποτε ἐξέλειπεν ὁ ζωοφόρος ἐκεῖνος τῆς φιλοτιμίας σπινθὴρ ἐκ τῶν εὐγενῶν τῶν Ζακυνθίων ψυχῶν, γαλθανίζων ἑσσεῖ και ἐπὶ τὰ πρῶτα ὠθῶν τὰς καρδίας τῶν μεταγενεστέρων γενεῶν και ἐκ παραδόσεως μεταδίδων ἡσθημέραι τὰ ἄλλα τῶν προγόνων αὐτῶν. Ἡ ἄμιλλα δὲ παρ' ἅπασιν τοῖς Ζακυνθίοις ἦτο και εἶνε ἡ πρωτίστη ἐν τῷ νῦν αὐτῶν μέριμνα· τὸ μόνον δεῦναι αὐτῶν εἶνε ἡ ἀρετή.

Ἐκεῖ ἐν τῇ ἀνοσοστεφῇ τῆς Ζακύνθου νήσῳ ἐν ἔτει 1809 και ἕτερος ἐκ τῶν περιφανῶν ἀπογόνων τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας Κουτούβαλη ἐγεννήθη ὁ Ἀνδρέας, ἕπως ἐπισφραγίσῃ τοὺς τῶν προγόνων αὐτοῦ θριάμβους, ἀναπτοχθεῖς ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς εὐθύτητος και τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σπυρίδωνος.

Ἔργα θεάρεστα, ἀνδρείας και φρονήσεως ἐπέστυψαν πάντοτε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840 τὰς κεφαλὰς τῶν προγόνων τῆς ἐνδόξου ταύτης οἰκογενείας, ἦν ἡ γαληνωτάτη Ἑνετικὴ Δημοκρατία ἔμειψεν ἐν ἔτει 1703 διὰ τοῦ Ἰσουλίου τίτλου τοῦ ΚΟΜΗΤΟΣ εἰς ἀνάμνησιν μεγάλων προγονικῶν ἄθλων.

Νεώτατος ὁ Ἀνδρέας Κουτούβαλης, φέρων πάντοτε κατὰ φρένα και κατὰ θυμὸν τὴν προγονικὴν ἱστορίαν και ἀναμιμνησκόμενος τὸν ἐν ἔτει 1570 ἱερέα Νικόλαον Κουτούβαλην ἀπὸ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ ἁγίου

Ἡλιοῦ θριαμβεύοντα, τοὺς στρατάρχας και ναυάρχους Ἀντώνιον, Ἰωάννην και Δημήτριον Κουτούβαλη¹, ἐφαμίλλους τῆς περιφανοῦς αὐτῶν εὐκλείας, ἐπειράτο οὐ μόνον τοὺς προγόνους αὐτοῦ μιμούμενος νὰ ἀαδαίχῃ ἂντᾶξιος αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως κοσμήσῃ τὰ πάτρια τρόπαια διὰ μιᾶς εἰσέτι δάφνης.

Ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας· μεγίστην αἰσθανόμενος τάσιν εἰς τὸν διανοητικὸν ἀγῶνα και ἰδίως εἰς τὰς ὠραίας τέχνας ἔνθα τὸ φρόνημα λεπτύνεται ἡ δὲ ψυχὴ ἀποθεοῦται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ οὐρανοῦ ὕψους, τῆς ποιήσεως, ἀνεπτύσσεται ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνικοῦ ἰνδάλματος ἐν και μόνον τρέφων ἑσσεῖ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὄνειρον και ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἴδιον αὐτοῦ οἰκοδόμημα ἀνυψῶν, τὸ προγονικὸν κῆδος, οὗ τὴν λάμψιν ἑσσεῖ ἀτενίζων κατέστη παραπλήσιος τῶν εὐπατριδῶν Κουτούβαλη, ὧν τὸ περιφανὲς ὄνομα κατέχει μεγάλην γωνίαν ἐν τῇ χρυσοῦ τῆς Ἑνετικῆς ἀριστοκρατίας βίβλῳ.

Ἐν ἔτει 1833 ἔδρεπεν οὐ μόνον τὰ ἄνθη τῶν Μουσῶν ἐν τῇ γείτονι Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ και τὰ μελισταγῆ τῆς Θέμιδος ἤντλει νάματα ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ κοῖνου μεγαλείου, ἀποκαλύπτων τὰς ἀρετὰς τῆς συμπαθοῦς αὐτοῦ καρδίας· ὅτε ἐν ἔτει 1838 ἐν Πίζῃ ἀνεδεικνύετο διδάκτωρ προσκτῆσας ζηλευτὸν πτυχίον, φέρων τὸν κάλλιστον βαθμὸν PENITUS PENITUS.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον καθίστατο μέγας, ἐφ' ὅσον εὐδαίμων ἐλογίζετο, ἐπὶ τοσοῦτον και ἡ ἀφρένωπρεπής αὐτοῦ καρδία ἐθλίβετο, διότι ἦτο μακρὰν τῆς φίλης αὐτοῦ πατρίδος, ἔνθα ἀνέμενε αὐτὸν, σπουδαῖον και ἐνδοξότερον μέλλον· διὸ ἔσπευτε πρὸς τὰ πάτρια ἐδάφη και ἐκεῖ συνδεθείς μετὰ τῶν κραιτίστων τῆς ἐποχῆς του συμπολιτῶν αὐτοῦ, ἰδίως τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ Σολωμοῦ, συῖγραψε λαμπρὰ πολιτικὰ ἄρθρα κατὰ τῆς τότε ἐγχωρίου πολιτικῆς και δημοκρατικῆς σατύρας· ὅτι ὅμως ἀναδεικνύει τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἶνε ὁ πλήρης ὑψηλῶν αἰσθημάτων ὕμνος αὐτοῦ.

«Σὺν τῇ σπείθῃ κρυμμένη ἴσῃ στή σάχη» και.

οὗ ἡ διαιώνιος ἐχράχθη ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ, τονισθεῖς ὑπὸ τοῦ μουσικοδιδασκάλου Σίνδα χάριν τῆς φιλαρμονικῆς εταιρίας. Και ἕτερα μυρίονα αὐτοῦ ποιήματα κατέσχον ζηλευτὴν γωνίαν ἐν τῇ συγγρόνῳ ἡμῶν ποιήσει, ὅτι ὅμως προσήλυσε τὴν προσοχὴν και αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου Σολωμοῦ διὸ και συνεχάρη αὐτὸν ἐκ μέσης καρδίας ἦτο τὸ «Σὺν τῇ σπείθῃ» διαβλέπων ἐν αὐτῷ ὑψηλὸν μέλλον και μεγάλην ποιητικὴν καρδίαν.

¹ Ἰδὲ ἱστορίας Π. Χ. ὠτου (Ἑπτανήσου).— Παπαβῆρογοπούλου (Ἑλληνική).— Σάββα (Μεσαιωνική).

Ἐν ἐκ τῶν μαγευτικωτέρων ἐπεισοδίων τοῦ βίου αὐτοῦ ἕπερ ἀνεξητί-
λοι: γράμμασιν ἐχαράχθη εἰς τὰς σελίδας τῆς πατρικῆς ἱστορίας αὐτοῦ
εἶνε τὸ ἀκόλουθον. Νύκτα τινὰ ὁμάς νεαρῶν βλαστῶν φέρουσα ἐπὶ κεφα-
λῆς τὸν Βάρδον Διονύσιον Σολωμὸν διέτριξε ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς Σε-
λήνης: τὰς ὁδοὺς τῆς Ζακύνθου καὶ ὑπὸ τὴν γλυκεῖαν τῆς βαρβότου ἀρμο-
νίαν ἔψαλλε τὸ πρῶτον τὸν ὕμνον τοῦ Σολωμοῦ, ῥαινομένη πανταχόθεν
ὑπὸ ἀνθέων. Μεταξὺ τῆς ἐκλεκτῆς ἐκείνης ὁμάδος, μεταξὺ τῆς μυριπνούου
ἐκείνης ἀνοδοῦρης, διεκρίνετο ὁ Ἀνδρέας Κουτούβαλης, οὗ ἡ γλυκεῖα
φωνὴ πρῶτη μετέδωκεν ἡμῖν τὸ ἀθάνατον ἄσμα τῶν ἁσμάτων.

Ἐκτοτε ὁ Ἀνδρέας Κουτούβαλης ἐπεδόθη εἰς τὸν δικανικὸν κλάδον ἀλ-
λεπαλλήλως ὡς δικαστῆς διαπρέψας, ἰδίως δὲ ὡς ποινικολόγος. Πολλάκις
δὲ ὡς μέλος τοῦ Ἰουνοῦ Βουλευτηρίου ἀνέδειξε καὶ ἑαυτὸν διὰ τῆς ῥη-
τορικῆς αὐτοῦ τέχνης, καὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ προήσπισε κατὰ τῆς πο-
λεμείου ἐκείνης πολιτικῆς τῆς τότε Βρετανικῆς δυναστείας ἕν καὶ μόνου
τρέφων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὄναρ τὴν μετὰ τῆς κοινῆς πατρίδος ἑνωσιν
τῶν ἐπὶ ἀστέρων τοῦ Ἄδρια, ἧτις εὔρε πολλάς Ἰουνοῦς καρδίας προθύ-
μους καὶ μετὰ ἔτη πολλὰ οὐχ ἤττον ἐξετελέσθη, ἱκανοποιήσασα τοὺς πό-
θους ὀλοκλήρου τοῦ Ἰονίου. Ὡς ἐκ τῶν φιλελευθέρων φρονημάτων αὐτοῦ
ὁ φιλόπατρις Ἕλληνας Ἀνδρέας Κουτούβαλης, περιελθὼν εἰς τὴν δυσμέ-
νιαν τῶν τότε καθεστώτων, ἠναγκάσθη ἐπὶ τινὰ χρόνον ν' ἀπομακρυνθῆ,
τῆς γλυκεῖας αὐτοῦ Ζακύνθου ἢ ἐπέπρωτο ἵνα μὴ ἐπανίδῃ ἐγκαταλείπων
τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον μοχθήσασαν καὶ σφαιρηθεῖ-
σαν καρδίαν αὐτοῦ εἰς ἀλλότρια ἐδάφη, ὅπως σπεύσῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ,
τὴν γενέτειρα γῆν μειδιῶσαν νὰ θαυμάσῃ.

Καὶ ὄντως τὸν Μάϊον τοῦ 1846, ἐνῶ ἡ Ζάκυνθος ἐλούστο εἰς τὸ ἄρωμα
ἀλλ' ἐθρῆνει ὑπὸ τὴν μάστιγα ὁ Ἀνδρέας Κουτούβαλης ἐπιβάς Ἰταλικὸς
τινος πλοίου, ἔσπευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρασίας ὁπόθεν θὰ περι-
ήρχετο ἄπασαν τὴν Ἀνατολικὴν πλευράν. Ἀλλ' ἐν Σμύρνῃ εὐρῶν ἐκλε-
κτοὺς συμμαθητὰς αὐτοῦ καὶ πολυτίμους φίλους διέτριψεν ἐπὶ τινὰ χρό-
νον ἀναμιμνησκόμενος ἀληθῆ εὐδαιμονίαν ἐκτιμηθεῖσαι δὲ ἐπὶ τοσοῦτον
ἢ ἱκανότης καὶ αἰ ἀρεταὶ τοῦ ἀνδρός, ἀπησχόλουν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν ἐγ-
κρατῆτιὸν τῆς Θεμίδος, ὥστε ἠτένιζε ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ μέλλον εὐρύ-
τατον· διὸ συζητήεις μετὰ τινος κόρης τῆς οἰκογενείας τῶν εὐπατρι-
δῶν κλάδων, ἠναγκάσθη νὰ βίψῃ τὴν ἄγκυραν ἐκεῖ, μακρόθεν στένων
τὴν πονοῦσαν αὐτοῦ πατρίδα. Ἐκτοτε ὁ Ἀνδρέας Κουτούβαλης διεκρίνετο
ἐν Σμύρνῃ ὡς ὁ κάλλιστος νομολόγος· ἐφελκῶν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν
ἀγάπην ὀλοκλήρου τῆς ἐκλεκτῆς ἐκείνης κοινωνίας· καταστάς δὲ πατὴρ
ἐννέα ἀβρέων, κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲν ἐθλίβεν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ
ἢ μόνον τὰ τέσσαρα, ἐγκαταλείπων αὐτοῖς ὡς κληρονομίαν εὐγενῆ καὶ ὑ-
ψηλὰ διδάγματα σπανίου πατρὸς καὶ μεγαθύμου πατριώτου.

Ἐν Σμύρνῃ ἔλωσ ἰδιωτικὸν διάγων βίον, ἐπόμενος τὴν πορείαν τῶν ἐ-
πιστημονικῶν αὐτοῦ θριάμβων, οὐχ ἤττον οὐδ' ἔπαυσε θεραπεύων τὰς
Μούσας πλεῖστα ἔσα ἀνόβηλα μυρόνετα διασπείρας πολλάκις καὶ πολλα-
χοῦ θαυμασθέντα. Καὶ ὅτε τὸ τηλεβόλον τῆς Βαυκρικῆς δυναστείας ἐξε-
δίωξε ἀπηέσιστα τὰς εὐγενεῖτερας Ἑλληνικάς καρδίας ἐκ τῆς πατρῴου
εἰς τὴν ξένην γῆν, ὁ οἶκος τοῦ μεγαθύμου Ἀνδρέα Κουτούβαλη ἠνέψε
τοῦ κόλπου αὐτοῦ, ἡ δὲ θερμὴ αὐτοῦ ἀγκάλῃ ἐθέρμανε τὰ ῥιγοῦντα
ἐκεῖνα τέκνα. Καὶ ἡ λύρα αὐτοῦ ἀντήχησε πλήρης πένθους, πλήρης
ἄλγους αἰμάσσουσα, πλήρης ἀγκυακτῆσεως κατὰ τῆς τυραννίας τῶν Βαυα-
ρῶν, παράξασα τὴν «κατὰραν» ἔργον πλήρες φλογὸς κεραυνοβόλου, οὗ
τὴν ἀρχὴν παραθέτομεν ἑνταῦθα.

«Ἡ κατὰρα τοῦ ὕψιστου νὰ πέσῃ, εἰς τὰς δύο εἰσυχρὰς κεφαλὰς σας
Κ' ἢ φωνὴ τῶν ἀθῶων Ἑλλήνων, τρομερὰ νὰ βοήσῃ ἔς τ' αὐτιά σας.
Τὸ αἶμα ἐκεῖνο τὸ ἀθῶον ποῦ ἐχύθη, πῦρ νὰ γίνῃ νὰ ἐλθῇ νὰ σᾶς κάψῃ!
Πᾶσα σικιὰ τῶν σφαγμένων Ἑλλήνων, ἔμπροσθὲν σας θάρσῃ νὰ φωνάξῃ
Δὲν σᾶς θέλει τὸ ἔθνος προδότηι, δὲν σᾶς θέλει ληστὰι τῶν ἀθῶων,
Εἴσθε σεῖς οἱ πατέρες τῆς φρίκης, εἴσθε σεῖς οἱ πατέρες τῶν γόων. κτλ.

Ἐκτοτε ἠργάσθη ὡς γνήσιον τέκνον μετὰ τῶν φιλελευθέρων ἐξορίστων
καὶ μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Γαριβάλδη ἀνταποκρινόμενος περὶ τῆς ἀπαλλα-
γῆς τῆς ἀτυχοῦς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Βαυκρικῆς μάστιγος. Ὅτε δὲ ἡ Ἑλ-
λὰς μῆ φωνῆ πλέον ἐκήρυξεν ἐκπτωτον τὸν βασιλέα Ὀθωνα, τὰ ἐσπαρ-
μένα δ' αὐτῆς τέκνα ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς αὐτῶν ὅπως
θερμάνωσι τὰ ῥιγοῦντα μέλη αὐτῶν, ἡ Μούσα τοῦ Ἀνδρέα Κουτούβαλη
ἔψαλλε διθυοράμβους, ἐξ ὧν καταυγάζει τὸ ἕνειρον, οὗ παραθέτομεν ἀ-
μίμητον στροφὴν πλήρη ἐκφράσεως καὶ ζωηρᾶς φαντασίας,

Ἐξυπνῶ καὶ τί βλέπω ἔμπροσθὲν μου;
Τὴν Ἑλλάδα λευκὰ ἐνδυμένη!
Τὰ μαλιὰ τῆς με ἄνθεια πλεγμένα,
Κι' ὄχι πλέον μ' ἀλύσσους δεμένη

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀφοσιωθεὶς ὅλος εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ
εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων αὐτοῦ καταγινόμενος, ἔγραψε πλεῖστα
ἔσα ἔμμετρα ἔργα Ἑλληνιστί τε καὶ Ἰταλιστί, ὧν τὰ πλεῖστα ἀπωλείσθη-
σαν· ὅτι ὅμως ἐχαρακτήριζε τὴν εὐφυῖαν τοῦ Ἀνδρέα Κουτούβαλη ἦτο
τὸ Σατυρικὸν πνεῦμα τῆς Μούσης αὐτοῦ δι' οὗ πολλάκις πολλὰς ἐδηξε
καρδίας λίαν εὐφυῶς τάληθῃ γράφων. Ἐν Χίῳ κύριον αὐτοῦ μέλημα ἦν
ἡ μελέτη τῆς θείας κωμῆδος τοῦ Δάντου, περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς ὁποίας
πολλὰς ἀφῆκεν Ἰταλιστὶ πολυτίμους σημειώσεις. Ἀπέθνηεν ἐν Θεσσαλο-

νίκη παρά τῷ ἐναρέτῳ καὶ λογίῳ αὐτοῦ υἱῷ ἱατρῷ κ. Μαρίνῳ Κουτούδαλη, φίλῳ ἀγαπητῷ καὶ ἐξαίρετῳ συνεργάτῃ τῆς «ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΣΤΟΑΣ» τῆς 31ῃ Ἀβγούστου 1882.

Ἄνδρὸς ἀγαθοῦ
ἑπαινος αἰώνιος αἱ πράξεις.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Ε. ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ. Οἱ αἰώνιοι τῶν δύο ὑπάτων τῆς τοῦ ὄντος φιλοσοφίας σχολῶν ἡγήτορες, Πλάτων τε καὶ Ἀριστοτέλης ἐπισκοπίσαντες καθόλου τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πάσας πρὸς τὸν φυσικὸν κόσμον ὑποσταθμίσαντες, ὑπολογισάμενοι δὲ περαιτέρω τὰς βουλὰς αὐτοῦ, τὴν ἰσχύον τῆς θελήσεως, τὴν ἐνέργειαν τῆς διανοίας, καὶ τὴν ῥώμην καὶ τὸ κράτος καὶ τὴν ἀνταύγειαν τοῦ πνεύματος καὶ τὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀνυπερβλήτον θάρσος, ἤχθησαν ἐν ἐνθουσιασμῷ ὑψίστῳ καὶ πεποιθήσει σοβαρωτάτῃ ἐπὶ τὸ κράτιστον μεταφυσικὸν συμπέρασμα, ἐκάτεροι ἐν ἐκστάσει ἀποφηνάμενοι, ὁ μὲν αὐτῶν εἰπὼν, ὅτι ἡ ἐξαισία καὶ παντάπασι μυστηριώδης ἐκείνη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δύναμις, ἣτις νοῦς προσηγόρευται, ἔστι τι ὑπερφυσικὸν καὶ μετέχον τοῦ θείου· ὁ δ' ἕτερος, ὁ ἐκ Σταγείρων φιλόσοφος ἔτι μείζον ἐνώπιον αὐτῆς ἐκπληττόμενος τὸ παράπαν οὐδόλως ἐδίστασε εὐθυφῶνως καὶ θαρραλέως σφόδρα ν' ἀποκαλέσῃ αὐτὴν Θεὸν.

Τοῦτο δὲ, τὸ θεῖον ἐμπνευσθὲν τοῖς βελτίστοις ἐκείνοις ἀνδράσι καὶ θεοῖς φιλοσόφοις δόγμα ἀναφαίνεται ἀνά τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος, εὐδηλότατα ἐπιβεβαιούμενον καὶ ὑπὸ τῆς καθ' ἑκάστην πείρας πασιφανῶς ἐπιμαρτυρούμενον ὅτι αὕτη ἡ ἄρρητος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δύναμις, ἡ θεία οὐσία, ὁ νοῦς, ἔστι τι οἰονεὶ παντοδύναμον καὶ ξένον καὶ ἀλλότριον τῆς βροτείου φύσεως· διότι δι' αὐτοῦ διαδείκνυται διαφανῶς ὁ ὑπὲρ τὴν ἀΐθησιν καὶ δι' ἕλης τῆς δημιουργίας διήκων παγκόσμιος νόμος, καὶ καθορίζεται εὐκρινῶς ἡ ἐνωτικὴ κλίμαξ τῆς σχέσεως τῆς υπερτάτης Ἀρχῆς πρὸς αὐτόν, καὶ τῶν βαθμίδων τῆς τοῦ κόσμου δημιουργίας· διότι δι' αὐτοῦ ἐξηγοῦνται τὰ περιβάλλοντα ἡμᾶς ταῦτα τῆς ἀρχῆς τοῦ νόμου τῆς δημιουργίας μυστήρια, καὶ ὁ λόγος τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς κατ' ἀλληλεπίδρασιν ὑπάρξεως αὐτῶν εὐχερῶς παρίσταται· διότι δι' αὐτοῦ χειροῦθη τὰ θηρία γίνονται μεταλλάσσοντα κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν. Πρὸς δὲ δι' αὐτοῦ καταρτίζονται κοινωνίαι, ταξιθετοῦνται πολιτεῖαι, ἐξημεροῦνται λαοί, παιδαγωγοῦνται ἔθνη, εὖ διατίθενται πρὸς ἀλλήλας φυλαὶ καὶ τὸ ἕπερ μέγιστον, οἱ ἅπαντες ἀναγωνίζονται μίᾳ μητρὸς ἀδελφοί, μίᾳ ὁδοῦ συνοδεύονται καὶ ἐνὸς ἀγῶνος συναγωνισταί· διότι ὡσαύτως δι' αὐτοῦ ὁ βραχύβιος καὶ ἀσθενὴς ἄνθρωπος ἀποβαίνει ἥρωας τῶν ἐκείστοτε προσκομμάτων ἀθλητῆς τῶν ἐκείστοτε περιπετειῶν ἐκποδῶν ἀε ποιοῦμενος καὶ ὑποχείριμα καθιστάμενος ἅπαντα τὰ ἐξ ἀντιπνῶν πνοῶν

τῶν ἀνέμων τοῦ βίου ἐπισκήπτοντα δεινὰ καὶ τᾶλλα, τὰ παντοῦ ἐπισυμβάματα. Ὡστε οὕτως ἐν ἐνὶ λόγῳ διὰ τῆς τερατουργοῦ ταύτης δυνάμεως τοῦ νοῦ, ὁ γηγενὴς ἄνθρωπος κυρίαρχος γίνεται τῆς φύσεως, δεσπότης τῶν αἰώνων καὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ μέλλοντος ἄρχων καὶ διαρουμετῆς.

Ἐντεῦθεν δὲ οἱ ἥρωες ἐν τῷ βίῳ, ἐντεῦθεν δὲ οἱ κραταῖοι ἐν τῇ ζωῇ, ἐντεῦθεν δὲ οἱ ῥέκται καὶ ἐπιχειρηματικοὶ καὶ μεγαλοπράγμωνες ἐν ταῖς κοινωνίαις, καὶ οἱ ἔξοχοι ἐν ταῖς γενεαῖς. Αὐτοὶ ἐν μίᾳ ἐκάστη σελίδι τῆς ἱστορίας τῶν κοινωνιῶν ἀναφαίνονται καὶ διακρίνονται καὶ ἔσσει σελιζοῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τῆς αἰωνιότητος, ὡς περ οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ διαττόντες ἀστέρες. Ἐκαστος τούτων μετίζον ἢ ἔλαττον λαβὼν τὸ ἔξοχον τοῦτο τῆς φύσεως δῶρον ἔπραξε, ὡς ἡ αὐτῆς δύναμις, ἐνήργησε κατὰ τὴν δεινὴν πάλιν τῆς ζωῆς καὶ ἤχθη πρὸς τὸν ἐκ γενετῆς προορισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀφίκετο ἐπὶ τέλους καὶ μεθ' ἀπάσας τὰς ἀντιξοῦς περιπτώσεις τοῦ βίου εἰς τὸν πρὸς ὃν ἕρον ἐκυτὸν ἀναδεικνύμενος καὶ τοὺς ἑτέρους παντοιοτρόπως εὐεργετῶν.

Ἐκ τῆς μοίρας τοίνυν τῆς τάξεως τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν γενομένων μὲν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τινος ἰδικαιτάτου προορισμοῦ καὶ ἰδίου νοητικοῦ πλεονεκτήματος διαπρεπόντων δὲ ἐν ταῖς ἐπικοινωνίαις, ἐκ τουτοῦ τῶν ἀνδρῶν οὐδεὶς ἐστὶν ὅστις δὲν θά ὁμολογήσῃ εὐπαρισιάτως ὅτι εἰσὶν ὁ ἐκ τῆς εὐάνδρου Κεφαλληνίας ὀρμώμενος Γεράσιμος ὁ Μουτούρης, ὁ ἀνὴρ ὁ νοημονέστατος, ὁ μεγαλεπήβολος, ὁ γενναῖος ἀγωνιστῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ὁ ἕλλην ὁ γησιώτατος, καὶ φιλόπατρις καὶ φιλάγαθος καὶ ἀληθὴς ἄνθρωπος, οὗ τὸν βίον ἐν συντόμῳ σκιαγραφοῦμεν φόρον μὲν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀποτίνοντες, εἶτα δὲ ἵνα μὴ τὰ καλὰ τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηνται. Καὶ ἤθελεν μὲν εἶσθαι πάντως ἔργον ἐργῶδες ἐὰν ἐπεχειροῦμεν νὰ περιγράψωμεν ἐν λεπτομερείᾳ ἅπαντα τὰ σημεῖα τοῦ πλήρους περιπετειῶν καὶ μεστῶν φιλαγάθων πράξεων βίου τοῦ ἐπιφανοῦς Κεφαλλῆνος, ὅστις διηνεκῶς ὑπερακοντίζων ἀνυπερβλήτους δυσχερεῖας καὶ κακότητας κατέστη ἱκανὸς νὰ ἀναδείξῃ μὲν αὐτὸς ἐκυτὸν νὰ καταστῇ δὲ ὡς οἶόν τε ἐστὶν ἐν τῇ ἔθνει καὶ τῇ ἰδίᾳ πατρίδι αὐτοῦ ἐπυφελῆς, ὅθεν θέλομεν μόνον σταχυολογήσῃ ἀπὸ τοῦ ἐκτεταμένου πεδίου τοῦ βίου αὐτοῦ τὰ κυριώτερα, ἅτινα ἐπιδείκνυσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγκρίτου τούτου Κεφαλλῆνος.

Νοτιοδητικῶς καὶ οὐ μακρὰν τῆς πρωτεύουσος Ἀργυροπόλιν τῆς εὐάνδρου Κεφαλληνίας κατὰ κώμην «Μηνιαῖς» ἤδη ἐπονομαζομένη. Ἐν ταύτῃ τῇ κώμῃ ἀρχομένου τοῦ φθίνοντος αἰῶνος, εἶδεν ὁ Γεράσιμος Μουτούρης τὸ πρῶτον τὰς ἀπυκαζούσας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας καὶ ἀνέπνευσε τὸν ἐλεύθερον τῆς Κεφαλληνίας ἀέρα, ὃς ἐπιδωρεῖται τοῖς αὐτοῖσι φουμένοις δικὴν προνομίαν σπουδαῖα καὶ ἀριπρεπῆ πλεονεκτήματα.—Ἐλάβε παρά τῶν γονέων αὐτοῦ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὰς πρώτας ἀφελείας τῶν Κεφαλλῆνων

οικιακά; ἀρετά; αἴτινες ἐπέδρασαν καθ' ἑλόν τὸ διάστημα τοῦ βίου αὐτοῦ, ἰδίῳ δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου Μουσούρη ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς τῶν ναυτηλομένων τέχνης μικρῶ δ' ὕστερον χρόνῳ ἐν ἡλικίᾳ 17 ἐτῶν ἐγένετο κυβερνήτης παμμεγέθους πλοίου, ὅποτε πλέον ἤρξατο τὸ πλῆρες περιπετειῶν στάδιον αὐτοῦ. Καί κατὰ πρῶτον μὲν διαπλέει τοὺς κυριωτέρους λιμένας τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἀνέρχεται μέχρι τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, εἶτα δὲ κατερχόμενος πάλιν ἐπισκέπτεται τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐξερχόμενος τῶν Ἑρακλείων σιτηῶν διαπλέει τὰ τῆς Ἀλβιόνας ὕδατα καὶ πολλοὺς λιμένας τῆς βορείου Γερμανικῆς θαλάσσης, εἶτα κατερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐγκατέλειπε πάσας αὐτοῦ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἱερὸν ἀγῶνα, κατὰ τὰ δύο τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη, ἔλαθε δὲ ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ τὸ ἀριστεῖον τοῦ ἀγῶνος, ὅπερ πάντοτε μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανίας ἔφερε ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ, ἀροῦ δὲ ὁ ἱερὸς ἀγὼν αἰσιῶς ἐπερατώθη, ἐπανάλαθε τὸν περιπετειώδη αὐτοῦ βίον, ἐπειδὴ δὲ ἐν Κεραλληνίᾳ τὰ γράμματα καὶ ἡ παιδεία ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ δὲν ἦσαν προσιτὰ εἰς πάντας, ἀλλ' εἰς τινὰς λίαν εὐαριθμούς· εὐγενεῖς δικῆν προνομίῳ ὁ Γεράσιμος Μουσούρη· μέχρι τοῦ σημείου τούτου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ οὔτε ἀνάγνωσιν οὔτε γραφὴν ἐγίνωκε, τοῦθ' ὅπερ συναισθάνετο ἐν αὐτῷ ἐλλειψίν τινα ἢ ἔσπευσε ν' ἀναπληρώσῃ, καὶ δὴ μεταδῶς εἰς Σύρον ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐξ ὀλίγων μηνῶν κατώρθωσεν εὐχερῶς νὰ ἐκμάθῃ ἐκ τε τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ἰταλικῆς τοσούτας γνώσεις ὅσαι ἦσαν αὐτῷ ἀποχρώντως χρήσιμα ἐν τῇ τοῦ βίου συναλλαγῇ, εἶτα ἐπεδόθη αὐτῷ εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ὅσον μάλιστα τὸ τε πλοῖον αὐτοῦ καὶ ἅπαντα ἡ ἄλλη αὐτοῦ περιουσία κατεστράφησαν ὀλοτελῶς κατὰ τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν ἀγῶνα. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν μεταδίδει εἰς τὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παράλιξι ὅπου ἐπιχειρεῖ ἐμπορίας τινὰς, ὅτε δὲ χρόνῳ ὕστερον τοιοῦτοτρόπως αὐτῷ ἐργαζόμενος, συνέκρότητε πάλιν χρηματικὸν τι κεφάλαιον, τότε ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐμπορικὴν πόλιν Ἀγκυραν καὶ ἀνέπτυξε τὸν κύκλον τῶν ἐμπορικῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν, ἐντεῦθεν δὲ ἀνέλαθε θαρραλέως τὴν πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀγούσαν, φθάς μετὰ μυριάων ὄσων δυσχερειῶν καὶ κολυμάτων εἰς τὸ βαγδάτιον Βασσόραν καὶ κατόπι εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς τῆς Περσίας. Τοσοῦτον δὲ προσοικειώθη πρὸς τοὺς ἡμιαγρίους Ἰθαγενεῖς, ὥστε καθίστατο προσφιλὴς καὶ ἐπιβλητικὸς λίαν, ὥστε εἶθ' ὅτε σὺν τῇ ἐμπορίᾳ λίαν ἐπιτηδῶς καὶ κατηχητῆς ἀνεφαίνετο πολλῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν καὶ ἐξέκαυσε τὸν φανατισμὸν ὀργάνων τινῶν τῆς ἐπικρατούσης ὀρθοκείας ἐν τῇ πόλει Καρχάν πλησίον τῆς Τεχεράνης, οἷτινες ἐξηνάγκασαν τὸν ἐγγύριον διοικητὴν νὰ συλλάβῃ τὸν τολ-

μηρὸν καὶ κενοτόμον νεανίαν. Καὶ ἔβριψεν αὐτὸν εἰς φοβερὰν εἰρκτὴν ὁ ἄρχων τῆς εἰρημίνης πόλεως, κατασχὼν συνάμα καὶ ἅπασαν τὴν περιουσίαν καὶ ἀποσκευὴν τοῦ πλάνητος Μουσούρη. Ἐκρατεῖτο αὐτῷ σκληρῶς κακοχούμενος, ὁ δ' ἀπαίσιος τοῦ θανάτου πέλευς, ἐπεκρέματο ὡς ἡ σπάθη τοῦ Λαμοκλέους· καὶ ἐκίστην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐνῶ ἐνταῦθα οὐδεμίαν ὑπέφωσκεν ἐλπίς σωτηρίας, ἡ ἀγγίστροφος τύχη ἤλθε θαυμασιῶς εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ, ἠσθένει βαρέως ἡ μάλλον εὐνοουμένη σύζυγος τοῦ τοπάρχου ἐφ' ἧς ἐδοκιμάσθησεν ἔλα τὰ θαυματουργὰ φάρμακα τῶν ἐγγυρίων δερδισιδῶν ἀλλ' εἰς μάτην, ἐνῶ λοιπὸν ἡ ἀσθενὴς εὐρίσκειτο ἐτοιμοθάνατος, ὁ ἀπλῆπις δεσμότης Μουσούρης ἠθέλησε καὶ πάλιν νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἐπινοητικοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ἀναγγέλλων ὅτι τυγχάνει ὢν ἰατρὸς ἐπιτήδειος καὶ ὅτι ἀναδέχεται τὴν θεραπείαν τῆς εὐνοουμένης συζύγου. Ὁ τοπάρχης μὴ λίς μαθὼν τοῦτο, προσκαλεῖ τὸν αὐτοχειροτόμητον δεσμότην ἰατρὸν οἷκαδε καὶ εἰσάγει αὐτὸν παρὰ τὴν κλινὴν τῆς ἐτοιμοθανάτου συζύγου του, ἦντινα παρατηρήσας οὐδόλως ἀπεδηλίασε, διατάσσει νὰ προσενεχθῇ αὐτῷ σίκκος τις ἐκ τῆς ἄρτι κατασχεθείσης ἀποσκευῆς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ εἶχεν ὁ ὀδοιπόρος ἀπλῆ τινα φάρμακα διὰ τὰς προχείρους ἀνάγκας, καὶ ὡ τῆς εὐνοίας τῆς τύχης! αἱ συσκευαὶ τοῦ νεκροῦ ἰατροῦ τεραστῶς ἐπιτυγχάνουσι καὶ ἡ ἡμιθανὴς προσφιλής σύζυγος τοῦ τοπάρχου ἀναλαμβάνει, τοῦθ' ὅπερ συνετέλεσεν ὥστε νὰ ὑπεκφύγῃ τὸν ἀφεικτον κίνδυνον καὶ τὴν κατασχεθείσαν περιουσίαν νὰ ἐπανακτήσῃ καὶ πολλὰς δωρεὰς καὶ χρήματα νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ τοπάρχου ὡς ἀμοιβὴν καὶ νὰ συνοδευθῇ μετὰ σωματοφυλακῆς καὶ δημοσίας ἀσφαλείας μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ὁπόθεν δι' Ἀγγλικῶν πλοίου διηυθύνθη πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τινα χρόνον μετέβη εἰς Αἴγυπτον εἰς ἣν διέμεινεν ἐπὶ πέντε ἔτη, διατρέχων αὐτὴν καθ' ἕλας τὰς διαστάσεις μέχρις αὐτῆς τῆς Νουβίας, ἀλλ' ἐν τῇ ἔδρᾳ τῶν Φαραῶν, ἐν τῇ συναισθήσει τῆς καταπατήσεως τῶν δικαίων αὐτοῦ, περιήλθε εἰς δεινὴν φιλονεικίαν μετὰ τινος ἰσχυροῦ τῆς ἡμέρας παρὰ τῇ ἀγλῇ τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, τότε ἀπώλεσε τῇ ἐπιθρόσσει πολλῶν ἀντιθέτων συμβάντων τὴν οὐκ εὐκταφρόνητον περιουσίαν, ἀποθῆς αὐτῷ κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημεσίαν πενέστατος ἂν καὶ κατόρθωσε νὰ λάβῃ ἡλικίαν ἀποχωρῶσαν ἱκανοποίησιν.—Ἐνταῦθα περιέστη ἀνὴρ πρὸς στιγμὴν ὡς εἰκός· εἰς ἀμηχανίαν δεινὴν καὶ ἀπογοήτευσιν μεγάλην, διότι ἀνελογίζετο ὅλον τὸ ὄγκον τῶν βαθυτάτων περιπετειῶν αὐτοῦ καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν περιπλανήσεων καὶ τῆς κατανάλωσιν τῶν κυριωτέρων ἐτῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ σὺν κακουχίαις καὶ δεινοπαθήμασιν ἀνυπολογίστοις, ἀλλὰ τὸ φυσικὸν σθένος τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἡ ἐξασηκίεσσα εἰς ἀνώτατον βαθμὸν εὐστροφία τοῦ πνεύματος, ἡ ἀνδροθεῖτα δύναμις τοῦ νοοῦ καὶ τὰλλα ἅπαντα δὲν ἐδράδουναν νὰ ἐξαγάγῃσι τὸν ἄνδρα τῆς τοι-

αύτης ἀθυμίας· καὶ καταπτώτως, ἀλλ' ἐνεφύσισε μίᾳ ἐκάστη τούτων τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν καὶ τοιουτοτρόπως ἀναλαμβάνει νέαν ζωὴν καὶ ἀρύεται νέον σθένος· καὶ βουλεύεται ὁ ἀνὴρ ἵνα πάλιν ἀλλαγῷ στάδιον καὶ τὸ τέλος τῆς τύχης αὐτοῦ ἐκζητήσῃ, διότι ἀείποτε ἦτο ἐν βαθυτάτῃ συναισθήσει καὶ μετ' ἔλας ταύτας· τὰς διαμάχας τῆς εὐσερφοῦ τύχης ὅτι εἴχετι μέλλον καὶ προορισμόν τινα νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπωφελεῖ καὶ πρὸς ἐκυτόν καὶ τὸν πλησίον ἕπερ ἀπεδείχθη ἐπὶ τέλους ἐπισημῶς. Ὅθεν ἀνχωρεῖ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀφικνεῖται μετὰ τινὰς περιπλανήτους· ἀνὰ τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸ Αἰγαῖον εἰς Θεσσαλίαν.

Ἐν Θεσσαλίᾳ ἤρχη τότε κατὰ τὸ 1850 ὡς καὶ ἀλλαγῷ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας κυριολεκτικῶς ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ καταπίεσις, οἱ δὲ ὑπῆκοοι καθὼς καὶ πᾶς παρεπίδημος, ξένος ἐν ἴσῃ μοίρᾳ δούλων καὶ δεσμοτῶν διετέλουν ἀποζῶντες. Ὁ νέηλος ξένος παρατριβῶν τοῦτο μετ' ἀγανακτήσεως ἅμα δὲ καὶ συντριβῆς καρδίας πολλῆς, τούτου ἕνεκα συλλαμβάνει ἐν νῆϊ τὴν ὄντως εὐγενῆ ἰδέαν νὰ φανῆ κατὰ τι λυσιτελεῖ· τοῖς ταλαιπωρουμένοις ἀδελφοῖς. Ἀρχεται ἐνταῦθα νέον στάδιον, ἐν ᾧ συγχρόνως γίνεται αὐτεπάγγελτος προστάτη· παντός ἀδικουμένου ἀδικηκρίτως φυλῆς, ἐθνικότητος, θρησκείας, καταστάσεως· παρίσταται ἐνώπιον τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν ὡς ἂν νὰ ἦτο περιβεβλημένος ἐπίσημον ἀντιπροσωπεῖαν ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν καὶ διεξήγε πᾶσαν ὑπόθεσιν καὶ ἔλυε πᾶσαν φιλονικίαν ἀναφυομένην ἐν τε τοῖς παρεπιδημοῦσιν ἐκεί· Ἕλλησιν καὶ τοῖς ἄλλοις ὥστε οἱ πάντες ἀπὸ κοινοῦ ἀπεκάλουν τὸν Γεράσιμον Μουσούρην σωτήρα καὶ εὐεργέτην, ἐφοβοῦντο τὸν ἄνδρα καὶ ὑπελήπτοντο αὐτὸν μεγάλως καὶ αὐταὶ αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαί, ὥστε ἡ διαθεβαίωσις αὐτοῦ ἦτε ἡ ἐγγράφος ἦτε ἡ προφορικὴ ἐν πάσῃ ὀθωμανικῇ ἀρχῇ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Θεσσαλίαν εἶχε κύρος καὶ δυνάμιν οἷα δὲ ἀντιπροσώπου δυγάμεων. Τοῦ λόγου δὲ ἐνταῦθα γινόμενοι, δέον νὰ ἀφηγηθῶμεν πρᾶξιν ἤδη ὑπὸ πολλῶν μνημονευομένων, ἧτις τεκμηριῶσιν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ὑπογράφε· ζωηρῶς τῶν εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν. Νεῖσιν τις Ἕλληνας τὴν δ' ὑπερηκόσθητα ὀθωμανί· ἐκ Θεσσαλίας θύμα τῆς ὠριότητος αὐτῆς γινομένη ἀποπλανηθεῖσα εἶχε ἀπαχθῆ καὶ βίβηθι εἰς γυναικωνίτην ὀθωμανοῦ Ἰσχυροῦ· αὐτόθι τῆ βία καὶ τοῖς ἄλλοις δελεάστως παραπειθομένη ἐτοίμη ἦν ἡ δουλοσύνη· νὰ ἐκδοθῆ τὸν ἐθνισμὸν αὐτῆς καὶ τὴν θρησκείαν καὶ νὰ εἰσπηδήσῃ εἰς τὴν χωρίαν τῶν πιστῶν τοῦ Ἰσλάμ. Ὅπότε κατορθώτατα νὰ διαφύγῃ νύκτωρ τοῦ χαρμεῖου ἐζήτει περιφοβὸς ἄσυλον, ὡς τοιοῦτον δὲ ὑπεδείχθη αὐτῇ ὁ οἶκος τοῦ Γερασίμου Μουσούρη εἰς ὃν ἐπαρουσιάσθη τρέμουσα μετ' ὄλην τὴν διακόσμησιν τῆς τοῦ χαρμεῖου πολυτελείας ζητοῦσα παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν τοῦ ἐπικειμένου αὐτῇ μεγίστου κινδύνου. Ὁ γυννατὸς Μουσούρης ἀφ' οὗ ὡς πατήρ φιλόστοργος παρηγόρησεν καὶ διεβεβαίωσεν αὐτὴν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς τὴν ἐπιούσαν

παραλαβὼν τὰ τοῦ χαρμεῖου κοσμήματα καὶ ἐνδύματα μεταβαίνει εἰς ὃτ Διοικητήριον, ῥίπτει αὐτὰ μετ' ἀγανακτήσεως ἔμπροσθεν τοῦ διοικητοῦ Λαρίσης καὶ τοῦ ἐκπεπληγμένου ἕνεκα τῆς εὐτολμίας τοῦ Μουσούρη παρ' αὐτῷ ἐδρεύοντος συμβουλίου, διαμαρτυρούμενος συγχρόνως διὰ τὴν τοιαύτην παράνομον καὶ ἀγρίαν ἀπαγωγὴν, ἣν αὐτὸς ὁ διοικητὴς συναισθανθεὶς ἐδικαίωσε πληρέστατα τὸν Μουσούρη. Ἡ τοιαύτη πρᾶξις τοῦ Μουσούρη ἔχει μεγίστην τὴν σημασίαν ἔταν ἀναλογισθῆ τις τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνέβη ἐν τῷ μέσῳ τοιοῦτου φοβεροῦ φανατισμοῦ καὶ αὐθαιρέσις, πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι παραπλήσια πράξεις τοῦ καλοῦ καγαθοῦ ἀνδρός τούτου εἰσὶν τοσοῦτον παράτολμοι καὶ ἀσυνήθεις ὥστε σήμερον ἤθελον αὐτόχρονα θεωρηθῆ ἴσως παρὰ τισι ὡς μῦθοι, ἂν δὲν διεσώζοντο εἰσέτι πολλοὶ αὐτόπται τῶν γεγονότων τούτων, ἅτινα ἄλλως τε καὶ δι' ἐγγράφων ἀπειρῶν ἐπιβεβαιοῦνται.

Πλείστα ἐπίσημα ἔγγραφα μαρτυροῦσι τὴν ἐπιβρόχην, ἣν ἐξήσκει ὁ Γ. Μουσούρης καὶ, πόσον ἐπωφελεῖς ἐφαίνετο εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς καταδυναστευομένους κατοίκους τῆς Θεσσαλίας.

Παντήκοντα καὶ ἐπικείμενα ἤδη ἔτων τυγχάνει ὁ ἀνὴρ ὅτε νῦν ἤδη συναισθάνεται βαρυτάτην τὴν ἀνάγκην ἔπω· τέλος πάντων ἐγκατασταθῆ τοῦ τελῶς· καὶ ὡςπερ ὁ καταπεπονημένος ναυαγὸς μετὰ τὰς θελλύδεις τρικυμίας καὶ τὰς μακρὰς φουεράς θαλασσοταραχὰς ἀφίεται καὶ ἐπιποθῆ ἔρμον καὶ λιμένα εὐδίου ἵν' αὐτόθι ἐπαναπαύσῃ τὰς πεπονημένας δυνάμεις τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, τοιοῦτω τρόπῳ καὶ ὁ Γεράσιμος Μουσούρης ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὅπως εὖρη τόπον καὶ ἰδρύσῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἐστίαν αὐτοῦ, ἵνα ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν στέγην αὐτῆς παράσχηται ἀνακούφιτιν καὶ ἀναψυχὴν ἐν τε τῷ πνεύματι ἐν τε τῇ μεγαθύμῳ αὐτοῦ καρδίᾳ καὶ τῷ ἀπηυδρηκῶτι αὐτοῦ σώματι, καὶ τοιοῦτον τοῖνον τόπον, ὡσεὶ ὑπὸ τῶν πεπρωμένων ἀγαθώμενος, προείλετο τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ βίος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὡςπερ καὶ ἀλλαγῷ, εὐεργετικός. Παρέχων ἐκάστοτε τὴν προστασίαν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ὕλικὴν τε καὶ ἠθικὴν παντὶ ἀδίκως καταπιεζομένῳ διετήρησε πάντοτε εὐγενῆ καὶ ὑψηλόφρον φρόνημα, ὥστε δι' οἷας καὶ ὅσας εὐεργεσίας ἐκάστοτε ἐπεδαψίλευεν εἶς τε τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ κοινότητα καὶ αὐτὸ τὸ ἔθνος, καθὼς καὶ εἰς πάντα ἐν γένει συμπολίτην αὐτοῦ καὶ ξένον, χωρὶς ποτε τὸ παράπαν νὰ δεχθῆ οὐδεμίαν ἀμοιβὴν ἢ ἱκανοποίησιν διὰ τὰς τοιαύτας ὀλοκλήρους τοῦ βίου αὐτοῦ ἐκβουλεύσεις πρὸς τε τὴν ἐλευθερίαν Ἑλλάδα καὶ τὴν δούλην, ἃς ἐνόμιζεν ἀείποτε ὅτι ὡς Ἕλληνας καὶ ὡς ἄνθρωπος ὅτι ὤφειλε νὰ πράττῃ τὸ καθῆκον, ἠγούμενος αὐτὸ ὡς ἀπαραίτητον ἠθικὴν ὑποχρέωσιν, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἰδιοτελοῦς σκέψεως. Διὸ ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης ἀγόμενος οὐδόλως ἐδέχθη τὸ δις παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως προσερχθῆν αὐτῷ παράσημον τοῦ Σωτήρος. Τῷ δὲ 1863 ὁπότε ἡ δευ-

τέρα αὐτοῦ πικρὸς Θεσσαλονίκη, ἦν οὐχ ἦττον τῆς γενετέρας αὐ-
τοῦ γῆ: ἠγάπα προσεκλήθη ν' ἀποστείλῃ τὸν ἐκλεκτὸν αὐτῆς εἰς τὴν
B. ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, πρὸς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν αὐ-
ταπάρητιν τοῦ Γερασίμου Μουσούρη ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ τοῦτον ἐξε-
λέξατο, ὅπως τὴν ἀντιπροσωπεύσῃ ἐνώπιον τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Καὶ
ἀληθῶς ἀντεπροσωπεύθη ἐπαξίως τῶν ἐθνικῶν πόθων καὶ δικαιωμάτων
αὐτῆς. Ἀπέθανε τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1883 ἐν Θεσσαλονίκη, ἔνθα ἄπασα
ἡ αὐτόθι κοινότης ἔκλαυσε τὸν θάνατον τοῦ μεγίστου αὐτῆς εὐεργέτου.

ΘΕΩΔΩΡΟΣ ΒΟΥΣΚΟΥΔΑΚΗΣ. Ἐγεννήθη ἐν Ἀνδρῶν τὴν 18 Μαρτίου
1835. Ἦν μονογενὴς υἱὸς τοῦ Λεωνάρδου Βουσκουδάκη ἀπόρου κτημα-
τίου. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Δαπόντε μίαν τῶν ἀρ-
χαιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων τῆς νήσου, ἀνάγουσαν τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν
Ἑνετικὴν ἀριστοκρατίαν. Μεταλαβὼν τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως
κατ' ἀρχὰς ἐν Ἀνδρῶν καὶ εἶτα ἐν Σύρῳ, ἦλθε τῷ 1854 εἰς Ἀθήνας καὶ
εἰσηλθὼν εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν Σχολὴν εἰς τὸ τμήμα τῆς ἀρχιτεκτονι-
κῆς. Τὸ Πολυτεχνεῖον διηυθύνετο τότε ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἀρχιτέκτονος
κ. Λουσιάνδρου Καυταντζόγλου, ὅστις ἠννόει ἵνα οἱ νεώτεροι Ἕλληνας δει-
χθῶσιν ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων, καὶ δὲν ἀπέτυχεν εἰς τοῦτο, κα-
θότι παρήγαγεν ἀγλῆσους καρποὺς, καλλιτέχναι, ἀξίους ἀπογόνους τοῦ
Ἰκτινίου, τοῦ Φειδίου, τοῦ Πραξιτέλους. Οἱ διασπρότεροι τῶν νεωτέρων
Ἑλλήνων ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ὀνομαστοὶ καὶ εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν κόσμον
ὑπῆρξαν μαθηταὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ Πολυτεχνείου, ὡς ὁ κ. Γκί-
ζης, ὁ κ. Λύτρας, οἱ ἀδελφοὶ Φιτάλαι κλ. Ὁ Θ. Βουσκουδάκης ὡς μα-
θητῆς ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ διέπρεψεν, εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς μετέ-
σχεν καὶ πολλὰ βραβεῖα ἔλαβεν. Τῷ 1858 ἐξῆλθε τοῦ Πολυτεχνείου καὶ
προσεκολλήθη εἰς τὸ τμήμα τῶν δημοσίων ἔργων τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἑσωτερικῶν. Τὰ πρῶτα ἔργα ἔκαμε, ὑπὸ τὸν ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου Βασι-
λείσσης Ἀμαλίας προσκληθέντα Daniel πρὸς χάραξιν τῶν ὁδῶν τῶν Ἀ-
θηνῶν. Τοῦ Daniel ἀπελθόντος συνειργάσθη μετ' ἄλλων στρατιωτικῶν
μηχανικῶν ἀναλαβόντων τὴν ῥυμοτομίαν τῶν Ἀθηνῶν. Πλεῖστα τῶν καλ-
λίστων ὁδῶν εἶναι ἔργα αὐτοῦ. Τῷ 1863 ἐστάλη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως
τῆς δὲ ὁδῆς τὸ σχέδιον τῆς πόλεως Μεσολογγίου. Ἐν Μεσολογγίῳ εὕρισκό-
μενος συνδέθη διὰ συγγενεῖς μετὰ διαπρεποῦς οἴκου νυμφευθεὶς τὴν μονο-
γενῆ θυγατέρα τοῦ μακαρίτου Συνταγματάρχου I. Παπαζαφείρη, τὴν ἐνά-
ρστον κυρίαν Ὀλυμπιάδα. Ἀπὸ τοῦ 1866 πλεῖστα ἔργα ἐξετέλεσεν ἐν δια-
φόροις ἐπαρχίαις, ἐν Αἰγιαλείᾳ, Εὐρυτανίᾳ κτλ. Ἰδίως ἔμμος ἐν Ἠλείᾳ ἔ-
που ἐπὶ δεκαετίαν ἔμεινε. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν δημοσίων ἔργων ἅσπερ ἐν
Ἠλείᾳ ἐξετέλεσεν καὶ δημοτικὰ πολλὰ, ὑδραυλικὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ. Ἡ

ῥυμοτομία τοῦ Πύργου, καὶ πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα ἐπαινούμενα καὶ
ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων, καὶ ἐν γένει ἡ καλλώπις τῆς πόλεως
ταύτης ὀφείλεται εἰς τὸν Θ. Βουσκουδάκη. Τὸ ὑδραγωγεῖον Κατακόλου,
ἐν τῶν ἀρίστων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὅλως νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς κα-
τασκευῆς, εἶναι ἔργον αὐτοῦ. Ἐν γένει ὑπῆρξεν εἰς τῶν διακεκριμένω
ὑπαλλήλων τῶν δημοσίων ἔργων, ἐκ τῶν μᾶλλον δὲ ἐργασθέντων πεφω-
τισμένως ὑπὲρ τῆς ὁδοποιίας καὶ ἐν γένει τῆς συγκοινωνίας ἐν Ἑλλάδι.
Ὑπῆρξεν ὁ ἀρχαιότερος πολυτεχνικὸς μηχανικός. Ἀπεθῆκεν ἐν Με-
σολογγίῳ τὴν 29ην Ἰουλίου 1883.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΣΤΕΛΒΑΧ, Ἐγεννήθη ἐν Ἀμπάουχιν τῆς Βαυαρίας
ἐν ἔτει 1882. Υἱὸς διαπρεποῦς οἰκογενεῖας, τάχιστα ἀπεχωρίσθη αὐτῆς,
κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος μὴ μεί-
νας ἀμέτοχος, νεαρὸς κατῆλθε καὶ συμμετέσχε γενναιοψύχως τούτου μετὰ
τῶν προμάχων τῆς ἐλευθερίας, ταχθεὶς εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κό-
χρα στρατιωτικὸν σῶμα. Νεανίας ὤρατος, πλήρης ἐξόχου πατριωτισμοῦ
καὶ θάρρους παρυσυρέθη εἰς τὴν περίδοξον τοῦ Πέτα μάχην. Ἐν τῷ ἀπο-
κλεισμῷ τοῦ Μεσολογγίου προσφιλεὶς καὶ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ
Βύρωνος μετέσχε τῆς ἐνδόξου καὶ ἡρωϊκῆς ἐκείνης ἐξόδου, καθ' ἣν καὶ ἐ-
πληρώθη. Παιρυσυρίθη εἰς τὴν πρὸ τοῦ Πειραιῶς μάχην, ὅπου συνεκινδύ-
νευσε παρὰ τὸ πλεῖρον τοῦ Καραϊσκάκη, εἶτα λαβὼν σπουδαιότατον καὶ
ἐνεργὸν μέρος εἰς πλείστους πολέμους ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ὁ Λ. Στελβάχ
παρέμεινεν εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀθωνος δι-
τέλεσε φρούραρχος Παλαμηδίου ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον, συντελέσας
σπουδαίως εἰς τὴν διοργάνωσιν καὶ ὑπερξεν τοῦ ὀπλοστασίου καὶ τῶν φυ-
λακῶν τοῦ Ναυπλίου. Πρὸ ἐτῶν διετέλει ἐν ἀποστρατείᾳ φέρων τὸν βαθμὸν
τοῦ συνταγματάρχου, καὶ τιμηθεὶς ὑπὸ ἑλληνικῶν καὶ ξένων πολλῶν
παρασήμων. Ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἐκ τῶν ξένων ἐπιζήσας συστρατιώτης τοῦ
Βύρωνος, πρὸς δὲ ὁ τελευταῖος ἴσως τῆς περικλοῦς καὶ μεγάλης γενεῆς
τῶν Φιλελλήνων, φέρων μέχρις ἐσχάτης πνοῆς ἀκμαῖον εἰς τὰ στήθη
αὐτοῦ τὸ ἀσθημα πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τῶν κατελθόντων μετὰ τοῦ
Νόρμαν καὶ Φαβιέρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Λουδοβίκος Στελβάχ,
προσῆνεγκεν εἰς αὐτὴν ἐπιφανεῖς ὑπηρεσίας, ὧν ἂν ἴσως τὴν ἀνάμνησιν
δὲν ἐσκέφθη νὰ ἐνοήσῃ προσηλῆ ἢ παροῦσα ἐποχῇ, οὐχ ἦττον πάντοτε
εὐγνωμόνως θ' ἀναμιμνήσκειται ἡ ἱστορία, ἥς ὠραίας σελίδας ἐκ τῶν πρῶ-
των θέλει κοσμεῖ ὁ βίος τοῦ ἀειμνήστου ἐξόχου φιλέλληνο. Ὑπεροργδο-
κοντούτης ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν 22-αν Μαΐου 1883.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΙΛΛ. Είδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐν Ἀμερικῇ πρὸ ἐνός περιόπου αἰῶνος ἤτοι τῷ 1791. Λαμπρὰς καὶ γνησίας χριστιανικῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τυχὼν, ἀφ' οὗ ἐπέβηεν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Κολομβία τῆς Νέας Ὑόρκης, φέρων βαθὺ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα αὐτοῦ καὶ ὑψίστην τὴν πρὸς τὰς θεολογικὰς σπουδὰς κλίσιν, δὲν ἐβράδυνε νὰ καταδείξῃ ὁπίσον καρποφόρον ἔμελλε νὰ ᾔηεν τὸ μετέπειτα στάδιον τοῦ βίου αὐτοῦ. Συζευχθεὶς τὴν κατὰ πάντα ἐνάρετον καὶ διακεκριμένην σύζυγον αὐτοῦ, ἀφίκετο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου τακτικῶς ἐσπούδασε τὴν Θεολογίαν. Τῷ 1830 ἐχειροτονήθη διάκονος ἐν Νορφῶλκ τῆς Βιργινίας, καὶ εἴτα πρεσβύτερος ἐν Νορφῶλκ τῆς αὐτῆς πολιτείας. Παρὰ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κάρδαρτ ἀνηγορεύθη μετ' ὀλίγον διδάκτωρ τῆς Θεολογίας. Τότε ἐπερατοῦτο ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, φιλελληνισμὸς ἄκρος ἐνέπνευε πάντας, ὁ δὲ φιλελληνισμὸς οὗτος ἐνάπνευσε καὶ τὸν Ι. Χίλλ. Μεταξὺ τῶν ἀληθῶν εὐεργετῶν, τῶν μετ' ἐξέχου φιλελληνισμοῦ ὀδηγησάντων τὸ ἡμέτερον Ἔθνος εἰς τὰ πρῶτα αὐτοῦ βήματα ἐν τῷ ἐλευθερῷ βίῳ, ἀριθμεῖται καὶ ὁ Χίλλ, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1830 μετὰ τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλελλήνου Ῥοβερτσῶν, ἐγένετο ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως παρ' ἡμῖν, διὰ τῆς δαπάνης φιλελλήνων Ἀμερικανῶν ἰδρύσεως, τῶν πρώτων ἐν Ἀθήναις σχολείων χάριν τῶν δύο φύλων. Ἐκτοτε ὁ αἰετισμὸς Ι. Χίλλ μετὰ τὴν ἄφιξίν τοῦ ἀειμνήστου Ὁθωνοῦ καὶ τὴν ἰδίαν φροντίδα τῆς Κυβερνήσεως περὶ συστάσεως σχολείων καὶ γυμνασίων, μετὰ τῆς ἐξαιρέτου συζύγου αὐτοῦ διετήρησε τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἰδρυθὲν ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον ἀπὸ τοῦ 1831, τ' ὅποιον μέχρι τῆς σήμερον μετὰ βίον καὶ ἀμεμπτον παρελθὼν 50 ὀλοκλήρων ἐτῶν ἐξακολουθεῖ, μόνον ἴσως μετὰ ὑψίστης εὐλαβείας καὶ ἀποτελεσματικῆς ἐργασίας ἀκμάζον καὶ λειτουργοῦν. Αἱ κατὰ καιροῦ ἀρχαί, ἐξ ὅχως ἀνεγνώριζον καὶ ἐτίμων τὰς μακρὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἀνδρός. Ὁ Ι. Χίλλ, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως παρ' ἡμῖν. Ἐκ δὲ τοῦ πρώτου ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος παρθεναγωγείου ὁμολογουμένως ἐπήγαγεν ἅπαντα ἡ μετέπειτα γυναικεία μόρφωσις καὶ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις. Πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ γεραροῦ τούτου τῆς παιδείας συμβούλου καὶ εὐεργέτου, πάντοτε θὰ φέρῃ σεμνὸν τῆς εὐγνωμοσύνης τὸ αἶσθημα σειρά γενοῦν, περὶ τὴν διάπλασιν τῶν ὁμοίων ὁ ἀειμνήστος ἀνὴρ πολυκόπως καὶ ἐπὶ βίον ὀλοκλήρον ἡσχολήθη, ἐνθουσιωθῶς θυσιάσας τὰ γλυκότερα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη. Τοιαύτη εὐγνωμοσύνη θὰ συγκινή πάντοτε πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ θὰ περιάπτῃ μεγάλην τιμὴν εἰς τ' ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου Ι. Χίλλ. Ἐν γήρατι βαλεῖτ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῇ 19ῃ Ἰουνίου τοῦ 1882.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΚΑΛΙΣΤΗΡΗΣ. Ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός καταφαίνεται σειρά βιωτικοῦ σταδίου πράγματι ἐντίμου καὶ ἐναρέτου, ὠφελίμου δὲ πρὸς τὴν πατρίδα, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν πολλοὶ μὲν οἱ ἐπὶ τιμότητι ὑμνολογοῦμενοι, ἀλλ' ἐλάχιστοι οἱ ἀληθῶς τίμιοι ἄνδρες. Γόνος ἐπισήμου οἰκογενείας τῆς Τριπόλεως, ἐγεννήθη τῷ 1815 καὶ κατετάχθη νεαρὸς εἰς τὴν τότε ἐπὶ Κυβερνήτου ἰδρυθεσαν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἧς ἐξῆλθεν ἀξιοματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, προαχθεὶς μετὰ σειράν τακτικῆς καὶ εὐδοκίμου ὑπηρεσίας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου. Ἐν Παρισίοις ἐιδικῶς ἀσχοληθεὶς εἰς τὰς μαθηματικὰς καὶ θετικὰς ἐπιστήμας, διέπρεψε κατόπιν ὡς καθηγητὴς τῆς γεφυροδοποιίας ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Σχολῇ τῷ 1846, καὶ εἴτα τῷ 1864 ὡς καθηγητὴς τῆς Στατιστικῆς καὶ Μηχανικῆς ἐν τῷ Σχολείῳ τῶν Τεχνῶν, οὗ ὑπῆρξεν μετέπειτα κατὰ τὴν ὁμολογίαν πάντων ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ. Μνημεῖον ἀθάνατον τῆς ἱκανότητος καὶ παιδείας τοῦ Δ. Σκαλιστήρη εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖον παρ' ἡμῖν, διότι ἐγένετο αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ ὁ ἀσφαλέστερος ὀδηγός, ποικίλως ἐργασθεὶς ὑπὲρ τῆς προόδου αὐτοῦ καὶ ὡς διευθυντῆς καὶ διδάσκαλος ἐπὶ δεκαετίαν ὀλοκλήρον ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀξιομνημονεύτως ὑπηρετήσας. Εἰς τὸν Δ. Σκαλιστήρη τὸ Ἔθνος ὀφείλει τὴν ἐργασίαν σειράς ὀλοκλήρου σπουδαίων δημοσίων ἔργων.

Ἐπῆρξεν εἰς τῶν μᾶλλον εὐπαιδευτῶν ἀξιοματικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πολλὰ δημόσια ἔργα ἐπιτελέσας, ἐν οἷς καὶ τὴν συνδύσαν τὴν Εὐδοίαν μετὰ τῆς Στερεᾶς κινήτην σιδηρῶν γέφυραν, ἔργον θαυμάσιον καὶ ὑπὸ ἔποψιν τέχνης πολυτιμώτατον. Τελευταῖον ὡς διευθυντῆς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τῶν δημοσίων ἔργων διεκρίθη ἐπὶ τῶν προμαχῶν τῆς ἐργασίας, διὰ τοῦ διακεκριμένου πνεύματος καὶ τῆς ἱκανότητός του συντελέσας εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ δημιουργίαν τοῦ σώματος τῶν πολιτικῶν μηχανικῶν, τοῦ τοσαύτας παρασχόντος καὶ μέλλοντος νὰ παράσχῃ εἰς τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ τόπου. Τοῦ Δ. Σκαλιστήρη ὁ βίος ὑπῆρξε σειρά ἐργασίας γονίμου, σοβαρᾶς καὶ εὐεργετικῆς πρὸς τὸ ἡμέτερον Ἔθνος, ὁμολογουμένως δὲ ἀνεδείχθη πρότυπον ὑπαλλήλου, καὶ ἐνταῦτ' ὅθμα τῆς ὀπῆ εἰσίας. Ἐπερε τὸν ἑλληνικὸν Ταξίαρχον. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐτάφη τὴν 6 Ἀπριλίου 1883.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΑΝΝΟΥΠΟΥΛΟΣ. Υἱὸς τοῦ ἐπὶ τεσσαράκοντα πέντε ἔτη διατελέσαντος δημογέροντος καὶ προύχοντος τῆς Σμύρνης, ἐνός τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν ἀνδρῶν, τῶν παρασχόντων διακεκριμένας ὑπηρεσίας τῇ ἐπαναστάσει τοῦ 1821, ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τῷ 1810. Νεαρὸς τὴν ἡλικίαν παρεῖθε τὰ πατρικὰ θομιάματα, ταχθεὶς ἐν τῇ τότε ἱκανῶς χωροῦσῃ ἐπαναστάσει. Περαιθέντος τοῦ ἀγῶνος, ὅτε ἐτιμήθη διὰ τοῦ

παρασήμου αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ἐπὶ Καποδιστρίου γραμματεὺς τῶν ἀειμνήστων Δ. Δεληγεώργη καὶ Ε. Μακρυγιάννη. Πειροικισμένος μὲ πολλὴν εὐνοίαν καὶ διανοητικὴν μόρφωσιν, καὶ ἴδιον ὄλωσ' τρέφων πρὸς τελειοπύραν ἀνάπτωσιν ἔρωτα, ἐδόθη πρὸς τὰ γράμματα, ταχθεὶς εἰς τὸ πρῶτον τότε ἐν Αἰγίνῃ συσταθὲν διδασκαλεῖον. Ἐκεῖθεν ἐξεληθὼν ἄριστα τελειοποιημένος ἐδίδασκεν ἐπὶ πεντηκονταεστίαν ὀλόκληρον εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος· μέρη μετὰ παραδειγματικῆς, ἢ μὴ μοναδικῆς εὐλαβείας, τελευταῖον δ' ἐν Ἀθήναις ἐπὶ σειρᾶν ἱκανῶν ἐτῶν. Τῷ 1856 ἀπενεμήθη αὐτῷ καὶ ὁ ἀργυρὸς Σταυρὸς τοῦ Σωτήρος. Αἱ πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίαι τοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξαν τῷ ὄντι περιφανεῖς, καὶ ἄξιοι ἰδίως ἀναγραφῆς οἱ εὐάρεστοι καρποὶ πρὸς τὰς τάξεις τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως. Χιλιάδες μαθητῶν θὰ εὐλογῶσιν αἰωνίως τὸ προσφιλὲς ὄνομα τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου αὐτῶν, καὶ δικαίως θὰ προφέρωσι εἰς τὰ χεῖλη των μετὰ σεβασμοῦ τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου γέροντος, ἐν τῇ μακρᾷ ἐργασίᾳ τοῦ ὁποῦ ἢ νεότης ἀναγνώρισε τὴν πρώτην τοῦ βίου αὐτῆς αὐγὴν. Ἡ «Ποικίλη Στοά» εὐγνωμοσύνην ἀποτίουσα πρὸς τὸν γηραιὸν αὐτῆς σύμβουλον, δημοσιεύει τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ἐργασθεῖσαν ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ μόνου εὐρεθέντος παλαιοῦ καὶ ἐφαρμένου ἀντιτύπου φωτογραφίας αὐτοῦ, εὐχομένη ἵνα πάντοτε θαλερὸν διαμείνῃ τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἔθνικοῦ διδασκάλου. Ἐν γῆρατι ἐπίθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν 4 Ἰουλίου 1883.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΟΤΤΕΥ. Ἀπὸ τριακονταετίας ἐν Ἑλλάδι βιώσας, ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐγκρίτων καθηγητῶν τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας, πολλάκις διαπρέψας καὶ εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν στάδιον. Διετέλεσε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1846 — 1852 ἰδιαιτέρως γραμματεὺς τοῦ Βασιλικοῦ Πρίγγητος· Παύλου τῆς Βιτεμβέργης καὶ τοῦ Ἰερωνύμου Ναπολέοντος. Συνειργάσθη δὲ μετὰ τῶν μυθιστοριογράφων Alphon Boire καὶ George Loud καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν Egger καὶ Miguet μεθ' οὗ ἐξέδωκε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Μετέσχε συλλόγου Λατίνων φιλολόγων καὶ ὡς μέλος αὐτοῦ ἐξέδωκε εἰς τὴν Γαλλικὴν μετὰ σχολίων τὸ «Ἐνύπνιον τοῦ Κικέρωνος». Νεωρῶτατος τὴν ἡλικίαν κατέλιπε τὴν Γαλλίαν τῇ παρακλήσει τοῦ τότε ἐν Παρισίοις πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος, Μαυροκορδάτου. φέρων δίπλωμα τῆς φιλολογικῆς τῶν Παρισίων σχολῆς· καὶ ἀφίχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου φέρων ὡς ἐφόδιον σειρᾶν φιλολογικῶν γνώσεων καὶ ποικίλης ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, ἀνέλαθεν ἀμέσως τὴν διεύθυνσιν τοῦ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον τὸ πρῶτον ἰδρυθέντος μεγάλου ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ μακαρίτου Παππαδοπούλου, διωρισθεὶς ἐνταυτῷ καὶ καθηγητῆς τῆς Γαλλικῆς ἐν τῇ Στρατιωτικῇ τῶν Εὐελπίδων Σχολῇ. Εἰς

τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ διέκρινεν αὐτὸν ὑψίστη ἀκρίβεια καὶ μοναδικὴ ἐγκαρτέρησις. Εἰς τὸν Κάρλοον Ποττέν, δύο ὀλοκληροὶ γενεαὶ ὀφείλουσι πρὸ πάντων τὴν φιλολογικὴν ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης.

Δημοσιογραφικῶς ὁ Ποττέν, ἠργάσθη πολυτίμως καὶ ἐνθουσιωδῶς πάντοτε, χρηματίσας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διευθυντῆς καὶ συντάκτης ἀξιολόγων γαλλικῶν ἐφημερίδων, καὶ ὠραιότατων ἄρθρων. Τελευταῖον ἐκλήθη ὡς γραμματεὺς καὶ διερμηνεὺς τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐν Πρεβέζῃ συνελθούσης διὰ τὸ Βερολίνοιον πρωτόκολλον. Ἐτελεύτησεν ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐτάφη τὴν 18 Αὐγούστου 1883.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ. Ἐγεννήθη τῷ 1794 ἀνήκων εἰς γνωστότατον καὶ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως ἀπολαύοντα οἶκον. Ἦτο ἡ ἐποχὴ ὅπου ἔμελλε νὰ πατάξῃ πᾶσα ἑλληνικὴ χεὶρ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας καὶ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς Πατρίδος. Ἦνοιγετο τὸ στάδιον τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἔμελλον κατόπιν, νὰ γεννηθῶσι τόσα μεγάλα παραδείγματα ἱστορίας, καὶ ὁ Νικ. Παναγόπουλος, ἦτο εἷς τῶν ἀξίων μαρτύρων τῆς ἐποχῆς τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος. Ἄγιος σκοπὸς διεσάλευε τὸ πᾶν, ἐπήρχετο ὁ πρῶτος κρότος τοῦ πυροβόλου, ἀγὼν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰματηρὸς ἄρχεται τοῦ μεγάλου ἔργου ἐκείνου. Ἐν τούτῳ προσωπικῶς μετέσχε ὁ Ν. Παναγόπουλος, λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς πλείστας μάχας, καὶ πολυτίμως καθ' ἅπαντα τὸν ἀγῶνα ἐργασθεὶς, ὅτε μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν δημοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν θεσμῶν ἐν τῇ Πατρίδι ἐξελέχθη ἀμέσως καὶ ἐπανειλημμένως σύμβουλος τῷ 1862. Ἡ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 ἀρετὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐτιμήθη διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ ἀριστείου τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ὑψίστου τῶντι τοῦτου στολισματος τῆς ἀληθοῦς ἱκανότητος. Ἐν τῇ μεταπολιτεύσει τοῦ 1843 ἔλαβε δραστήριον μέρος, ἱκανῶς συντελέσας διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐπιβροχῆς εἰς ἴδρυσιν πλείστων κοινωφελῶν ἔργων, καὶ τὴν ἐνσάρκωσιν ὑψηλωτάτων καὶ πατριωτικωτάτων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ. Ἴσως τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς, μετίζον εἶχε δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἥτις πολλάκις χάριν εὐνοητῶν ἀξιώσεων ἀδικεῖ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἀψευδῆ ἐπίσημα μαρτύρια ἀπέδειξαν τὸν ἀκραίφνη πατριωτισμὸν, ἐν πάσαις ταῖς περιπετείαις τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Τὸ μετέπειτα στάδιον τοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξε σειρὰ ἰδιωτικοῦ βίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἕμμεν νεκρὰ πᾶσα καλῆς ἀρχῆς· καὶ ἔργου ὠφελίμου ἢ πραγματοποιήσις. Ὑπῆρξε βίος πολυτίμου μετέπειτα ὑπηρεσίας ἢ ἀθό

ρυθος ζωῆ τοῦ Νικολάου Παναγοπούλου, καὶ διαρκῆς μέριμναεῖς τὴν πρόοδον πάσης καλῆς ἀρχῆς, ἀνεφάνη εἰς ἕκ τῶν μάλλον πεφωτισμένως ἐργασθέντων οἰκητόρων τῶν Πατρῶν. Αὐτόθι ἀπέθανε καὶ ἐτάφη τῆ 30ῃ Ἰουλίου 1883.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΤΡΑΙΜΠΕΡ. Ὦς πάντων τῶν ἀνδρῶν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τοῦ 1821, καὶ τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου φιλέλληνο· καὶ στρατιώτου ὁ βίος συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὰ μέγιστα γεγονότα, ἅτινα ἤρξαντο τελοῦμενα πρὸ ἑτῶν ἐξήκοντα ἐν τῇ Ἑλλάδι. Υἱὸς αὐλικοῦ φαρμακοποιοῦ, ἐγεννήθη ἐν Saxe-Meiningen ἐν ἔτει 1796. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλανθρωπικοῦ τοῦ Ἀττικητικοῦ ἐπιστήμης, ἐσπούδασεν ἐπιτυχέστατα ἐν ταῖς ἱατρικαῖς σχολαῖς τῆς Ἰένης, τοῦ Βυρζούργου καὶ τοῦ Μονάχου, τῆ δὲ 1819 εἰς Παρίσιον. Ὅτε δὲ ἀπὸ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης παντὸς ἔθνους ἀνδρεῖται, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ φιλέλληνο, ἔσπευσαν πρόθυμοι καὶ ἀφιλοκερεῖς ἀρωγοὶ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, μεταξὺ τῶν πρώτων κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Ἐρρίκος Τραϊμπερ. Διὰ τὰς εὐρείας αὐτοῦ ἐπιστημονικὰς γνώσεις, ἐκλήθη τῆ 1822 ὡς χειρουργὸς τοῦ Α'. Ἑλληνικοῦ συντάγματος ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κωλιέττου, παρευρεθεὶς εἰς τὴν ἐν Καμποτίῳ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συμπλοκὴν ὑπὸ τὸν Νόρμαν, καὶ εἶτα εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐν Πέτα μάχην. Κατὰ τὸ 1823 παρευρέθη εἰς τὴν ἐν Εὐβοίᾳ κατὰ τοῦ Ὁμέρ Πισσᾶ ἐκστρατείας ὑπὸ τὸν Ὁδυσσεύ. Τῆ 1824 διωρίσθη ἐπίταρος μικρὸν δ' εἶτα διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἰτζ-Καλέ (Ἀκροναυπλῖα) στρατ. νοσοκομείου. Τῆ 1826 ἠκολούθησε τὸν ἀρχηγὸν Καραϊσκάκη παρευρεθεὶς εἰς τὰς μάχας τοῦ Καϊδαρίου, τῆς Δομοβαίνης, τῆς Ἀρχαῖας, τῶν Σαλώνων, τῆς Καρύστου. Οὕτως οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ὁ Ἐρ. Τραϊμπερ ἔμεινε ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος. Παρευρέθη εἰς τὴν ναυμαχίαν τῶν Σαλώνων, καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγι, καὶ εἶδεν ἀλούμενον τὸ Βασιλάδι. Ἀνὴρ ἐξόχου χειρουργικῆς ἱκανότητος, προσήνεγκε μοναδικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐν σκληραῖς καὶ τὰ μάλιστα πικρακενιδουνεύουσαις ἐποχαῖς. Τῆ 1833 προήχθη εἰς ἀρχίατρον, εἰς δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνθουσιώδως ἠργάσθη εἰς τὴν πρώτην ὀργανωτικὴν τοῦ ὑγειονομικοῦ σώματος τοῦ στρατοῦ. Ὅτε τὸ πρῶτον συνεστήθη τὸ ἱατροσυνέδριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὁ Ἐ. Τραϊμπερ διωρίσθη πρόεδρος αὐτοῦ. Δὲν ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι, ἑταίρια ἀγαθοεργῶν, δὲν ὑπῆρξε κέντρον, σκοποῦν νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν καθόλου ἐπιστήμην, οὐδ' ὁ Ἐ. Τραϊμπερ νὰ μὴ ἐχρημάτισε μεταξὺ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν. Ὑπῆρξε μέλος πλείστων ἐταιριῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, καὶ ἑταῖρος ἑγγυριστῶν τῶν ἐν Βόνυνη, Βερολίῳ, Μεδρίτῃ, καὶ τοῖς ἐν Παρίσι οἱς ἐταιρίαις τῶν Γερμανῶν χειρουργῶν, ἐτιμήθη δὲ διὰ πλείστων πα-

ρατῆμων ξένων. Διωρισθεὶς καθηγητῆς τῆς συσταθείσης ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀντιβασιλείας, Ἱατροχειρουργικῆς Σχολῆς μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτῆς· κατὰ τὸ 1837 ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ τίτλου τοῦ Ἐπιτίμου τοῦ Πανεπιστημίου Καθηγητοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1863 ζητήσας τὴν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἀπομάκρυνσίν του, ἔμεινε ἰδιωτεύων πλέον. Ἀπέθανεν ὁ ἀείμνηστος φιλέλληνας Ἐ. Τραϊμπερ τὴν 2-αν Ἀπριλίου τοῦ 1882, ἐν βαθυτάτῃ γήρατι, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου. Πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς ἔσεται ἀείποτε ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους αἰωνία. Ἡ «ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ» κατὰ τὸ 1883 ἐδημοσίευσεν εἰκόνα αὐτοῦ.

Τέταρτον ἤδη ἔτος ἐκδίδεται ἡ «Ποικίλη Στοά» χάρις εἰς τὴν εὐμενῆ ὑποδοχὴν ἧς ἔτυχε παρὰ τοῦ Πανελληνίου. Τὰς ἀτελείας τοῦ ἔργου ἐκ τῶν προτέρων ἀναγνωρίζομεν ἀλλ' ἔστωσαν ἐπιεικεῖς οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων, συναισθανόμενοι ὅποσον ἀκανθῶδες εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ἐκδότου. Ἐχομεν το θάρρος νὰ ὑπερικήσωμεν πᾶν πρόσκομμα, ὅπως οὕτω ἡμέραν τινα ἱκανοποιήσωμεν τὰς προσδοκίας τῶν ἀγαθῶν φίλων ἡμῶν, καὶ τὰ πολλὰ ἡμῶν ὄνειρα.

Τοῖς ἀπανταχοῦ πολυτίμως ἐργασθεῖσι φίλοις ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ προόδου τοῦ ἡμετέρου ἔργου, καὶ δημοσίᾳ ἐκφράζομεν τὴν ἄκραν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην. Ἐνθαβρύνει ἡμᾶς ἡ ἐνθερμος αὐτῶν σύμπραξις, εἰς πολλὰ σπουδαιότερα ἐν τῷ μέλλοντι βήματα.

Ἡ διὰ τὸ παρὸν ἔτος πρόσκτησις 3,000 περίπου συνδρομητῶν ἐκλεκτῶν, εἶναι ὑψίστη ἠθικὴ δι' ἡμᾶς ἀμοιβή, ἧς εὐχόμεθα νὰ φανῶμεν ἀντάξιαι.

Εὐάριθμα τυπογραφικὰ λάθη παρεισέφρησαν ἐν τῷ συνόλω, καίτοι κατέβαλον πολλὴν σπουδὴν ἵνα τὰ ἀποφύγω· κρίνω ὁμως περιττὸν νὰ σημειώσω ταῦτα, ἐπειδὴ δὲν διαστρέφουσι ποσῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 6-ῃ Δεκεμβρίου 1883.

I. A. ΑΡΣΕΝΗΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
*Επίσημοι, παγκόσμιαι χρονολογίαι, εποχαι, αστρονομικαί παρατηρήσεις υπό Ι. Σμιθ, ξεροτολόγιον κτλ.	5 — 22
*Επίσημοι άνδρες (Νεκρολογική *Επιθεώρησις του έτους 1883—84).	23 — 28
Στρατιωτικαί ειδήσεις.	28 — 32

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α'.

Αί πρόφη και νυν *Αθήναι υπό *Αγγέλου Βλάχου.	35 — 56
Δαμαλιδομαχία υπό *Ερμανουήλ *Ροΐδου.	57 — 64
Οί χωρικοί του μέλανος δρυμού υπό *Αρσινόης Γρ. Παππαδοπούλου.	62 — 109
Καλλονή και *Εκφρασις υπό της δεσποινίδος Μ.	110
Λουδοβίκος Βελλώ (μετ' εικόνας) υπό Φ.	111 — 126
Τέρψεις, σκέψεις και προκισθήσεις υπό Α. Βελλώ.	127 — 138
Πώς έορτάζεται ο Μάιος κτλ. υπό Γ. Καλαϊτάκη.	139
Γυνή του Καυέ (φυλή της Τύνιδος). Εικών.	140 — 146
Μαυροβουνοιωτικά υπό *Αλεξ. Λεονάρδου (μετά δύο εικόνων των Βασιλέων).	146
*Ο τάφος του Φοσκόλου (εικόν).	147 — 192
*Ο Πρώτος *Ερωσ υπό Δημ. Κ. Βαρδουσιώτου.	193 — 194
Γουσταύος Δορέ (μετ' εικόνας).	195 — 214
*Ερωσ υπό δοκιμασίαν υπό Κ. Φ. Σκόκου.	215 — 219
Φωτεινή Οικονομίδου, *Ερμανουήλ Κ. Στρατουδάκης (μετ' εικόνων).	219 — 223
*Ακτίς και *Ερωσ υπό Μαρίνου Α. Κουτούβαλη.	224 — 225
Louis Blanc (μετ' εικόνας).	226 — 237
*Η *Αλωσις των *Αθηνών υπό Κωνστ. Γ. Ξένου.	237 — 243
*Ο *Ασπασμός υπό *Εμμ. Γαλάνη.	243 — 247
*Ιβάν Τουργκένιεφ (μετ' εικόνας) υπό Θ. Α. Βελιανίτου	

	Σελ.
*Ο *Άγιος Δουστάν υπό Δημ. Πανταζή (μετ' εικόνας).	247 — 258
*Η *Ωραία Χρυσάλης υπό Κ. Καπράλου.	259 — 262
Συμβουλαί.	262

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΜΕΡΟΣ Β'.

Αίσχύλου Πέρσαι υπό *Αλ. Ρ. *Ραγκαβή.	263 — 309
*Αλέξανδρος Κουμουνδούρος.	310 — 313
Τά Δάση υπό *Ιωάννου Σούτσου.	314 — 322
Γεώργιος Τυπάλδος *Ιακωβάτες υπό . . . (μετά δύο εικόνων).	323 — 326
Περί της Μεταξυ των *Ανθρώπων και των Ζώων Ψυχολογικής Διαφοράς υπό Θεοδ. Ν. Φλογαίτου.	327 — 340
Γλωσσολογικόν Πάνθεον υπό Α. Χ. Παπαδήμου.	341 — 342
Πολιτική *Επιθεώρησις υπό *Ιωάννου Α. *Αρσένη.	343 — 349
Οίνοφυγία.	350 — 351
Νικόδημος Πατριάρχης *Ιεροσολύμων (μετ' εικόνας).	352 — 353
*Η Βίβλος του Προσκυνητού υπό Α. Πασπάτη.	354 — 363
*Ιωάννης *Ραχίνας υπό Αικατερίνης Ζάρκου.	364 — 375
*Επίσημοι επιστολαί υπό Ι. Βελούδη.	376 — 381
Σημειώσεις περι Παιδαγωγικής *Υγιεινής.	381 — 387
*Εν *Αριστον *Εκπαιδευτικόν Κέντρον.	387 — 389
Λεωνίδας Δρόσης (μετ' εικόνας).	390 — 392

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΜΕΡΟΣ Γ'.

*Εκταφή υπό *Αχιλλέως Παράσχου.	393 — 399
Μία Παιδική μου *Ανάμνησις υπό Μαριέττας Μπέτσου	400 — 402
Πώς δεν Ζηλεύεις! υπό Δημ. Γρ. Καμπούρογλου.	402
Οί *Άγροι υπό *Ελένης Δερέα.	403 — 404
*Απόσπασμα του έργου του Γάλλου Ποητού Autran, La Comédie de L'histoire υπό *Ισιδ. Ι. Σκυλίση.	404
Είς Λεβίωμα Κόρης υπό *Αριστομ. Προβελεγιού.	405 — 406

Σελ.

Ἐκείνη, Μάτην, ὑπὸ Ν. Διθάρη. Δ. Σπυριδίου 407—410
 Τὸ Φῶς τῶν Ἀστέρων ὑπὸ Ἀλ. Μωραϊτίδου 410—411
 Ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Δύσις τοῦ Ἡλίου ἐν τῇ Νήσῳ Χάλκη (ᾠδὴ) ὑπὸ Σαυφροῦς Λεοντιάδος 412—419
 Κάθε Καλοκαίρι ὑπὸ Κωνστ. Παλαμά 420—421
 Πρόσκλησις, Ἡθελα, ὑπὸ Π. Κ. Ἀποστολίδου 421—422
 Τὸ Παράπονόν μου ὑπὸ Ι. Δ. Λοβέρδου 422—423
 Φαντασία ὑπὸ Χαράλ. Ἀννίνου 423—424
 Δὲν Σ' Ἐλησμόνησα ὑπὸ Εὐγ. Γ. Ζαλοκώστα 424—425
 Ὁ Παράφρων Ποιητὴς ὑπὸ Σπ. Φ. Ἀντύπα 425—428
 Ἡ Εὐγενὴς Καρδιά ὑπὸ Σταματίου Δ. Βάλβη 428—429
 Η Richard Maryton Burns ὑπὸ Ι. Δ. Λοβέρδου 429
 Σε εἶδα καὶ Πάλιν ὑπὸ Δημ. Μπενῆ Ψάλλη 430—431
 Πόθεν ἦ Ἀνία; ὑπὸ * * * 432
 Φιλοστοργία καὶ Ἔρως ὑπὸ Δ. Φραγκοπούλου 433—434
 Γραμμαὶ ὑπὸ Δ. Σακελλαροπούλου 434—435
 Σε Μιὰ Μικρὴ Φιλάρεσκη ὑπὸ Ι. Τσακασιάνου 435

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΜΕΡΟΣ Δ.

435—461

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἐνθυμοῦ.....
 Ἄσμα. Στίχοι καὶ Ποίησις Ἀλεξάνδρου Κατακουζηνοῦ.

f

δέν σέ λη-σμο-νώ δέν σέ λη-σμο-νώ πο-τέ φί-λε
 έν κλαυ-θμῶ έν κλαυ-θμῶ καί τα-ρα-χή και μ α

f

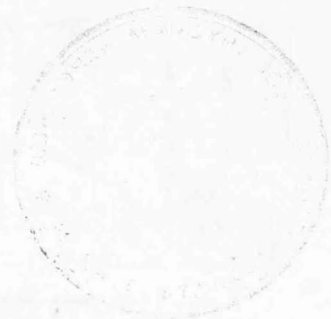
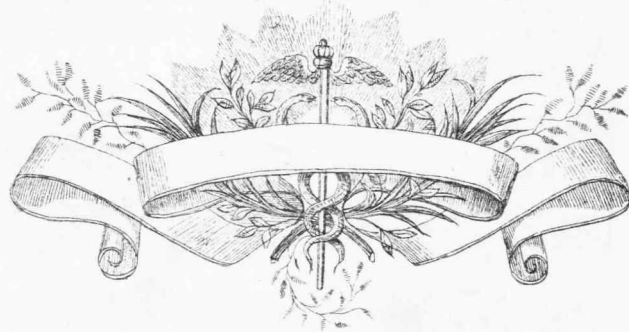
stringendo

εἶ-πες φί-λε εἶ-πες δέν σέ λη-σμο-νώ δέν σέ
 φί-νεις και μ α-φί-νεις έν κλαυ-θμῶ έν κλαυ-

λη-σμο-νώ πο-τέ φί-λε εἶ-πες φί-λε
 -θμῶ και τα-ρα-χή και μ α-φί-νεις και μ α-

εἶ-πες δέν σέ λη-σμο-νώ δέν σέ λη-σμο-νώ πο-τέ
 -φί-νεις έν κλαυ-θμῶ έν κλαυ-θμῶ καί τα-ρα-χή.

per finire

αγ - γε - λε - μου ε - εν - θυ - μου
 πω - μοι ε - δεσ - χα - ρας
 ε - στε - να - ζα - μεν ε - στε - να - ζα - μεν ο - μου
 ο - πο - α - χε - σετ ο - πο - α - χε - σετ ο - μου
 ε - στε - να - ζα - μεν ε - στε - να - ζα - μεν ο - μου
 ο - πο - α - χε - σετ ο - πο - α - χε - σετ ο - μου
 αγ - γε - λε μου ε - εν - θυ - μου

a piacere

αγ - γε - λε μου αγ - γε - λε μου ε - εν - θυ - μου
 λο - γον ο - κου - σα ρη - κιν α!
 το - ρα ο - μου α - πη - νησ α!
 ως κι - θα - ρησ ως κι - θα - ρησ μου ο - κη
 τον πι - στον σου τον πι - στον σου λι - σθη - νησ
 οι - δε - σετ μετ το - ο - τη - γε
 και μα - φη νετ ου - στυ - χη

ΕΝΘΥΜΟΥ

ΑΣΜΑ

ΣΤΙΧΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΑΛ. ΚΑΤΑΚΟΥΣΗΝΟΥ

Canto *All^o moderato*

Piano Forte *All^o moderato*
mf

mf

Εἶς τό πά-θος ἤγ' ἐν ψυ-χῆς
Ἄγ-γε λέ- μου ἐν-θύ- μου

ἤ-νω-με-νοὶ ἤ-νω-με-νοὶ χεῦ-τε-χεῖς
πό-σα πό-σα πό-σα εἰ-πα-μεν ὁ-μῶν